SIGRID UNDSET

kristin lavransdatter

CUNUNA

SIGRID UNDSET

Kristin Lavransdatter

I

CUNUNA

SIGRID UNDSET

Kristin Lavransdatter

În românește de
ȘTEFANA VELISAR-TEODOREANU
și ALEX. BUDIȘTEANU
prefața de AUREL MARTIN

I

CUNUNA

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ
BUCUREȘTI 1968

Coperta de
SIMONA RUNCAN

SIGRID UNDSET

Kristin Lavransdatter

KRANSEN

Forlagt av H. Aschehoug & Co
Oslo 1964

Opera celei mai importante prozatoare norvegiene a secolului nostru, Sigrid Undset, laureată a Premiului Nobel pentru literatură pe anul 1928, ar merita, nici vorbă, o cercetare mai cuprinzătoare decît îngăduie o prefață cu funcții deliberat informative. Căci, alături de Henrik Ibsen, Bjørnstjerne Bjørnson, Jonas Lie și Knut Hamsun, patru dintre gloriile literare ale Norvegiei moderne, autoarea *Kristinei Lavransdatter,* personalitate nu mai puțin contradictorie și reprezentativă decît înaintașii, depășește, prin scrierile ei, interesul limitat al unei națiuni sau al unui anume moment istoric, devenind în multe privințe și ea (observația e un loc comun în istoriile literare consacrate Scandinaviei) un simbol al Norvegiei însăși, aflate într-una din etapele cele mai complexe ale evoluției sale.

Ultimul sfert al veacului al XIX-lea însemnează pentru patria lui Peer Gynt intervalul în care forțele progresiste izbutesc să aducă la cîrmă guverne liberale, să impună reforme legislative, să zdruncine tradiționala autoritate ecleziastică, să concretizeze cîteva din idealurile pentru care luptase generația de la 1848. Un puternic suflu național, întovărășit de susținute preocupări pentru problemele sociale animă epoca, dublînd procesul de laicizare a gîndirii, exprimat prin formula dragă lui Bjørnson: „Dumnezeu trăiește în progres". Influența exercitată în acciași ani de ideologia umanistă promovată de Georg Brandes prin prelegerile ținute la Universitatea din Copenhaga și cu ecou în toate țările nordice, darvinismul care (și în Norvegia, ca și în alte țări europene) cîștigă tot mai mulți ade-

renți, pun în inferioritate treptată pe partizanii misticismului religios și al celui național, iar în literatură deschid orizonturile realismului și, curînd, pe acelea ale naturalismului hamsunian și ale neoromantismului aceluiași. O lume relativ nouă, cutremurată de întrebări și de neliniști necunoscute predecesorilor, stăpînită de alte credințe, mai pozitiviste decît ale acestora, populează proza și dramaturgia norvegiană. Privirile scriitorilor sînt ațintite (ca și în Danemarca, unde se afirmau acum, în împrejurări aproximativ similare, Jacobsen și Pontoppidan) spre actualitate, atrase de chestiunile vitale ce frămîntau în sensuri multiple societatea. Optimismului edulcorant, izvorît dintr-o supralicitare, altfel explicabilă, a încrederii în forțele binelui și ale tradiției, i se preferă un anume scepticism, cu modulări pesimiste. Romantismului, care îi călăuzise pe înaintașii militanți pentru independența națională, îi ia locul, în genere, o estetică a adevărului, întemeiată pe cultul progresului, pe nevoia de a abor la curajos temele sociale și morale la ordinea zilei, pe interpre ea lor în spirit democratic sau reconsiderarea, în lumina a ceea ce s-ar putea numi realism mitologic, a miturilor naționale fundamentale, cu implicații tulburătoare prin răsunetul lor etic. Efectele multiple ale procesului de consolidare a relațiilor capitaliste într-o țară în care conservatorismul de tip feudal deținea încă pîrghii însemnate și în condițiile luptei pentru menținerea (inclusiv prin limbă) a ființei naționale, nuanțele noi ivite în eterna chestiune a raportului dintre individ și colectivitate, dintre individ și natură, soarta femeii în societatea modernă, problema căsătoriei, a copilului, a bazelor economice și morale ale familiei, a educației, instrucției și libertății, adîncirea conflictului între clase, sînt tot atîtea laturi dramatice sau comice ale existenței, ce reținu cu insistență atenția scriitorilor norvegieni de la finele veacului. Cu concursul lor (unii apelînd la mit și la simbol, alții la relatarea strictă a faptelor și la prezentarea nealterată a situațiilor caracteristice, vizînd, majoritatea, esențializarea fenomenelor contemplate) intră în literatură, ca erou, omul simplu, proletarul și țăranul, vagabondul, marinarul, funcționarul exploatat, femeia însetată de fericire, viața în perspectiva ei tragică. Dar și lumea dominată de egoism, de venalitate, de meschinărie, de etica banului și a poziției sociale, a celor avuți și atotputernici. În substanța ei, opera lui Ibsen, Bjørnson, Lie, Kielland sau Hamsun (mă refer la prima perioadă a activității sale) este o emoționantă pledoarie pentru respectarea drepturilor omului, însă și oglinda

contradictorie a contrastelor de ordin ideologic, legate, în fond, de adeziunea la morala religioasă sau la cea laică, de supunerea la preceptele promovate, prin tradiție, de Biserică, ori la acelea preconizate de libercugetătorii epocii. Ridicînd uneori la proporții aproape fantastice antinomiile, înconjurînd cu aura idealului tipul neconformistului, biciuind fără milă pe purtătorii răului social și moral, mișcîndu-și eroii între vis și realitate, literatura norvegiană a acestei vîrste de aur e, prin cele mai reprezentative expresii ale sale, un apel la dezalienare, un manifest împotriva foamei, mizeriei și injustiției, un rechizitoriu la adresa claselor posedante, un elogiu adus progresului. La ora cînd pășește în arena literară Sigrid Undset, bătălia o duc epigonii. Ideile în numele cărora luptaseră Ibsen și Bjørnson se vulgarizează, devenind monedă calpă ; reformele votate prin parlament n-au îmbunătățit, la nivelul scontat, situația, sărăcia și banul au continuat să guverneze complementar, presupunîndu-se reciproc, societatea ; ofensiva feministă (în vogă pe vremea cînd și la noi Sofia Nădejde desfășura la *Contemporanul* cunoscuta sa campanie pentru emanciparea femeii) deși a obținut, prin lege, cîștig de cauză, n-a rezolvat problema decît în forme aproximative și paleative. Cîștigînd drepturile rîvnite, Nora ibseniană și-a pierdut, în schimb, feminitatea, rolul funcțional de soție și mamă. E concluzia la care avea să ajungă, printre alții și printre altele, și autoarea lui *Kristin Lavransdatter*.

*

Sigrid Undset s-a născut în Danemarca, la Kalundborg, în ziua de 20 mai 1882, dar și-a petrecut copilăria în Norvegia, la Cristiania (actualul Oslo). Mama, daneză, fire echilibrată și luminoasă, a familiarizat-o de mică, dîndu-i primele noțiuni despre lume și viață, cu poveștile, cîntecele și *saga*-urile scandinave. Tatăl, Ingvald Undset, arheolog apreciat, temperament grav, raționalist, a crescut-o în respectul științei, orientîndu-i gustul în sensul aprecierii valorilor trecutului, sperînd ca mai tîrziu s-o atragă spre studiul antichității. Atmosfera familială, așa cum avea s-o evoce scriitoarea însăși în lucrarea autobiografică *Unsprezece ani*, era a unor intelectuali care cultivau independența de gîndire, fără a împărtăși însă idei radicale ; nu erau necredincioși, dar nici nu frecventau lăcașurile de rugăciune, străduindu-se să asigure copilului o educație întemeiată pe norme morale, o exis-

tență scutită de griji, un climat favorabil dezvoltării armonioase. Nu peste mult, fiind la Roma, arheologul se îmbolnăvește de malarie și nu mai poate lucra. Ai săi trec prin greutăți materiale care se adîncesc și se înmulțesc începînd cu anul 1893, cînd Ingvald Undset moare. Sigrid nu-și mai poate continua studiile în chip normal și, după cinci ani, renunțînd la visul de a se face pictoriță, se angajează funcționară în Cristiania. În condiții de loc trandafirii, persevereză în a se instrui, dedicîndu-se paralel și literaturii.

Sub influența postumă a tatălui, pentru care a nutrit o afecțiune filială neștirbită vreodată, vădește un interes aparte pentru vremile revolute. Rodul imediat al acestui interes e manuscrisul unui roman cu subiect istoric prezentat spre publicare, în 1902, unei edituri. Redacția i-l înapoiază însă ca necorespunzător, sfătuind-o totodată să se îndrepte spre o tematică mai contemporană, apropiată de gustul și preocupările în vogă. Proza vremii exploata intens (mai ales în țările scandinave), alături de realitățile legate de mutațiile sociale survenite în perioada consolidării r lațiilor capitaliste, conflictele iscate din interpretarea diversă d: , în epocă, noțiunii de dragoste, rațiunii (sau nonrațiunii) instituției matrimoniale, relațiilor dintre sexe. O dată pusă, în termeni nu arareori tranșanți, chestiunea era discutată și soluționată în sensuri care deschideau fie porțile literaturii moraliste, fie pe acelea ale literaturii de scandal. Debutînd, în sfîrșit, în 1907, așadar la douăzeci și cinci de ani, cu romanul *Doamna Marta Oulie*, Sigrid Undset reia și ea tema, dar nu de pe poziții feministe, așa cum era, poate, de așteptat, cum nu va relua-o nici în 1908, în volumul de nuvele *Vîrsta cea mai fericită*, dedicat, la rîndu-i, căsătoriei. Departe de a însemna doar legalizarea unor legături de ordin instinctual, căsătoria ar trebui, în viziunea autoarei, să se întemeieze pe ideea unirii în sînul aceleiași familii a două persoane care să se completeze psihologic, ridicînd sentimentul iubirii pe o treaptă superioară. În realitate, sugerează ea, căsniciile echivalează adesea cu destrămarea visurilor adolescente, un rol esențial avînd femeia care își uită, practic, îndatoririle impuse de natură. *Doamna Marta Oulie* e, în privința aceasta, un roman-rechizitoriu. Sub forma jurnalului intim, cartea istorisește viața eroinei titulare care, măritîndu-se, ajunge repede să se plictisească și să-și înșele soțul. Roabă egoismului (Ibsen denunța egoismul masculin!), lîngă un bărbat cinstit și simplu pe care nu caută să-l înțeleagă (la Ibsen situațiile sînt, în genere, inverse), devine progresiv prada solitudinii morale. În ceasul remușcărilor, descoperă în sine un înspăi-

mîntător vid sufletesc. Nefericite sînt, la „vîrsta fericirii" și eroinele celor două nuvele, fie că acceptă deliberat obligațiile ce însoțesc regimul căsniciei, fie că, victime ale iluziilor romantice, intră în conflict cu adevărul de loc roz al vieții cotidiene.

Succesul obținut de *Doamna Marta Oulie* și de *Vîrsta cea mai fericită* îi îngăduie scriitoarei să renunțe, în 1909, la postul de funcționară și să se dedice exclusiv literaturii. Beneficiind de o subvenție primită din partea guvernului, pleacă la Roma, de unde trimite în Norvegia corespondențe avînd ca temă principală tot rațiunea etică a căsătoriei. În același an e prezentă în librării cu romanul istoric *Dragoste și sînge*, iar în 1910 cu volumașul de versuri *Tinerețe*, portret în oglinzi multiplicate al unui suflet frămîntat, ușor sceptic, izolat, apt a trăi o bogată gamă de atitudini, fidel unei concepții pentru care fericirea e o categorie în primul rînd morală. Apariția, în 1911, a romanului *Jenny* narînd (se zice) idila dintre prozatoare și pictorul Anders Svarestad (cu care Sigrid se și căsătorește), atrage din nou atenția publicului cititor asupra curajului unei autoare dispuse să rostească adevăruri crude despre modul de viață libertin, și despre evoluția capricioasă a sentimentelor de afecțiune feminine, dirijate nu de idealuri pure, ci de simțuri. Eroina, temperament senzual multă vreme înfrînat, e o tînără pictoriță (are 28 de ani) venită la Roma. Aici îl cunoaște pe Helge Gram, spirit sobru, delicat, reflexiv, de care se îndrăgostește, fără ca imaginea acestuia să izbutească a corespunde întrutotul exigențelor ei. Reîntoarsă acasă, în Norvegia, îl întîlnește pe tatăl logodnicului, pe pictorul amator Gert Gram, fire opusă fiului, dar foarte asemănătoare în multe privințe aceleia a lui Jenny. Bravînd, îi devine amantă. Cei doi au un copil care moare curînd după naștere. Încredințată că a comis o eroare înșelîndu-l pe Helge, zdruncinată de pierderea copilului, tînăra femeie trăiește un intens proces de căință. Revenind în Italia, nu se poate desface de cătușele remușcărilor, se zbate între chemarea instinctelor și apăsarea amintirilor, e cuprinsă treptat de sentimentul deprimării și, într-o noapte de desfrîu, cînd i se dăruie și lui Helge, se sinucide.

După căsătorie, Sigrid Undset petrece cîteva luni în Anglia, stă un timp la Roma și apoi se întoarce în Norvegia, unde publică, în 1913, volumul *Destine sărmane*, cuprinzînd, între altele, nuvela *Simonsen*, inspirată din realități cotidiene și considerată de critică drept o capodoperă. Tot acum încredințează tiparului romanul *Primăvară*, una dintre scrierile ei cele mai reprezentative. Apărută

În 1914, cartea reia discuția în jurul problemei familiei, accentuînd valorile etice ale ecuației și semnificațiile umane ale dramei. Pînă la un punct, Rose (eroina romanului) ar putea fi privită ca o variantă (dar și ca o replică) a lui Jenny, trăind la un moment dat o experiență relativ asemănătoare. Prozatoarea acordă însă dramei alte temeiuri subiective și obiective, alte mișcări, alte perspective și (mai ales) alte rezolvări. *Primăvară* e, de fapt, istoria a trei femei cu destine diferite, întruchipînd fiecare realități morale deosebite: Betzy, care și-a găsit rostul întemeindu-și un cămin, dăruindu-se soțului și copiilor, devenind deci soție și mamă, potrivit legilor firii și societății; Doris, care, preferînd calea independenței totale, a emancipării depline, a libertinajului (Mihai Ralea stabilea odată, într-un studiu sociologic, fatale legături, în anume medii, între feminism și dezvoltarea prostituției), coboară treptele demnității, fără a cunoaște ce e iubirea, liniștea sufletească, mulțumirea, sfîrșind, dimpotrivă, ca o epavă; și Rose, care, căsătorindu-se cu un prieten din copilărie, Torkild, nu descoperă în căsnicie satisfacțiile sperate, are nesansa de a naște un copil mort, divorțează, pentru ca, în cele din urmă, să-și reînnoade, tulburată, firul existenței alături de același Torkild. Insistînd cu osebire asupra fizionomiei Rosei, autoarea pune, în fond, în discuție problema cuplului, a dragostei conjugale, a rațiunii maternității, a naturii relației dintre soți, a încrederii și a suspiciunii etc. Torkild o interesează, de aceea, în egală măsură ca și Rose. Îi definește, prin urmare, multilateral pe ambii parteneri, neocolind condițiile lor de dezvoltare din copilărie pînă la adolescență, ambianța în care s-au format, structura temperamentală, le urmărește atent (ca într-o fișă de observație) avatarurile psihologice, reacțiile, comportarea, liniile caracterologice, fără a înclina însă vreodată sentimental balanța valorică în favoarea vreunuia, fără a încerca, în vreun fel, să-i absolve de răspundere, fără a-i idealiza sau înjosi. Intenția de obiectivitate e evidentă. Ceea ce nu însemnează că *Primăvară* (ca și alte cărți ale lui Sigrid Undset), punînd anume chestiuni de ordin vital, nu sugerează punctul de vedere etic al autoarei. În *Jenny*, drama sfîrșește prin moartea eroinei (incapabilă să întrezărească o altă soluție în rezolvarea dilemei sale), dar prin biruința principiului moral. Tragic putea să se încheie și povestea Rosei și a lui Torkild, dacă scriitoarea ar fi ținut să sublinieze ideea (curentă ulterior în literatura occidentală cu substrat existențialist) a neputinței omului de a se înțelege cu semenul său, adică a incomunicabilității funciare. Romanciera nu a exploatat

însă *acest* filon virtual, ci pe acela (mai conform principiilor sale) al *posibilității* convieţuirii, al depăşirii momentelor de criză, al resurecţiei spirituale (de unde, prin analogie cu metamorfozele naturii, şi titlul metaforic al naraţiunii). Experienţele triste suferite de eroinele sale (vrea să zică ea, în subtext) se datoresc nu atît (şi mai cu seamă nu numai) bărbaţilor întîlniţi, cît erorilor comise de ele însele, una dintre cele mai importante fiind îndepărtarea de la rosturile firești, prin împărtăşirea necritică a sloganurilor feministe. Nici uneia, nici lui Jenny, nici lui Doris şi nici lui Fanny (din nuvela *Maternitate*, tradusă şi în românește de Gabriela Vântu, în Biblioteca „Dimineaţa"), modul de viaţă emancipat, încălcarea tradiţiei, feminismul nu le-a adus libertatea sau fericirea, ci decăderea, remuşcarea, solitudinea sufletească, neîmplinirea, sentimentul inutilităţii Destinul femeii, în accepţia lui Sigrid Undset, e afecţiunea, dăruirea, resemnarea, căminul, copiii. Evadarea din acest destin echivalează cu alunecarea în nefericiri mai mari şi mai fără ieşire decît acelea rezervate inevitabil de viaţa familială. „Nu fiţi feministe, avea să exclame ea cu un alt prilej, ci femei, soţii şi mame. Nu faceţi din sărmanul vostru eu un idol ; el e crud şi nu o să vă dea fericirea. Iubiţi regula şi legea. Depăşiţi-vă voi înşivă, căutaţi absolutul" [1]. Antifeministă cum apare şi în volumul de eseuri şi articole *Punctul de vedere al unei femei*, tipărit în 1919, scriitoarea nu e însă (cum s-ar putea deduce) o adversară a ideii propriu-zise de emancipare şi nu neagă laturile pozitive ale mişcării. Emanciparea femeii e necesară şi trebuie sprijinită, dar atîta timp cît nu presupune aruncarea peste bord a moralei şi încurajarea amoralismului ; eliberarea de sub orice soi de servitute e imperioasă, dar numai dacă nu vizează şi desfacerea de obligaţiile fundamentale.

Nici *Jenny* şi nici *Primăvară* nu trădau intenţia autoarei de a-şi justifica filozofic atitudinea. Preocupată deocamdată să facă în primul rînd o literatură a adevărurilor nedisimulate, cultivă realismul psihologic şi de situaţie, lăsînd elocvenţa pe seama faptelor evocate, a realităţilor descrise şi a dramelor sufleteşti investigate. Nu peste mult însă, va simţi nevoia să interpreteze fenomenele în lumina unei ideologii care să le explice şi pe alte planuri decît cele strict ontologice şi etice. Religia i se pare că ar oferi, în privinţa aceasta, nu numai cheile cunoaşterii adevărurilor esen-

[1] *apud* Jean Lescoffier, *Histoire de la littérature norvégienne*, Paris, Société d'édition „Les belles lettres", (1952), p. 198.

ţiale, nu numai un complex de argumente, ci şi soluţiile optime în rezolvarea justă, exemplară a complicatelor probleme ivite în faţa omului modern. Dar luteranismul, cu pastorii săi, liberali sau de nuanţă liberală, îmburgheziţi, având conştiinţă de funcţionari, nu de apostoli, dornici (spre deosebire de catolici) să ţină pasul cu vremea, toleranţi, dispuşi să nu se supună vreunei instituţii centralizatoare şi nici chiar normelor morale propovăduite de ei înşişi (un astfel de pastor e şi tatăl Rosei, care îşi părăseşte familia de dragul unei femei) ar favoriza procesul de însingurare a individului, de abdicare de la responsabilităţile impuse de existenţa socială însăşi. Epoca modernă ar înlesni, cu alte cuvinte, orientarea spre un păgînism *sui generis*. Nuvelele din *Ţăndările oglinzii magice* (1917) şi mai ales acelea din *Fecioare înţelepte* (1918) semnalînd tendinţa, indică religia ca unică pavăză reală în salvarea principiilor morale. Evul mediu (sugerează de pe acum Sigrid Undset) a demonstrat, prin biruinţa creştinismului (de factură catolică), prin puritatea conceptelor etice recunoscute, virtuţile spiritualismului şi, sub acest aspect, se configurează ca o perioadă în multe privinţe pilduitoare, concentrînd, la altă scară a intensităţii, situaţii şi probleme similare acelora caracteristice Norvegiei veacului al XX-lea.

E ceea ce vrea să reliefeze, de altminteri, şi trilogia *Kristin Lavransdatter* narînd viaţa unei femei ce aparţine secolului al XIV-lea, cu bucuriile, aspiraţiile, durerile, înfrîngerile şi resurecţiile ei. Nu e, firește, primul scriitor care reconstituie atmosfera şi dimensiunile acestei epoci. Încă din vremea romantismului, evul de mijloc a exercitat o forţă de atracţie magnetică pentru numeroşi oameni de litere scandinavi (şi, precum se ştie, nu numai scandinavi) care au intuit în negura lui formele unor adînci prefaceri cu urmări decisive în evoluţia umanităţii. Unii l-au glorificat, alţii l-au condamnat, în funcţie de ideile cărora le erau credincioşi. Nu puţini au reînviat momente istorice cruciale, refăcînd biografia unor figuri legendare, proiectîndu-şi personajele în simbol. Sigrid Undset însăşi — după experienţa cu *Dragoste şi sînge* (1909), primul ei roman istoric cu subiect medieval — dă, în 1915, o versiune norvegiană poveştilor despre regele Artur şi cavalerii Mesei Rotunde, apropiindu-se tot mai insistent de lumea fabuloasă a timpurilor de altădată. Numai că pentru ea această lume nu trăia şi nu prezenta un interes aparte prin fizionomiile ieşite din comun ale unor personalităţi intrate în memoria umani-

tăţii, ci prin ceea ce trebuie să fi avut al ei, dincolo de legendă, adică în viaţa cotidiană. Romanului istoric populat de eroi, de fapte extraordinare, îi preferă aşadar evocarea realistă, despovărată de mit, de ispita excepţionalului, de hiperbola romantică, naraţiunea în care e vorba de oameni în felul lor obişnuiţi, foarte asemănători ca psihologie şi comportament cu cei din vremurile noastre. Între Kristin şi Rose sau Jenny, între tema de bază a trilogiei şi aceea a *Primăverii* ori a altor cărţi consacrate de Sigrid Undset actualităţii, diferenţele sînt de nuanţă, de materie epică şi, firește, întrucît e vorba de personaje cu identitate personală, de caracterologie. *Kristin Lavransdatter* e una dintre acele evocări în care reîntoarcerea într-un trecut relativ îndepărtat nu e decît un pretext pentru a dezbate, de fapt, chestiuni foarte moderne, un mod de a demonstra (forţînd, la rigoare, lucrurile) ideea că problemele fundamentale legate de fiinţa spirituală, indiferent în ce înveliş s-ar înfăţişa ele, rămîn teoretic şi practic aceleaşi, că distanţele în timp nu le estompează, ci le reliefează şi mai pregnant, că anume situaţii comune epocii noastre au caracterizat, sub latura relaţiilor interumane, şi societăţile anterioare. Gîndind aşa, obsedată de întrebările referitoare la condiţia femeii, natura, rolul, formele şi evoluţia dragostei, rostul căsătoriei, Sigrid Undset înţelege să le aşeze şi în centrul trilogiei, interpretîndu-le nu atît din perspectiva istorică (nici aceasta nu e, desigur, ignorată), cît în lumina convingerilor ce o animau pe scriitoare, ca expresie a civilizaţiei secolului nostru.

Primul volum, *Cununa*, apărut în 1920, se ocupă de copilăria şi tinereţea Kristinei, fiica lui Lavrans şi a Ragnhildei, de dragostea ei pentru Erlend, căruia i se dăruie înainte de a-i deveni soţie, de momentul cînd, la celebrarea nunţii, ea poartă (însărcinată fiind) cununiţa de fecioară. Acţiunea e însă mult mai complexă şi îmbrăţişează, prin acumulare, un univers social, geografic, dar îndeosebi caracterologic larg, cu insistenţă asupra datelor personale aduse de fiecare erou, cu împletirea faptelor într-un tot unitar în care laturile se explică şi se condiţionează reciproc. Evenimentele, care au loc la moşia lui Lavrans şi într-un tîrguşor numit Nonnesaeter, implică chiar din acest prim volum participarea unui număr însemnat de personaje, fiecare cu biografia şi cu însemnele lui temperamentale şi morale distincte, se derulează insinuînd conflicte ce vor izbucni violent în volumele următoare, cu rolul de a puncta etape cardinale ale destinului eroilor principali. *Stăpîna casei* (1921), partea a doua a trilogiei, e

romanul căsniciei fericite, dar și al neînțelegerilor conjugale, al abnegației și al dăruirii, dar și al deziluziilor și al aventurii, al Kristinei mamă devotată a șapte copii și administratoare sagace a întinsei sale moșii, dar și al arestării lui Erlend (implicat în intrigi politice), al intrării soției sale sub conul de influență monahicesc, dar și al neliniștii unui suflet ce începe să-și reconsidere autocritic viața. Cel de al treilea volum, *Crucea* (1922) e, de fapt, istoria destrămării căsniciei, a morții lui Erlend, a convertirii Kristinei (care devine călugăriță, și astfel își găsește, sub cupola mănăstirii, pacea spirituală) și a sfîrșitului ei, în timpul ciumei din 1349. Acțiunea e orientată, astfel, evident spre sugerarea unor concluzii de natură manifest etică. Numai că, de data aceasta, ele ies din sfera moralei laice și se sprijină pe contraforturile moralei religioase : Kristin a păcătuit, Kristin ispășește, Kristin (cu ajutorul Bisericii) se mîntuie.

Asemenea lui Lev Tolstoi (și a altora), Sigrid Undset nu excelează însă atît în demonstrația sa ideologică (oricît de elocventă și-ar dori pledoaria), cît în arta de a configura adevăruri psihologice, de a releva relații interumane grăitoare prin ele însele, de a contura tipuri dezaureolate, de a le urmări soarta și de a organiza imensul material faptic în funcție, în primul rînd, de logica internă a evenimentelor și a personajelor. Viziunea e dramatică, întîmplările evocate ascund în ele germenii tragicului, sau se consumă sub tutela neiertătoare a acestuia ; protagoniștii, definiți ca individualități complexe ori stăpînite de anume pasiuni devorante, puternici sau abulici, oțeliți ori nepregătiți suficient să înfrunte asperitățile existenței, evoluează concentrînd în sine însușiri (nu arareori contradictorii) menite a-i scoate din ramele vreunei tipologii prestabilite. Prin toți porii ei, trilogia respiră autenticitate, chiar dacă la un examen mai atent n-ar fi exclus ca, între natura problemelor atacate și nivelul atins de societatea norvegiană medievală, să existe oarecari nepotriviri [1], așa cum există, sub același aspect, și în literatura română pașoptistă (și nu numai pașoptistă) închinată lui Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul. Forța *Kristinei Lavransdatter* stă în omenescul cuprins în paginile ei, în senzația de adevăr psihologic transmisă cititorului. Și nu e inutil de observat că această senzație dispare tocmai în episoadele

[1] Vezi Carl Gustav Bjurström, *Littérature norvégienne*, în Encyclopédie de la Pléiade, *Histoire des littératures*, II, Paris, Librairie Gallimard, 1956, p. 935—936.

teziste, cînd autoarea descoperă eroinei titulare vocația religioasă[1], potrivit nu atît datelor caracterologice înscrise în fizionomia ei spirituală foarte complexă, cît intenției subiective de a soluționa dilema morală într-un spirit corespunzător nu logicii interne a personajului, ci convingerilor ideologice la care romanciera începea să adere. Atari situații, de altfel rare în economia narațiunii, contrastează elocvent cu acelea în care prospecțiunile țintesc straturile suprapuse ale conștiinței, iar împrejurările au funcția de a înlesni descătușarea temperamentelor și manifestarea firească a protagoniștilor în condiții propice sublinierii motivelor fundamentale ce străbat cartea de la un capăt la altul.

Motivele acestea sînt încrustate în biografia Kristinei și a semenilor săi, în avatarurile trăite, în dramele lor, în modul cum înțeleg să răspundă întrebărilor puse de existență și să învingă sau să fie doborîți de greutățile ivite în drum. Dragostea, căsătoria, relațiile dintre soți și dintre copii și părinți, prietenia, viața și moartea, rațiunea de a fi, probleme nu mai puțin actuale și în epoca noastră, antrenează în cartea lui Sigrid Undset un imens număr de personaje. Meritul autoarei e că, ocolind ispita idilizării sau pe aceea a îngroșării trăsăturilor negative, a știut reflecta în sute de oglinzi aceleași fenomene, nuanțînd în funcție de date psihologice particulare și de experiențe irepetabile, atitudinea eroilor. Diferențele sînt de temperament, de caracter, de antecedente biografice, de educație, de ideal imediat și ultim, de vîrstă sentimentală și intelectuală. Evenimentele la care participă au darul de a le distinge fiecăruia individualitatea. Tatăl Kristinei (ca să dau cîteva exemple) are fire de bonom, ceea ce nu-l împiedică să sufere teribil aflînd că fiica lui n-a fost imaculată la căsătorie ; mama (Ragnhild) e severă ; Simon Darre, bărbatul hărăzit inițial a fi soțul Kristinei, întruchipează într-un fel ideea de prietenie devotată ; Erlend iubește aventura și se comportă ca atare, avînd în consecință o reputație nu tocmai bună, nu simte atracție pentru îndeletnicirile gospodărești și nici nu poate fi considerat ca soț ori părinte fără cusur ; Kristin (în care unii au văzut proiectată imaginea scriitoarei însăși) e mîndră, orgolioasă, tenace, voluntară, în stare să îndure vicisitudinile vieții, să se bucure de momentele senine, să fie amantă, soție și mamă, dăruin-

[1] Vezi Laffont-Bompiani, *Dictionnaire des oeuvres*, III, Paris, S.E.D.E. (1956), p. 157.

du-se total căminului, soțului și copiilor, trăindu-și astfel destinul cu abnegație, resemnare și îndîrjire.

Kristin Lavransdatter e, prin interesul acordat eroinei titulare, un roman-portret. Prin numeroasele lui implicații, prin universul uman pe care-l explorează, el e însă și o *saga* în care se împletesc sute de episoade, menite a scoate în evidență alte și alte aspecte ale Norvegiei acelor timpuri. Orchestrate cu o îndemînare de mare maestru, ele se interferează într-o țesătură melodică amplă, de rară și impresionantă vigoare.

Trilogia nu impunea însă numai numele unei scriitoare de neobișnuită forță narativă (curînd după apariție, romanul e tradus în mai multe limbi [1]), ci și un suflet aflat în plină criză, frămîntat, neliniștit, dornic de certitudini, atras mai degrabă de soluția dată de catolicism problemelor existențiale decît de cea acceptată de pastorii luterani. Cert este că experiența sa conjugală nu era dintre cele mai satisfăcătoare, iar modul cum biserica luterană înțelegea să se achite de obligațiile sociale asumate nu prezenta, în ochii unui spirit dezamăgit ca acela al lui Sigrid Undset, vreo garanție. Drept care, în 1925 divorțează, iar în anul următor, la Montecassino, trece la religia catolică.

Momentul a fost precedat de publicarea, în 1925, a povestirii cu subiect hagiografic, *Viața, moartea și minunile sfîntului Halvard* și a primelor două părți din tetralogia închinată veacului al XIII-lea norvegian: *Olav Audunssøn de Hestvig.* Celelalte două părți *(Olav Audunssøn și copiii săi)* văd lumina tiparului în 1927. Frescă și el, ca și *Kristin Lavransdatter* (cu care e înrudit ca orientare și, în parte, și ca problematică), a unei epoci complexe și tulburi, romanul se întemeiază, în plan ideologic, pe conflictul dintre morala păgînă și cea nouă (creștină), proiectat în sufletul unui bărbat de adîncă sensibilitate și frumusețe spirituală, ros de remușcări că l-a ucis pe cel ce-i violase soția lăsînd-o însărcinată, dar neînțelegînd multă vreme să-și ispășească păcatul cerînd bisericii iertare. Valoarea cărții stă în omenescul ei, în dramatismul situațiilor, în profunzimea observației psihologice, în calitatea exemplară a analizelor, în sentimentul de autenticitate pe care-l degajă. Gîndită polifonic, acțiunea se diversifică și se amplifică, adiționînd (ca în *Kristin Lavransdatter)* noi și noi spații umane,

[1] În românește e editat, în 1942, în tălmăcirea lui C. Fierăscu, după ce cu cîtva timp înainte apăruse *Primăvară* în versiunea Angelei Benea.

cutreierate de pasiuni ireductibile, dar mai ales de un lirism interior ce urcă de la tonalitățile grave, răscolitoare, pînă la incantația extatică, și de la notele de duioșie și gingășie pînă la exploziile de vitalism pasional sau pînă la umorul burlesc.

În anii ce urmează răsunătorului succes obținut cu cele două capodopere, activitatea lui Sigrid Undset, îmbrățișînd domenii foarte variate, se desfășoară, în genere, sub influența normală a catolicismului: într-o țară cu populație predominant luterană, cum e Norvegia, proaspăta neofită spera să cîștige prozeliți. Publică, așadar, eseuri cu caracter polemic și programatic *(Propaganda catolică,* 1927; *Etape,* 1929; *Etape. Serie nouă,* 1933), scrieri autobiografice *(Unsprezece ani,* 1934; *Autoportrete și peisaje,* 1938) sau hagiografice *(Sfîntul Olav,* 1930; *Sfinți norvegieni,* 1937). Romane ca *Gymnadenia* (1929) și *Rugul care arde* (1930), inspirate din actualitate, prezintă drumul unui tînăr spre catolicism; *Ida Elisabeth* (1932) și *Nevasta credincioasă* (1936) reiau tema predilectă a lui Sigrid Undset: problema femeii, a dragostei, a căsniciei, a sacrificiului. Cu *Doamna Dorothea* (1939), prozatoarea se reîntoarce la evocarea istorică, în panouri largi, cuprinzătoare, acțiunea petrecîndu-se de astă dată la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Cartea a rămas însă neterminată, cel de-al doilea război mondial intervenind brutal și în istoria Norvegiei.

Ostilă fascismului (în 1931 polemizează în germană, sub titlul *Întîlniri și despărțiri,* cu doctrina nazistă totalitară), scriitoarea părăsește în 1941 Norvegia, refugiindu-se în Suedia, de unde pleacă în Anglia și apoi în Statele Unite. În sprijinul Rezistenței, tipărește în limba suedeză, în 1943, două cărți: *Din nou către viitor* și *Zile fericite în Norvegia* dar, mai cu seamă, lasă printre partizani pe cel mai mare dintre copiii săi, sortit să moară eroic în bătălia pentru eliberarea patriei. Departe de casă, preocupată de destinul Norvegiei și al umanității, cutremurată de ororile hitleriste, depune eforturi susținute în lupta comună pentru zdrobirea definitivă a fascismului. Volumul de *Articole și cuvîntări din timpul războiului,* editat postum (1952), conține impresionante dovezi ale dragostei sale de țară.

Reîntoarsă din refugiu la încheierea ostilităților, e decorată, cu prilejul celei de-a 65-a aniversări, înmînîndu-i-se ordinul Marea Cruce a Sfîntului Olav „pentru eminenta activitate de scriitoare și pentru merite excepționale față de patrie". Retrasă la Lillehammer (centrul Norvegiei), unde și moare la 10 iunie 1949, își con-

sacră ultimii ani din viață meditației religioase. Rodul ceasurilor ei de studiu și de reculegere e biografia Caterinei de Siena, tipărită postum, în 1951.

*

Personalitate contradictorie (cum sînt și alți prozatori sau poeți norvegieni din aceeași perioadă), militantă însuflețită pentru respectarea drepturilor firești ale femeii, pentru întărirea familiei, Sigrid Undset se numără printre romancierii cei mai de seamă ai veacului nostru, aducînd în literatura universală o lume, un mod de a gîndi și de a simți, un stil aparte. Abstracție făcînd de ideile subiective ce-i guvernează o parte din operă — dar care nu izbutesc să stranguleze revărsarea de autentic, de adevărat, de omenesc — scrierile sale transfigurează dramatica încleștare a individului cu sine însuși, cu semenii săi neînțelegători, cu condiția morală supusă servituților sau ispitelor instinctuale. Tragice, majoritatea, ele respiră, totuși, imensa dorință a omului de a se apropia măcar de ținuturile fericirii.

AUREL MARTIN

I

JØRUNDGÅRD

1

La împărțeala moștenirii lui Ivar Gjesling cel tînăr din Sundbu, în anul 1306, moșia sa din Sil a revenit fiicei sale Ragnfrid și soțului ei, Lavrans Bjørgulfssøn [1]. Ei locuiseră pînă atunci la moșia acestuia, Skog, din Follo de lîngă Oslo — de unde se mutară la Jørundgård, în părțile cele mai de sus ale ținutului Silsvollene.

Lavrans era dintr-o familie numită la noi Lagmannssøn. Aceasta venise din Suedia cu acel Laurentius Østgøta-lagmann, care răpise de la mănăstirea Vreta pe sora prințului Bjelbo, fecioara Bengta, și fugise cu ea în Norvegia. Laurentius a fost bine primit la curtea regelui Håkon cel bătrîn, care ținea foarte mult la el și i-a dăruit moșia Skog. Dar după opt ani de ședere în țara noastră, el muri de gălbinare, iar văduva lui, fiica de rege, — Folkungedatteren, cum o numea poporul din Norvegia — se întoarse la ea în țară și se împăcă cu neamurile ei. După aceea se mărită cu un bărbat bogat din altă țară. Cum Laurentius și cu ea n-au avut copii, Ketil, fratele lui Laurentius moșteni moșia Skog. Acest Ketil fu bunicul lui Lavrans Bjørgulfssøn.

[1] În Norvegia medievală nu existau îndeobște nume de familie, ci numai prenume, urmate de numele tatălui și de postfixul „søn" (fiul) sau „datter" (fiică). Ex.: Lavrans Bjørgulfssøn (Lavrans, fiul lui Bjørgulf), Kristin Lavransdatter (Kristin, fiica lui Lavrans) etc.

Lavrans s-a însurat de tînăr ; cînd a sosit la Sil n-avea mai mult de douăzeci și opt de ani și era cu trei ani mai tînăr decît soția sa. Ca băiat, făcuse parte din garda regelui și se bucurase de o educație bună ; dar după însurătoare a trăit liniștit la moșia lui, căci Ragnfrid era cam ciudată și posacă și nu-i era la îndemînă printre oamenii din părțile de miazăzi ale țării. După ce a avut nenorocirea să piardă trei fii încă în leagăn, i s-a făcut de-a dreptul urît să mai iasă în lume. Lavrans se mutase în Gudbrandsdalen, mai mult pentru ca soția lui să fie mai aproape de neamurile și de cunoștințele ei. Cînd s-au stabilit acolo, aveau numai un copil în viață, care se numea Kristin.

După ce s-au statornicit la moșia Jørundgård, au trăit liniștiți și acolo, nu prea venind în legătură cu alții ; Ragnfrid nu părea să se sinchisească mult de neamurile ei, căci nu le vedea mai des decît se cuvenea de ochii lumii. Aceasta se datora în bună parte și faptului că Lavrans și Ragnfrid erau foarte cucernici și cu frica lui Dumnezeu, mergeau cu rîvnă la biserică, primeau pe slujitorii și oamenii lui Dumnezeu care umblau cu treburi bisericești sau pelerinii ce treceau în sus, pe valea Nidaros ; arătau cel mai mare respect față de preotul parohiei, care locuia la Romundgård și le era cel mai apropiat vecin. Lumea din valea aceea găsea însă că această cinstire a lui Dumnezeu îi costa prea mult cu slujbele și daniile în bani și bunuri, și nu erau de părere că trebuie să se țină posturi atît de strașnice și să se facă atîtea rugăciuni sau să se găzduiască preoți și călugări fără neapărată nevoie.

Dar îndeobște cei de la Jørundgård erau foarte stimați și iubiți, mai ales Lavrans, care era cunoscut drept un bărbat puternic și curajos, dar pașnic, liniștit și cu simțul dreptății, un om care mergea pe calea cea dreaptă ; cuviincios din fire, foarte destoinic cultivator de pămînt și mare vînător, era îndeosebi ahotnic și priceput la vînătoarea de lupi, urși și tot soiul de animale dăunătoare. În puțini ani, el a luat mult pămînt în stăpînire, dar era stăpîn bun și săritor la nevoie față de dijmașii săi.

Ragnfrid se arăta atît de rar printre oameni, încît curînd lumea încetase să mai vorbească despre ea. Mulți se miraseră la început, după ce se întorsese în valea ei de obîrșie, căci își aminteau de dînsa din vremea cînd trăia acasă, la Sundbu. Frumoasă nu fusese nicicînd, dar pe atunci arăta totuși mai bine și părea mai veselă. Acuma se urîțise atîta, încît puteai crede că-i cu zece și nu cu trei ani mai în vîrstă ca bărbatul ei. Lumea era de părere că prea se prăpădea cu firea din pricina pierderii celor trei copii ai săi, căci în afară de aceasta o ducea totuși în toate privințele mai bine decît cea mai mare parte a celorlalte femei măritate — era foarte bogată și stimată și trăia bine cu bărbatul, pe cît puteau să-și dea seama oamenii : Lavrans nu se lega de alte femei, se sfătuia cu dînsa în toate trebile și nu-i spunea nici o vorbă aspră, fie că era treaz ori băut. Iar ea era destul de tînără ca să mai poată face, cu voia lui Dumnezeu, încă mulți copii.

Din pricina stării ei de melancolie și pentru că ținea cu asprime toate posturile, găseau mai anevoie argați tineri care să se tocmească la Jørundgård. De altfel, oamenii trăiau bine la curtea lor și numai rareori se întîmpla să audă vreun cuvînt greu ori o dojană. Atît Lavrans cît și Ragnfrid luau parte la orice muncă. Soțul era în felul său o fire veselă și se întîmpla uneori să ia parte la joc sau să cînte, cînd tineretul dănțuia în nopțile de veghe [1] pe tăpșanul bisericii. Totuși, mai degrabă se tocmeau la Jørundgård oamenii mai în vîrstă. Aceștia se simțeau bine acolo, și rămîneau îndelung.

S-a întîmplat o dată, cînd Kristin era de șapte ani, să-și însoțească tatăl la stîna lor din munte.

Era într-o dimineață frumoasă de început de vară. Fetița se găsea în odaia de sus a casei, unde dormeau cu toții în cursul verii. Vedea soarele strălucind afară și-l auzea pe tatăl ei vorbind jos, în curte cu oamenii ; se bucura atît de mult, încît nici nu mai putea sta locului în timp ce maică-sa o îmbrăca, ci sărea și țopăia după fiecare lucru de îmbrăcăminte pe care i-l punea. Nu mai fu-

[1] E vorba de nopțile de ajun ale unor sărbători religioase cînd, după datină, tot satul se aduna în preajma bisericii și își petrecea timpul în jocuri.

sese niciodată sus la munte — doar peste dealul de la Vågå, cînd au luat-o cu ei la rudele mamei din Sundbu și apoi cu maică-sa și argații în pădurile din apropiere, cînd se duceau să culeagă poame sălbatice de pădure, pe care Ragnfrid le băga în berea pe care o făcea. Și mai făcea încă și un fel de peltea acră din afine și alte fructișoare, de mîncat pe pîine în loc de unt în zilele de post.

Maică-sa răsuci și strînse părul lung și bălai al Kristinei sub scufița veche, albastră, apoi își sărută fiica pe amîndoi obrajii și fetița coborî în fugă la tatăl ei. Lavrans era pe cal ; el o ridică și o așeză la spatele lui, pe pelerina sa pusă în chip de pernă pe crupa calului. Kristin sta călare ținîndu-se de cingătoarea tatălui său ; apoi strigară amîndoi către mama „Rămîi cu bine", dar aceasta veni alergînd cu hăinuța ei cu glugă pe care o dădu lui Lavrans, rugîndu-l să aibă grijă de copil.

Soarele strălucea, dar noaptea plouase ta: și izvoarele șopoteau și cîntau pretutindeni săltînd de-a lungul povîrnișurilor — și fîșii de ceață se destrămau, risipindu-se la poalele munților. Peste coamele lor însă pluteau în zarea albastră nori albi vestind vreme bună, iar Lavrans și oamenii săi spuneau că desigur va fi cald în timpul zilei. Lavrans luase cu el patru oameni și erau cu toții bine înarmați, căci pe vremea aceea puteai să întîlnești fel de fel de oameni ciudați în adîncurile munților — erau însă mulți și aveau un drum atît de scurt încît nu era de crezut să li se întîmple asemenea lucru. Kristin era voioasă cu toți acei oameni ; trei erau bărbați în toată puterea, al patrulea însă, Arne Gyrdssøn din Finsbrekken, era un adolescent și cel mai bun prieten al Kristinei ; el venea călare chiar în urma lui Lavrans și a fetiței, căci trebuia să-i povestească cu de-amănuntul despre toate cîte le vedeau pe drumul lor.

Trecură călare de-a lungul caselor din Romundgård și se salutară cu preotul Eirik ; acesta era afară și o certa pe fiică-sa — care vedea de gospodăria lui — pentru un scul de lînă proaspăt vopsită, pe care-l uitase atîrnat afară cu o zi mai înainte ; iar acum lîna era spălăcită din pricina ploii.

Pe delușorul din fața casei preotului, se afla biserica. Nu era mare, dar aleasă, frumoasă, bine îngrijită și spoită de curînd. Cînd ajunseră în dreptul crucii de la intrarea în curtea bisericii, Lavrans și oamenii săi se descoperiră și-și plecară capetele ; apoi tatăl se întoarse în șa și Kristin și cu el făcură semne cu mîna către mama, pe care o vedeau afară stînd la marginea șanțului din fața ogrăzii casei, iar ea le răspunse fluturînd un colț al basmalei sale.

Aici, pe delușorul bisericii și în curtea ei, avea obiceiul Kristin să se joace zilnic ; dar astăzi, cînd știa că avea să meargă atît de departe, îi păru copilei că priveliștea binecunoscută a casei lor și a satului era cu totul nouă și ciudată. Îngrămădirea de case a Jørundgård-ului parcă se făcuse mai mică și mai cenușie, întinzîndu-se acolo în șes, într-o parte și alta. Rîul șerpuia sticlind de-a lungul văii, care se lățea cu turbăriile, și bălțile verzi, și gospodăriile cu ogoare, și pajiștile ce urcau în susul povîrnișurilor, sub coastele sure și repezi.

Departe în jos, acolo unde munții se apropiau și se închideau, Kristin știa că e locul unde se află Loptsgård. Acolo locuiau Sigurd și Jon, doi bătrîni cu bărbile albe ; întotdeauna ei glumeau și se jucau cu dînsa cînd veneau la Jørundgård. Ea ținea la Jon care îi cioplea din lemn animale frumoase, și care îi dăduse o dată un degetar. Dar ultima oară cînd fusese pe la ei, de sărbătorile Rusaliilor, îi adusese un călăreț care era atît de frumos cioplit și vopsit atît de bine încît îi păru Kristinei că nu primise niciodată un dar mai frumos. În fiecare seară adormea cu acest călăreț în pat, dar dimineața cînd se trezea, călărețul se afla pe treapta scăriței din dreptul patului în care se culca alături de părinții ei. Tatăl îi spunea că acolo sare călărețul de cum se trezește, la primul cîntat al cocoșului. Kristin însă știa că mama îl ia după ce adoarme, căci o auzise spunînd că e foarte tare și e neplăcut să dai peste el în așternut. Sigurd din Loptsgård însă era spaima Kristinei, căreia nu-i plăcea să fie luată pe genunchi, căci avea obiceiul să spună că atunci cînd o fi ea mare va dormi în brațele ei. Îi muriseră două neveste și el însuși spunea că el va supraviețui și celei de a treia ; și atunci Kristin va putea fi a patra. Cînd însă Kristin începea să plîngă din

pricina asta, Lavrans rîdea și spunea că nu crede să-și dea Margit sufletul atît de curînd ; dar dacă s-ar întîmpla ceva atît de rău și dacă Sigurd ar veni la ei în pețit, atunci i se va răspunde „nu“ — de asta putea fi fără teamă Kristin !

La o aruncătură de praștie spre miazănoapte de biserică, se afla pe lîngă drum o stîncă mare de piatră, iar împrejur o pădurice deasă de mesteceni și arțari. Acolo le plăcea lor să se joace de-a biserica, iar Tomas — cel mai mic dintre nepoții preotului Eirik — slujea maimuțărindu-l pe bunicul său, stropea cu agheasmă și boteza cînd găsea în adînciturile stîncii apă rămasă de la ploi. Dar în toamna trecută s-a întîmplat o dată să iasă rău. La început, Tomas slujise căsătoria ei cu Arne — acesta nu era cu mult mai mare decît ei și se întîmpla să se joace cu copiii cînd izbutea să scape de la treabă. După aceea, Arne a prins un purcel care umbla pe acolo și l-au dus să-l boteze. Tomas l-a uns cu noroi, l-a cufundat într-o băltoacă, iar după aceea — imitîndu-l pe bunicul său — a cîntat pe latinește și i-a ocărît pe enoriași fiindcă n-au adus destule daruri ; și copiii izbucniseră în rîs, căci auziseră pe cei mari vorbind despre pofta nesățioasă de bani a lui Eirik. Și cu cît rîdeau mai mult, cu atît Tomas născocea noi năzbîtii ; spunea acum că pruncul fusese zămislit în postul cel mare și trebuiau să aducă prinos preotului și bisericii pentru păcatele lor. Atunci băieții mai mari au rîs atît de tare, încît aproape că țipau ; Kristin însă se rușină într-atît, încît era gata să plîngă, stînd în picioare cu purcelușul în brațe. Iar pe cînd se petreceau acestea s-a întîmplat, nici mai mult nici mai puțin, ca Eirik însuși să vină călare din parohia sa în drum spre casă. Cînd și-a dat seama de ceea ce făceau copiii, a sărit de pe cal, a dat potirul cel sfînt lui Bentein — fiul cel mare al fiicei sale, care era cu el — cu o mișcare atît de smucită, încît acesta fu cît pe-aci să piardă porumbelul de argint cu sfînta împărtășanie. Preotul se năpusti între copii și croi pe toți cei care îi căzură în mînă. Kristin scăpă purcelușul din brațe, iar acesta o tuli guițînd la vale, tîrînd după el haina de botez și speriind caii popii, care se ridicară în două picioare de spaimă ;

preotul o croi și pe dînsa atît de tare, încît căzu și îi trase și un picior de o durură șalele încă multe zile după aceea. Cînd auzi Lavrans de treaba asta, fu de părere că totuși Eirik fusese prea aspru față de Kristin, dat fiind că era atît de mică. Și spuse că va vorbi cu preotul; Ragnfrid însă îl rugă să nu facă asemenea lucru, căci copila nu primise decît ceea ce i se cuvenea, de vreme ce luase parte la un joc atît de batjocoritor față de cele sfinte. Atunci Lavrans n-a mai vorbit despre aceasta — în schimb însă, i-a tras lui Arne o bătaie cum nu mai primise el niciodată.

De aceea; cînd trecură prin dreptul stîncii, Arne o trase pe Kristin de mînecă. Nu îndrăznea să spună nimica din pricina prezenței lui Lavrans, dar făcu o strîmbătură, zîmbi și se lovi cu palma peste șale. Kristin însă își aplecă rușinată capul.

Drumul trecea acum printr-o pădure deasă. Ei mergeau pe sub Hammerås; valea se făcuse îngustă și întunecoasă, iar vuietul apei se auzea mai tare, mai aspru. Se vedea cîte un crîmpei din rîul Lågen, care se rostogolea verde ca gheața și alb de spume printre pereții abrupți de stîncă. Povîrnișurile munților erau negre din pricina pădurilor ce îmbrăcau cele două părți ale văii; era întuneric, urît și strîmt în trecătoare și se simțea frigul. Trecură podișca de peste Rostå și curînd văzură podul de peste rîu, în vale. Într-o peșteră, puțin mai jos de pod, locuia un duh al apelor; Arne vru să-i povestească Kristinei despre acesta, însă Lavrans îl opri cu asprime să vorbească asemenea lucruri aici, în pădure. Cînd ajunseră la pod, el sări de pe cal și-l duse de căpăstru peste pod, în timp ce cu celălalt braț ținea copila de mijloc.

De partea cealaltă a rîului, o potecă urca piepțiș la deal, așa încît oamenii descălecară și merseră pe jos, iar tatăl o așeză pe Kristin în șa ca să se poată ține de oblînc și să călărească singură pe roib.

Alte coame cenușii, culmi albastre cu dungi de zăpadă se ridicau pe coastele munților pe măsură ce se suiau mai sus — și Kristin întrezărea acum, albind printre copaci, satul ce se afla la miazănoapte de creasta muntelui, iar Arne îi arăta cu mîna numind fiecare gospodărie pe care o putea deslușì.

Sus de tot, ajunseră la o cabană mică. Se opriră în curtea unde se pun schiurile ; Lavrans chiui și strigătul său răsună prelung, îngînat de ecou, printre munți. Doi bărbați coborîră alergînd printre micile petice de ogor. Erau cei doi băieți ai casei. Aceștia erau iscusiți la topitul smoalei și Lavrans avea de gînd să-i roage să topească și pentru el. Apoi urmă mama băieților, care venea cu o oală mare de lapte rece, de la pivniță, căci ziua era acum călduroasă — așa cum prevăzuseră și oamenii.

— Văd că ți-ai luat și fiica, zise ea după ce le dădu bună ziua, m-am gîndit eu că o s-o văd. Scoate-i scufița de pe cap, se spune că are un păr minunat.

Lavrans împlini dorința femeii, iar părul Kristinei i se revărsă peste umeri pînă la șa. Era des și bălai, de culoarea grîului copt. Femeia, Isrid, îi pipăi părul și zise :

— Da, acum văd că ce-am auzit de fetița ta nu-i minciună — este un lujer de crin, parcă-i un copil le cavaler. Are privirea blîndă și seamănă cu tine și nu cu neamul Gjesling. Să dea Dumnezeu să ai parte numai de bucurii de la ea, Lavrans Bjørgulfssøn ! Și ce bine te ții călare pe roibul tău, ca un călăreț încercat, glumi ea ținînd oala, în timp ce Kristin bea.

De bucurie, copila roșise, căci știa bine că tatăl ei era socotit cel mai frumos bărbat din împrejurimi și arăta ca un cavaler printre oamenii săi, cu toate că era îmbrăcat mai degrabă țărănește, așa cum obișnuia acasă în viața de toate zilele. Purta un mintean de culoare verde și destul de larg, de șiac, deschis la gît, așa încît i se vedea cămașa ; în afară de aceasta, jambiere și încălțăminte de piele nevopsită, iar în cap o pălărie mare de pîslă, de modă veche. Ca podoabe nu avea decît o pafta de argint la cingătoare și o broșă mică de filigran de argint la închizătura cămășii ; se mai vedea la gît și o parte dintr-un lănțișor de aur. Lavrans îl purta întotdeauna, atîrna de el o cruce de aur bătută în cristale de munte ; crucea se deschidea și înăuntrul ei se afla o bucățică din giulgiul și din părul sfintei Elin Skøvdes, căci cei din familia Lagmannssøn se socoteau urmașii uneia dintre fiicele acestei femei cucernice. Cînd se ducea la pădure sau la muncă,

Lavrans obișnuia să bage cruciulița înăuntru, pe pieptul gol, ca să n-o piardă.

Cu toate că purta haine simple, părea mai nobil decît mulți cavaleri sau oameni de curte în veșminte de sărbătoare. Era frumos clădit, înalt, lat în umeri și cu mijlocul subțire ; avea capul mic și frumos așezat pe umeri, cu trăsături frumoase, puțin cam alungite — obrajii potrivit de plini, bărbia delicat rotunjită și o gură bine desenată. Era deschis la față, avea culori proaspete în obraji ; ochi cenușii și un păr des, luciu și galben mătăsos.

Stătu un timp la vorbă cu Isrid despre treburile ei întrebînd și de Tordis, ruda lui Isrid care vedea de stîna de la Jørundgård în vara aceea. Născuse de curînd, și Isrid aștepta un prilej de a se însoți cu alții să treacă prin pădure și să ducă în vale copilul ca să-l boteze. Lavrans îi spuse că va coborî în seara următoare și că i-ar prinde bine să fie însoțită, dimpreună cu copilul ei păgîn, de atîția bărbați.

Iar Isrid îi mulțumi astfel :

— Ca să spun adevărul, ăsta-i lucrul pe care-l așteptam. Noi știa, oameni săraci, de aici, de sus, de sub podișul înalt de munte, noi știm că ne dai dovezi de prietenie ori de cîte ori îți stă în putință, cînd te-abați pe-aici.

Apoi se duse repede să-și ia o manta...

Lavrans se simțea bine printre oamenii aceștia nevoiași, care locuiau departe de sate, în locuri pustii ; cu ei era întotdeauna vesel și glumeț. Vorbeau împreună despre fiarele pădurilor, și despre renul pajiștilor singuartice, și despre toate jivinele ce umblau în astfel de locuri. Și îi ajuta cu sfatul și cu fapta, punînd mîna la treabă, la nevoie ; se uita la vita bolnavă, îi însoțea la fierar și la joagăre — da, uneori își punea la încercare toată puterea lui cea mare, cînd trebuiau să ridice bolovanii cei mai grei sau să smulgă rădăcini groase. De aceea ei salutau întotdeauna cu cea mai mare bucurie sosirea lui Lavrans Bjørgulfsson și a roibului său, armăsarul cel mare, roșcat pe care călărea. Era un animal frumos, cu păr lucios, cu coama și coada albe și ochi luminoși — puternic și iute de i se dusese faima prin satele dimprejur, dar față de

Lavrans armăsarul era blînd ca un miel ; iar Lavrans obișnuia să spună că-i era drag ca un frate mai tînăr.

Primul lucru pe care-l avea de făcut Lavrans era de a se îngriji să fie în bună stare foișorul de foc de pe muntele Heimhaugen. Căci în vremurile acelea — aspre și neliniștite de mai bine de o sută de ani — țăranii construiseră în unele locuri dominînd văile, pe munți, foișoare asemănătoare cu acele de la țărmurile de acostare a corăbiilor, aflate de-a lungul coastei ; însă aceste semnale ale văilor nu țineau de oștirea țării. Obștiile țărănești le întreținеau pe cheltuiala lor și membrii lor făceau cu schimbul de strajă.

Cînd ajunseră la prima stînă, Lavrans dădu drumul tuturor cailor în ocolul de acolo, în afară de calul cu merinde, și o apucară în sus, pe o potecă pieptișă. Nu trecu mult și pomii începură să se rărească. Pini mari, uscați și albi ca niște oase stăteau înfipți în mlaști. și Kristin văzu stînci cenușii, golașe, ridicîndu-se de pretutindeni spre cer. Urcușul era lung și uneori pîraiele curgeau de-a dreptul pe potecă, încît tatăl era nevoit s-o ia în brațe. Aici sus, înspre vîrf, vîntul sufla din ce în ce mai tare. Tufișurile erau pline de zmeuriș ; Lavrans le spuse însă că nu se puteau opri acum să culeagă. Arne se repezea în toate părțile, rupînd rămurele cu boabe pentru Kristin și îi spunea totdeauna ale cui sînt stînele ce se vedeau mai jos, în pădure — căci pe vremea aceea întreg podișul Høvring era împădurit.

Se aflau acum sub ultima culme golașă, rotundă — și vedeau conturul ei masiv profilîndu-se pe cer și cabana de pază adăpostită sub creștetul muntelui.

Cînd ajunseră sus, pe culme, vîntul îi întîmpină, năpustindu-se asupra lor de le filfîiau hainele — așa încît îi păru Kristinei că locuia acolo o vietate care le ieșise înainte, urîndu-le bun venit. Sufla și vuia cu putere, în timp ce Arne și cu ea înaintau pe terenul mlăștinos. Copiii se așezară pe un stei, iar Kristin se uita cu ochi mari, căci nu-și închipuise niciodată că lumea este atît de largă și de necuprinsă. Pretutindeni la picioarele ei se întindeau coame împădurite ; valea îi părea doar o văiugă strîmtă între munții mari, iar văile lăturalnice păreau văiugi încă

și mai mici. Peste tot răsăreau piscuri golașe, strălucind ca flăcările din pricina lichenilor galbeni, deasupra covorului de pădure, iar departe în zare se vedeau piscuri albastre, cu pete albe de zăpadă ce se amestecau în văz cu nori cenușii sau albi, scînteietori de vară. În partea de nord-est, aproape de tot, chiar îndărătul pădurii de lîngă adăpost, se ridicau niște culmi uriașe, vinete, ca de piatră, cu grămezi de zăpadă proaspătă pe coaste. Kristin își dădu seama că acesta este masivul Rånekampene, despre care auzise, și care semăna cu o turmă de mistreți uriași cățărîndu-se cu spatele întors spre sat. Arne îi spuse că nu era decît cale de o jumătate de zi pînă acolo, cu calul.

Kristin își închipuise că, de îndată ce va ajunge pe creasta înălțimilor din jurul satului ei, va vedea dincolo un alt sat la fel cu al lor, cu case zidite și cu ferme — și i se păru ciudat cînd își dădu seama că între așezările omenești sînt depărtări atît de mari.

Vedea în fundul văii mici petice galbene și verzi — și luminițe în punctele cenușii care înfățișau casele din pădurile de pe povîrnișuri ; se apucă să le numere, dar cînd ajunse la trei duzini nu mai putu să le țină socoteala. Cu toate acestea, așezările omenești nu erau decît o nimica toată față de singurătățile acelea nemărginite. Știa că în acele păduri neumblate domneau lupul și ursul, că sub fiecare piatră locuiește vreun spiriduș, vreo zînă, ori niscaiva iele — și se înfricoșă, căci se gîndea că nimeni nu le poate ști numărul, dar desigur că erau cu mult mai multe decît sufletele de creștini. Atunci strigă cu glas tare pe tatăl ei, care însă din pricina vuietului vîntului n-o auzi, precum nici oamenii săi, împreună cu care se trudea să rostogolească la deal niște bolovani mari ce urmau să sprijine lemnăria construcției. Isrid însă se apropie de copii și-i arătă Kristinei unde se află muntele Vågå, către apus. Iar Arne îi arătă muntele Gråfjellet, unde oamenii de prin sate prindeau reni în capcană, iar vînătorii șoimari ai regelui stăteau la pîndă în adăposturi de piatră. Arne se gîndea să îmbrățișeze și el meseria asta, și să învețe și cum să dreseze păsările pentru vînătoare — și-și ridică brațele ca și cînd ar fi slobozit în aer șoimul.

Isrid clătină din cap.

— Viața de șoimar e tare urîtă, Arne Gyrdssøn ; ar fi mare jale pe maică-ta de te-ai face vînător de șoimi, măi băiatule. Nimeni nu se poate apuca de meseria asta fără să fie nevoit să se întovărășească cu oameni de soiul cel mai rău și cu alții încă și mai răi.

Lavrans tocmai se apropiase ; și auzind vorbele acestea din urmă, zise :

— Da, adevărat că prin cotloanele astea ascunse se cuibăresc oameni care nu-și plătesc nici datoriile, nici dările.

— Da, Lavrans, îl ispiti Isrid, tu, care-ai pătruns atît de adînc prin munți, ai văzut de bună seamă multe...

— O... o... făcu Lavrans tărăgănat, se prea poate, dar gîndesc că e mai bine să nu vorbim despre asemenea lucruri. Sînt de părere că nu trebuie să tulburăm pacea celor care, negăsindu-și-o prin satele lor, s-au dus să și-o caute în inima munților. Ba am văzut chiar holde aurii și minunate fînețe, bune de cosit, prin niște locuri unde puțini oameni bănuiesc că sînt văi și am văzut și cirezi de vite, și turme de oi... dar dacă erau ale acestor oameni sau ale altora, nu știu...

— Da, da... noi dăm vina pe urși și pe lupi... cînd ne pier vitele pe la stîne, dar prin munți trăiesc tîlhari mai răi decît fiarele astea.

— Crezi că sînt mai răi ? întreabă Lavrans dus pe gînduri, mîngîindu-și fata pe creștet. În inima munților, la miazăzi, sub muntele Rånekampene am văzut o dată trei băieței — și cel mai mare era cît Kristin — aveau părul bălai și purtau cizme de piele. Cînd m-au văzut, au rînjit arătîndu-și colții ca puii de lup, înainte de a fugi și a se piti. E de mirare ca omul sărac, ai căruia erau acești copii, să fi dorit să-și facă rost de o vacă sau două ?

— Ehei, spuse Isrid supărată, și lupii și urșii au copii. Și de ei nu ți-e milă, nici de ei, nici de puii lor, măcar că nu cunosc legea, nici credința creștină pe care le cunosc răufăcătorii aceștia de care ți-e atîta milă.

— Găsești că prea le vreau binele cînd le doresc să aibă ceva mai mult decît nimic ? îi răspunse Lavrans zîmbind ușor. Hai, vino acuma să vedem ce bunătăți ne-a pregătit Ragnfrid pentru ziua de astăzi. O prinse de mînă pe

Kristin și o luă după dînsul, se aplecă înspre ea și îi spuse : Mă gîndeam la cei trei frățiori ai tăi, micuță Kristin.

Aruncară o privire în adăpost ; era înăbușitor înăuntru și mirosea a pămînt. Kristin își roti privirea o clipă, dar nu erau acolo decît cîteva laviţe de-a lungul pereților, o vatră în mijlocul adăpostului, apoi butoaie cu smoală și legături de vreascuri de pin și de coajă de mesteacăn. Lavrans fu de părere să se prînzească afară, niţel mai la vale, într-un mestecăniș unde găsiră o poieniță frumoasă, verde.

Luară merindele de pe calul de povară și le întinseră pe iarbă. Era mîncare multă și bună în traista lui Ragnfrid — pîine proaspătă și pesmeți buni, unt și brînză, costiță și pastramă de ren, piept gras de văcuță fiert, două prăjituri mari, bere nemțească și o ploscă mare cu mied. Se apucă să taie carnea și s-o împartă între ei, în timp ce Halvdan, care era cel mai în vîrstă dintre bărbați, aprindea focul — era mai plăcut să stai la căldură decît să-i duci lipsa, aici în pădure.

Isrid și Arne rupeau crenguțe verzi și vreascuri de mesteacăn și le aruncau pe foc ; focul fîsîia, mistuind frunzișul verde al rămurelelor — și fulgi mici, albi de scrum zburau înalt, peste coama roșie a flăcărilor : fumul se ridica în rotocoale dese și întunecate înspre cerul senin. Kristin ședea și privea ; îi părea că focul se bucură că e afară, slobod și poate să se joace. Era altfel, cu totul altfel decît acasă cînd ședeau la vatră și focul era nevoit să le fiarbă mîncarea și să le lumineze prin odaie.

Kristin ședea rezemată de tatăl ei, cu brațul trecut peste genunchii lui ; el îi dădea atît cît voia să mănînce din toate bunătățile pe care le aveau și o îndemna să bea cît îi era pofta din bere și să guste după plac din mied.

— O să se amețească într-atîta, că n-o să se mai poată ține pe picioare să coboare pînă la stînă, zise Halvdan rîzînd : dar Lavrans, mîngîindu-i obrajii bucălați, spuse :

— Ei, sîntem destui aici care s-o putem duce... îi face bine... bea și tu Arne... vouă, care sînteți în timpul creșterii, darurile Domnului vă fac bine și nici un rău... vă

îndulcesc sîngele și-l fac mai roșu, vă dau somn bun fără să împingă la nebunie și neștire !

Oamenii băură acuma și ei, cu sîrguință și din plin, și nici Isrid nu se lăsă mai prejos ; curînd, vocile lor și trosnetul focului răsunară ca un zgomot depărtat în urechile Kristinei, care începea să-și simtă capul greu. Își dădea totuși seama că îl iscodeau pe Lavrans și că voiau să-l facă să vorbească despre lucrurile ciudate pe care le observase în timpul vînătorilor sale. Dar el nu voia să spună prea multe, și-i părea Kristinei că toate-s bune și tihnite — și apoi mîncase așa de bine, și era atît de sătulă !

Tatăl ședea cu o bucată de pîine proaspătă de orz în mînă ; făcea cu degetele niște cocoloașe de miez, cărora le dădea forme de cai ; apoi tăia felioare mici de slănină pe care le așeza de-a curmezișul căluților de pîine. Și îi sălta făcîndu-i să lunece de-a lungul pulpei sale și să intre în gura Kristinei. Dar curînd fu atît de obosită, încît nu mai putea nici să caște gura, nici să mestece — și atunci se lăsă pe spate, jos la pămînt, și adormi.

Cînd se trezi din nou, se afla în brațele calde ale tatălui ei, la întuneric — acoperiți amîndoi cu mantaua lui. Kristin se ridică în capul oaselor, își șterse fața de sudoare și-și scoase scufița ca aerul să-i usuce părul umed.

Trebuie să fi trecut o bună parte din zi ; lumina soarelui era gălbuie și umbrele se lungiseră și se îndreptau acum înspre miazăzi și răsărit. Nu se simțea nici o adiere de vînt, iar țînțarii și muștele bîzîiau și țiuiau în jurul oamenilor adormiți. Kristin ședea liniștită și tăcută și își scărpina mîinile mușcate de țînțari, privind în jur. Pe dealul de deasupra lor se vedeau licărind albe ochiuri de baltă și lichenii galbeni în razele asfințitului, iar grămada trunchiurilor de copaci bătuți de vînt se desprindeau pe cer ca un schelet de animal fabulos.

Începu să-i fie urît — era atît de straniu să-i vezi pe toți dormind în lumina crudă și simplă a zilei. Cînd se întîmpla să se trezească noaptea acasă, era culcată la căldură și întuneric cu mama de o parte iar de partea cealaltă perdeaua atîrnată de stîlpii de lemn din dreptul

pereților. Știa atunci că odaia era închisă și zăvorîtă împotriva nopții și a vremii rele de afară, iar zgomotele suflărilor veneau doar de la oameni care dormeau bine înveliți în blănuri și perne. Toate trupurile astea însă, care zăceau culcate pe spate sau răsucite și rostogolite în jurul grămăjoarei albe și negre de cenușă, puteau tot așa de bine să fie ale unor morți ; unii zăceau pe burtă, iar alții pe spate, cu genunchii trași spre piept — și sunetele ce veneau de la ei o înfricoșau. Tatăl sforăia greu, Halvdan însă, cînd își trăgea răsuflarea, scotea niște șuierături și fluierături pe nas. Arne era culcat pe o parte, cu fața ascunsă în brațul îndoit, cu părul său lucios, castaniu deschis, răspîndit prin buruieni ; zăcea atît de nemișcat, încît Kristin se temu să nu fie mort. A trebuit să se aplece înainte și să-l atingă — și atunci el se mișcă puțin prin somn fără să se trezească.

Kristinei i se năzări deodată că s-ar putea să fi dormit o noapte întreagă și acum era ziua următoare — la gîndul acesta într-atît se înfricoșă, încît se apucă să-l zgîlțîie pe taică-su, care se mulțumi să mormăie puțin și dormi mai departe. Kristin însăși se simțea încă amețită de somn, dar nu cuteza să se mai culce din nou. Se tîrî atunci pînă la foc, pe care îl scormoni cu un bețigaș — mai era încă puțin jeratic. Puse buruieni uscate și crăcuțe, pe care le rupea de primprejur, dar nu îndrăzni să iasă în afara cercului celor ce dormeau, să caute crengi mai mari.

Atunci se auzi un bubuit și un răsunet venind dinspre pajiștea apropiată — îi înghețâ inima și o trecură fiorii de frică. Văzu atuncea o namilă roșie printre copaci și calul Gullsvein apăru printre arțarii tineri, se opri și o privi cu ochii săi limpezi, luminoși. Într-atîta de mare îi fu bucuria, încît se săltă pe dată în picioare și fugi spre armăsar. Erau acolo și calul cafeniu pe care călărise Arne, și cel de povară. Se simțea acuma ocrotită și atît de liniștită ; se apropie de ei și îi mîngîie pe toți trei ; Gullsvein însă își aplecă grumazul așa, încît putu să-l mîngîie pe cap și să-l tragă de moțul alb-gălbui, iar el îi adulmecă mîinile cu botul lui catifelat.

Caii coborîră cu pași săltați de-a lungul coastei și Kristin îi urmă, închipuindu-și că nu este nici o primejdie

dacă se ține pe lîngă Gullsvein, care înfruntase altă dată ursul. Afinele creșteau atît de multe pe acolo, și copilei îi era sete și simțea un gust rău în gură ; nu avea poftă de bere acum, dar boabele acelea dulci și zemoase i se păreau bune ca vinul. Mai departe, într-o vale pietroasă văzu și niște zmeură — îl apucă atunci de căpăstru pe Gullsvein și îl rugă frumos să meargă cu ea într-acolo, iar calul se supuse mergînd după fetiță. Pe măsură ce înainta tot mai departe, pe povîrniș în jos, el o ajungea din urmă de cîte ori îl striga, iar ceilalți doi cai îl urmau.

Fetița auzi un pîrîiaș care clipocea pe undeva, pe aproape ; se luă după zgomot pînă dădu de el ; se întinse peste o lespede mare de piatră și își spălă fața nădușită și pișcată de țînțari, și mîinile. Apa alcătuia în dreptul lespezii un ochi liniștit și întunecos, căci în partea cealaltă se ridica un perete de stîncă îndărătul unor mesteceni tineri și al unor tufișuri dese ; era cea mai minunată oglindă. Kristin se aplecă privindu-se în apă, căci voia să vadă dacă era adevărat că seamănă cu taică-său, cum spunea Isrid.

Zîmbi dînd din cap, și se aplecă înainte pînă ce părul ei atinse părul bălai ce încadra fața rotundă de copil cu ochi mari pe care o vedea în pîrîu.

De jur împrejur creșteau sumedenie de tufe cu flori de un roșu deschis ce poartă numele de odolean — erau mult mai roșii și mai frumoase aici, lîngă pîrîul de munte, decît cele ce creșteau acasă de-a lungul rîului. Kristin începu să culeagă flori, legîndu-le cu fire de iarbă pînă ce împleti o cunună bogată de flori roșii. Copila și-o îndesă pe cap și fugi la ochiul de apă să vadă cum îi stă acum, că era împodobită ca o fată mare care se duce la joc.

Se aplecă deasupra apei și-și văzu chipul oglindindu-se întunecat la fundul apei și luminîndu-se pe măsură ce se înălța spre ea — atunci zări în luciul de oglindă o făptură omenească stînd de partea cealaltă printre mesteceni și aplecîndu-se spre dînsa. Kristin se ridică iute în genunchi și se uită dincolo. La început i se păru că nu vede decît peretele stîncii și pomii ce se îngrămădeau la poalele lui. Deodată însă îi apăru un chip în mijlocul frunzișului ; era acolo o femeie cu fața albă și părul bălai ca spuma —

ochii aceia mari, cenușii, luminoși și nările înfiorate și trandafirii îi aminteau pe ale lui Gullsvein. Veșmîntul ei era lucios și verde ca frunzișul ; ramuri și crenguțe îi ascundeau trupul pînă sus, la pieptul plin și împodobit cu lănțișoare strălucitoare și giuvaere.

Kristin rămase cu privirea pironită asupra acestei vedenii — atunci femeia ridică mîna arătîndu-i o cunună de flori de aur și îi făcu semn cu ea.

Kristin auzi îndărătul ei pe Gullsvein nechezînd cu putere și speriat ; întoarse capul — armăsarul se ridică în două picioare, necheză răsunător, zvîrli cu picioarele dinapoi și o luă la goană în sus de duduia pămîntul. Ceilalți cai îl urmară, rupînd-o de fugă la deal prin desiș, așa încît se auzea cum se rostogoleau pietrele și trosneau rădăcinile și crengile rupte.

Atunci Kristin scoase un țipăt pînă la cer.

— Tată, strigă ea, tată !

Sări în picioare și alergă în urma cailor, neîndrăznind să-și arunce privirea îndărăt, se cățără mai sus prin desiș, călcă pe poala rochiei și alunecă o bucată înapoi la vale, se cățără din nou, agățîndu-se de ce putea cu mîinile sîngerînde, se tîrî pe genunchii răniți și loviți, strigîndu-l pe Gullsvein și totodată pe tatăl ei ; în timp ce-i era tot trupul scăldat de sudoarea care îi curgea peste ochi iar inima îi bătea gata să se spargă de coșul pieptului, hohote de groază îi sugrumau beregata.

— O, tată ! O, tată !

Atunci auzi glasul lui venind de undeva, de deasupra. Îl văzu venind în salturi mari, coborînd prin desiș — desișul acela luminos, albit de lumina soarelui ; mestecenii pitici și plopii tremurători priveau liniștit și frunzele lor licăreau ca argintul — pe coasta muntelui era deplină liniște și lumină, tatăl ei însă cobora în salturi, strigînd-o, iar Kristin se prăbuși la pămînt, socotindu-se acuma salvată.

— Sancta Maria ! Lavrans îngenunche lîngă fiică-sa și o cuprinse în brațe — era palid, cu gura ciudat schimonosită, așa încît Kristin se sperie și mai mult ; parcă abia acum, privindu-i fața, își dădea seama în ce primejdie mare se aflase. Copila mea, copila mea ! Îi ridică mîinile

însîngerate și le privi, văzu cununa peste părul ei despletit și o mîngîie. Ce s-a întîmplat ? Cum ai ajuns aici, Kristin, mititica mea ?

— Am mers cu Gullsvein, hohoti fetița la pieptul lui. M-a apucat frica, fiindcă dormeați toți, dar atunci a venit Gullsvein. Și-apoi mi s-a părut că-mi face cineva semn de jos, de lîngă pîrîul de colo.

— Cine ți-a făcut semn, era un bărbat ?

— Nu, era o femeie — mi-a făcut semn cu o cunună de aur, cred că era regina piticilor, tată.

— Isuse Cristoase, zise încet Lavrans și se închină, apoi făcu o cruce și asupra copilului.

O ajută să urce pînă ajunseră la o movilă cu iarbă ; acolo o ridică și o duse în brațe. Fetița se agăță de gîtul lui și plîngea cu hohote, fără să se poată opri, oricît încerca el s-o îmbuneze.

În curînd dădură de oameni și de Isrid. Aceasta împreună mîinile cînd află de cele întîmplate :

— Da, sigur că a fost regina ielelor, a vrut s-o ademenească pe copila asta frumoasă în inima munților, asta s-o știți voi.

— Taci din gură ! porunci cu asprime Lavrans. N-ar trebui să vorbim despre astfel de lucruri aici, în păduri, noi nu știm cine se află pe sub pietre de aude fiecare cuvînt.

Apoi își scoase lănțișorul de aur de sub cămașă și-l atîrnă împreună cu cruciulița de gîtul Kristinei, vîrîndu-i-l în sîn, pe piele.

— Voi toți însă, zise, trebuie să vă țineți bine gura ; Ragnfrid nu trebuie să afle niciodată că fetița a fost într-o astfel de primejdie.

După aceea prinseră caii care fugiseră în pădure și coborîră repede la ocolul stînei unde se găseau ceilalți cai. Apoi încălecară cu toții și porniră spre stîna Jørundgård ; nu era cale prea lungă.

Cînd ajunseră acolo, soarele apunea, vitele erau în țarc ; iar Tordis și ceilalți ciobani mulgeau vacile. Înăuntru, în căsărie, coleașa era pregătită pentru ei, căci oamenii de la stînă îi zăriseră sus, la adăpost, mai devreme în timpul zilei, așa încît îi așteptau.

Abia atunci Kristin se opri din plîns. Stătea la pieptul tatălui ei, mîncînd coleașă și lapte bătut din aceeași lingură cu el.

A doua zi, Lavrans trebuia să plece la un tău, ceva mai departe în munți, unde erau cîțiva din argații săi cu boii. Kristin fusese vorba să-l însoțească ; el spuse însă că acum trebuia să rămînă în odaia de la stînă :

— Iar voi amîndouă, Tordis și Isrid, să aveți grijă ca ușa să fie bine închisă cu zăvorul și cu lacătul, pînă ne-om întoarce noi, atît din pricina Kristinei cît și a micuțului aceluia nebotezat din leagănul de colo. Tordis se speriase într-atîta încît nu mai îndrăznea să rămînă acolo sus cu pruncul, și apoi n-avea încă slobozenie să intre în biserică după lehuzie — ar fi vrut mai bine să coboare numaidecît și să rămînă în sat. Lavrans spuse că-i dă dreptate în această privință ; putea să meargă la vale împreună cu ei în seara următoare ; avea de gînd să trimită o văduvă mai în vîrstă dintre cele care slujeau la Jørundgård, s-o înlocuiască aici.

Tordis așternuse fîn de munte moale, proaspăt cosit, sub pieile întinse pe laviță : mirosea atît de tare și de bine, iar Kristin aproape adormise în timp ce Lavrans spunea „Tatăl nostru" și „Ave Maria" deasupra ei.

— Da, o să mai treacă ceva vreme pînă ce o să te mai iau cu mine la munte, spuse Lavrans, mîngîind-o pe obraz.

Kristin tresări din somn :

— Tată, n-o să pot merge nici la toamnă cu tine înspre miazăzi, așa cum mi-ai făgăduit ?

— O să mai vedem noi, zise Lavrans — apoi deîndată Kristin adormi dulce somn printre blănuri.

2

Lavrans Bjørgulfsson obișnuia în fiecare vară să facă un drum călare spre miazăzi, ca să-și vadă gospodăria din Follo. Aceste călătorii ale tatălui erau în viața Kristinei niște evenimente importante ale anului — cu săptămînile

care treceau atît de încet în lipsa lui și cu bucuria cea mare cînd se întorcea acasă cu daruri frumoase, albituri din străinătate pentru lada ei de zestre, smochine, stafide și turtă dulce de la Oslo și cîte și mai cîte lucruri minunate pe care i le povestea.

Dar în anul acela Kristin gîndea că mai era ceva la mijloc, în afară de cele obișnuite, în călătoria tatălui ei. Mai întîi, se amîna într-una. Apoi, bătrînii din Loptsgård veneau călare și stăteau la masă cu tatăl și mama Kristinei, vorbind despre moștenire, dreptul la împărțeală, și despre greutățile legate de faptul că trebuiau să vadă de acea gospodărie stînd aici, departe, și despre episcopie și curtea regelui din Oslo care înghițeau atîtea brațe de muncă ale plugărimii de primprejur. Aproape că nu mai aveau timp să se joace cu Kristin și o trimiteau afară, a vatră, la fetele din curte. Unchiul după mamă al Kri nei, Trond Ivarssøn din Sundbu, venea mai des pe la ei ca de obicei — dar nu obișnuia niciodată să glumească sau s-o mîngîie.

În cele din urmă, a început să-și dea ea oarecum seama despre ce era vorba. Tatăl ei, de cînd venise la Sil, se străduise într-una să adune cît mai mult pămînt aici, în satul acesta ; iar acum, cavalerul Andres Gudmundssøn îi propunea lui Lavrans să schimbe moșia Formo, care era moștenirea mamei cavalerului Andres, cu moșia Skog, mai bine așezată din punctul lui de vedere, dat fiind că el era în garda regelui și venea arareori pe aici, prin valea aceasta. Lavrans nu prea voia să se despartă de Skog, pe care o avea de moștenire părintească — intrată în stăpînirea familiei lor prin donație regală ; totuși, schimbul putea să fie avantajos pentru el în multe privințe. Fratele lui Lavrans, Åsmund Bjørgulfssøn voia de asemenea să aibă moșia Skog — el locuia la Hadeland căci se căsătorise și se stabilise la o fermă de acolo — așa că nu era sigur că Åsmund va voi să renunțe la dreptul său de moștenitor.

Într-o bună zi, Lavrans îi spuse lui Ragnfrid că anul ăsta vrea s-o ia pe Kristin cu el la Skog — trebuia să vadă și ea gospodăria în care se născuse și care era căminul ei strămoșesc, dacă avea să iasă din stăpînirea lor. Ragnfrid găsi că este o dorință firească, deși se cam temea să lase

copila să plece cale atît de lungă, dat fiind că nu putea s-o însoţească ea însăşi.

La început, după ce Kristin văzuse pe regina ielelor, era atît de speriată încît îi plăcea mai bine să stea în casă pe lîngă mama ei — o apuca frica numai cînd vedea pe vreunul din oamenii care luaseră parte la drumul din munţi şi fuseseră cu ea în ziua aceea şi ştiau ce i se întîmplase. Îi părea bine că tatăl ei oprise să se vorbească despre vedenia pe care o avusese.

Dar după o bucată de vreme, începu să dorească a vorbi despre aceasta cuiva — nu ştia cui — şi, lucru ciudat, cu cît trecea vremea, cu atît i se părea că-şi aduce mai bine aminte de întîmplarea aceea şi tot mai limpede era amintirea acelei femei pline de vrajă.

Dar ceea ce era mai ciudat decît orice era faptul că de cîte ori se gîndea la regina ielelor, o apuca un dor să plece la Skog şi îi era din ce în ce mai teamă ca nu cumva tatăl ei să nu o mai ia.

În cele din urmă, se trezi într-o bună dimineaţă în odaia din podul cu provizii şi văzu că bătrîna Gunhild şi maică-sa şedeau pe pragul uşii şi cercetau căciulile de piele de veveriţă ale lui Lavrans. Gunhild era o văduvă care se ducea prin gospodăriile oamenilor şi cosea căptuşeli de blană la mantale şi alte lucruri de felul acesta. Kristin îşi dădu seama din vorbele lor că urma să primească o haină nouă, căptuşită cu blană de veveriţă şi cu guler de jder. Atuncea înţelese că va avea voie să-şi însoţească tatăl şi sări din pat ţipînd de bucurie.

Mama veni lîngă ea şi o mîngîie pe obraz :

— Te bucuri mult, fata mea, că pleci atît de departe de mine ?

Ragnfrid îi spuse aceleaşi cuvinte în dimineaţa plecării. Se sculaseră dis-de-dimineaţă ; era întuneric afară şi ceaţă deasă între case, cînd Kristin se uită pe uşă să vadă cum e vremea — un fum cenuşiu şerpuia în jurul felinarelor şi în faţa uşilor deschise. Oamenii alergau în preajma grajdurilor şi a acareturilor şi femeile ieşeau dinspre bucătării cu oale de fiertură aburinde şi copăi cu carne fiartă şi slănină — le trebuia mîncare din belşug şi hrănitoare înainte s-o pornească în frigul dimineţii.

În casă, sacii de piele cu lucrurile ce luau la drum erau închise și iar deschise ca să mai bage înăuntru ce uitaseră să pună. Ragnfrid îi mai aduse aminte bărbatului ei de tot ce avea de făcut pentru dînsa și vorbi despre neamurile și cunoștințele din drumul său — trebuia să-l salute pe cutare și să nu uite să întrebe de cutare.

Kristin ieșea și intra în casă, își lua rămas bun de mai multe ori de la toți ai casei și nu-și găsea astîmpăr nicăieri.

— Te bucuri chiar atîta, Kristin, că pleci departe de mine, vreme atît de lungă ? o întrebă mama. Kristin fu dezamăgită și întristată totodată, ar fi dorit să nu-i fi spus mama ei vorbele acelea. Îi răspunse cum putu mai bine :

— Nu, dragă mamă, însă mă bucur că plec cu tata.

— Da, desigur, așa trebuie să fie, zise Ragnfrid și oftă. Apoi o sărută și îi potrivi puțin rochia.

În sfîrșit, iată-i pe toți în șa, tot grupul călătorilor ; Kristin călare pe Morvin, care mai înainte fusese calul de călărie al tatălui ei ; acum era bătrîn, cuminte și de nădejde. Ragnfrid îi întinse soțului ei paharul de argint cu ultima picătură de băutură întăritoare, apoi puse o mînă pe genunchiul fiicei sale și o rugă să-și aducă aminte de toate sfaturile pe care i le dăduse.

După aceea, ieșiră din curte călare în lumina zorilor ce se ridicau. O ceață albă, lăptoasă se întindea deasupra satului. Dar după scurtă vreme, ceața începu să se subțieze și soarele o străpunse. Din ceața alburie se iveau, picurînd de rouă, poieni verzi și miriști pălite, pomi îngălbeniți și scorușii cu bobițe roșii, lucioase. Coastele munților licăreau albastre în neguri și aburi — cînd, dintr-o dată, ceața se risipi plutind în fîșii printre munți și ei coborîră în josul văii, pe cea mai minunată vreme însorită ; Kristin în fruntea pîlcului, alături de tatăl ei.

Sosiră la Hamar pe o seară întunecoasă și ploioasă ; Kristin era așezată la oblîncul șeii tatălui său, căci era atît de obosită, încît îi părea că toate plutesc în fața ochilor ei : marea care lucea palid departe, la dreapta, și pomii întunecați din care se prefira rouă cînd treceau călare pe sub ei, și casele mohorîte, masive, îngrămădite pe terenurile spălăcite și umede de-a lungul șoselei.

Renunțase să mai numere zilele — i se părea că mersese la drum un timp nesfîrșit de lung. Vizitaseră rude și prieteni de-a lungul văii ; făcuse cunoștință cu copiii de la marile curți și gospodării și se jucase în odăi străine, șoproane și curți necunoscute — și de multe ori își pusese rochița ei roșie, cu mînecile de mătase. Poposiseră la marginea drumului în zilele cu vreme bună ; Arne culesese nuci pentru dînsa și după-mesele ea dormise pe sacii lor de piele în care era pusă îmbrăcămintea. Într-o gospodărie li se dăduseră paturi cu perne înfățate în mătase, dar într-o noapte au rămas într-un han și într-unul din paturi se afla o femeie care plîngea încet și cu jale de cîte ori se trezea Kristin. În toate celelalte nopți însă, dormise fără grijă, rezemată de spatele lat și cald al tatălui ei.

Kristin se trezi brusc — nu știa unde se află, dar dangătul acela ca de clopote cu vuiet adînc pe care-l auzise în vis, se auzea mai departe și acum. Era singură într-un pat, și focul ardea în cămin.

Își strigă tatăl ; acesta se ridică de lîngă cămin și veni lîngă dînsa, însoțit de o femeie grasă.

— Unde sîntem ? întrebă fetița, iar Lavrans rîse și îi zise :

— Sîntem în Hamar acum și ea este Margret, nevasta lui Fartein ciubotarul ; spune-i frumos bună ziua, căci dormeai cînd am sosit aici. Margret are să te ajute să te îmbraci.

— S-a și făcut ziuă ? zise Kristin. Eu credeam că te culci acuma. O, ajută-mă tu să mă îmbrac, se rugă ea ; însă Lavrans îi zise cu oarecare severitate că ar fi mai bine să-i mulțumească Margretei, care voia s-o ajute.

— Și ia te uită ce are ea în mînă și vrea să-ți dea ție în dar !

Era o pereche de pantofi roșii, cu șireturi de mătase. Femeia zîmbi către Kristin, văzînd cum i se luminează fața de bucurie și îi puse cămășuța și ciorapii, cum sta în pat, ca să nu fie nevoită să calce cu picioarele goale pe podeaua de pămînt.

— Ce este zgomotul ăsta ? întrebă Kristin. Se aude ca un clopot de biserică, ca o sumedenie de clopote...

— Da, sînt clopotele noastre, rîse Margret. N-ai auzit de marea mănăstire din orașul nostru? Acolo veți merge acum. De acolo se aude clopotul cel mare sunînd. Și se mai aude sunînd și de la cealaltă mănăstire, și de la biserica Sfînta Cruce.

Margret întinse un strat gros de unt pe felia ei de pîine și îi puse miere în lapte, ca să fie mai hrănitor — dar Kristin abia mai găsea răgaz să mănînce.

Afară era încă întuneric și se lăsase ger. Ceața era atît de rece, încît pișca. Urmele de pași ale oamenilor, ale vitelor și cele de potcoave erau tari ca turnate în fier, așa încît Kristin își lovea de ele piciorușele încălțate cu pantofii cei noi și subțiri; într-un rînd, călcă sfărîmînd pojghița de gheață a șanțuletului din mijlocul străzii, și se udă, și îi fu frig la picioare. Atunci Lavrans o luă în cîrcă și o duse astfel.

Kristin privea cu ochi mari în întuneric, dar nu putea să deslușească mare lucru din oraș — întrezărea ziduri negricioase și copaci desprinzîndu-se pe cerul cenușiu. Apoi ajunseră la o poiență care scînteia de promoroacă; iar de cealaltă parte, zări o clădire palid-cenușie, mare cît un munte. În jurul ei erau case mari de piatră, iar pe alocuri se vedeau strălucind ferestruici luminate. Clopotele, care tăcuseră în răstimp, începură a suna din nou și zgomotul era atît de puternic acum, încît Kristin simțea cum o trec fiori prin șira spinării.

I se păru că intră într-un munte, cînd pătrunseră în pronaosul bisericii și îi învălui frigul și întunericul. Trecură pragul unei uși și îi întîmpină un miros vechi și rece de fum și lumînare. Kristin se afla într-o încăpere întunecată și necuprins de înaltă. Nu putea să străpungă cu privirea pînă în fundul bisericii din pricina întunericului, nici deasupra ei, nici în delături, dar străluceau lumini de lumînări pe un altar, departe, în fața ei. Era acolo un preot — și răsunetul glasului său colinda ciudat de jur împrejurul cuprinsului bisericii, ca o răsuflare și ca niște șoapte. Tatăl își făcu semnul crucii și închină și copilul cu apă sfințită și apoi înaintară înăuntru; cu toate că pășea cu băgare de seamă, pașii săi răsunau cu putere peste lespezile de piatră. Treceau pe lîngă coloane uriașe și între co-

loane ţi se părea că privirea se afundă în nişte peşteri negre ca de cărbune.

Cînd ajunseră aproape la altar, tatăl se puse în genunchi şi Kristin îngenunche lîngă el. Începea să deslușească prin întuneric : altarul dintre coloane licărea de aur şi argint, iar în partea din faţă străluceau lumînările aprinse care ardeau în sfeşnice aurite, şi strălucea sfîntul potir precum şi masa uriaşă şi splendidă din dosul lor. Kristin se gîndi iarăşi, fără să se poată împotrivi, la munte ; aşa îşi închipuise ea că trebuie să fie, cu tot atîta fast, dar poate cu încă şi mai multă lumină. Şi vedenia reginei ielelor îi răsări în minte ; atunci ridică ochii şi zări pe peretele din dreptul mesei altarului chipul lui Cristos însuşi, mare şi sever, înălţat sus de tot, pe cruce. Se înfricoşă — nu părea blînd şi trist ca acasă, în bisericuţa lor călduţă, de lemn cafeniu. Acolo el atîrna greu de braţe, cu mîinile şi picioarele străpunse de piroane, aplecîndu-şi capul însîngerat sub coroana de spini de pe frunte. Aici stătea cu picioarele sprijinite pe o scîndură, cu braţele întinse, ţepene şi cu capul în sus, părul strălucind ca aurul şi purtînd cunună de aur, iar faţa îi era umflată şi aspră.

Încercă să urmărească vorbele preotului, în timp ce acesta citea şi cînta, dar erau prea nedeslușite şi grăbite. Acasă putea deslușì fiecare cuvînt, căci părintele Eirik avea rostirea vorbei limpede şi el îi deslușise în limba norvegiană înţelesul cuvintelor sfinte, ca să se poată apropia mai bine cu gîndul de Dumnezeu, cînd se afla în biserică.

Dar aici nu putea să facă lucrul acesta, pentru că în fiece clipă deslușea cîte ceva prin întunecime. Erau ferestre sus de tot pe pereţi şi începea să se lumineze de zi. Iar în apropierea locului unde stăteau îngenuncheaţi se afla un fel de schelărie ciudată, iar îndărătul ei se vedeau nişte blocuri de piatră de culoare deschisă şi se mai aflau şi copăi şi unelte — şi acum auzi lume venind, şi mergînd, şi trebăluind pe acolo. Apoi privirea ei căzu din nou asupra acelui aspru Crist de pe perete şi încercă să-şi ţină gîndurile la slujbă. Răceala de gheaţă a lespezilor de piatră îi înţepenise picioarele pînă sus, la şolduri, şi o dureau genunchii. În cele din urmă, atît de obosită era că totul începu să joace în faţa ochilor ei.

Tatăl se ridică ; slujba se sfîrșise. Preotul se apropie și dădu ziua bună tatălui. În timp ce vorbeau între ei, Kristin se așează pe o treaptă, căci văzuse că tot astfel făcuse și băiatul care cîntase. Acesta căscă și îi veni și ei să caște. Cînd băgă de seamă că fata îl privește, scoase limba și se strîmbă la ea. Apoi scoase o pungă de sub haină și răsturnă pe lespezile de piatră tot cuprinsul ei : cîrlige de pescuit, bile de plumb, curele de piele și o pereche de zaruri — și tot timpul se zgîia la dînsa. Kristin se mira mult. Atunci preotul și tatăl se uitară la copii. Preotul zîmbi și spuse băiatului să se ducă la școală, dar Lavrans își încreți fruntea și o luă de mînă pe Kristin.

Începuse acum a se lumina în biserică. Somnoroasă, Kristin se agăță de mîna lui Lavrans, în timp ce preotul și cu dînsul mergeau printre schelării și vorbeau de construcțiile episcopului Ingjalds.

Străbătură toată biserica și în cele din urmă ieșiră afară, în pronaos. De acolo, o scară de piatră urca sus, în turnul clopotniței dinspre apus. Kristin urca obosită și anevoie treptele. Preotul deschise o ușă ce dădea într-o cameră luminoasă, dar tatăl îi spuse Kristinei să rămînă afară pe trepte și să aștepte în timp ce el se duce să se spovedească ; după aceea, o să intre și ea să sărute răcliță cu moaștele sfîntului Toma.

În clipa aceea, un călugăr bătrîn, îmbrăcat într-o rasă cafenie, ieși dinăuntru. Se opri o clipă, zîmbind către copilă și scoase apoi cîțiva saci și cîteva suluri de lînă, păstrate într-o gaură a zidului. Le întinse afară, pe treapta scării :

— Așază-te tu aici, n-o să-ți mai fie frig, îi zise, și coborî treptele în picioarele goale.

Kristin dormea cînd părintele Martein — așa îl chema pe preot — ieși și o luă. De sus, din biserică răsuna cîntarea cea mai frumoasă, iar înăuntru, în paraclis, ardeau lumînări pe altar. Preotul îi făcu semn să îngenunche alături de tatăl ei, iar apoi luă o răcliță mică, aurită de pe masa altarului. Îi șopti că înăuntru se află o bucată din îmbrăcămintea stropită cu sînge a sfîntului Toma din Canterbury și îi arătă cu degetul chipul zugrăvit al sfîntului, pentru ca Kristin să-i poată săruta picioarele.

Acorduri minunate izvorau năvalnic din biserică cînd coborîră ; părintele Martein le spuse că maestrul organist exersa și elevii cîntau ; dar că nu aveau acum timp să-i asculte, căci tatăl ei era înfometat ; postise pentru spovedanie. Acum urmau să meargă dincolo, în casa de oaspeți preoțească, să mănînce.

Afară, soarele de dimineață poleia malurile repezi de partea cealaltă a lacului Mjøs, așa încît toate poienile ofilite păreau presărate cu pulbere de aur pe fondul albastru închis al pădurilor. Valurile mării jucau răsfirînd mici coame albe de spumă pe crestele lor. Sufla un vînt proaspăt și rece, scuturînd frunzele pestrițe ce se așterneau pe delușorul plin de promoroacă.

Un pîlc de călăreți se ivi între curtea episcopiei și casa Fraților Sfintei Cruci. Lavrans se dădu la o parte și se înclină cu mîna la piept, aproape măturînd pămîntul cu pălăria, încît Kristin își dădu seama că domnul cu blană trebuie să fie episcopul însuși — și făcu și ea o plecăciune aproape pînă la pămînt. Episcopul își opri calul și răspunse salutului, făcîndu-i apoi semn lui Lavrans să se apropie și stătu de vorbă un timp cu el. Puțin după aceea, Lavrans se întoarse la preot și copilă zicînd :

— Sînt poftit la masă, la episcopie ; s-ar putea oare, părinte Martein, ca unul dintre frații comunității s-o întovărășească pe fetița mea pînă acasă, la gospodăria lui Fartein ciubotarul, și să spună oamenilor mei să vină Halvdan întracoace cu calul meu Gullsvein la ceasul prînzului ?

Preotul răspunse că lucrul acesta se putea face ușor. Se ivi atunci călugărul cel desculț, care stătuse de vorbă cu Kristin pe treptele turnului clopotniței, îl salută și zise :

— Se află aici un om în casa noastră de oaspeți, care tot are treabă la cizmar, așa că poate el să-ți ducă porunca, Lavrans Bjørgulfssøn, iar fiica ta poate să meargă cu el sau să rămînă la mănăstire pînă te întorci acasă. Am eu grijă de mîncarea ei.

Lavrans mulțumi, dar spuse :

— Îmi pare rău că trebuie să-ți pierzi timpul din pricina copilei acesteia, frate Edvin.

— Fratele Edvin cheamă la el pe toți copiii pe care poate să pună mîna, zise rîzînd părintele Martein. Astfel are cui să țină predici.

— Da, eu nu îndrăznesc să vă impun vouă, oameni învățați din Hamar, predicile mele, zise zîmbind fără supărare călugărul. De fapt, nu sînt bun decît să vorbesc copiilor și țăranilor, dar asta nu înseamnă că trebuie să legi botul boului care treieră.

Kristin îndreptă o privire rugătoare către tatăl ei ; nimic nu putea să-i facă o mai mare plăcere decît voia de a-l însoți pe fratele Edvin. Lavrans mulțumi și, în timp ce tatăl și preotul urmară alaiul episcopului, Kristin îl apucă pe călugăr de mînă și coborîră spre mănăstire, care era alcătuită din cîteva case de lemn și o biserică de piatră albă, jos de tot, la marginea apei.

Fratele Edvin îi strînse ușor mîna — și cînd se uitară unul la altul, începură amîndoi a rîde. Călugărul era înalt și slab, dar foarte gîrbov ; copilei i se părea că seamănă cu un cocor, căci avea capul mic, cu o chelie îngustă, lucioasă, încadrată de o cunună de păr alb, stufos, și avea gîtul lung și subțire. Iar nasul îi era mare și ascuțit ca un cioc. Dar era ceva care o făcea să se simtă ușoară și bucuroasă cînd privea obrazul acela lunguieț și zbîrcit. Avea niște ochi bătrîni, albaștri ca marea, cu marginile înroșite, iar de la pleoapele cafenii și subțiri ca niște pielițe, porneau mii de zbîrcituri ; obrajii veștezi, cu o rețea de vinișoare roșii, erau brăzdați de cute care coborau înspre gura cu buzele subțiri, de s-ar fi zis că fratele Edvin se zbîrcise într-atîta numai de mult ce tot zîmbea oamenilor ; și Kristinei i se părea că nu întîlnise niciodată pînă atunci un om atît de vesel și de mehenghi. Era ca și cînd ar fi purtat în sine o bucurie tainică, de care ea avea să afle cînd va începe el să vorbească.

Merseră de-a lungul ulucii pînă la o livadă de meri, unde se mai vedeau cîteva fructe roșii și galbene pe crengile lor. În grădină erau doi călugări în rase vărgate alb cu negru, care pliveau buruienile uscate.

Mănăstirea nu se deosebea prea mult de o casă țărănească obișnuită, iar casa de oaspeți în care călugărul o pofti pe Kristin semăna mai degrabă cu o odaie de țăran

sărac, cu deosebirea că aici se aflau multe paturi. Într-unul zăcea un bătrîn, iar lîngă cămin era o femeie care își înfășa pruncul ; în preajma ei stăteau doi copii mai măricei, un băiat și o fată.

Și omul și femeia se plînseră că nu li se dăduse încă prînzul :

— Dar cum nu se obosesc să aducă masa de două ori, trebuie să postim cît hălăduiești tu în oraș, frate Edvin !

— Nu te supăra, Steinulv, zise călugărul. Vino încoace și dă bună ziua, Kristin ; ia uitați-vă la fata asta drăguță și frumoasă, care va rămîne cu noi toată ziua și vom lua masa împreună.

Fratele Edvin îi spuse că Steinulv se îmbolnăvise la întoarcerea acasă de pe mare și că i se dăduse voie să stea în camera de oaspeți a mănăstirii pentru că avea o rudă bolnavă la spital, care era atît de rea, încît din pricina ei nu putea sta și el acolo.

Dar țăranul zise :

— Văd eu însă că în curînd o să vă săturați de mine. Cînd o să plec de-aici, frate Edvin, n-o să mai fie nimeni care să aibă timp să vadă de mine și-atunci au să mă trimită desigur înapoi, la bolniță.

— O să te faci sănătos cu mult înainte să-mi termin eu munca din biserică, răspunse fratele Edvin. Și atunci o să vină fiul tău să te ia.

Călugărul luă un vas cu apă caldă ce stătea pe cămin și i-l dădu Kristinei să-l țină în timp ce el îl oblojea pe Steinulv. Bătrînul se simți ceva mai bine și după aceea intră un călugăr cu mîncare și băutură pentru toți.

Fratele Edvin binecuvîntă mîncarea, apoi se așeză pe marginea patului lui Steinulv, ca să-l poată ajuta să mănînce. Kristin se apropie atunci de femeie și se apucă să-i dea să mănînce copilului, care era atît de mic, încît nu putea să ajungă pînă la strachină și îi curgea mîncarea cînd întingea în blid. Femeia aceea era din Hadeland și venise încoace cu bărbatul și cu copiii ei să-și vadă fratele, care era călugăr în acea mănăstire. Dar nu-l găsise acolo, fiindcă el tocmai colinda prin satele dimprejur, iar femeia se văita că este nevoită să stea aici pierzîndu-și de pomană vremea.

Fratele Edvin încercă s-o îmbuneze. Nu trebuia să spună că-şi pierde vremea la episcopia din Hamar. Erau aici biserici mari, călugării şi canonicii făceau slujbe şi cîntau zi şi noapte — iar oraşul era atît de frumos, mai frumos chiar decît Oslo, cu toate că ceva mai mic ; în schimb, aici se aflau grădini aproape la fiecare gospodărie :

— Să fi văzut cînd am venit aici astă primăvară, era alb oraşul de flori. Şi cînd a început să înflorească măceşul...

— Da, şi la ce-mi folosesc toate astea acum, îi răspunse femeia cu glas acrit. Şi să ştii că mie îmi pare că aici sînt multe lăcaşuri sfinte, dar mai puţină sfinţenie.

Călugărul zîmbi şi dădu din cap. Apoi umblă prin paiele din saltea şi scoase mai multe mere şi pere pe care le împărţi copiilor. Kristin nu mîncase niciodată fructe atît de bune. Îi curgea zeama din colţurile gurii la fiecare îmbucătură.

Fratele Edvin trebuia acum să se ducă la biserică şi îi spuse Kristinei să vină cu el. Trecură de-a curmezişul curţii mănăstirii şi intrară printr-o uşă mică, lăturalnică în încăperea corului.

Şi această biserică era în reconstrucţie, astfel încît se aflau şi aici schele între corpul principal al bisericii şi braţele ei laterale. Episcopul Ingjald îmbunătăţea şi împodobea lăcaşul corului, îi povesti fratele Edvin ; era foarte avut şi toată bogăţia lui o folosea pentru împodobirea bisericilor din oraşul acesta ; era un episcop minunat şi un om bun. Fraţii predicanţi din mănăstirea Olav erau şi ei oameni buni, curaţi la suflet, cărturari şi smeriţi : mănăstirea aceasta era cam sărăcăcioasă, dar ei l-au primit totuşi frumos — fratele Edvin ţinea de mănăstirea minoriţilor din Oslo, i se dăduse însă voie să-şi sfîrşească ascultarea aici, în eparhia Hamar.

— Vino încoace, îi zise Kristinei, ducînd-o lîngă schelă. El se urcă pe o scară şi, ajuns sus, îndreptă nişte scînduri. Apoi se coborî din nou şi ajută copilei să urce sus.

Kristin zări pe peretele cenuşiu din faţa ei nişte pete minunate strălucind de lumină, roşii ca sîngele şi galbene ca berea, sinilii, şi cafenii, şi verzui. Voi să se uite îndărăt, dar călugărul îi şopti :

— Să nu te întorci.

Cînd ajunseră însă sus de tot, el o întoarse încet și ochilor Kristinei li se înfățișă o priveliște într-atît de fermecătoare, încît aproape că-și pierdu răsuflarea.

Drept în fața ei, pe peretele de miazăzi al trupului bisericii, se afla o imagine care strălucea de parcă ar fi fost făcută numai din nestemate scînteietoare. Petele colorate de pe perete izvorau din razele ce veneau de la această imagine; Kristin și călugărul se aflau în mijlocul lor; mîinile ei erau roșii de parcă le-ar fi muiat în vin, fața călugărului părea poleită, iar în cutele rasei sale pămîntii culorile imaginii se răsfrîngeau întunecat. Copila se uită întrebător la el, dar călugărul se mulțumi să dea din cap zîmbind.

Era ca și cînd ai fi fost undeva, departe, și ai fi privit în împărăția cerurilor. Îndărătul unor zăbrele negre, deslușea încetul cu încetul chipul Domnului Isus Cristos, într-o mantie roșie de mare preț, pe Fecioara Maria în veșmînt albastru ca cerul, sfinți și sfinte în mantii strălucitoare, galbene, verzi și albastre. Stăteau sub arcadele și coloanele unor case luminate, iar ramuri și crenguțe se împleteau cu plante ciudate.

Călugărul o duse ceva mai încolo, pe podină:

— Stai aici, șopti el, o să cadă asupra ta lumina ce vine de la însăși mantia Domnului Isus.

Se ridică de jos, din biserică, o mireasmă slabă de tămîie și mirosul lespezilor reci. Era întuneric jos, dar raze de soare pătrundeau pieziș printr-un șir de ferestre de-a lungul peretelui de miazăzi a bisericii. Kristin începu să-și dea seama că imaginea aceea trebuia să fie un fel de fereastră, căci umplea un pervaz asemănător celorlalte. Celelalte erau goale, sau acoperite cu un fel de geamuri de corn și cu rame de lemn. Se ivi o păsărea care se așeză o clipă pe pervazul unei ferestre, ciripi puțin, luîndu-și apoi zborul. Dindărătul peretelui din dreptul corului, se auzea zgomotul uneltelor de metal izbind piatra. De altminteri, era mare liniște; numai vîntul sufla cînd și cînd, gemea ușor printre pereții bisericii, apoi se potolea.

— Da, zise fratele Edvin suspinînd. Nimeni în țară nu poate să mai facă asemenea lucruri; e drept că cei de la

Nidaros știu să picteze pe sticlă, dar nu ca astea de aici. În străinătate însă, în țările din miazăzi, Kristin, în marile mănăstiri, sînt geamuri mari cît ușile bisericilor noastre.

Kristin se gîndi la zugrăvelile bisericii ei de acasă. Era acolo altarul sfîntului Olav și altarul sfîntului Toma din Canterbury, cu basoreliefuri pe partea din față și dulăpioare în partea dindărăt — imaginile acestea însă îi apăreau șterse și fără strălucire cînd se gîndea acum la ele.

Coborîră scara și se urcară la cor. Era acolo o masă de altar, goală și pustie, iar pe lespedea de piatră erau cutiuțe mici, cești de metal, de lemn și de lut ars ; în afară de acestea, se mai vedeau cuțite mici, de forme ciudate, scule de fier, pene de scris și pensule. Fratele Edvin îi spuse că acestea erau uneltele sale : el picta icoane și cizela altare — și tăbliile acelea frumoase ale stranelor de la cor tot el le făcuse. Acestea erau menite să împodobească altarul bisericii fraților predicanți.

Kristin văzu cum călugărul amesteca pulbere colorată și o topea în niște ceșcuțe de piatră ; apoi el îi dădu voie să-l ajute să le ducă pe o bancă lîngă zid. În timp ce călugărul mergea de la o icoană la alta și trăgea niște linii roșii, fine în părul luminos al sfinților și sfintelor, așa încît să facă unde și să se ineleze, Kristin îl urma de aproape, privind și întrebînd, iar el îi lămurea ce anume zugrăvea.

Într-unul din tablouri, Domnul Isus Cristos era așezat pe un tron de aur, iar sfîntul Nicolae și sfîntul Clement stăteau lîngă el. Pe o latură era înfățișată viața sfîntului Nicolae. Într-un loc era zugrăvit un prunc în scutece, pe genunchii mamei sale : copilul întorcea capul de la sînul maică-si, căci era încă din leagăn atît de sfînt, încît nu voia să sugă vinerea mai mult decît o dată. Alături era o imagine a aceluiași sfînt, înfățișînd scena cînd punea pungile cu bani în fața casei unde locuiau trei fete atît de sărace, încît nu puteau să-și găsească soți. Kristin vedea de asemenea scena în care sfîntul lecuia copilul cavalerului roman și-l vedea pe acest cavaler pornind pe mare într-o corabie cu potirul de aur fals în mînă. El făgăduise sfîntului episcop un potir de aur care era de moștenire în neamul lor de o mie de ani, drept răsplată pentru că-i în-

sănătoșise copilul. Voia însă să-l înșele pe sfîntul Nicolae, dîndu-i în loc un potir calp ; de aceea copilul căzuse în mare cu adevăratul potir în mînă. Sfîntul Nicolae însă scoase copilul nevătămat din apă și ieși la mal în timp ce tatăl se afla în biserica Sf. Nicolae și oferea potirul cel calp. Toate acestea erau zugrăvite cu aur și în culori minunate.

În altă zugrăveală se vedea Sfînta Fecioară Maria cu pruncul Isus în brațe ; el o ținea cu o mînă de bărbie iar în cealaltă avea un măr ; iar alături se vedeau sfintele Sunniva și Cristina. Ele se aplecau cu o mișcare gingașă, aveau chipuri frumoase, colorate în roșu și alb, păr auriu și coroane de aur.

Fratele Edvin zugrăvea coroanele, împodobindu-le cu verdeață și trandafiri, ținîndu-și încheietura mîinii drepte cu mîna stîngă.

— Mi se pare că balaurul e prea mic, zise Kristin privind chipul patroanei sale. Nu s-ar zice că ar putea să înghită fata.

— Și, de fapt, nici nu putea, i-a răspuns fratele Edvin. El nu era mai mare de atîta. Balaurii și toate cele asemănătoare care îl slujesc pe diavolul par mari atîta vreme cît sălășluiește teama în noi. Cînd însă omul îl caută pe Dumnezeu cu-atîta tărie și sîrguință încît se pătrunde de puterea lui, atunci puterea diavolului suferă de îndată o înfrîngere atît de mare încît uneltele lui se fac mici și neputincioase — balaurii, duhurile rele se mărunțesc și nu-s mai mari decît spiridușii, pisicile și ciorile. După cum vezi, tot muntele în care a fost închisă sfînta Sunniva este atît de mic, încît poate să-l țină în poala mantiei sale.

— Dar n-au stat ele înăuntru în peșterile de acolo, sfînta Sunniva și negustătorii ? întrebă Kristin. Nu-i adevărat asta ?

Călugărul se uită la ea, zîmbind din nou :

— Este adevărat și în același timp neadevărat. Așa li s-a părut oamenilor care-au găsit trupurile sfinte. Și este adevărat că tot așa li s-a părut și negustătorilor și sfintei Sunniva, și așa a fost pentru că erau smeriți și se gîndeau numai la faptul că lumea e mai puternică decît toți păcătoșii. Ei nu se gîndeau că erau mai puternici decît lumea,

fiindcă nu o iubeau. Dar dacă ar fi știut lucrul acesta, atunci ar fi putut să ridice toți munții și să-i zvîrle în mare ca pe niște pietricele. Nimeni nu poate să ne facă vreun rău, nimic nu poate să ne vateme decît lucrul de care ne temem și pe care îl iubim, copila mea.

— Dar dacă cineva nu se teme de Dumnezeu și nu-l iubește ? întrebă Kristin îngrozită.

Călugărul mîngîie părul bălai al Kristinei, îi aplecă binișor capul pe spate și-și cufundă privirea în ochii ei ; ochii lui erau albaștri și larg deschiși.

— Nu este om, Kristino, care să nu-l iubească și să nu se teamă de Dumnezeu, dar din pricină că inimile noastre sînt împărțite între iubirea de Dumnezeu și teama de necuratul, și iubirea de cele lumești și de trupul omenesc, de aceea sîntem nefericiți, atît în viață cît și în moarte. Căci dacă omul n-ar năzui de loc către Dumnezeu și ale Duhului, atunci ar trebui să-i placă iadul și numai noi nu ne-am da seama că acolo își găsește mulțumirea inimii. Acolo, în adevăr, n-ar trebui să-l mistuie focul, dacă nu i-ar fi dor de răcoare și n-ar simți durerea de a fi mușcat de șerpi, dacă n-ar tînji după pace.

Kristin ridică ochii spre călugăr ; nu înțelegea nimic din toate acestea. Fratele Edvin urmă astfel :

— În îndurarea sa nemărginită, și văzînd inimile noastre șovăielnice, Dumnezeu a coborît pe pămînt și a locuit printre noi pentru a simți în făptura cărnii ispita diavolului, cînd ne ademenește cu puterea lumească, măreția și amenințările lumești, cînd lumea ne dă lovituri, și batjocură, și răni adînci de cuie în mîinile și picioarele noastre. Astfel ne-a arătat el calea și ne-a arătat iubirea sa.

Călugărul privi în ochii serioși ai copilului, apoi zîmbi ușor și spuse cu un cu totul alt glas :

— Știi tu cine a fost primul care a aflat că Domnul nostru Isus vine pe lume ? Cocoșul ! El a văzut steaua și atunci a început să strige — pe vremea aceea animalele vorbeau latinește : „Christus natus est !“ [1]

Aceste ultime cuvinte călugărul le rosti imitînd atît de bine glasul cocoșului, încît Kristin izbucni într-un

[1] S-a născut Cristos !

hohot de rîs. Și îi făcea bine să rîdă, căci toate lucrurile acestea ciudate pe care tocmai i le spusese fratele Edvin așternuseră ca un fel de apăsare solemnă asupra cugetului ei.

Călugărul prinse a rîde și el :

— Da, și cînd boul a auzit cuvintele acestea s-a apucat și el să mugească : „Ubi, ubi, ubi ?“ [1] Atunci țapul a început să behăie zicînd : „Bethleem, Bethleem, Bethleem“. Iar pe oaie o prinse un dor așa de mare de a vedea pe Sfînta Fecioară și pe fiul ei, încît behăi pe loc : „Eamus, eamus !“ [2] Și vițelul nou născut care era culcat în paie se sculă și stătu pe picioarele sale : „Volo, volo, volo !“ [3] Despre lucrurile astea n-ai mai auzit pînă acum, desigur ? Nu, mi-am închipuit eu ; știu că este preot destoinic părintele Eirik, pe care-l aveți la voi, și care știe multe, dar n-are cum ști lucrurile astea, care se învață numai dacă mergi la Paris.

— Atunci, sfinția-ta ai fost la Paris ? întrebă copila.

— Dumnezeu să te binecuvînteze, micuță Kristin, am fost la Paris, și-am colindat și prin lume, și poți să-ți închipui tu că mă tem de diavol și că simt iubirea și alte dorinți ca un prostănac, dar mă țin cu tărie de cruce din toate puterile mele, trebuie să te agăți de ea ca un pui de pisică ce se agață de o scîndură cînd a căzut în apă. Dar tu, Kristin, ce-ai zice să-ți jertfești părul tău frumos și să slujești Sfintei Fecioare, ca aceste mirese pe care le-am zugrăvit aici ?

— Acasă la noi n-avem alți copii, în afară de mine, răspunse Kristin. Așa încît cred că am să mă mărit. Mama mi-a pregătit de pe acum lăzi și sipete cu zestre.

— O, da, zise fratele Edvin, mîngîind-o pe frunte. Așa fac oamenii în vremea de azi cu copiii lor. Lui Dumnezeu nu-i dau decît fiicele șchioape, chioare și urîte și pe cele surde, sau îi lasă în grijă copiii cînd li se pare că au prea mulți. Și-apoi oamenii se miră că nu toți cei ce trăiesc în mănăstiri sînt bărbați sfinți și femei sfinte.

[1] Unde, unde, unde ?
[2] Să mergem, să mergem !
[3] Vreau, vreau, vreau !

Fratele Edvin o luă cu el în paraclis și-i arătă cărțile mănăstirii care se aflau acolo, rînduite pe o laviță. Erau cărți cu poze frumoase. Cînd însă unul din călugări intră acolo, el îi spuse că nu face altceva decît să caute un asin ca să-l deseneze. Apoi dădu din cap și zise :

— Kristin, ai fost martora teamei mele ; dar le este atît de frică pentru cărțile astea ale lor și sînt atît de grijulii cu ele ! De-aș fi avut credința cea adevărată și iubirea cea adevărată, atunci n-aș fi mințit astfel în fața fratelui Åsulv, dar atunci aș fi putut să iau mănușile astea vechi de piele și să le agăț de raza aceea de soare de colo.

Apoi fetița se duse cu călugărul la casa de oaspeți, unde i se dădu să mănînce ; dar de altminteri, ea stătu toată ziua în biserică, privindu-l cum lucrează, vorbind cu el — și abia cînd veni Lavrans s-o ia, c lugărul și cu dinsa își aduseră aminte de ștafeta pe ca ar fi trebuit s-o trimită la cizmar.

Zilele petrecute la Hamar, Kristin și le amintea mai tîrziu mai bine decît toate celelalte cîte i se întîmplaseră în acea lungă călătorie. Adevărat că Oslo era un oraș mai mare decît Hamarul, dar acum, că văzuse un tîrg, Oslo nu i se mai părea atît de interesant. Și nici nu găsea că la Skog este așa de frumos ca la Jørundgård, deși casele sînt mai frumoase — și se bucura că nu trebuie să locuiască acolo. Gospodăria se afla pe o colină și în dreptul ei, jos, era fiordul Botn, cenușiu și trist, cu păduri întunecate pe malul celălalt, iar în spatele caselor cerul se cobora parcă pînă pe vîrfurile copacilor din pădure. Nu erau aici munți înalți, cu coaste repezi, ca acasă, care să ridice cerul în slăvi și să mărginească priveliștea astfel încît lumea să nu pară nici prea mare, nici prea mică.

La întors, vremea fu rece. Era tocmai în timpul postului Crăciunului și cînd ajunseră mai în susul văii, dădură de zăpadă ; fură nevoiți să împrumute niște sănii cu care făcură cea mai mare parte a drumului.

Cu tîrgul în privința fermei, lucrurile s-au petrecut astfel : Lavrans trecu moșia Skog fratelui său Åsmund, cu drept de răscumpărare pentru sine și urmașii săi.

3

În primăvara ce urmă acelei lungi călătorii a Kristinei, Ragnfrid născu o fetiță. Amîndoi părinții doriseră un băiat, dar se mîngîiară curînd și prinseră mare drag de micuța Ulvhild. Era un copil tare frumos, vioi, sănătos, vesel și cuminte. Ragnfrid o iubea atît de mult, încît continuă s-o alăpteze și în al doilea an ; de aceea, după sfatul părintelui Eirik, mai slăbi nițel posturile ei aspre și îndeletnicirile pioase, în timpul cît alăpta. Din care pricină, și mai ales de bucuria legată de Ulvhild, ea înflori, astfel încît lui Lavrans i se păru că n-o văzuse niciodată pe nevastă-sa atît de fericită, frumoasă și prietenoasă în toți anii de cînd se cununase cu dînsa.

Și Kristin simțea că era o mare bucurie pentru ei surioara aceasta micuță și gingașă. Ea nu se gîndise pînă atunci că pricina tăcerii în gospodăria lor era firea posacă a mamei ; crezuse mai înainte că așa trebuie să fie, mama să-i dea creștere și povețe, în timp ce tatăl se juca și glumea cu dînsa. Acum maică-sa se purta mult mai blînd cu dînsa și îi lăsa mai multă libertate, o mîngîia mai ades, iar Kristin nu-și dădea prea mult seama că mama avea mai puțin timp acuma să se ocupe de dînsa. Kristin o iubea pe Ulvhild la fel ca și ceilalți și era bucuroasă cînd i se dădea voie să o poarte în brațe sau să o legene, iar cînd micuța începu să meargă de-a bușilea, să se țină în picioare și să vorbească, și cînd Kristin putu să se joace cu dînsa, viața îi păru încă și mai veselă.

Trecură astfel mai bine de trei ani pentru cei de la Jørundgård. Au avut norocul de partea lor în mai multe privințe și Lavrans clădi și aduse multe îmbunătățiri gospodăriei sale, căci odăile și grajdurile erau vechi și mici cînd venise el acolo — neamul Gjesling o înstrăinase timp de mai multe generații.

În al treilea an, de Rusalii, Trond Ivarsson din Sundbu cu nevastă-sa Gudrid și cei trei băieței ai lor au venit în gazdă la ei. Într-o dimineață, cei mari ședeau de vorbă în pridvorul de sus, în timp ce copiii se jucau jos, în curte. Lavrans începuse să ridice o clădire nouă, copiii se învîrteau pe acolo și se cățărau pe bîrnele aduse. Unul dintre

băieții lui Gjesling dăduse în Ulvhild, care plîngea ; atunci Trond se coborî, îl dojeni pe băiat și o luă pe Ulvhild în brațe. Era cel mai frumos și mai deștept copil pe care-l puteai întîlni — și unchiul ținea foarte mult la nepoată-sa, deși îndeobște nu îi erau dragi copiii.

În aceeași clipă, intră în curte un om venind de la grajduri și trăgînd de funie un taur mare, negru ; dar animalul era nărăvaș și mînios și scăpă din legătoare. Trond sări pe stiva de lemne, alungîndu-i pe copiii mai mărișori din calea taurului. Pe Ulvhild însă o ținea în brațe iar pe fiul său cel mic de mînă. O bîrnă îi lunecă de sub picioare, Ulvhild îi scăpă din brațe și căzu pe jos, bîrna căzu și ea, se rostogoli și se opri pe spinarea copilului.

Cît ai clipi din ochi, Lavrans coborî și se repezi să ridice bîrna. Atunci taurul se întoarse spre dînsul. Lavrans îl apucă de coarne, dar fu împuns și dat peste cap. Atunci el îl apucă de nări, ridicîndu-se pe jumătate și izbuti să-l țină pînă ce Trond își reveni din zăpăceală și argații ieșiți în fugă din case alergară în ajutor și aruncară curele peste taur ca să-l prindă.

Ragnfrid îngenunchease și încerca să salte bîrna ; Lavrans izbuti acum s-o ridice destul încît ea să poată scoate copilul și să-l ia în brațe. Micuța se văita îngrozitor cînd o atingeau, iar mama hohotea cu glas mare, zicînd :

— Trăiește, mulțumescu-ți ție, Doamne, trăiește !

Era mare minune că nu o zdrobise de tot bîrna, dar aceasta căzuse în așa fel că un capăt al ei se proptise de o piatră din iarbă. Cînd se ridică Lavrans, îi curgea sînge din colțurile gurii iar veșmintele lui erau sfîșiate la piept de coarnele taurului.

Tordis veni în fugă cu o pătură blănită ; cu mare băgare de seamă, Ragnfrid și cu ea puseră fetița pe acea pătură, dar copilul părea că suferă dureri de neîndurat la cea mai mică atingere. Mama și Tordis o duseră înăuntru, în odaia de iarnă.

Kristin stătea, palidă și încremenită, sus, pe stiva de lemne, iar copiii mai mici se agățau plîngînd de ea. Se adunaseră toți oamenii în curte, femeile plîngeau și se văitau. Lavrans porunci să pună șaua pe Gullsvein și pe încă un cal. Însă cînd sosi Arne cu caii, Lavrans se prăvăli la pămînt în timp ce voia să încalece. Atunci îi porunci lui

Arne să meargă călare după preot, în timp ce Halvdan avea să pornească înspre miazăzi după o doftoreasă, care locuia la întîlnirea celor două rîuri.

Kristin vedea că tatăl ei era alb ca varul și că pierduse atîta sînge, încît veșmintele sale, albastre-deschis, erau tărcate de pete roșii-cafenii. Deodată el se ridică de jos, smuci un topor din mîna unuia dintre oameni și merse înspre locul unde cîțiva argați mai țineau încă taurul. Izbi cu toporul între coarne, așa încît animalul căzu în genunchi, și nu conteni a lovi pînă ce împroșcă tot locul cu sînge și creier. Atunci îl apucă o tuse înecăcioasă și se prăbuși pe spate, la pămînt. Trond și cu încă un om îl ridicară și-l duseră în casă.

Kristin crezu atunci că tatăl ei murise ; scoase un țipăt ascuțit și dădu buzna în urma lui, strigîndu-l din toate puterile.

Ulvhild fusese așezată pe patul părinților, în odaia de iarnă ; toate pernele fuseseră aruncate pe podea, așa încît copila zăcea întinsă drept. Părea ca și cînd s-ar fi aflat întinsă pe patul de moarte. Dar se văita tare și într-una, iar mama sta aplecată asupra ei, se ruga și o mîngîia, nebună de durere că nu putea să-i fie de nici un ajutor.

Lavrans zăcea pe celălalt pat. Se sculă și se tîrî spre soția lui ca s-o liniștească. Atunci ea tresări și-i strigă :

— Nu mă atinge, nu mă atinge ! Isuse, Isuse, aș fi meritat să mă ucizi — niciodată nu vor lua sfîrșit nenorocirile pe care le-am adus pe capul tău !

— Tu le-ai adus, draga mea soție ? Doar nu tu ai adus nenorocirea asta pe capul nostru, zise Lavrans punînd o mînă pe umărul ei. La atingerea lui, Ragnhild se cutremură, și ochii săi albaștri-cenușii scînteiară pe fața ei trasă și pămîntie.

— Vrea desigur să spună că eu sînt vinovatul, zise Trond Ivarssøn cu asprime. Soră-sa se uită cu ură la el și răspunse :

— Trond știe ce vreau să spun.

Kristin alergă la părinții ei, dar amîndoi o dădură la o parte ; iar Tordis, care venea cu un ceaun de apă caldă, o luă binișor de umeri, zicîndu-i :

— Treci dincolo, în odaia noastră, Kristin, aici ne încurci.

Kristin voia să-l îngrijească pe Lavrans, care se așezase pe scărița patului ; el îi spuse însă că nu este nici o primejdie :

— Dar nu poți să ușurezi puțin chinurile Ulvhildei ? Dumnezeu să ne ajute, se vaită așa că ar mișca și stîncile munților.

— Nu îndrăznim să ne atingem de ea pînă nu sosește preotul sau doftoroaia, răspunse Tordis.

În clipa aceea sosi Arne cu vestea că părintele Eirik nu era acasă. Ragnhild rămase locului un timp, frîngîndu-și mîinile. Apoi spuse :

Trimiteți pe cineva după doamna Åshild din Haugen. Fie ce-o fi, numai s-o salvăm pe Ulvhild.

Nimeni nu o lua în seamă pe Kristin. Ea se săltă pe băncuța dindărătul capului patului, trase picioarele la piept, rezemîndu-și capul pe genunchi.

Simțea cum inima i se strînge ca în prada unor gheare aspre. Trebuia să vină doamna Åshild ! Mama ei nu voise niciodată să trimită după doamna Åshild, nici măcar cînd era gata să moară, la nașterea Ulvhildei și nici atunci cînd Kristin fusese atît de bolnavă de febră ! Era o vrăjitoare, așa zicea lumea — episcopul din Oslo și soborul preoților o judecaseră ; ar fi urmat să fie executată sau arsă de vie dacă n-ar fi fost de neam atît de mare încît fusese ca o soră pentru regina Ingebjørg ; lumea zicea că îl otrăvise pe primul ei bărbat, iar pe acela care-i era soț acum, domnul Bjørn, îl legase prin vrăji ; acesta era atît de tînăr, încît putea foarte bine să-i fie fiu. Ea avea și copii, care însă nu-și vedeau niciodată mama ; aceste două ființe de neam mare, Bjørn și Åshild, locuiau împreună la o moșioară din Dovre după ce își pierduseră toate celelalte bogății ale lor. Nu voia nimeni dintre oamenii de seamă din valea aceea să aibă a face cu ei ; totuși, pe ascuns i se cereau sfaturi, ba cei săraci se duceau chiar pe față la dînsa, cu necazurile și grijile lor. Spuneau că e isteață, dar în același timp se temeau de ea.

Kristin era de părere că ar fi fost mai bine ca mama ei, care de obicei se închina atîta, să fi chemat pe Dumnezeu și pe Fecioara Maria. Încercă ea însăși să se roage, îndeosebi sfîntului Olav, căci știa cît era de bun și cum ajuta

pe mulți care sufereau de boli, răni și rupere de oase ; nu putea însă să-și adune gîndurile.

Părinții erau singuri în odaie. Lavrans se întinsese din nou pe pat, iar Ragnfrid stătea aplecată peste copila bolnavă, o ștergea din cînd în cînd pe frunte și pe mîini cu o cîrpă udă și îi înmuia buzele cu vin.

Trecu astfel vreme îndelungată. Tordis se arăta din cînd în cînd în pragul odăii și ar fi vrut atît de mult s-o ajute, dar de fiecare dată Ragnfrid o trimitea afară. Kristin plîngea pe tăcute și se ruga în sinea ei, iar din cînd în cînd se gîndea la vrăjitoare și aștepta cu încordare s-o vadă intrînd.

Deodată, Ragnfrid rupse tăcerea :

— Dormi, Lavrans ?

— Nu, răspunse bărbatul. Ascult gemetele Ulvhildei. Dumnezeu se va milostivi de acest mielușel nevinovat al său, nevastă, nu trebuie să ne îndoim. Dar e greu să zaci așa, așteptînd.

— Dumnezeu, zise Ragnfrid deznădăjduită, mă urăște din pricina păcatelor mele. Copiii mei o duc bine acolo unde sînt acum, nu mă pot îndoi, iar acum a venit ceasul Ulvhildei, dar pe mine m-a izgonit, căci inima mea este un cuib de șerpi, plin de păcate și de jale.

Cineva bătu la ușă. Intră părintele Eirik ; își îndreptă trupul uriaș, se opri și vorbi cu glas adînc și limpede :

— Dumnezeu să vă ajute pe voi, de față aici !

Preotul puse cutiuța sa cu leacuri pe scărița patului, se duse la cămin și-și turnă apă caldă pe mîini. Apoi scoase o cruce de la piept și binecuvîntă cu ea în cele patru colțuri ale odăii, mormăind ceva pe latinește. Deschise fereastra ca să poată intra lumina și se duse s-o examineze pe Ulvhild.

Kristin se temea să n-o vadă și s-o izgonească ; de obicei, nimic nu scăpa privirilor părintelui Eirik. El însă nu se uită în jur. Scoase o sticlă din cutiuță, turnă puțin pe un ghemotoc de lînă fină și îl duse la nasul și la gura Ulvhildei.

— În curînd va suferi mai puțin, spuse preotul. Se apropie de Lavrans, cercetîndu-l în timp ce i se povestea cum s-a petrecut nenorocirea. Lavrans avea două coaste

rupte și o rană la plămîni ; cu toate acestea, preotul fu de părere că nu era nici o primejdie.

— Dar Ulvhild ? întrebă tatăl cu îngrijorare.

— O să-ți spun după ce o cercetez, răspunse preotul. Tu însă să te culci în odaia de sus, ca să fie mai multă liniște aici și loc pentru cei ce vor avea grijă de dînsa. Preotul puse brațul lui Lavrans pe umărul său, îl apucă dedesubt cu amîndouă brațele și-l duse de acolo. Kristin ar fi vrut mai bine să meargă acum după tatăl ei, dar nu îndrăznea să se arate.

La întoarcerea sa, preotul nu vorbi nimic cu Ragnfrid, ci tăie îmbrăcămintea Ulvhildei, care acum se văita mai puțin și părea pe jumătate adormită. Preotul pipăi cu mare băgare de seamă trupul și mădularele copilului.

— E oare atît de rău cu copilul meu, F rik, încît nu știi ce să faci, de vreme ce nu spui nimica ? ıtrebă Ragnfrid cu glas scăzut.

Preotul răspunse încet :

— Pare că spinarea ei este rău vătămată, Ragnfrid. Nu văd nimic mai bun de făcut decît să ne încredem în voia lui Dumnezeu și a sfîntului Olav ; eu nu pot face mare lucru.

Mama zise cu aprindere :

— Atunci trebuie să ne rugăm — tu știi bine că Lavrans și cu mine îți vom da tot ce ne vei cere și că nu vom precupeți nimic, dacă îl vei putea îndupleca pe Dumnezeu ca Ulvhild să scape cu viață.

— Ar fi după părerea mea o minune, spuse preotul, să trăiască și să-și redobîndească sănătatea.

— Păi bine, nu vorbești tu într-una de minuni ? Și nu crezi că s-ar putea întîmpla o minune și cu copilul meu ?

— Da, răspunse preotul, se întîmplă minuni, Dumnezeu însă nu ascultă rugile tuturor — căile sale sînt ascunse. Și nu crezi că ar fi mai rău dacă fetița asta mică și frumoasă ar trăi și ar rămîne schiloadă sau paralizată ?

Ragnfrid dădu din cap și zise, oftînd încet :

— Am pierdut atîția copii, părinte ! Nu pot s-o mai pierd și pe dînsa.

— Voi face tot ce îmi stă în putință, răspunse preotul. Și mă voi ruga din tot sufletul. Trebuie însă, Ragnfrid, să primești soarta pe care ți-o hărăzește Dumnezeu.

Mama gemu încet :

— Pe nici unul dintre copiii mei nu i-am iubit ca pe micuța asta ; cred că dacă mi-ar lua-o și pe ea, mi s-ar frînge inima.

— Dumnezeu să te ajute, Ragnfrid Ivarsdatter, zise preotul dînd din cap. Tu nu vrei decît să-ți impui voința față de Dumnezeu prin toate rugăciunile și posturile tale. Și te mai miri că toate te-au ajutat atît de puțin ?

Ragnfrid se uită supărată la preot și spuse :

— Am trimis vorbă doamnei Åshild să vină.

— Da. Tu o cunoști, eu însă nu, răspunse preotul.

— Nu pot trăi fără Ulvhild, zise Ragnfrid cu același glas. De nu vrea Dumnezeu să mă ajute, am să cer ajutorul doamnei Åshild, sau mă dau puterii diavolului, de-o vrea să mă ajute el.

Preotul părea gata să-i răspundă aspru, dar se răzgîndi. Se aplecă asupra fetiței bolnave, cercetîndu-i din nou mădularele :

— Are mîinile și picioarele reci, spuse el. Trebuie să-i punem niște sticle cu apă caldă și apoi să n-o mai atingeți pînă va veni doamna Åshild.

Kristin se întinse fără zgomot pe bancă, prefăcîndu-se că doarme. I se bătea inima de teamă — nu pricepuse mare lucru din convorbirea dintre Eirik și maică-sa, totuși cele auzite o speriaseră tare ; știa bine că asemenea cuvinte nu fuseseră spuse pentru urechile ei.

Maică-sa se sculase ca să se ducă după sticle ; izbucni atunci în hohote de plîns :

— Roagă-te totuși pentru noi, Eirik !

Puțin mai tîrziu, se reîntoarse întovărășită de Tordis. Preotul și femeile se ocupară de Ulvhild și, dînd peste Kristin, o scoaseră afară.

În curte lumina era atît de puternică, încît o orbea pe fetiță. Ea își închipuise că cea mai mare parte a zilei trecuse în timp ce ședea în odaia întunecoasă de iarnă, iar acum vedea casele luminate de soare și iarba lucind ca mătasea sub belșugul razelor de amiază. Rîul licărea îndărătul desișului de arini roșietici-aurii și umplea văzduhul cu șopotul său vesel și săltăreț, căci curgea într-o albie cam înclinată și plină de pietre mari, aici la Jørundgård. Pereții

munților se înălțau în ceața albăstrie și pîraiele curgeau repede la vale prin zăpada care se topea. Primăvara dulce și puternică de afară o făcu să plîngă cu jale de atîta deznădejde neputincioasă cîtă vedea în jurul ei.

Nu era nimeni prin curte, dar se auzea vorbind în odaia argaților. Așternuseră țărînă proaspătă peste pata roșie, acolo unde tatăl ei ucisese taurul. Kristin nu știa încotro s-o apuce și se furișă îndărătul peretelui clădirii noi, care se ridica pînă la o înălțime de cîțiva metri. Acolo se aflau jucăriile ei și ale Ulvhildei ; ea le aduna și le băga într-o gaură, între bîrna de jos și temelia casei. În ultima vreme, Ulvhild voise să-i ia toate jucăriile ; Kristin se supărase uneori, dar acum gîndea că dacă surioara ei se va face bine o să-i dea tot ce are — și gîndul acesta o mîngîia întrucîtva.

Se gîndi la călugărul din Hamar, care era sigur că se pot întîmpla minuni tuturor oamenilor. Părintele Eirik însă nu era atît de sigur și nici părinții ei, dar Kristin era deprinsă să asculte la spusele lor. A fost pentru dînsa ca o apăsare grozavă, cînd pentru prima oară și-a dat seama că oamenii pot avea păreri atît de deosebite în atîtea chestiuni, și asta se întîmpla nu numai cu cei răi, potrivnici lui Dumnezeu, sau cu cei buni, dar chiar cu oameni ca fratele Edvin și preotul Eirik, sau cu mama și cu tata ; își dădu seama dintr-o dată că și ei gîndesc diferit despre multe.

Tîrziu, spre sfîrșitul zilei, Tordis o găsi dormind acolo în colț și o luă cu ea ; copila nu mîncase nimic de dimineață pînă atunci. Tordis o veghe pe Ulvhild împreună cu Ragnfrid în timpul nopții și o culcă pe Kristin în pat cu Jon, soțul ei, și cu Eivind și Orm, băieții lor. Mirosul trupurilor lor, sforăitul bărbatului și răsuflarea regulată a celor doi băieței o făcură pe Kristin să plîngă încet. Nu mai departe de seara trecută se culcase ca în fiecare noapte cu părinții ei și cu micuța Ulvhild — amintirea aceasta îi trezea în minte imaginea unui cuib zdrobit din care ea însăși fusese aruncată, și se simți lipsită de ocrotirea acelor aripi care totdeauna pînă atunci o încălziseră. În cele din urmă, adormi plîngînd singură și nefericită lîngă acești oameni străini. În dimineața următoare, cînd se sculă, află că unchiul ei și toți ai lui plecaseră de acolo supărați. Trond îi

spusese surorii sale că e o femeie smintită și că soțul ei e un prostănac și un caraghios care n-a știut niciodată să-și mustruluiască nevasta. Kristin fierbea de necaz, dar îi era rușine căci înțelegea bine că maică-sa făcuse o mare necuviință izgonindu-și din casă rudele cele mai apropiate — și pentru prima oară i se lămuri că în purtarea mamei sale era ceva nu așa cum trebuia să fie, că maică-sa era altfel decît celelalte femei.

În timp ce stătea și rumega gîndurile acestea, veni o slugă să-i spună că trebuie să se ducă sus, la tatăl ei.

Cînd însă ajunse sus, în odaia din pod, Kristin uită să se mai ducă la el căci în dreptul ușii deschise și cu lumina drept în față ședea o femeie măruntă la stat, despre care Kristin chibzui că trebuie să fie vrăjitoarea, cu toate că nu și-o închipuise mai înainte arătînd astfel. Părea de statura unui copil, și firavă, căci ședea în jețul cel mare, care fusese adus sus. Dinaintea ei așezaseră o masă așternută cu cea mai frumoasă față de masă de in a mamei. Pe tava de argint era carne de porc și pasăre, vin într-o ulcică și i se dăduse pentru băut paharul de argint al tatălui. Isprăvise de mîncat și își ștergea mîinile mici și subțiri cu unul dintre cele mai bune ștergare ale mamei. Ragnfrid însăși stătea în fața ei, ținîndu-i lighenașul de aramă plin cu apă.

Doamna Åshild lăsă ștergarul să-i alunece în poală și, zîmbind copilei, îi zise cu glas limpede și plăcut :

— Vino încoace ! Frumoși copii ai, Ragnfrid, zise ea mamei.

Fața îi era tare zbîrcită, dar atît de gingaș albă și trandafirie ca a unui copil, și părea și pielea să-i fie tot atît de fragedă și subțire la pipăit. Gura o avea roșie și proaspătă ca a unei femei tinere, iar ochii mari, gălbui, îi străluceau. Era legată strîns la cap cu un tulpan subțire, alb, prins sub bărbie cu un ac de aur ; mai avea deasupra și un șal de lînă albastră, moale, care îi cădea pe umeri și pînă mai jos, peste veșmintele de culoare închisă și îngrijite. Se ținea dreaptă ca o lumînare și Kristin gîndea că niciodată nu văzuse o femeie atît de frumoasă și de cuviincioasă ca această bătrînă vrăjitoare, cu care neamurile mari ale satului nu voiau să aibă nimic a face.

Doamna Åshild îi cuprinse mînuța cu mîinile ei moi și îi vorbi prietenește și glumeț ; Kristin însă nu era în stare să-i răspundă nici o vorbă. Atunci doamna Åshild zise, rîzînd ușor :

— Se teme oare de mine ?

— Nu, nu, răspunse Kristin, strigînd aproape. Atunci doamna Åshild rîse încă și mai tare și zise către mama :

— Are ochi deștepți, fiica asta a ta, și mîini bune, puternice, și socot că nici leneșă nu e. O să ai nevoie acum de cineva care să te ajute s-o îngrijești pe Ulvhild, cînd n-oi fi eu aici. De aceea poți să mi-o lași pe Kristin să-mi ajute cîtă vreme voi fi aici ; e destul de mare — unsprezece ani, așa-i ?

După ce rosti aceste cuvinte, doamna Åshild se ridică să plece și Kristin voi s-o urmeze, dar Lavrans o chemă din pat. Zăcea întins pe spate, cu pernele vîrîte sub genunchii ridicați ; doamna Åshild spusese să stea așa ca să se vindece mai repede rana de la piept.

— O să te însănătoșești dumneata curînd, tată ? întrebă Kristin, Lavrans se uită lung la ea — niciodată mai înainte copila nu-i vorbise cu „dumneata". Apoi spuse cu seriozitate :

— Nu-i nici o primejdie cu mine ; e mult mai rău cu soră-ta.

— Da, răspunse Kristin oftînd.

Mai rămase puțin lîngă pat, dar taică-său nu mai adăugă nimic, iar dînsa nu găsi nimic să-i spună ; și cînd Lavrans după un răstimp îi spuse să se ducă jos, la maică-sa și la doamna Åshild, Kristin se grăbi să iasă din odaie și fugi prin curte jos, pînă la odaia de iarnă.

4

Doamna Åshild rămase la Jørundgård cea mai mare parte a verii ; și, ca urmare a acestei împrejurări, lumea începu să vină acolo să-i ceară sfaturi.

Kristin aflase că preotul Eirik critica șederea ei acolo și își dădu seama că lucrul nu e pe placul părinților ei.

Dar înlătură toate gîndurile acestea, fără să vrea să-şi lămurească nici părerile ei despre doamna Åshild, ci căuta să fie tot timpul împreună cu dînsa şi nu obosea niciodată s-o asculte vorbind.

Ulvhild zăcea întinsă pe spate în patul cel mare. Se făcuse palidă la faţă, cu buzele albe şi avea cearcăne la ochi. Frumosul ei păr bălai mirosea tare a sudoare, căci nu fusese spălat de mult, şi se închisese la culoare şi se descreţise, încît semăna cu fînul uscat. Arăta obosită, chinuită, dar era totuşi răbdătoare şi zîmbea slab şi bolnăvicios cînd Kristin se aşeza pe marginea patului şi îi vorbea, arătîndu-i toate darurile frumoase primite de la părinţi şi de la toţi prietenii şi neamurile lor de prin împrejurimi. Erau păpuşi, păsări şi animale, şi un joc de table, giuvaeruri, şi căciuliţe de catifea, şi panglici colorate ; toate acestea erau ţinute într-un sipeţel şi Ulvhild le privea cu ochii plini de seriozitate şi oftînd lăsa să cadă din mîinile ei obosite toate minunăţiile acestea.

Cînd doamna Åshild se apropia de Ulvhild, feţişoara i se lumina de bucurie. Bea cu nesaţ băuturile întăritoare sau cele care o făceau să adoarmă, pregătite de doamna Åshild, nu se văita cînd o oblojea şi asculta fericită cînd doamna cînta la harpa lui Lavrans, şi din gură ; ştia atîtea cîntece pe care nu le cunoşteau oamenii din valea aceasta !

Ea cînta adesea pentru Kristin, după ce adormea Ulvhild. Uneori îi povestea şi din tinereţele ei, cînd locuia în partea de miazăzi a ţării şi se întîlnea cu regele Magnus şi cu regele Erik şi reginele lor.

Într-un rînd, pe cînd şedeau astfel şi doamna Åshild îşi depăna amintirile, Kristinei îi scăpă din gură o vorbă la care se gîndise adesea :

— Mi se pare ciudat că poţi fi întotdeauna atît de veselă, dumneata, care ai fost obişnuită să... Se opri roşind.

Doamna Åshild zîmbi copilei :

— Vrei să zici, pentru că acum m-am despărţit de toate lucrurile acestea ? Apoi rîse domol, adăugînd : Kristin, eu mi-am trăit zilele mele bune şi nu sînt atît de proastă, încît să mă plîng că acuma trebuie să mă mulţumesc cu ciuperci şi cu lapte bătut, căci eu mi-am băut pînă la fund vinul şi berea. Zilele bune pot să ţină mult dacă

ești prevăzător și grijuliu față de tine însuți și de ale tale ; toți oamenii înțelepți știu aceasta și tocmai de aceea sînt de părere că cei înțelepți trebuie să se mulțumească cu zile bune — căci zilele minunate, acelea sînt foarte scumpe. Cel care-și cheltuiește averea părintească pentru a-și face poftele în anii tinereții, trece acum drept nebun. În privința asta, creadă fiecare cum o vrea. Dar eu sînt de părere că este într-adevăr nebun numai acela căruia îi pare rău după aceea, și că este de două ori nebun și fără minte cel care-și închipuie că prietenii lui de băutură îi vor mai căuta tovărășia după ce și-a risipit averea.

— N-are nevoie de nimic Ulvhild ? o întrebă ea blînd pe Ragnfrid, care făcuse o mișcare neașteptată în timp ce ședea pe marginea patului copilului.

— Nu, doarme liniștit, răspunse mama, apropiindu-se de Åshild și de Kristin, care ședeau la gura vetrei. Ea rămase în picioare, cu mîna pe mînerul geamului și, privind-o în față pe doamna Åshild, zise : Kristin nu înțelege lucrurile astea.

— Așa este, răspunse doamna. Dar și rugăciunile le-a învățat de bună seamă înainte de a le înțelege. La vremea în care ai nevoie fie de rugăciuni, fie de sfaturi, nu ai răgaz nici să înveți, nici să chibzuiești.

Ragnfrid își încruntă sprîncenele ei negre, dusă pe gînduri. Acum, ochii săi luminoși și adînci semănau cu niște lacuri mărginite de păduri întunecoase. Așa obișnuia să gîndească Kristin de cînd era mică de tot — sau poate că auzise pe cineva spunînd așa. Åshild o privi, cu zîmbetul ei subțire. Ragnfrid se așezase acum pe marginea vetrei și înfipsese o ramură în jeratic.

— Dar cel care și-a irosit averea pe lucruri dintre cele mai lipsite de preț și care apoi vede o comoară pentru care ar fi gata să-și dea și viața, nu crezi că trebuie să-și mănînce sufletul de neghiobia lui ?

— Unde e tîrguială este și pierdere, Ragnfrid, zise doamna Åshild. Iar cel care este gata să-și dea viața n-are decît să aibă îndrăzneala s-o facă, dar mai întîi să aștepte să vadă ce poate cîștiga cu asta.

Ragnfrid trase din foc ramura aprinsă, suflă ca să stingă flacăra și își îndoi palma peste jarul rămas după

stingerea flăcării, așa încît se străvedea sîngele roșu sub pielea degetelor ei.

— Vorbe, vorbe și iar vorbe, doamnă Âshild.

— De fapt, nici nu prea sînt atîtea lucruri care fac ca să le cumperi la preț atît de mare, Ragnfrid, zise cealaltă, adăugînd : de pildă, cu prețul vieții.

— Ba da, spuse mama cu tărie. Bărbatul meu, șopti ea apoi aproape neînțeles.

— Ragnfrid, spuse doamna Âshild cu glas scăzut, multe fete au gîndit așa cînd au încercat să lege de ele vreun bărbat, dînd fecioria lor în schimb. Dar n-ai citit despre bărbați și fete care i-au dăruit lui Dumnezeu tot avutul lor și s-au dus la mănăstire, sau prin pustiuri și apoi le-a părut rău ? Da, în cărțile sfinte ei sînt socotiți nebuni. Și, de bună seamă, ar fi un păcat să crezi că Dumnezeu a vrut să-i înșele în tîrgul pe care l-au făcut.

Ragnfrid rămase tăcută o vreme și atunci doamna Âshild continuă :

— Kristin, acum vino cu mine, e timpul să ieșim și să strîngem rouă pentru spălatul de dimineață al Ulvhildei.

Curtea era albă, cu umbre negre în bătaia lunii. Ragnfrid le întovărăși prin curte pînă jos, la portița grădinii de zarzavat. Kristin o văzu stînd rezemată de portiță, slabă și întunecată, în timp ce ea strîngea roua de pe frunzele mari de varză, reci ca gheața, vărsînd-o în paharul de argint al tatălui ei.

Doamna Âshild mergea tăcută lîngă Kristin. Venise numai să vegheze asupra ei, căci nu era bine să lași un copil singur afară, pe o asemenea noapte. Dar roua avea mai multă putere dacă era adunată de o fecioară curată.

Cînd s-au întors la portiță, mama plecase. Kristin tremura de frig cînd îi întinse doamnei Âshild paharul înghețat. Fugi cu încălțămintea udă spre odaia din fund, unde obișnuia să doarmă împreună cu tatăl ei. Tocmai pusese piciorul pe prima treaptă a scării ; în clipa aceea, Ragnfrid ieși din umbra pridvorului, avînd în mînă o cană cu o băutură fumegîndă.

— Am încălzit bere pentru tine, fata mea, îi zise.

Kristin mulțumi și dădu să bea, cînd Ragnfrid o întrebă :

— Kristin, rugăciunile și celelalte lucruri pe care te învață doamna Åshild, nu cuprind oare vreun păcat sau vreo nelegiuire ?

— Nu pot să-mi închipui așa ceva, răspunse copila. În toate rugăciunile se pomenește de Isus, de Fecioara Maria și de numele sfinților.

— Ce anume te-a învățat ? întrebă mama din nou.

— O... despre buruienile de leac... descîntece împotriva scurgerilor de sînge, a negilor și a deochiului... și împotriva moliilor de haine și a șoarecilor în pătul. Și despre buruienile ce trebuie culese în bătaia soarelui și altele care au putere dacă le culegi pe ploaie — dar rugăciunile n-am voie să le spun nimănui, căci atunci își pierd puterea, urmă ea.

Maică-sa luă cana goală și o puse pe scară. Și deodată își desfăcu brațele și o cuprinse pe fată strîn înd-o cu putere la piept și sărutînd-o. Kristin simțea ob ajii umezi și înfierbîntați ai mamei sale.

— Bunul Dumnezeu și Sfînta Fecioară să te ocrotească și să te apere de toate relele — nu mai avem pe nimeni în afară de tine. Numai tu ne-ai rămas neatinsă de norocul nostru cel rău. Dragă, dragă fată, să nu uiți niciodată că ești cea mai scumpă bucurie a tatălui tău.

Apoi Ragnfrid se întoarse în odaia de iarnă, se dezbrăcă, se sui în pat și se culcă alături de Ulvhild. Cuprinse cu brațul copila și-și lipi obrazul de al ei, simțind căldura trupului fetiței și mirosul acela tare de năduşeală al părului umed de copil. Ulvhild dormea somn adînc, liniștit, ca întotdeauna după ce bea băuturile de seară pregătite de doamna Åshild. O mireasmă aromitoare se răspîndea din fînul sfințit închinat Sfintei Fecioare Maria, ce fusese împrăștiat pe sub velnițe. Cu toate acestea, Ragnfrid nu putu multă vreme să adoarmă, rămînînd cu ochii ațintiți asupra micii pete de lumină din tavan, unde strălucea luna, ale cărei raze pătrundeau prin gemulețul de corn.

Ceva mai departe, în celălalt pat, era culcată doamna Åshild, dar Ragnfrid nu știa niciodată dacă doarme sau veghează. Ea nu pomenea niciodată de legăturile care fuseseră între ele altădată, în vremuri de demult ; de altminteri, și pe Ragnfrid o înfricoșau acele amintiri. Niciodată

nu se simțise atît de adînc îngrijorată și de speriată ca acum, cu toate că știa că Lavrans se va însănătoși pe deplin și că Ulvhild nu va muri.

Părea să-i facă plăcere doamnei Åshild să stea de vorbă cu Kristin — și cu fiecare zi ce trecea, fata se împrietenea mai mult cu dînsa.

Într-o zi, ieșiseră amîndouă să culeagă buruieni de leac — și se așezară la malul rîului pe un tăpșan verde, sub povîrnișul pietros. Se vedea de acolo curtea din Formo, în care îl zăriră pe Arne Gyrdssøn îmbrăcat într-un ilic roșu ; venise călare împreună cu ele și trebuia să aibă grijă de caii lor în timp ce dînsele culegeau buruieni din poiană.

Cum ședeau așa, Kristin îi povesti doamnei Åshild despre întîlnirea ei cu regina ielelor. Nu se mai gîndise de mulți ani la întîmplarea asta, dar acum îi venise în minte. În timp ce vorbea, încolți în capul ei gîndul ciudat că este o asemănare între doamna Åshild și regina ielelor, cu toate că știa bine că aceste două ființe nu semănau de loc.

Cînd isprăvi de povestit, doamna Åshild rămase un timp tăcută, uitîndu-se în vale ; în cele din urmă, spuse :

— Bine-ai făcut că ai fugit, căci nu erai decît un copil pe vremea aceea. Dar n-ai auzit niciodată vorbindu-se despre oameni care au luat aurul pe care-l ofereau piticii și apoi au legat vraja de pietre ?

— Am auzit basme de-astea, zise Kristin, dar n-aș fi îndrăznit niciodată să fac așa ceva. Și-mi pare că nu-i lucru frumos.

— E bine cînd nu îndrăznești să faci un lucru care nu ți se pare frumos, răspunse doamna Åshild și rîse puțin. Dar nu este tot atît de bine cînd i se pare cuiva că un lucru nu este frumos pentru că el nu îndrăznește să-l facă. Ai crescut mult în vara asta, zise doamna dintr-o dată. Îți dai tu seama că ești frumoasă ?

— Da, răspunse Kristin. Lumea spune că semăn cu tata.

— Da, și ar fi bine pentru tine dacă ai semăna cu el și la trup și la suflet ; însă ar fi păcat să te mărite aici, prin meleagurile astea depărtate. Nu trebuie dispreţuite obiceiurile și viața de la țară ; dar boierii de pe-aicea se cred atît de grozavi, încît nu li se mai află pereche în

toată țara Norvegiei. Ei se miră foarte mult că eu pot trăi și mă simt bine aici, cu toate că dumnealor își zăvoresc ușile pentru mine. Dar sînt niște încrezuți și niște leneși, și nu vor să știe nimic despre obiceiurile cele noi. Ei au rămas stăpîniți de vechea dușmănie față de puterea regală de pe timpul regelui Sverre [1]. Asta e o minciună ; străm oșul tău s-a împăcat cu regele Sverre și a primit daruri de la el ; dar dacă unchiul tău ar trebui să-l urmeze pe regele nostru și să-i slujească, apoi ar trebui să-și schimbe nu numai înfățișarea, dar și firea lăuntrică, iar Trond nici că se gîndește să facă asemenea lucru. Tu însă, Kristin, ar trebui să te măriți cu un om cu purtări cavalerești și cu deprinderi de curtean.

Kristin ședea uitîndu-se în vale, în curtea din Formo, la spatele roșu al lui Arne. Ea nu se gîndise încă la asemenea lucruri, dar cînd doamna Åshild îi vorbea despre lumea în care trăise ea mai nainte, vedea totdeauna în închipuire nobilii și cavalerii sub înfățișarea lui Arne. Înainte vreme, cînd era mai mică, îi văzuse întotdeauna cu chipul tatălui ei.

— Nepotul meu de soră, Erlend Nikulaussøn din Husaby, ar fi putut fi un mire ales pentru tine — s-a făcut frumos crescînd, băiatul. Soră-mea Magnhild a venit să mă vadă acum un an, trecînd prin valea asta, însoțită de el. Da, de bună seamă, nu-ți este sortit ție, dar aș fi întins bucuroasă plapuma patului de nuntă peste voi amîndoi — pe cît ești tu de bălaie, pe-atît de negru este părul lui și ce ochi frumoși are ! Dar de-l cunosc bine pe cumnatu-meu, atunci va fi căutat el pînă acuma o partidă mai bună decît tine.

— Nu sînt eu o partidă bună ? întrebă Kristin miratã.

Nu îndrăznea să se simtă jignită de nici o vorbă a doamnei Åshild, dar simțea o umilință și o părere de rău că doamna dădea mai mare importanță altora decît alor ei.

— Ba da, ești o partidă bună, spuse doamna Åshild. Totuși, cu greu te-ai putea aștepta să intri în familia mea. Străbunul tău în țara asta era un om scos din lege și un străin, iar cei din neamul Gjesling au stat și au mucezit

[1] Întemeietorul puterii monarhice în Norvegia (a doua jumătate a secolului XII).

pe la moșiile lor vreme atît de îndelungată, încît aproape că nimeni nu-i mai știe în afara văii acesteia. Pe cînd eu și cu soră-mea ne-am căsătorit cu nepoții reginei Margret, fiica regelui Skule.

Kristin nu îndrăzni nici măcar să spună că nu străbunul ei, ci fratele lui era cel venit în țară, fugar și în afară de lege. Privi peste vale spre coastele întunecate ale munților de pe celălalt mal al văii și-și aduse aminte de ziua de demult cînd se urcase pe podișul de pe culme și-și dăduse seama ce munți despărțeau satul ei de lumea largă. Atunci doamna Åshild spuse că trebuiau să se întoarcă acasă și o rugă să-l strige pe Arne. Kristin duse mîinile pîlnie la gură, strigă și făcu semne cu basmaua, pînă ce văzu pata roșie din curtea din vale mișcîndu-se și făcînd semne în chip de răspuns.

Puțin după aceea, doamna Åshild plecă la casa ei, dar înspre sfîrșitul toamnei și în prima parte a iernii, veni adesea la Jørundgård, rămînînd cîteva zile de fiecare dată cu Ulvhild. Acum copila nu mai sta culcată în timpul zilei și toți căutau să o ajute să se țină pe picioare, dar genunchii i se îndoiau cînd încerca să stea singură. Arăta jalnic, palidă și obosită și pieptarul pe care i-l făcuse doamna Åshild din piei de cal și trestii subțirele o chinuia mult, încît voia mai bine să stea culcată liniștit în brațele mamei. Ragnfrid își ținea într-una fiica bolnavă în brațe, așa încît Tordis vedea acuma de întreaga gospodărie și, la porunca mamei, Kristin se ținea mereu pe lîngă dînsa, ca să învețe și să dea ajutor în casă.

I se făcea dor Kristinei de fiecare dată cînd pleca doamna Åshild și pînă se întorcea ; uneori, doamna vorbea mult cu dînsa, dar alteori zadarnic aștepta copila un cuvînt de la ea și trebuia să se mulțumească numai cu vorbele de salut de la sosire și de la plecare. Åshild stătea de vorbă doar cu cei mari. Așa se întîmpla întotdeauna ori de cîte ori venea însoțită de bărbatul ei — căci se întîmpla acum să vină și Bjørn Gunnarssøn la Jørundgård. Într-o zi, Lavrans plecase călare la Haugen ca să-i ducă, mulțumită pentru osteneala ei, cea mai frumoasă cană de argint pe care o avea în casă și o tavă. Cu acest prilej, dormise noaptea acolo — și de atunci lăuda mult gospodăria lor,

care era frumoasă și bine condusă și nu așa de mică precum spunea lumea, zicea el. Iar înăuntru, prin casă, toate erau ale unor oameni cu stare și purtarea lor era cuviincioasă, după obiceiurile oamenilor de neam bun din părțile de miazăzi. Despre Bjørn, Lavrans nu-și dădea părerea, însă îl primea întotdeauna frumos cînd acesta își însoțea nevasta la Jørundgård. În schimb, Lavrans o prețuia foarte mult pe Åshild și spunea că, după părerea lui, cea mai mare parte din cîte se povestesc despre dînsa nu sînt decît minciuni. Mai spunea de asemenea că, cu douăzeci de ani în urmă, n-avea desigur nevoie de vrăji ca să lege vreun bărbat de dînsa ; acum, că avea aproape șaizeci de ani, și arăta totuși tînără, și avea o înfățișare dintre cele mai frumoase și mai plăcute.

Kristin simțea că mamei sale nu-i plăceau de loc toate astea. E drept că Ragnfrid nu spunea niciodată ceva rău despre Åshild, dar într-o zi ea îl asemui pe Bjørn cu iarba aceea galbenă și turtită ce crește dedesubtul pietrelor mari — și Kristin găsi că asemuirea aceasta i se potrivea foarte bine. Bjørn arăta neînchipuit de ofilit ; era destul de gras, gălbejit, vlăguit și cam chel, deși nu era mai bătrîn ca Lavrans. Se vedea totuși că fusese cîndva un om foarte frumos. Kristin nu ajunsese niciodată să schimbe o vorbă cu el ; era tăcut și îndeobște rămînea pe locul pe care apucase să se așeze, de cînd intra în odaie și pînă cînd trebuia să meargă la culcare. Bea grozav de mult, dar nu se cunoștea ; din mîncare aproape că nu gusta nimic, și din cînd în cînd ațintea aspru și răutăcios pe cîte cineva din odaie cu ochii săi stranii și spălăciți.

De cînd se întîmplase nenorocirea, nu se mai văzuseră cu neamurile de la Sundbu ; Lavrans însă fusese în cîteva rînduri pe la Vågå. În schimb, părintele Eirik venea la Jørundgård ca mai înainte, se întîlnea ades acolo cu doamna Åshild și erau prieteni buni. Lumea socotea aceasta ca o trăsătură frumoasă a preotului, care era el însuși un vraci foarte priceput. Destoinicia lui în această privință era desigur una dintre pricinile pentru care stăpînii marilor moșii nu căutaseră sfaturile doamnei Åshild — în orice caz, nu pe față. Și apoi, nu era ușor pentru ei să

știe cum trebuiau să se poarte față de două persoane care fuseseră oarecum izgonite dintre cei de același rang. Preotul Eirik însuși spunea că nu se stinghereau unul pe altul, iar în ceea ce privește vrăjile ei, apoi dînsa nu făcea parte din parohia lui ; se putea prea bine ca această femeie să cunoască mai multe decît era de folos să cunoască pentru mîntuirea sufletului ei ; totuși, lumea nu trebuia să uite că ignoranții vorbesc numaidecît de vrăjitorie, de îndată ce întîlnesc o femeie mai deșteaptă decît gloata. Doamna Åshild, la rîndul ei, îl lăuda mult pe preot și se ducea sîrguincios la biserică, cînd se întîmpla să se afle la Jørundgård în zi de sărbătoare.

Crăciunul fu trist anul acela ; Ulvhild nu putea încă să se țină pe picioare. În afară de asta, nu auziseră nimic despre cei de la Sundbu. Kristin își dădea seama că se vorbea prin sat și că tatăl ei și le punea toate la inimă. Mama însă nu se sinchisea cîtuși de puțin și Kristin gîndea că asta este foarte urît din partea ei.

Într-o seară însă, spre sfîrșitul sărbătorilor, Sira Sigurd, preotul de casă al lui Trond Gjesling, sosi într-o sanie mare și treaba de căpetenie a lui fu de a-i pofti pe toți să vină ca musafiri la Sundbu.

Sira Sigurd nu era iubit în satele dimprejur, căci el era acela care vedea de fapt de moșiile lui Trond, și în orice caz pe el cădea vina că Trond se purta cu asprime și nedreptate — și asta nu pe degeaba, căci Trond își cam asuprea țăranii. Preotul său era peste măsură de priceput la scris și la socoteli, bun cunoscător al legilor și vraci priceput, deși nu chiar atît de iscusit cît se socotea el însuși. Dar, judecînd după felul lui de a fi, nimeni n-ar fi putut spune că era un om prea deștept ; spunea adeseori prostii. Ragnfrid și Lavrans nu-l iubiseră niciodată ; cei din Sundbu însă, după cum era și de așteptat, puneau mare preț pe preotul lor și atît ei cît și preotul erau nespus de înciudați că nu fusese chemat la Ulvhild.

Acum, printr-o întîmplare nenorocoasă, a trebuit ca la sosirea lui Sira Sigurd, să se găsească de mai înainte acolo doamna Åshild și domnul Bjørn și în afară de ei încă și Sira Eirik, Gyrd și Inga din Finsbrekken, părinții

lui Arne, bătrînul Jon din Loptsgård și un frate predicant din Hamar, anume Åsgaut.

În timp ce Ragnfrid punea masa din nou, ca pentru musafiri, iar Lavrans cerceta scrisorile aduse de preot, acesta a vrut s-o vadă pe Ulvhild. Copila se și culcase și dormea, dar Sira Sigurd a trezit-o, i-a pipăit spinarea și toate mădularele, punîndu-i întrebări despre starea ei — la început destul de prietenos, dar mai apoi cu nerăbdare, pînă ce o sperie. Sigurd era mic la stat, aproape pitic, dar avea un cap mare și fața aprinsă. Cînd vru s-o ridice ca s-o pună pe podea și să-i încerce mersul, fetița începu să țipe.

Atunci doamna Åshild se sculă, se duse la pat și trase pătura de blană peste Ulvhild, spunînd că fetița este atît de somnoroasă încît n-ar fi putut sta în picioare chiar dacă ar fi fost sănătoasă.

Preotul începu să vorbească iritat, spunînd că și el este socotit a fi un vraci priceput. Doamna Åshild îl luă însă de mînă și îl duse pînă la un jilț, și se apucă să-i istorisească felul în care o îngrijise pe Ulvhild, cerîndu-i mereu părerea în privința aceasta. Atunci el se mai domoli puțin și mîncă și bău din bunătățile pregătite de Ragnfrid.

Dar pe măsură ce berea și vinul începură să i se urce la cap, Sira Sigurd se întărîtă din nou, arătîndu-se certăreț și aprig — știa bine că nimeni dintre cei aflați în odaie nu-l iubea. Întîi se legă de Gyrd, care era vicarul episcopului de Hamar la Vågå și la Sil. Fuseseră mai multe neînțelegeri între episcopie și Trond Ivarssøn. Gyrd nu spusese mare lucru, însă Inga era o femeie foarte arțăgoasă — și atunci fratele Åsgaut s-a amestecat în vorbă, zicînd :

— N-ar trebui să uiți, Sira Sigurd, că preacinstitul nostru părinte Ingjald este și stăpînul tău — știm destule despre tine la Hamar. Te lăfăiești în toate bunătățile la Sundbu și nu te gîndești decît prea puțin că ești hărăzit la alte fapte decît aceea de a fi ochii și urechile lui Trond și de a-l ajuta să facă numai nedreptăți, încît își pune sufletul în primejdie și stîrbește drepturile Bisericii. N-ai auzit niciodată ce li se întîmplă preoților nesupuși și ne-

credincioși, care se răzvrătesc împotriva părinților lor duhovnicești și a prepușilor lor? Nu știi ce s-a întîmplat atunci cînd îngerii l-au dus pe sfîntul Toma de Canterbury pînă la porțile iadului și i-au dat drumul înăuntru? El se miră foarte mult că nu vede acolo pe nici unul dintre preoții săi care îi fuseseră potrivnici, așa cum îi ești tu potrivnic episcopului tău. Voia tocmai să laude îndurarea Domnului, căci omul acesta sfînt dorea mîntuirea tuturor păcătoșilor; atunci îngerul îi porunci diavolului să-și ridice puțin coada și deodată ieșiră cu mare zgomot și un miros scîrbos de pucioasă toți cărturarii și preoții care trădaseră interesele Bisericii. El își dădu abia atunci seama unde intraseră cu toții.

— Acum ai spus o minciună, călugăre, zise preotul. Am auzit și eu legenda asta, dar nu erau preoți, ci călugări cerșetori cei care au ieșit buzna din spatele necuratului, ca viespele dintr-o viesparniță.

Bătrînul Jon izbucni în rîs — și rîdea mai tare decît slugile, și țipa:

— Eu cred că au fost și unii și alții.

— Ehei! Atunci pesemne că e mare de tot coada diavolului, spuse Bjørn Gunnarssøn, iar doamna Åshild zise zîmbind:

— N-ai auzit spunîndu-se că toate relele au coada lungă?

— Tu să taci, Åshild, strigă Sira Sigurd, tocmai tu vorbești de coada lungă pe care răul o tîrăște după el? Stai aicea de parcă tu ai fi stăpîna casei, și nu Ragnfrid. Ciudat lucru însă că n-ai izbutit să-i lecuiești copilul — oare nu mai ai apa aceea tare cu care umblai odinioară? Apa aceea care era în stare să facă la un loc un miel tăiat în bucăți și pus în cratiță și care o făcea la loc fecioară pe femeie la patul ei de nuntă? Am aflat și eu de acea nuntă din satul ăsta, cînd ai pregătit baia pentru mireasa cea necinstită.

Eirik sări în sus, îl înșfăcă pe celălalt preot de umeri și de mijloc și-l aruncă peste masă, încît se răsturnară cănile și oalele, mîncarea și băutura se răspîndiră pe fața de masă și pe podea, iar Sira Sigurd rămase întins pe jos, cu hainele rupte. Eirik sări peste masă, vrînd să dea din

nou în el, în timp ce urla acoperind cu vocea lui tunătoare larma celorlalți :

— Ține-ți fleanca, popa iadului ce ești !

Lavrans încercă să-i despartă, în timp ce Ragnfrid stătea albă ca varul lîngă masă, frîngîndu-și mîinile. Doamna Åshild se ridică atunci, îl ajută pe Sira Sigurd să se ridice pe picioare și îi șterse sîngele de pe față. Îi dădu să bea un pahar de mied, spunînd :

— Părinte Eirik, nu trebuie să fiți atît de sever, încît să nu suferiți glume la un chef și la un ceas atît de tîrzielnic ca acesta. Ia așezați-vă acum să vă povestesc cum a fost cu nunta ceea. Mai întîi de toate, n-a fost în valea asta — și-apoi nu este adevărat că aveam apa aceea. De-aș fi fost în stare să fac o astfel de apă, atunci n-am fi mai avut nevoie să locuim în casa cea mică din deal. Aș fi acum o femeie bogată și aș avea o moșie pe undeva, prin vreun sat mare, în preajma orașului, a mănăstirilor, a episcopiilor și a soborurilor, zise ea zîmbind celor trei clerici. Dar cineva trebuie să fi cunoscut asemenea leacuri în vremurile de demult, căci lucrurile astea se întîmplau pe vremea regelui Inges, după cîte știu, iar mirele era Peter Lodinssøn din Bratteland, dar nu se cade să spunem care dintre cele trei neveste ale lui a fost mireasa cu pricina, fiindcă mai trăiesc încă urmași de la tustrele. Deci, mireasa aceea avea de bună seamă temeiuri serioase ca să dorească să aibă acea apă de leac și a și făcut rost de ea și își pregătise o baie într-o încăpere de jos. Înainte însă de a fi ajuns să se spele, sosi aceea care avea să-i fie soacră. Obosită și murdară de la drumul călare pe care-l făcuse ca să vină la nuntă, ea se dezbrăcă și se băgă în baie. Era o femeie bătrînă și avusese nouă copii cu Lodin. Așa că în noaptea aceea, atît Lodin cît și Peter au avut alte bucurii decît acelea la care se așteptau.

Cei de față rîseră din toată inima, iar Gyrd și Jon strigară, cerînd doamnei Åshild să mai povestească și alte năzbîtii de felul acesta. Dar ea spuse că nu.

— Se află aici doi preoți, și fratele Åsgaut, și argați, și slujnice ; să sfîrșim cu poveștile astea înainte ca vorba noastră să ajungă necuviincioasă și grosolană, să nu uităm că azi e sărbătoare.

Bărbaţii strigau împotrivindu-se, femeile însă au fost de părerea doamnei Åshild. Nimeni nu băgase de seamă că Ragnfrid ieşise din odaie. Curînd după aceea ieşi şi Kristin — care şezuse la capătul celălalt al mesei, pe banca femeilor, printre fetele din casă — ducîndu-se să se culce. Dormea în odaia lui Tordis, casa fiind plină de musafiri.

Era un frig muşcător şi aurora boreală înflăcăra cerul peste crestele munţilor dinspre miazănoapte. Zăpada scîrţîia sub paşii ei în timp ce alerga străbătînd curtea, cu braţele strînse la piept.

Ea zări atunci, în umbra podului vechi, o făptură omenească umblînd iute încoace şi încolo prin zăpadă, dînd din braţe, şi frîngîndu-şi mîinile, şi suspinînd cu glas tare. Kristin o recunoscu pe maică-sa şi alergă spre dînsa speriată, întrebînd-o dacă nu se simte rău.

— Nu, nu, îi răspunse Ragnfrid cu tărie. Am simţit numai nevoia de a ieşi la aer: du-te de te culcă, copila mea.

Kristin dădu să se întoarcă, cînd mama o strigă încet.

— Du-te în odaia de jos şi culcă-te lîngă tata şi Ulvhild; ia-o în braţe, ca tata să n-o strivească din nebăgare de seamă, căci are somnul foarte greu cînd e băut. Eu mă duc sus, să mă culc în podul vechi noaptea asta.

— Doamne, Isuse, zise Kristin, o să îngheţi de frig dacă te culci acolo, şi încă singură! Şi ce-o să zică tata cînd o să vadă că nu te culci în pat cu el în noaptea asta?

— N-o să bage de seamă, răspunse mama, aproape adormise cînd am ieşit, iar mîine dimineaţă o să se trezească tîrziu. Du-te şi fă cum îţi spun eu.

— O să-ţi fie tare frig, zise la urmă Kristin — dar maică-sa îi făcu semn să plece şi se închise în pod.

Acolo era frig ca afară şi aproape întuneric. Ragnfrid orbecăi pînă la pat, îşi scoase smucit basmaua, ghetele şi se strecură printre blăni. Simţea răceala lor de gheaţă, parcă s-ar fi afundat într-un troian de zăpadă. Trase blănile peste cap, strînse picioarele sub ea, îşi ghemui mîinile la piept şi rămase aşa, plîngînd cînd domol cu lacrimi şiroaie, cînd tare, aproape ţipînd şi scrîşnind din dinţi. Pînă la urmă, izbuti totuşi să încălzească patul îndeajuns — atunci o cuprinse o toropeală şi adormi plîngînd.

5

În primăvara cînd Kristin împlinise cincisprezece ani, Lavrans Bjørgulfsson și cavalerul Andres Gudmundsson din Dyfrin își dădură întîlnire la sfatul din Holledis. Ei se înțeleseseră ca Simon, al doilea fiu al lui Andres, s-o ia de soție pe Kristin Lavransdatter și să aibă în stăpînire moșia Formo, moștenită de Andres de la mama lui. Cei doi bărbați pecetluiră hotărîrea printr-o strîngere de mînă. Ei însă nu alcătuiră un înscris, căci Andres trebuia mai întîi să rînduiască părțile de moștenire ale celorlalți copii ai săi. Nici aldămașul nu-l băură, dar cavalerul Andres și cu fiul său Simon îl însoțiră pe Lavrans la Jørundgård ca să vadă logodnica, iar Lavrans le dădu un mare ospăț.

Lavrans isprăvise acum de clădit casa cea nouă cu două caturi, cu sobe de zid în odăile de jos și în cele de sus, casă frumos și bogat împodobită cu mobile bune de lemn sculptat. Reclădise și podul cel vechi ; de altminteri, îmbunătățise toate celelalte clădiri, încît locuia acum așa cum se cuvine să locuiască un om de neam. Se bucura de mare bunăstare, căci avusese noroc în toate cele întreprinse și era un gospodar priceput și prevăzător ; era îndeosebi cunoscut pentru caii săi de soi bun și pentru vitele sale felurite. Iar acum, că pusese la cale ca fiică-sa să se mărite in Formo cu un om din neamul Dyfrin, lumea spunea că și-a îndeplinit țelul de a ajunge primul din ținut. Atît el cît și Ragnfrid erau de altminteri foarte mulțumiți, de asemenea și Andres și Simon.

Kristin fu cam decepționată cînd îl văzu întîia oară pe Simon Andressøn, căci auzise atîtea laude despre firea lui atrăgătoare și cuviincioasă, încît el nu-i păru la înălțimea logodnicului la care se aștepta.

E drept că Simon avea o înfățișare plăcută, dar era totuși cam prea gras pentru cei douăzeci de ani ai săi ; avea gîtul scurt și o față rotundă și albă ca fața lunii. Părul îi era frumos, castaniu și creț, iar ochii cenușii și limpezi, însă parcă prea înfundați din pricina pleoapelor grele ; nasul era prea mic și gura era și ea prea mică și

ţuguiată, fără să fie totuşi urîtă. Deşi plinuţ, era uşor, sprinten şi mlădios în toate mişcările şi îndemînatic la jocuri. Era cam bun de gură şi iute la vorbă, dar Lavrans era de părere că arăta agerime de minte şi învăţătură de carte cînd vorbea cu oamenii mai în vîrstă.

Ragnfrid prinse curînd drag de el, iar Ulvhild simţi din capul locului cea mai puternică simpatie pentru dînsul ; e drept că se purta şi el foarte drăguţ şi duios cu micuţa bolnavă. Iar cînd Kristin se mai obişnui puţin cu faţa lui rotundă şi cu felul lui de a vorbi, ajunse să fie chiar mulţumită de logodnicul ei şi de felul în care tatăl ei îi orînduise viitorul.

Doamna Åshild făcea şi ea parte dintre cei poftiţi la ospăţ. De cînd cei din Jørundgård aveau legături prietenoase cu dînsa, oamenii de neam mare din satele de primprejur începură din nou să-şi amintească de obîrşia ei aleasă şi să nu se mai gîndească atîta la zvonurile şi faima ei ciudată, aşa încît acum vedea multă lume. După ce îl văzu pe Simon, ea spuse :

— E un măritiş bun, dragă Kristin ; acest Simon va răzbi în viaţă ; vei scăpa de multe griji şi va fi un om plăcut în traiul zilnic. Îmi pare însă puţin cam prea gras şi prea voios. Dacă ar fi acum în Norvegia cum era pe vremuri şi mai şi este în alte ţări, unde oamenii nu sînt mai severi cu păcătoşii decît înşuşi Dumnezeu, atunci aş zice că ar trebui să-ţi găseşti un prieten slab şi melancolic, unul cu care să poţi sta de vorbă. Atunci ţi-aş spune că n-ai putea s-o duci mai bine în viaţă decît cu Simon.

Kristin roşise toată, deşi nu înţelesese deplin ce voise să spună doamna Åshild. Pe măsură însă ce trecea timpul şi lăzile cu zestrea ei se umpleau şi tot auzea mereu vorbindu-se despre nuntă şi despre lucrurile pe care urma să le primească de zestre, începu să dorească să se încheie logodna şi să vină Simon de la miazănoapte ; pînă în cele din urmă, se gîndea destul de des la el, bucurîndu-se să-l întîlnească din nou.

Kristin era acum în deplinătatea creşterii sale şi se făcuse foarte frumoasă ; semăna mai mult de partea tatălui şi era înaltă, subţire la mijloc, cu încheieturi fine, gin-

gașe, însă rotunjoară, plinuță. Avea fața cam scurtă și rotundă, fruntea joasă și lată, albă ca laptele, ochii mari, cenușii și blînzi sub sprîncenele arcuite. Gura era puțin cam mare, dar proaspătă, roșie cu buze pline, iar bărbia frumos rotunjită, ca un măr. Și un păr minunat, bogat și lung, însă mai închis la culoare, un castaniu auriu și lins. Cea mai mare plăcere a lui Lavrans era să-l audă pe părintele Eirik lăudînd-o pe Kristin. Preotul o văzuse crescînd, o învățase să scrie și să citească și ținea foarte mult la ea. Totuși, lui Lavrans nu-i plăcea cînd acesta o asemăna uneori cu o cîrlană albă fără cusur și lucioasă ca mătasea.

Toată lumea însă era de părere că, de nu s-ar fi întîmplat nenorocirea cu Ulvhild, aceasta ar fi fost de nu știu cîte ori mai frumoasă decît soră-sa. Avea cea mai dulce și gingașă față ce se poate închipui, albă și roză cum sînt crinii și trandafirii ; părul bălai de [illegible] și mătăsos, cu cîrlionți și zulufi ce-i cădeau pe gîtul subțire și umerii înguști. La ochi semăna cu neamul Gjesling : adînciți sub o pereche de sprîncene drepte și negre, ochii ei erau cenușii-deschis și limpezi ca apa, însă privirea era duioasă, nu pătrunzătoare. La acestea se adăuga vocea ei, atît de limpede și de vioaie, încît era o plăcere s-o asculți, fie că vorbea sau cînta. Era deșteaptă și avea ușurință la învățatul din cărți, și la cîntatul din tot felul de lăute, și la jocuri, însă prea puțină aplecare pentru muncile manuale, căci obosea deîndată din pricina spinării.

Erau puțini sorți ca această copilă frumoasă să-și redobîndească vreodată pe deplin sănătatea. Se îndreptase întrucîtva după ce fusese cu părinții la Nidaros, să facă rugăciuni la biserica Sfîntul Olav. Lavrans și Ragnfrid merseseră acolo pe jos, fără argați sau slujnice ; își purtaseră singuri copila pe o targă tot drumul. După această călătorie, Ulvhild se întărise într-atîta, încît putea să umble în cîrje. Dar nu era de crezut să se însănătoșească vreodată atît de bine încît să se poată mărita — și, de bună seamă, avea să vină vremea cînd va trebui să fie dată la mănăstire, cu toată partea de avere ce i se cuvenea...

Nu vorbeau niciodată despre asta, și Ulvhild nu-și dădea seama că era atît de deosebită de ceilalți copii. Îi

plăceau foarte mult gătelile și veșmintele frumoase, iar părinții nu se simțeau în stare să-i refuze ceva ; Ragnfrid tivea și cosea pentru dînsa și o împodobea ca pe o fiică de rege. Într-un rînd, cînd trecură prin sat niște negustori care înnoptară în Laugarbru, Ulvhild văzu mărfurile lor ; aveau printre altele mătase galbenă și ea dori să-și facă o cămașă. Lavrans nu cumpăra niciodată de la astfel de oameni care umblau prin sate și vindeau pe sub mînă mărfuri de la oraș ; acum însă cumpără pe loc întregul balot. Cu același prilej, îi cumpără și Kristinei mătase pentru rochia de mireasă — și ea lucră la rochia aceasta toată vara. Pînă atunci, nu avusese decît cămăși de lînă și o cămașă de in pentru zile mari. Ulvhild însă primi o cămașă de mătase și una de purtat duminica, din pînză de in cu înfloriturí de mătase pînă la brîu.

Lavrans Bjørgulfsson stăpînea acum și Laugarbru, de care vedeau Tordis și Jon. La ei locuia fiica cea mai mică a lui Lavrans și a Ragnfridei, Ramborg, pe care o alăptase Tordis. La început, după nașterea ei, Ragnfrid de-abia se uita la copilă, căci spunea că nu aduce noroc copiilor săi. Totuși, o iubea mult pe fetița aceasta și trimitea mereu daruri pentru dînsa și pentru Tordis ; apoi a început să meargă des la Laugarbru s-o vadă pe Ramborg, dar venea mai ales cînd copila dormea și stătea lîngă ea s-o vegheze. Lavrans și cele două fiice mai mari veneau adesea la Laugarbru și se jucau cu fetița ; era o copilă voinică și sănătoasă, dar nu atît de frumoasă ca surorile ei.

Vara aceea era ultima pe care o petrecea Arne Gyrdsøn la Jørundgård. Episcopul îi făgăduise lui Gyrd să ajute băiatul să-și facă un drum în lume — și la toamnă Arne urma să plece la Hamar.

Kristin simțise că Arne ține la dînsa, dar cum în multe privințe încă era copilăroasă, nu se gîndea prea mult la asta și se purta cu el așa cum se purtase întotdeauna de cînd erau copii ; îi căuta tovărășia de cîte ori era cu putință și mergea întotdeauna ținîndu-l de mînă cînd se jucau la joc sau pe dealul bisericii. Îi părea rău că mamei sale nu-i prea plăcea lucrul acesta. Ea nu vorbea nici-

odată cu Arne despre Simon sau despre căsătoria ei, căci simțise că se întrista de cîte ori se vorbea despre asta.

Arne era foarte îndemînatic și voia acum să-i facă Kristinei un gherghef de brodat, care să-i rămînă amintire. Sculptase foarte frumos atît lemnăria cutiei cît și rama, și se dusese acum la fierărie ca să-i pună broasca și balamalele. Era o seară frumoasă de vară și Kristin se coborî jos, la el. Luase cu dînsa un ilic de-al tatălui ei, la care trebuia să coasă; se așeză pe trepte și se apucă de lucru în timp ce vorbea cu băiatul, care era înăuntru, la fierar. Ulvhild era cu dînsa; ea șchiopăta de colo pînă colo cu cîrja și mînca zmeură care creștea printre pietrele de primprejur.

După un timp, Arne ieși în pragul ușii să se mai răcorească. Vru să se așeze lîngă dînsa, dar ea se trase puțin mai la o parte și îl rugă să bage de seamă să nu-i murdărească lucrul de pe genunchi.

— Așa stau lucrurile între noi acuma, spuse Arne, încît te ferești să mă lași să stau lîngă tine; nu cumva țărănoiul să te murdărească!

Kristin îl privi mirată, apoi răspunse:

— Știi prea bine ce-am vrut să spun: scoate-ți șorțul de piele, spală-te de funingine pe mîini și-apoi așază-te puțin să te odihnești aici, lîngă mine, îi zise ea făcîndu-i loc.

Dar Arne se întinse pe iarbă în fața ei; atunci Kristin mai spuse:

— Nu te supăra, Arne. Cum îți închipui că aș putea fi nerecunoscătoare pentru darul atît de frumos pe care mi-l faci sau că aș putea vreodată uita că tu ai fost întotdeauna cel mai bun prieten al meu?

— Oare ți-am fost? întrebă el.

— Asta o știi prea bine, zise Kristin. Și nu te voi uita niciodată. Dar tu, care pleci acum în lume, s-ar putea să ajungi curînd bogat și la mare cinste, chiar mai devreme decît crezi, și mă vei uita desigur cu mult mai nainte de a te uita eu.

— Tu n-ai să mă uiți niciodată, zise Arne zîmbind. Dar eu am să te uit mai înainte să mă fi uitat tu? Nu ești decît un copil, Kristin!

— Nici tu nu ești așa de bătrîn, răspunse ea.

— Sînt de-o seamă cu Simon Darre, spuse el. Și purtăm coiful și scutul pe armării tot atît de bine ca cei din neamul Dyfrin, numai că părinții mei n-au avut norocul de partea lor...

Își șterse mîinile cu niște smocuri de iarbă ; apoi prinse glezna Kristinei și își alipi obrazul de piciorul ei ce ieșea de sub marginea de jos a rochiei. Fata vru să-și tragă piciorul, dar el îi spuse :

— Maică-ta este la Laugarbru, iar Lavrans a plecat călare — nimeni nu ne poate vedea din casă, aici unde ne aflăm acum. O singură dată poți și tu să-mi dai voie să-ți spun ce-mi stă pe suflet.

Kristin răspunse :

— Doar am știut noi de totdeauna, tu și cu mine, că e de prisos să ne-gîndim unul la altul.

— Lasă-mă să-mi pun capul în poala ta, zise Arne — și cum fata nu răspundea nimic, își petrecu și brațul pe după mijlocul ei. Cu mîna cealaltă îi umbla prin plete.

După o vreme, o întrebă :

— O să-ți placă oare cînd va sta Simon așa, cu capul în poala ta, jucîndu-se cu pletele tale ?

Kristin nu răspunse. Parcă ar fi căzut deodată o greutate asupră-i, care o apăsa : cuvintele lui Arne și capul lui pe genunchii ei ; îi părea că se găsea deodată în fața unei uși ce se deschidea asupra unui loc gol, de la care porneau o sumedenie de drumuri întunecate ce se adînceau într-un întuneric și mai mare ; fără bucurie și cu inima strînsă, șovăia și nu voia să privească înainte.

— Cei căsătoriți nu obișnuiesc să facă așa, zise ea deodată, repede și parcă ușurată. Încerca să și-l închipuie pe Simon cu chipul lui grăsun și rotund uitîndu-se la dînsa cu aceiași ochi cu care o privea Arne acum ; auzea glasul lui... și nu se putu împiedica să rîdă :

— Simon n-o să ajungă de bună seamă niciodată să se întindă pe iarbă ca să se joace cu pantofii mei !

— Sigur că nu, căci el se poate juca cu tine în patul lui, spuse Arne. Glasul lui îi făcea rău, și o lăsa fără vlagă. Încercă să-i împingă capul din poală, dar el și-l îndesă și mai mult și zise încet : Eu însă m-aș juca cu

pantofii tăi, cu părul tău, cu degetele tale și m-aș ține după tine toată ziua, Kristin, dacă ai fi vreodată nevasta mea și ai dormi în fiece noapte în brațele mele.

Se ridică pe jumătate și, apucînd-o de umeri, își pironi ochii într-ai ei.

— Nu-i frumos din partea ta să-mi vorbești astfel, spuse încet Kristin, cu sfială.

— Nu, zise Arne. Se ridică apoi în picioare și, stînd drept în fața ei : Dar spune-mi un singur lucru : nu ai fi vrut mai bine să fiu eu în locul lui ?...

— Da, aș fi vrut mai bine... Kristin se opri puțin. Aș fi vrut mai bine să n-am nici un bărbat... nu încă...

Arne rămase nemișcat, dar zise :

— Ai vrea mai bine să te duci la mănăstire, așa cum e sortit Ulvhildei și să rămîi fecioară toată viața ?

Kristin își împreună mîinile în poală. Sin țea un tremur ciudat și dulce în trupul ei, și deodată își lădu seama cît de păcat era de mica ei surioară — și i se umplură ochii de lacrimi. de jalea Ulvhildei.

— Kristin, spuse Arne încet.

În aceeași clipă, Ulvhild scoase un țipăt puternic ; i se prinsese cîrja între niște bolovani și căzuse. Arne și Kristin alergară la ea : băiatul o ridică și o puse în brațele surorii sale. Se lovise la gură și sîngera mult.

Kristin se așeză cu dînsa în brațe pe pragul fierăriei, iar Arne aduse apă într-o cană de lemn. Începură amîndoi să-i spele fața. Se mai julise și la genunchi. Kristin se aplecă asupra ei, mîngîindu-i picioarele mici și subțirele.

Vaietele Ulvhildei se potoliră curînd ; plîngea acum domol, așa cum fac copiii obișnuiți cu suferința. Kristin o ținea cu capul la pieptul ei și o legăna încet. De sus, de la biserica Sfîntul Olav, clopotele prinseră a suna de vecernie.

Arne începu să-i vorbească Kristinei, dar ea stătea de parcă n-ar fi auzit și n-ar fi simțit nimic, aplecată asupra surioarei, încît băiatul se sperie și o întrebă dacă e vreo primejdie. Kristin tăgădui din cap fără să se uite la el.

Puțin mai tîrziu, Kristin se sculă și porni spre casă cu Ulvhild în brațe. Arne o urmă tăcut și tulburat. Kristin părea atît de pierdută în gîndurile ei, încît obrazul i se

împietrise de tot. În timp ce mergea, clopotele sunau într-una peste dealuri și văi ; și mai sunau încă și cînd intră în casă.

Kristin o întinse pe Ulvhild în patul în care se culcau amîndouă de cînd se făcuseră prea mari ca să mai doarmă împreună cu părinții. Se descălță apoi și se întinse alături de fetiță — și ascultă răsunetul clopotelor încă multă vreme după ce încetaseră a mai bate, iar copila adormise.

Îi venise gîndul — cînd începuseră să sune, în timp ce ședea cu fețișoara însîngerată a Ulvhildei în mîinile ei — că poate era un semn pentru ea. De-ar lua ea locul surioarei, dacă s-ar hărăzi lui Dumnezeu și sfintei Fecioare Maria, poate că Dumnezeu i-ar da înapoi copilei sănătatea și puterea trupului.

Își amintea de vorbele fratelui Edvin, că în vremurile de astăzi părinții nu-i hărăzesc lui Dumnezeu decît copiii schilozi și ologi, pe care nu-i pot căsători bine. Știa că părinții ei erau oameni cucernici, și totuși nu-i auzise niciodată spunînd altfel decît că ea trebuia să se mărite, iar Ulvhild, dat fiind că socoteau că va rămîne beteagă toată viața, hotărîseră să o dea la mănăstire...

Dar Kristin nu voia, era împotriva gîndului că Dumnezeu ar face o minune cu Ulvhild dacă ea însăși s-ar călugări. Se agăță de vorbele părintelui Eirik, care spunea că nu se mai întîmplă atîtea minuni ca înainte. Cu toate că simțea în seara asta că fratele Edvin avea totuși dreptate și că dacă omul ar crede cu destulă tărie, s-ar putea face minuni. Ea însă nu era în stare de o astfel de credință, nu-l iubea îndeajuns pe Dumnezeu, pe Maica Domnului și pe sfinți și nici nu voia să-i iubească într-atîta... ea iubea lumea și năzuia să-și trăiască viața.

Kristin își afundă buzele în părul mătăsos al Ulvhildei. Copilița dormea adînc și sora ei mai mare se ridică neliniștită, apoi se culcă la loc. Îi sîngera inima de jale și de rușine, dar știa că nu voia să creadă în minuni pentru că nu voia să renunțe la partea ei de sănătate, de frumusețe și de dragoste.

Încercă atunci să se mîngîie cu gîndul că nici părinții nu i-ar îngădui asemenea lucru. De altminteri, ei nici n-ar putea crede că ar fi de vreun folos. Și apoi, o și făgădui-

seră cuiva și desigur că n-ar voi să-l piardă pe Simon, de care crau atît de bucuroși. Se simțea dezamăgită de faptul că lor li se părea ginerele acesta atît de minunat ; se gîndi dintr-o dată cu neplăcere la fața rotundă și rumenă a lui Simon, la ochii săi mici și veseli, la mersul lui săltăreț — sărea ca o minge, îi părea ei acum — la felul lui glumeț de a vorbi, care o făcea să se simtă greoaie la minte și prostuță. Nu era o fericire atît de mare să se mărite cu el și să se mute apoi la Formo. Totuși, dorea mai bine acest lucru decît să se ducă la mănăstire. Dar se gîndea la lumea de dincolo de munți, la curțile regești, la nobilii și la cavalerii despre care vorbea doamna Åshild, la un bărbat frumos cu ochi melancolici, care ar însoți-o pretutindeni fără să osteneasca niciodată. Își aminti de Arne și de ziua aceea frumoasă de vară cînd adormise culcat pe o parte, cu părul său castaniu lucios răspîndit în iarbă ; îi fusese atît de drag atunci, de parcă ar fi fost fratele ei. Nu era frumos din partea lui să-i vorbească așa cum i-a vorbit, cînd știa că nu se vor putea căsători niciodată...

Cineva aduse veste de la Laugarbru, că mama va înnopta acolo. Kristin se sculă să se dezbrace și să se culce. Începu să-și scoată pantofii și rochia, dar apoi se încălță la loc, își puse o haină pe ea și ieși afară.

Cerul de noapte răspîndea o lumină verzuie asupra crestelor munților. Era aproape clipa să răsară luna — și în locul unde avea să se ridice de sub creasta muntelui pluteau cîțiva norași care luceau ca argintul în partea lor de jos ; cerul era din ce în ce mai argintiu, ca un metal pe care se lasă roua.

Kristin fugi printre zăplazuri, trecu drumul și urcă dealul bisericii. Aceasta dormea, neagră și întunecată, iar fata se urcă pînă sus, la crucea așezată acolo spre amintire că se odihnise odată în acel loc sfîntul Olav, cînd era fugărit de vrăjmași.

Kristin îngenunche pe piatră și își împreună mîinile pe cruce :

— Sfîntă cruce, catarg puternic, arbore frumos, punte ce duci pe cei bolnavi către frumoasele țărmuri ale sănătății...

La cuvintele rugăciunii sale, părea că dorul ei arzător se lărgea treptat, ca un cerc în apă stîrnit de o piatră aruncată. Gîndurile care îi pricinuiseră neliniște se netezeau, cugetul i se liniștea, era mai duios ; și un dulce alean, fără gînduri, luă locul îngrijorărilor sale.

Rămase îngenuncheată, ascultînd toate zgomotele nopții. Vîntul suspina cu un fel de duioșie, pîrîul șopotea dincolo de păduricea din spatele bisericii, un izvoraș străbătea de-a dreptul drumul — și pretutindeni, în preajmă și în depărtare, prindea cu văzul și auzul corzile subțiri de apă curgînd și picurînd. Rîul lucea alb, jos în sat. Luna se ridica, alunecînd printre nori ; razele ei licăreau pe frunzele și pietrele pline de rouă ; și o lucire slabă și întunecată venea de la lemnăria de curînd dată cu catran, ce acoperea clopotnița bisericii de lîngă gardul cimitirului. Apoi luna se ascunse din nou, ajungînd în dreptul cocoașei muntelui. Erau acum mult mai mulți nourași albi și strălucitori pe cer.

Se auzea un cal venind la pas, în sus pe drum ; și glasuri bărbătești vorbind încet și măsurat. Kristin nu se temea de oameni aici, unde cunoștea pe toată lumea ; dimpotrivă, asta o liniști.

Cîinii lui taică-său se repeziră spre ea, o adulmecară și o tuliră înapoi în păduricе, apoi se întoarseră iarăși la ea și din nou o luară la deal, și tatăl ei îi strigă bună seara ieșind dintre mesteceni. Ducea pe Gullsvein de căpăstru ; atîrna de șa bălăbănindu-se o legătură de păsări, iar Lavrans purta un erete pe mîna lui stîngă. Era urmat de un bărbat înalt și adus de spate, care purta o rasă de călugăr — și înainte să-i fi putut vedea fața, Kristin ghici că era fratele Edvin. Ea le ieși în întîmpinare și nu se mira mai mult decît dacă ar fi fost un vis ; cînd Lavrans o întrebă dacă îl recunoaște pe oaspetele lor, se mulțumi să zîmbească.

Lavrans îl întîlnise sus. La Rostbroen ; îl convinsese să vină să petreacă noaptea la ei. Dar fratele Edvin nu voia să se culce decît în grajd :

— M-am umplut de atîția păduchi, zicea, încît nu puteți să mă culcați în paturile voastre bune.

Cu toate stăruințele lui Lavrans, călugărul rămase la părerea lui ; ba, la început voia să i se dea și de mîncare tot afară, în curte. Pînă la urmă, izbutiră să-l înduplece să intre în odaia cea mare — și Kristin puse lemne pe foc în căminul din ungher și lumînări pe masă, în timp ce o slujnică aducea de mîncare și de băut.

Călugărul se așează pe banca de lîngă ușă și nu primi să mănînce decît un terci rece și apă. Nu-l lăsă pe Lavrans să-i pregătească o baie, nici să i se spele veșmintele.

Fratele Edvin se scărpina și se freca, rîzînd cu întreaga lui față bătrînă și slabă.

— Nu, nu, zicea el, păduchii ăștia mușcă mai bine din carnea mea trufașă decît curelele [1] și mustrările duhovnicului meu. Am stat vara asta într-o peșteră, sus, prin munții de-aici ; mi se dăduse voie să merg în pustietate să postesc și să mă rog, și acolo mi se părea că stăteam curat ca un pustnic sfînt ; oamenii săraci de prin părțile Setnadal-ului veneau sus la mine cu merinde, și gîndeau că aveau în fața lor un adevărat călugăr cucernic și fără prihană. „Frate Edvin, ziceau, de-ar fi mulți călugări ca tine, ne-am face mai buni, dar cînd îi vedem pe preoți, pe episcopi și pe călugări cum se mușcă și se bat între ei ca niște purcelușI în troacă..." Le-am spus că a vorbi astfel nu-i faptă creștinească, dar îmi făcea destulă plăcere să aud asemenea lucru — și cîntam și mă rugam de răsunau munții. Acuma poate să-mi folosească să simt cum se mușcă și se bat între ei păduchii pe pielea mea și să le aud pe bunele gospodine care doresc să domnească în odăile lor curățenia și buna-cuviință, strigînd că pielea asta murdară de călugăr poate să se culce și în șopron acum, vara. De-aici plec spre miazănoapte, spre Olavsvaka trecînd prin Nidaros și n-o să-mi strice să văd că lumea nu este atît de doritoare să se apropie de mine...

Ulvhild se trezi ; atunci Lavrans se sculă și se duse de o luă, înfășurînd-o în pelerina lui — și o înfățișă călugărului, spunînd :

[1] E vorba de curelele cu care se flagelau călugării.

— Iubite frate, iată copila despre care ţi-am vorbit. Pune-ţi mîinile asupra ei şi roagă-te lui Dumnezeu pentru ea, aşa cum te-ai rugat pentru băiatul acela de prin părţile de miazănoapte, din Meldalen, despre care am aflat că şi-a recăpătat sănătatea...

Călugărul o apucă cu blîndeţe de sub bărbie şi se uită adînc la ea. Apoi îi ridică o mînă şi o sărută.

— Mai bine rugaţi-vă, tu şi cu soţia ta, Lavrans Bjørgulfsson, să nu vă ademenească gîndul să înduplecaţi voinţa lui Dumnezeu în privinţa acestui copil. Însuşi Domnul nostru Isus Cristos a aşezat picioruşele acestea mici pe calea pe care pot ajunge cel mai bine la limanul păcii ; citesc în ochii tăi, fericită Ulvhild, că ai oblăduitori care se roagă pentru tine în lumea de dincolo.

— Băiatul din Meldalen s-a făcut bine, după cîte-am auzit, spuse Lavrans domol.

— Era singurul copil al unei văduve sărace şi maică-sa n-ar mai fi avut pe nimeni, fără decît numai pe oamenii satului, de s-ar fi prăpădit el. Şi cu toate astea, femeia n-a cerut lui Dumnezeu decît să-i dea o inimă neînfricată, aşa încît să poată crede că Domnul va face cum e mai bine pentru băiat. Eu n-am făcut decît să mă rog împreună cu dînsa în acelaşi chip.

— Nu ne vine uşor maică-si şi mie să ne împăcăm cu gîndul ăsta, răspunse Lavrans mîhnit. Cu-atît mai mult că este frumoasă şi bună.

— Ai văzut copilul din Lidstad, de jos din vale ? întrebă călugărul. Ai vrea mai bine ca fiică-ta să fie la fel ?

Lavrans se cutremură şi strînse copila la pieptul lui.

— Nu te gîndeşti, urmă fratele Edvin, că în faţa lui Dumnezeu sîntem cu toţii nişte copii asupra cărora veghează el, neputincioşi cum sîntem din pricina păcatelor noastre ? Şi totuşi, nu putem spune că sîntem fiinţele cele mai oropsite din lume.

Călugărul se apropie de icoana sfintei Fecioare şi toţi îngenunchează în timp ce el citea rugăciunea de seară. Toţi erau de părere că fratele Edvin le alinase durerea pe cît era cu putinţă.

Dar după ce acesta ieşi din odaie să-şi caute un culcuş unde să doarmă, Astrid, prima dintre slujnicele casei, se

apucă totuși să mătură cu temei duşumeaua prin toate locurile pe unde stătuse călugărul şi aruncă la repezeală gunoaiele în foc.

A doua zi, Kristin se sculă devreme, luă coleasă şi nişte prăjituri făcute cu făină de grîu şi le puse pe o tavă frumoasă de lemn roşietic — căci ştia că fratele Edvin nu se atingea niciodată de carne — şi i le duse apoi ea însăşi afară. Nu se sculase încă aproape nimeni din casă.

Fratele Edvin era pe podul ce ducea spre grajd, gata de plecare, cu toiagul în mînă şi cu traista pe umăr ; el mulţumi zîmbind Kristinei pentru osteneala pe care şi-o dăduse şi, aşezîndu-se în iarbă, începu să mănînce — iar Kristin se aşează la picioarele lui.

Căţelușul ei alb alergă la ea în salturi sunîndu-şi clopoţeii de la zgardă. Kristin îl luă în braţe, iar fratele Edvin, plesnind din degete, îi arunca bucăţele mici de prăjitură, lăudîndu-i drăgălăşia.

— E din soiul pe care l-a adus regina Eufemia în ţară, zise el. O duceţi bine acum aici, la Jørundgård, în toate privinţele.

Kristin roşi de bucurie. Ştia că e de soi bun cîinele, şi era mîndră că-l are ; nimeni în sat nu mai avea cîine de casă. Totuşi, nu ştiuse că e din soiul cîinilor favoriţi ai reginei.

— Simon Andressøn mi l-a trimis, zise ea strîngîndu-l la piept, în timp ce căţelul o lingea pe faţă. Îl cheamă Kortelin.

Se gîndise să-i destăinuie călugărului neliniştea ei şi să-i ceară sfatul. Acum însă nu mai voia să-şi bată capul cu gîndurile ei din ajun. Fratele Edvin fusese de părere că Dumnezeu va potrivi toate spre binele Ulvhildei. Şi era frumos din partea lui Simon că-i trimisese un astfel de dar — şi încă înainte de logodna lor. La Arne nu voia să se mai gîndească ; găsea că nu se purtase cum se cuvine faţă de dînsa.

Fratele Edvin îşi luă traista şi toiagul şi o rugă pe Kristin să spună rămas bun din partea lui celor ai casei ; nu voia să mai rămînă pînă s-or scula, ci să plece pe răcoare. Ea îl însoţi pînă dincolo de biserică, şi încă o bu-

cată, pînă la o pădurice. La despărțire, el o binecuvîntă urîndu-i ca pacea Domnului să fie cu dînsa.

— Spune-mi și mie un cuvînt, așa cum i-ai spus Ulvhildei, iubite părinte, se rugă Kristin, ținîndu-l de mînă.

Călugărul își șterse de iarba udă piciorul gol și noduros din pricina reumatismului :

— Atunci, păstrează în inima ta, fata mea, gîndul că, după cum vezi prea bine, Dumnezeu apără pe oamenii din valea aceasta în toate nevoile lor. Pe-aici plouă puțin dar, în schimb, v-a dat apa de munte, și în fiece noapte roua umezește livezile și ogoarele. Mulțumește lui Dumnezeu pentru darurile bune pe care ți le-a dat și nu te plînge dacă găsești că-ți lipsește cîte ceva de care ți se pare că ai avea nevoie. Ai păr bălai, frumos ; nu te necăji că nu-l ai creț. Ai auzit de baba aceea care plîngea din pricină că nu avea decît o bucățică mică de carne să dea la cei șapte copii ai ei de Crăciun ? Sfîntul Olav trecea tocmai în clipa aceea călare pe-acolo ; el își întinse numai mîna asupra bucățelei de carne rugîndu-l pe Dumnezeu să-i sature pe bieții copii flămînzi. Cînd însă bătrîna văzu pe masă un porc întreg tăiat, o apucă plînsul pentru că nu avea destule vase și farfurii.

Kristin fugi spre casă, iar Kortelin alerga jucîndu-se în jurul ei, apucînd-o de poalele rochiei, lătrînd și făcînd să sune toți clopoțeii lui de argint.

6

Arne rămăsese acasă la Finsbrekken în vremea premergătoare plecării lui la Hamar ; maică-sa și surorile lui îi pregăteau de-ale îmbrăcămintii.

Cu o zi înainte de a porni călare spre miază-zi, el veni la Jørundgård să-și ia rămas bun. Găsi atunci prilej să-i șoptească Kristinei, rugînd-o să vină să se întîlnească cu el pe drumul dinspre miazăzi de Laugarbru, a doua zi spre seară :

— Aș vrea mult să fim singuri, ultima oară cînd ne întîlnim, îi spusese. Dacă crezi că-ți cer prea mult... gîndește-te că am crescut împreună ca doi frați, spusese el Kristinei, care șovăise puțin înainte de a-i da răspuns.

Ea îi făgădui atunci că va veni, de-o putea scăpa de acasă.

A doua zi de dimineață ningea, dar mai încolo, în timpul zilei, ninsoarea se prefăcu în ploaie și curînd toate drumurile și ogoarele se preschimbaseră în mocirlă. Negurile pluteau deasupra rîului — și din cînd în cînd se coborau și se destrămau în fîșii albe la picioarele stîncilor; apoi vremea se întunecă din nou.

Părintele Eirik sosi ca să-l ajute pe Lavrans să înjghebe cîteva scrisori. Coborîră în odaia în care se afla căminul — căci pe o astfel de vreme era mai plăcut acolo decît în odaia cea mare, unde era fum mult lin pricina sobei. Mama se afla la Laugarbru, unde Rar Borg era acum pe cale de însănătoșire, după niște friguri din timpul toamnei.

Nu-i fu greu Kristinei să scape nebăgată de nimeni în seamă cînd ieși din curte, dar nu îndrăznise să ia un cal, așa că se duse pe jos. Drumul era plin de zloată și de frunze uscate; te lovea un miros întristător de pămînt jilav, de mucegai, de moarte; cînd și cînd, cîte o pală de vînt îi biciuia cu umezeală obrazul. Își trăsese gluga peste cap și, ținîndu-și haina cu amîndouă mîinile, mergea cu pas iute înainte. Îi era cam frică, se auzea șopotul rîului cu sunet năbușit în aerul apăsător, iar norii pluteau întunecați și zdrențuiți deasupra coamelor munților. Se oprea din cînd în cînd să asculte dacă nu se aud pașii lui Arne.

După un răstimp, auzi un tropot de cal pe drumul desfundat — și atunci se opri, căci se afla într-un loc singuratic care-i păru potrivit pentru a-și lua rămas bun unul de la altul, netulburați. Numaidecît după aceea, văzu călărețul venind în spatele ei; Arne sări jos de pe cal și, ținîndu-l de dîrlogi, înainta spre ea.

— E drăguț din partea ta că ai venit, zise el, și mai ales pe vremea asta urîtă.

— Dar e rău pentru tine, care ai un drum atît de lung de făcut și ai plecat atît de tîrziu de acasă.

— Jon m-a poftit să înnoptez astă-seară la Loptsgård, răspunse Arne. M-am gîndit că ți-era mai ușor să vii încoace la ceasul ăsta.

Au rămas tăcuți o bucată de vreme. I se părea acum Kristinei că nu-și dăduse niciodată mai înainte seama cît de chipeș era Arne. Purta un coif de oțel lucios și sub el o glugă de lînă cafenie care-i încadra strîns obrazul și-i cădea peste umeri. Fața lui îngustă părea luminoasă și frumoasă. Tunica lui de piele era veche, cu pete de rugină și zgîrieturi făcute de zaua purtată deasupra — Arne o moștenise de la tatăl său — dar se potrivea pe trupul lui mlădios, subțire și voinic. La șold purta o spadă și în mînă ținea o lance : celelalte arme atîrnau de șa. Era acum bărbat în toată firea, cu toate că încă avea obrazul copilăros.

Kristin puse mîna pe umărul lui, zicînd :

— Ți-aduci aminte, Arne, că m-ai întrebat o dată dacă cred că ești un băiat tot atît de cumsecade ca Simon Andressøn ? Am să-ți spun ceva acum, înainte de despărțire, și anume că dacă lumea se uită mai mult la nașterea și bogăția omului și-l socotesc pe dînsul mai presus de tine, în schimb eu cred că tu ești mai presus de el prin frumusețe și purtări.

— De ce îmi spui asta ? întrebă Arne cu răsuflarea tăiată.

— Pentru că fratele Edvin m-a învățat că trebuie să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru darurile sale și să nu fim ca femeia aceea care plîngea cînd sfîntul Olav i-a sporit merindele, pentru că nu avea destule vase în care să le pună — așa încît nici tu să nu te mîhnești că nu ți-a dat bogății pe măsura darurilor trupești.

— Asta ai vrut să spui ? zise Arne. Și cum ea tăcea, adause : Mă întrebam dacă voiai să spui că ți-ar fi plăcut mai bine să te măriți cu mine decît cu celălalt...

— De bună seamă că asta am vrut să-ți spun, îi răspunse ea încet... Pe tine te cunosc mai bine...

Arne o cuprinse în brațe ridicînd-o în sus, astfel încît picioarele ei nu mai atingeau pămîntul. O sărută de mai multe ori pe obraz, apoi o lăsă în jos :

— Dumnezeu să ne ajute, Kristin — ce copil ești !

Ea stătea cu capul plecat și cu mîinile pe umerii lui. Băiatul o apucă de încheieturile mîinilor, strîngîndu-le în ale lui :

— Draga mea, văd că nu-ți dai seama cît de întristată îmi este inima din pricină că te pierd. Kristin, noi am crescut împreună ca două mere pe aceeași ramură și eu am ținut la tine înainte să mă gîndesc că într-o zi o să vină un altul care să te smulgă de lîngă mine. Pe patimile îndurate de Mîntuitorul nostru pentru izbăvirea noastră a tuturora, de azi înainte eu n-am să mai pot cunoaște bucuria în lumea asta...

Kristin plîngea amarnic. Își ridicase fața, ca el s-o poată săruta.

— Nu vorbi astfel, Arne al meu, se rugă ea mîngîindu-l.

— Kristin, spuse Arne cu glas scăzut, cuprinzînd-o din nou cu brațele. Nu s-ar putea să-l rog pe tatăl tău — Lavrans e un om atît de bun încît nu cred că te-ar sili împotriva voinței tale — să-l rogi să-ți dea voie să mai aștepți cîțiva ani... Nimeni nu poate ști cum se va întoarce roata norocului pentru mine... sîntem atît de tineri amîndoi...

— Voi fi nevoită, desigur, să fac după voia celor de acasă, plînse ea.

Plîngea acum și Arne.

— Cred că nu-ți dai seama, Kristin, ce dragă îmi ești.

Ea își ascunse fața la umărul lui.

— Dacă ai ține într-adevăr la mine, atunci te-ai duce la Lavrans și l-ai ruga frumos...

— Asta nu pot s-o fac, hohoti fata, niciodată n-aș putea, oricît aș iubi un băiat, să mă ridic împotriva voinței părinților mei. Mîinile ei îi căutau obrazul sub glugă și coiful greu. Nu plînge așa, Arne, prietenul meu cel mai drag.

După un răstimp, el îi zise :

— Ține asta de la mine — și îi dădu o mică brățară — și gîndește-te din cînd în cînd la mine, căci eu nu te voi uita niciodată și nici durerea mea...

Se făcuse aproape noapte, cînd Kristin și Arne își luară ultimul rămas bun. Ea nu se clinti din loc, urmă-

rîndu-l cu privirea pînă ce nu se mai văzu cu cal cu tot. Se strecura o lumină galbenă printr-o spărtură de nori și se oglindea în urma pașilor lor, acolo pe unde merseseră și stătuseră în mocirla de pe drum. Totul îi părea Kristinei atît de rece și de trist! Își scoase batista din sîn, își șterse fața plină de lacrimi, apoi se întoarse și porni spre casă.

Era udă, îi era frig și mergea iute. La o vreme, auzi pe cineva venind pe drum îndărătul ei. Se sperie puțin. S-ar fi putut totuși să treacă și oameni străini pe drum, fie și pe o seară ca asta, și mai avea de mers o bucată bună pe drumul pustiu; într-o parte se ridica o coastă întunecată și pietroasă, iar de partea cealaltă era un povîrniș abrupt și o pădure de pini care cobora pînă la rîul palid ca plumbul din fundul văii. De aceea se bucură cînd cel ce venea în urma ei o strigă pe nume; se opri și așteptă.

Drumețul care se apropia era un bărbat înalt și subțire, îmbrăcat într-un fel de manta întunecată, cu mîneci mai deschise la culoare; cînd se apropie, văzu că era îmbrăcat în straie preoțești și că purta o desagă goală la spinare. Îl recunoscuse acum pe Bentein — fiul de preot, cum i se spunea — nepotul de fiică al părintelui Eirik. Și își dădu seama de îndată că era cu totul ametit de băutură.

— Da, unul pleacă la drum și altul se întoarce acasă, spuse el rîzînd, după ce-și dădură bună seara. L-am întîlnit chiar adineauri pe Arne din Brekken. Dar văd că plîngi. Ai putea să zîmbești puțin acum, că mă întorc acasă, doar și noi am fost prieteni de cînd eram copii, nu-i așa?

— E un schimb prost să-l înlocuiești tu pe el în sat, îi răspunse morocănos Kristin. Niciodată nu-l iubise pe Bentein. Și mă tem că mai mulți au să fie de aceeași părere. Bunicul tău era atît de bucuros că o luaseși pe calea cea bună acolo, la Oslo.

— Da, da, zise Bentein, rîzînd cu un fel de nechezat. Că aș fi luat-o pe calea cea bună, zici, așa crezi tu? Eram ca porcul în lanul de grîu, Kristin, așa eram — și s-a sfîrșit tot, așa că m-au gonit cu ciomagul și cu înjurături.

Da, da! Nu pot spune că bunicul are mari bucurii din partea urmașilor săi. Dar ce repede mergi!

— Mi-e frig, îi tăie scurt vorba Kristin.

— Și mie mi-e frig, zise preotul. N-am altceva pe mine decît haina pe care o vezi. A trebuit să-mi vînd pelerina, la Hamar, ca să beau și să mănînc. Tu trebuie să mai ai căldură în trup, cînd abia ți-ai luat rămas bun de la Arne. Vreau să spun că ai putea să mă lași să merg cu tine sub blana ta — și de îndată trase blana Kristinei peste umerii lui, și cu brațul său ud o cuprinse de mijloc.

Kristin fu atît de surprinsă de îndrăzneala lui, încît trecură cîteva clipe pînă să-și dea seama. Apoi vru să se desprindă, dar el ținea haina strîns și aceasta era prinsă cu o cataramă puternică de argint. Bentein o cuprinse din nou cu brațele și, vrînd s-o sărute, își apropie bărbia de gura ei.

Fata încercă să-l lovească, dar nu putea pentru că o ținea strîns de brațe.

— Cred că ți-ai pierdut mințile, șuieră ea, zbătîndu-se să scape, îndrăznești tu să te atingi de mine ca și cum aș fi o... dar o să te căiești amarnic mîine, netrebnicule!

— O, mîine n-ai să fii atît de proastă, zise Bentein și îi puse o piedică, încît căzu pe jumătate în noroiul din drum, iar el îi astupă gura cu mîna.

Cu toate acestea, Kristin nu se gîndea să țipe. Abia acum își dădu seama ce voia de la dînsa — și o apucă o furie atît de mare și de năvalnică, încît aproape că îi pieri frica: mîrîia ca un animal îndîrjit și lupta împotriva bărbatului care o ținea apăsată în zăpada ce se topea, rece ca gheața, pătrunzîndu-i prin îmbrăcăminte pînă la pielea înfierbîntată.

— Mîine dimineață ai să fii destul de înțeleaptă ca să-ți ții gura, zise Bentein, și dacă n-ai să poți ascunde cele întîmplate, n-ai decît să dai vina pe Arne, căci lumea te va crede mai degrabă...

Izbutise să-i vîre un deget în gură; atunci ea îl mușcă din răsputeri, încît Bentein țipă de durere și-i dădu drumul. Iute ca fulgerul, Kristin își slobozi o mînă, o ridică și apăsă cu degetul mare din toată puterea pe unul din ochii lui Bentein; el scoase un urlet și se ridică în genunchi. Atunci ea sări ca o pisică, dădu brînci preotului,

care căzu pe spate, și o luă la fugă, împroșcîndu-se la fiecare pas cu noroiul de pe drum.

Fugea, fugea fără să se mai uite îndărăt. Îl auzea pe Bentein venind în urma ei, și gonea tot mai tare, de îi bătea inima pînă în vinele gîtului — în timp ce gemea înăbușit, pîndind cu ochii înainte dacă nu mai ajunge o dată la Laugarbru. În sfîrșit, ajunse la locul unde se face o cărare peste ogoare, văzu casele de la poalele dealului, dar își dădu seama că nu putea să alerge într-acolo unde ar fi dat peste mama ei, în halul în care era, plină de noroi și de frunze uscate de sus pînă jos și cu hainele sfîșiate.

Simțea cum Bentein se apropie din ce în ce mai mult ; atunci se aplecă și luă de jos doi bolovani și cînd el fu de ajuns de aproape îi aruncă într-însul. Unul îl nimeri cu atîta putere încît îl prăbuși. Iar ea o luă din nou la goană și nu se mai opri pînă nu ajunse pe pod.

Acolo se opri tremurînd ca varga și se agăță de parapetul podului ; i se întunecase înaintea ochilor și era gata să leșine, dar își aminti din nou de Bentein... s-ar putea s-o ajungă din urmă. Tremurînd de rușine și de amărăciune, porni iarăși mai departe, dar abia o mai țineau picioarele ; simțea acum usturimea zgîrieturilor de pe față și rănile, și striviturile de pe spate și de pe brațe. Și o năpădiră lacrimi, arzînd-o ca focul.

Dorea să-l fi ucis pe Bentein cu pietroiul. Dorea să se fi întors să-i pună capăt vieții. Își căută cuțitul și văzu că-l pierduse.

Apoi se gîndi că nu îndrăznea să se arate astfel acasă ; atunci îi dădu în gînd să se ducă la Romundgård, să se plîngă preotului Eirik.

Dar preotul nu se întorsese încă de la Jørundgård. În bucătărie dădu peste Gunhild, mama lui Bentein ; femeia era singură și Kristin îi spuse cum se purtase fiul ei cu dînsa. Totuși, nu-i pomeni că se dusese să se întîlnească cu Arne. Dîndu-și seama că Gunhild credea că fusese la Laugarbru, o lăsă să creadă.

Gunhild nu spunea nimic, dar plîngea în timp ce spăla veșmintele Kristinei și cîrpea pe cît se putea rupturile mai mari ; iar fata era atît de mișcată, încît nu băgă de seamă privirile piezișe pe care i le arunca Gunhild.

La plecarea Kristinei, Gunhild își puse blana pe ea, o însoți pînă afară și o apucă apoi înspre grajd. Kristin o întrebă încotro se duce.

— Cred că am voie să mă duc călare să-mi caut băiatul, răspunse femeia. Să văd dacă l-ai omorît cu pietroiul sau cum îi merge.

Kristin nu știu ce să-i răspundă, încît se mulțumi să-i spună să aibă grijă ca Bentein să plece din sat cît mai repede, să nu-l mai vadă înaintea ochilor „că de nu, spun totul tatălui meu și poți să-ți închipui ce-o să se întîmple".

Și, de fapt, Bentein plecă spre miazăzi, la o săptămînă după aceea. Purta la el scrisori din partea părintelui Eirik către episcopul din Hamar, cu rugămintea de a-i găsi de lucru sau de a-l ajuta în vreun chip oarecare.

7

Într-o bună zi, după sărbătorile Crăciunului, Simon Andressøn sosi cu totul pe neașteptate călare la Jørundgård. Își ceru iertare că vine astfel, nepoftit și singur, fără părinți, dar domnul Andres se afla în Suedia, la porunca regelui. El însuși a stat o vreme acasă la Dyfrin, unde nu se aflau decît surorile lui mai tinere și mamă-sa care zăcea la pat, așa încît i s-a urît acolo și s-a gîndit să vină încoace.

Ragnfrid și Lavrans îi mulțumiră că se ostenise să facă drumul acesta lung în toiul vremii aspre de iarnă. Cu cît îl cunoșteau mai bine pe Simon, cu atît îl prețuiau mai mult. El știa bine cele hotărîte de Andres și Lavrans, și se înțeleseră împreună ca logodna lui cu Kristin să se sărbătorească înainte de postul cel mare, dacă Andres se poate întoarce acasă la timp — iar de nu, atunci de îndată după Paști.

Kristin era tăcută și sfioasă ori de cîte ori se afla în tovărășia logodnicului ei ; nu prea avea ce vorbi cu dînsul. Într-o seară, pe cînd ședeau cu toții la băut, Simon o rugă să iasă cu el pe afară, să se mai răcorească puțin. Și cum stăteau acolo, pe pridvorul din fața odăii de la catul de sus,

el a cuprins-o de mijloc și a sărutat-o. De atunci, ori de cîte ori erau singuri, o săruta. Fetei nu-i făcea plăcere, dar se lăsa în voia lui, de vreme ce știa că logodna nu se mai putea înlătura. Se gîndea acum la căsătorie ca la un lucru pe care trebuie să-l facă și nu pe care l-ar fi dorit. Cu toate acestea, îi plăcea îndeajuns Simon, mai ales cînd vorbea cu alții și n-o atingea și nu vorbea cu ea.

Fusese foarte nefericită de-a lungul toamnei. Degeaba își spunea în sinea ei că Bentein nu izbutise nimic ; ea se simțea totuși pîngărită. Nimic nu mai putea să fie ca mai înainte, de cînd un bărbat îndrăznise asemenea lucru asupra ei. Nopți întregi rămînea trează, fără somn, și ardea de rușine, și nu putea să uite de întîmplarea aceasta. Își amintea de trupul lui Bentein apăsat pe al ei cînd se luptau, de răsuflarea lui înfierbîntată care duhnea a bere, se gîndea la ceea ce s-ar fi putut întîmpla și-și aducea aminte, cu un fior prin tot trupul, de ceea ce spusese el, că dacă nu se vor putea ascunde urmările, Arne va fi socotit vinovatul. În fața ochilor i se perindau imagini cu tot ce ar fi urmat unei astfel de nenorociri, cînd lumea ar fi aflat de întîlnirea cu Arne, dacă tatăl și mama ei ar fi crezut asemenea lucru despre Arne, și bietul Arne singur ! Îl vedea cum îl văzuse în acea ultimă seară, și simțea cum se prăbușea în fața lui numai pentru că ar fi fost cu putință să-l fi atras după dînsa în necazuri și rușine. Și mai avu niște vise atît de urîte ! Cunoștea de la biserică și din cărțile sfinte cuvinte ca : pofta cărnii și ispita trupului, dar vorbele acestea nu avuseseră nici un înțeles pentru dînsa. Acum însă i se lămurise că atît ea cît și toți ceilalți oameni au un trup de carne, păcătos, care înlănțuie sufletul și îl strînge în cătușe grele.

Apoi se gîndea că ar fi trebuit să-l ucidă sau să-l orbească pe Bentein. Singura ușurare pentru dînsa era de a se ameți cu visuri de răzbunare împotriva acestui bărbat întunecat și mîrșav, care se ațînea întotdeauna în calea gîndurilor ei. Dar nici cu asta nu se alina mult. Își petrecea nopțile plîngînd cu lacrimi fierbinți lîngă Ulvhild, pentru toată acea încercare de silnicie asupra ei. Bentein izbutise să-i sfarme fecioria cugetului.

În prima zi de lucru după sărbătorile Crăciunului, toate femeile din Jørundgård avuseseră treabă la bucătărie ; și Ragnfrid împreună cu Kristin petrecuseră acolo cea mai mare parte a zilei. Tîrziu pe seară — cînd unele femei făceau curat după ce copseseră, iar altele pregăteau cina — veni în goană o slujnică de la grajduri, țipînd și frîngîndu-și mîinile :

— Isuse, Isuse ! S-a mai auzit vreodată mai mare nenorocire ? Îl aduc acum cu sania pe Arne Gyrdssøn, mort ! Dumnezeu să le dea putere, lui Gyrd și Ingăi să îndure încercarea asta.

Intră un bărbat care locuia într-o căsuță ceva mai la vale. Era întovărășit de Halvdan. Amîndoi întîlniseră alaiul mortuar.

Femeile se strînseseră în jurul lor. În marginea cercului, mai la o parte, Kristin stătea, albă ca vaiul, tremurînd toată. Halvdan, camarad de arme cu Lavrans, care îl cunoscuse pe Arne de copil, plîngea cu hohote în timp ce povestea : Bentein, fiul de preot, este cel care l-a ucis pe Arne. În seara de Anul Nou, oamenii episcopului se adunaseră în sala de gardă și băuseră împreună — și în timpul acesta sosi și Bentein, care era acum secretar la cancelaria Sfîntului Corp. La început, oamenii n-au vrut să-l lase să intre. Atunci el îi aminti lui Arne că erau din același sat. Arne îi dădu voie să se așeze lîngă el, și băură împreună. Mai apoi, însă, au ajuns la ceartă. Arne se repezise atît de vijelios la Bentein, încît acesta apucă un cuțit de masă pe care i-l împlîntă de mai multe ori în beregată și în piept. Arne muri aproape pe loc.

Episcopul fu foarte mișcat de nenorocire ; el singur îngriji de trupul neînsuflețit, rînduind să fie dus de oamenii săi cale lungă pînă acasă. Cît despre Bentein, porunci să fie pus în lanțuri, îl excomunică din rîndurile bisericii și, dacă nu fusese încă spînzurat, urma desigur să fie.

Halvdan fu nevoit să povestească de mai multe ori, căci mereu intrau alți oameni. Lavrans și cu Simon intrară și ei în bucătărie, văzînd neliniștea și fierberea din curte. Lavrans era foarte tulburat ; porunci să se pună șaua pe calul său, căci voia să plece de îndată la Brekken. Cînd să pornească, privirea lui se opri asupra chipului alb al Kristinei.

— Poate vrei și tu să vii cu mine ? întrebă. Kristin șovăi puțin ; o trecu un fior, apoi însă făcu din cap că da, căci nu era în stare să rostească nici o vorbă.

— Nu-i oare prea frig pentru dînsa ? își dădu părerea Ragnfrid. Mîine e noaptea de veghe și desigur că ne-om duce cu toții...

Lavrans se uită întrebător la nevastă-sa, apoi la Simon ; după aceea se apropie de Kristin și o luă de umeri.

— Nu uita că e sora lui de lapte, zise. Poate că vrea să-i dea o mînă de ajutor Ingăi la îmbrăcatul mortului.

Și deși inima Kristinei era strînsă de deznădejde și de groază, simți o caldă recunoștință pentru tatăl ei că rostise aceste cuvinte.

Ragnfrid voia acum, dacă era vorba să meargă și Kristin, să mănînce mai întîi cu toții coleașa pregătită pentru cină. Voia de asemenea să le dea daruri pentru Inga : un cearșaf nou, lumînări de ceară și pîine proaspătă, scoasă din cuptor ; le mai spuse s-o vestească pe Inga că va veni și ea s-o ajute la pregătirile de înmormîntare.

Mîncară puțin ; în schimb, vorbiră mult, în timp ce mîncarea se răcea pe masă. Își aminteau unul altuia de încercările pe care Dumnezeu le trimisese lui Gyrd și Ingăi. Peste gospodăria lor se abătuseră inundații și prăbușiri de stînci, iar copiii mai mari se prăpădiseră, așa încît frații și surorile lui Arne erau încă mici.

Avuseseră cîțiva ani mai norocoși în ultima vreme, de cînd episcopul îl numise pe Gyrd ca om de încredere al său la Finsbrekken — iar copiii care le rămăseseră erau frumoși și nădăjduiau în ei. Numai că mama îl iubea pe Arne mai mult ca pe ceilalți copii.

Oamenilor le părea rău și de Eirik. Preotul acesta era iubit și cinstit de toată lumea și tot satul era mîndru de el ; era om cu carte și destoinic, și în toți anii de cînd era parohul bisericii aceleia, nu se întîmplase niciodată vreo sărbătoare, vreo slujbă sau altă liturghie de la care să fi lipsit. În tinerețe fusese oștean și slujise în oastea contelui Alv de Tornberg ; avusese însă nenorocul să ucidă un om de neam foarte mare, și fusese nevoit să caute adăpost la episcopul din Oslo ; cînd acesta își dădu seamă de destoinicia lui la carte, îl primi în școala preoțească. Și

de n-ar fi avut încă și acum dușmani din pricina acestui vechi omor, de bună seamă că n-ar fi rămas pe vecie legat de această neînsemnată parohie. Drept este că era foarte lacom de bani, atît pentru buzunarele sale cît și pentru biserica sa. Aceasta era însă acum foarte bine înzestrată cu odoare, odăjdii și cărți bisericești ; și-i mai avea și pe copiii aceștia să le poarte de grijă — că dinspre partea urmașilor săi, nu avusese niciodată decît griji și necazuri. În comunitățile bisericești de la sate, oamenii găseau că este curată prostie ca preoții să trăiască la fel ca monahii, de vreme ce tot aveau nevoie de ajutor femeiesc în gospodăriile lor, și chiar în casă aveau nevoie de o femeie care să le poarte de grijă — date fiind lungile și anevoioasele călătorii pe care trebuiau să le facă în cuprinsul parohiei lor, pe orice fel de vreme. Oamenii își mai aminteau că nu era așa de mult de cînd preoții din Norvegia fuseseră oameni căsătoriți. De aceea, nimeni nu-i luas· prea mult în nume de rău lui Eirik că îi rămăseseră — de pe urma femeii care vedea de gospodăria sa în anii tinereții — trei copii. Dar în seara aceasta ziceau totuși că Dumnezeu a vrut să-l pedepsească pentru viața de concubinaj — atîtea necazuri avusese de la copiii și nepoții săi. Iar unii erau de părere că ar fi și o parte bună în opreliștea pusă pe capul preoților de a nu avea soție și copii, căci s-ar putea să se nască acum o dușmănie între preotul și enoriașii din Finsbrekken, de unde pînă atunci trăiseră în cea mai bună înțelegere și prietenie.

Simon Andressøn știa multe despre viața dusă de Bentein la Oslo și le povestea și celorlalți. Bentein ajunsese secretarul capelanului bisericii Sfînta Maria și era socotit un băiat destoinic. Erau și multe femei care țineau la el — avea o privire anume, și îi mai mergea și gura într-una. Unele ziceau că e bărbat frumos, mai ales femeile care se credeau înșelate de bărbații lor, de asemenea și fetele cărora le place ca bărbații să se poarte mai îndrăzneț. Simon zîmbi — păi da, înțelegeți dumneavoastră ? Bentein era destul de șmecher încît să nu se apropie prea mult de femei de soiul acesta ; cu ele se mulțumea doar să vorbească ; îi mergea faima că duce o viață curată. Regele Håkon era el însuși un om cucernic și plin de bună-cu-

viință și dorea să-și țină oamenii în frîu și în cumpătare, cel puțin pe cei tineri ; pe ceilalți nu-i putea struni. Și se întîmplă atunci că toate poznele la care luau parte în taină învățăceii cei tineri — chefuri, jocuri de zaruri, și beții și altele multe de felul acesta — erau întotdeauna aduse la cunoștința preotului din garda regelui, și zvăpăiații trebuiau să-și mărturisească păcatele, să se pocăiască și li se dădeau pedepse aspre, ba cîțiva dintre băieții cei mai răi au fost chiar excomunicați. Dar în cele din urmă a ieșit la iveală că vinovat de acestea era tocmai acest vulpoi de Bentein, secretarul, care colinda pe ascuns toate cîrciumile, ba încă și case mai deocheate, asculta spovedaniile tuturor tîrfelor și le dădea iertarea de păcate...

Kristin ședea lîngă maică-sa ; încerca să mănînce, ca nimeni să nu bage de seamă ce era în sufletul ei ; îi tremura însă mîna atît de tare, încît vărsa păsatul de fiecare dată cînd ducea lingura la gură — și limba i se umflase, și avea gura uscată, încît nu putea să înghită dumicatul de pîine. Dar cînd Simon începu să povestească despre Bentein, nu se mai putu preface că mănîncă ; își încleștă mîinile de banca pe care stătea, cuprinsă de o teamă și de o groază așa de mare, încît o apucă amețeala și un fel de greață. El fusese acela care voise să o... Bentein și Arne, Bentein și Arne... Bolnavă de nerăbdare, aștepta să se sfîrșească masa. Tînjea să-l mai vadă o dată pe Arne, chipul său frumos, să cadă în genunchi, să se lase în voia durerii și să uite de toate.

Mama o ajută să-și pună haina și o sărută pe obraz. Kristin nu era obișnuită să fie dezmierdată de maică-sa, încît asta îi făcu mult bine ; puse o clipă capul pe umărul lui Ragnfrid, dar nu putea să plîngă.

Cînd ieși în curte, văzu că erau mai mulți cei ce urmau să meargă cu ei : Halvdan, Jon din Laugarbru și Simon împreună cu omul său. Îi venea grozav de greu la gîndul că acești doi străini aveau să-i însoțească.

Era o seară foarte rece și zăpada scîrțîia sub picioare ; stelele licăreau ca roua pe cerul întunecat. Făcuseră o bucată de drum cînd auziră niște țipete și răcnete și un tropot vijelios de cai venind dinspre partea de miazăzi a văii ; ceva mai încolo, îi ajunse din urmă, în goană nebună, un

pîlc de călăreți. Trecură pe lîngă ei cu iuțeala fulgerului, într-un zăngănit de fiare, iar caii înfierbîntați și plini de promoroacă îi împroșcară cu gheață, silindu-i să ferească din drum, în zăpadă. Halvdan strigă la ceata aceasta de sălbatici, alcătuită din tineri de prin gospodăriile din partea de jos a satului ; ei mai serbau Crăciunul și ieșiseră să-și încerce caii. Cei prea amețiți de băutură ca să-l audă goniră mai departe bubuind și hăulind în timp ce izbeau în pavezele lor. Cîțiva însă înțeleseră vestea pe care le-o striga Halvdan ; aceștia ieșiră din ceată, se opriră și se alăturară celor ce-l însoțeau pe Lavrans, și începură să vorbească pe șoptite cu oamenii din ultimele rînduri.

Merseră mai departe, pînă ce în curînd zăriră Finsbrekken-ul pe dealul de partea cealaltă a rîului Sil. Era lumină printre case, iar în mijlocul curții oamenii înfipseseră torțe într-o movilă de zăpadă — și strălucirea vîlvătăilor se răsfrîngea roșie pe colina albă, iar casele întunecate păreau stropite cu sînge proaspăt. O soră mai mică a lui Arne era afară, bătătorind zăpada, iar mîinile și le vîrîse sub manta. Kristin sărută copilul plîns și rebegit de frig. Îi era inima grea ca o piatră și-și simțea picioarele ca de plumb cînd urcă scara ce ducea la catul de sus, unde îl aduseseră pe Arne.

La ușă îi întîmpinară cîntecele de priveghi și sclipirea nenumăratelor lumînări aprinse. În mijlocul încăperii se afla coșciugul pe care-l aduseseră acasă, acoperit de un giulgiu : puseseră scînduri peste doi căpriori, deasupra cărora aburcaseră coșciugul. La căpătîiul mortului slujea un preot, care cînta după o carte pe care o ținea în mînă ; de jur împrejur, oameni îngenuncheați, cu fețele ascunse în mantiile lor groase.

Lavrans își aprinse lumînarea de la una din lumînările ce ardeau, o așeză lîngă celelalte și îngenunche și el. Kristin voi să facă același lucru, dar nu izbutea să proptească lumînarea în picioare ; atunci Simon o ajută, punînd-o el. Cît timp se rugă preotul, toți stătură în genunchi, șoptind după el cuvintele ; le ieșeau aburi din gură — era un frig cumplit în odaie.

Cînd preotul închise cartea și lumea se sculă, se strînseseră mulți în camera mortului ; Lavrans se apropie de Inga. Ea holba ochii la Kristin și părea că nu aude cuvin-

tele lui Lavrans ; ținea darurile pe care acesta i le dăduse, ca și cînd nu și-ar fi dat seama că ține ceva în mîini.

— Venișî și tu, Kristin ? zise ea cu un glas ciudat și silit. Poate că vrei să-l vezi pe băiatul meu, așa cum s-a întors la mine ?

Mută din loc cîteva lumînări, o apucă de braț cu o mînă tremurătoare, iar cu cealaltă mînă trase la o parte giulgiul de pe fața mortului.

Era galben-cenușiu ca pămîntul, iar buzele plumburii se întredeschiseseră puțin, încît se vedeau dinții mici și albi. Părea că zîmbește batjocoritor. Pe sub genele lungi, se vedeau sticlind puțin ochii — iar pe partea de sus a obrazului, cîteva pete vinețîi, erau fie urme de lovituri, fie pete de descompunere.

— Vrei poate să-l săruți ? o întrebă Inga ca mai înainte, iar Kristin se aplecă ascultătoare și-și apăsă buzele pe obrazul mortului. Era umed, jilav ca de rouă, și îi păru că simte un miros de leș ; de bună seamă că începuse să se dezghețe la căldura atîtor lumînări.

Kristin rămase în genunchi, cu mîinile pe coșciug, căci n-avea putere să se ridice. Inga desfăcu puțin haina mortului ca să se vadă rana mare, de cuțit, deasupra crucii pieptului. Apoi se întoarse înspre lume și rosti cu glas tremurat :

— Văd că e minciună ceea ce spune lumea că rana mortului sîngerează cînd îl atinge cel care i-a pricinuit moartea. E mai rece acum, băiatul meu, și mai puțin frumos decît atunci cînd te-ai întîlnit cu el ultima oară acolo jos, în drum. Văd că nu-ți mai place să-l săruți acum... dar am auzit că nu ți-a fost silă de gura lui, atunci.

— Inga, zise Lavrans făcînd cîțiva pași înainte, ți-ai pierdut mințile, nu-ți dai seama ce spui !

— Păi da, sînteți niște oameni așa de cumsecade, voi, cei de la Jørundgård... Tu erai prea bogat, Lavrans Bjørgulfsson, ca fiul meu să îndrăznească s-o pețească pe fiică-ta cu cinste, și ea își închipuia că-i prea bună pentru asta. Dar n-a fost prea bună ca să alerge după el, noaptea, pe drumul mare și să se joace cu el în tufiș, în noaptea în care a plecat la drum... Întreab-o pe ea, să vedem dacă

îndrăznește să tăgăduiască aici, în fața lui Arne mort... căci dînsa i-a pricinuit moartea, cu desfrînarea ei...

Lavrans n-a întrebat-o pe Kristin ; se întoarse însă înspre Gyrd :

— Potolește-ți nevasta — și-a pierdut de tot mințile.

Iară Kristin își ridicase fața ei albă și privea deznădăjduită în jur :

— M-am dus de l-am întîlnit pe Arne în ultima seară pentru că el mă rugase să vin. Dar nu s-a întîmplat între noi nimica de ocară. Părea acum că începuse să-și dea pe deplin seama și strigă cu glas tare : Nu știu ce vrei să spui, Inga, minți în fața lui Arne care zace aici ; el nu m-a momit, nu m-a ademenit niciodată.

Dar Inga rîdea tare :

— Arne nu te-a ademenit ? Dar Bentein, preotul, nu s-a jucat cu tine ? Lavrans, întreab-o pe Gunhild, care-a spălat spinarea murdărită a fiicei tale și întreabă pe oricare dintre cei care s-au aflat în casa de oaspeți a episcopiei în noaptea de Anul Nou, cînd Bentein l-a luat în rîs pe Arne pentru că a lăsat-o să plece, iar el a rămas ca un caraghios. Apoi Kristin l-a luat pe Bentein sub blana ei, să meargă împreună spre casă, și a vrut să se joace la fel și cu dînsul.

Lavrans o apucă de umăr și-i astupă gura cu palma :

— Scoate-o afară, Gyrd. E o rușine să vorbești astfel în fața sicriului acestui băiat bun ; dar chiar dacă toți copiii tăi ar zace morți aici și tot n-aș vrea să ascult minciunile tale despre copilul meu — iar tu, Gyrd o să răspunzi pentru cuvintele pe care le-a rostit femeia aceasta nebună.

Gyrd o apucă pe soția lui, vrînd s-o îndepărteze, dar îi spuse lui Lavrans :

— Lucrurile stau astfel : Arne și Bentein vorbeau despre Kristin în seara în care fiul meu și-a pierdut viața. Bineînțeles, tu nu știi nimic, dar lumea de pe-aici de prin sat vorbea astă-toamnă că...

Simon lovi cu sabia în lada de haine de lîngă el.

— Oameni buni, nu găsiți altceva de vorbit în fața mortului, decît despre logodnica mea ? Părinte, nu-i poți dumneata stăpîni pe oamenii aceștia, ca să se cinstească mortul după datină și bună-cuviință ?

Preotul — Kristin își dădu seama că era cel mai tînăr dintre fiii lui Ulvsollen, cel care fusese la ei de Crăciun —

deschise evanghelia și se așeză la căpătîiul mortului. Lavrans însă striga că cei care vorbiseră despre fata lui, oricine ar fi, să-și înghită la loc vorbele, iar Inga țipa :

— Da, ia-mi viața, Lavrans, așa cum mi-a luat ea toată alinarea și bucuria și fă-i nuntă cu fiul ăsta de boier ; dar toată lumea știe că ea s-a culcat cu Bentein pe drumul mare, aici. Apoi, aruncînd înspre Kristin, pe deasupra coșciugului, cearșaful dat de Lavrans : N-am nevoie de pînza lui Ragnfrid ca să-l bag pe Arne în pămînt, fă-ți podoabă pentru cap din ea, sau păstreaz-o ca să-ți înfășori în ea copilul tău din flori și du-te la vale să-i ajuți Gunhildei să-l jelească pe cel spînzurat.

Lavrans, Gyrd și preotul o apucară pe Inga. Simon încercă s-o ridice pe Kristin, care se prăbușise deasupra coșciugului. Ea împinse la o parte cu putere brațul lui, se ridică în genunchi și strigă cu glas mare :

— Doamne, Mîntuitorul meu, ajută-mă ! Toate acestea nu sînt adevărate !

Apoi întinse o mînă și o ținu deasupra flăcării lumînării celei mai apropiate ce ardea pe năsălie.

Părea că flacăra se depărta, dîndu-se la o parte ; Kristin simțea toți ochii ațintiți asupra ei și i se păru că trecuse o veșnicie. Apoi, deodată, simți o durere ascuțită în podul palmei și cu un strigăt sfîșietor se prăbuși pe podea, cu fața în sus.

Credea că leșinase, dar simțea totuși cum este ridicată de Simon și de preot. Inga țipa ceva. Kristin văzu fața îngrozită a tatălui ei și-l auzi pe preot zicînd că nimeni nu trebuie să țină seama de încercarea aceasta, căci nu se poate cere astfel mărturia lui Dumnezeu. Atunci Simon o luă în brațe, o scoase din odaie și coborî treptele cu ea. Omul lui Simon alergă la grajd și, după cîteva clipe, Kristin, încă pe jumătate leșinată, era așezată pe șa dinaintea lui Simon, înfășurată în mantaua lui ; așa porniră la vale spre sat, în goana calului.

— Să nu-i spui nimic mamei tale, zise Simon, cînd o ajută să coboare de pe cal în fața ușii de la intrarea casei. Am auzit prea multe vorbe neroade în seara asta ; nu-i de mirare că pînă la urmă te-ai pierdut cu firea.

Ragnfrid era trează cînd intrară în odaie și întrebă cum merseseră lucrurile la priveghi. Simon vorbi pentru toți.

Da, au fost lumînări multe și lume multă, da, venise un preot, Tormod de la Ulvsvollen. Cît despre părintele Eirik, auzise că ar fi plecat călare la Hamar chiar în seara asta, și astfel vor scăpa de unele greutăți în legătură cu înmormîntarea.

— Trebuie să facem o slujbă pentru Arne, zise Ragnfrid. Dumnezeu să-i dea putere Ingăi ! Prin grele încercări trece biata femeie — și ce bună și destoinică este !

Lavrans vorbi în același fel în care începuse a vorbi Simon — și ceva mai tîrziu, Simon spuse că acum trebuiau toți să se ducă la odihnă, căci Kristin este obosită și copleșită de jale.

Puțin mai tîrziu, după ce adormi Ragnfrid, Lavrans puse ceva pe el și se duse de se așeză pe marginea crivatului fetelor sale. El dădu în întuneric de mîna Kristinei și îi zise cu mare blîndețe :

— Să-mi spui acuma, fata mea, ce-i ade ărat și ce-i minciună în toate vorbele astea cu care umblă Inga ?

Kristin povesti hohotind de plîns tot ce se întîmplase în seara în care Arne plecase călare la Hamar. Lavrans nu vorbi mult. Atunci Kristin se ridică în pat și, cuprinzîndu-l cu brațele de gît, i se jelui încet :

— Eu am pricinuit moartea lui Arne, așa că e adevărat ceea ce spune Inga...

— Arne te-a rugat el însuși să mergi să te întîlnești cu el, zise Lavrans trăgînd pătura peste umerii goi ai fiicei sale. A fost de bună seamă o nesocotință din partea mea că v-am lăsat să umblați împreună în felul acesta, credeam însă că băiatul are mai multă minte. N-am să vă învinuiesc; înțeleg că toate cîte s-au întîmplat sînt o grea povară pentru tine. Totuși, nu mi-aș fi închipuit niciodată că vreuna dintre fiicele mele va ajunge în gura lumii, în satul ăsta, iar mama ta o să ia în nume de rău veștile acestea cînd o să audă de ele. Dar că te-ai dus la Gunhild în loc să vii la mine în împrejurarea asta, e o greșeală atît de mare, încît nu pot să înțeleg cum ai putut să te porți atît de prostește...

— Nu pot să mai îndur să locuiesc în satul ăsta, plînse Kristin, nu mai îndrăznesc să dau ochi cu nimeni — după

toate cele pe care le-am pricinuit celor din Romundgård și Finsbrekken.

— Da, trebuie să aibă grijă atît Gyrd cît și Eirik, zise Lavrans, ca minciunile astea să fie înmormîntate o dată cu Arne. De altminteri, Simon Andressøn te va apăra cel mai bine în treaba asta, zise el, mîngîind-o prin întuneric. Nu-i așa că s-a purtat frumos și a dat dovadă de înțelegere ?

— Tată — Kristin se strînse la pieptul lui și îl rugă cu neliniște și duioșie — trimite-mă la mănăstire, tată. Ba da, ascultă ce-ți spun, m-am gîndit mult, poate că Ulvhild se face bine dacă mă duc eu în locul ei. Ți-aduci aminte de pantofii aceia pe care i-am cusut cu mărgele pentru dînsa, în toamna asta ? Mă înțepam rău la degete și-mi curgea sînge din pricina firului de aur cu care lucram ; îi coseam pentru că gîndeam ce urît e din partea mea că n-o iubesc îndeajuns pe soră-mea, încît să mă fac călugăriță, ca s-o pot ajuta... Arne a adus o dată vorba de asta. Dacă atunci aș fi spus „da", nu s-ar mai fi întîmplat ceea ce s-a întîmplat.

Lavrans dădu din cap a tăgadă.

— Culcă-te acum, o rugă el. Nu-ți dai seama ce vorbești, biata mea fată. Încearcă să dormi...

Dar Kristin stătea în pat — și durerea din mîna pe care și-o arsese, și deznădejdea, și amărăciunea în privința soartei ei îi răvășeau inima. Nu i s-ar fi putut întîmpla mai rău, chiar dacă ar fi fost cea mai păcătoasă femeie ; ceea ce vor crede desigur toți. Nu, nu putea, nu putea să rabde să mai rămînă în satul acesta. O temere după alta năvăleau peste ea — cînd o afla mama ! Și acum se așternuse sînge între ei și parohul lor, și dușmănie printre toți cei din jurul ei, care fuseseră prieteni de cînd se știa pe lume. Dar teama cea mai mare, cea mai apăsătoare o copleșea cînd se gîndea la Simon, la felul în care o luase de acolo și o dusese acasă, la chipul în care intrase în joc pentru dînsa, veghind asupră-i și hotărînd pentru ea ca și cînd ar fi fost un bun al lui — tata și mama se dăduseră în lături în fața lui, ca și cum încă de pe acum ea ar fi fost mai mult a lui decît a lor. Își mai aminti apoi de chipul rece și groaznic la vedere al lui Arne, în coșciug. Își amintea de un mormînt proaspăt deschis, care aștepta un mort, ultima

oară cînd ieșise din biserică. Bulgării de pămînt scoși cu hîrletul din groapă erau împrăștiați pe zăpadă, tari, și reci, și cenușii ca oțelul. Aici îl adusese ea pe Arne.

Deodată îi veni în minte o seară de vară, de demult.

Se afla atunci pe pridvorul podului din Finsbrekken, același pod pe care fusese nevoită să îngenuncheze astă-seară. Arne bătuse mingea cu cîțiva băieți, jos, în curte, și mingea sărise sus, pe pridvor, lîngă dînsa. Iar ea o ascunsese la spate, nevrînd s-o dea înapoi cînd venise Arne sus s-o ia ; atunci el vru să i-o ia cu de-a sila ; se luptaseră pentru minge pe pridvor și înăuntru, în pod, printre lăzi ; sacii de piele plini cu îmbrăcăminte, atîrnați acolo, îi loveau în cap cînd îi atingeau în timp ce se fugăreau. Și au rîs atunci și s-au luat la harță pentru mingea aceea.

Pînă în cele din urmă, începu să-și dea seama că era mort și dus dintre cei vii și că nu mai avea să vadă niciodată chipul lui frumos și cinstit, și nu-i va mai simți niciodată mîinile lui calde.

Fusese atît de copilăroasă și lipsită de simțire, încît nu se gîndise niciodată cît de greu avea să fie pentru Arne s-o piardă. Plîngea cu deznădejde și simțea că i se cuvine nenorocirea aceasta care se abătuse asupră-i. Dar apoi se mai gîndi și la tot ce o mai aștepta încă — și plînse iarăși, căci găsea totuși prea grea pedeapsa pe care trebuia s-o îndure.

Simon fu acela care povesti lui Ragnfrid cele întîmplate în ajun, în odaia mortuară de la Brekken. Dar n-a povestit mai mult decît trebuia. Kristin era însă atît de amețită de durere și de nesomn, încît simțea o amărăciune nefirească împotriva lui, pentru că putea să povestească așa cele întîmplate, ca și cînd n-ar fi fost totuși atît de îngrozitoare. Pe deasupra, se înciudase tare văzînd că părinții îi îngăduie lui Simon să se poarte ca un stăpîn în casa lor.

— Crezi ceva din toate astea, Simon ? întrebă Ragnfrid îngrijorată.

— Nu, răspunse Simon. Și cred că nu este nimeni care să creadă, căci lumea vă cunoaște, atît pe voi cît și pe dînsa și pe acest Bentein ; dar ce să-i faci, oamenii nu prea au despre ce vorbi pe meleagurile astea pustii ; este destul de firesc să-și plece urechea la palavre. Trebuie să-i facem acum să înțeleagă că numele Kristinei este o hrană aleasă pentru niște țărani ca ei. Dar e păcat că s-a speriat astfel

de neobrăzarea lui Bentein și că n-a venit de îndată la voi sau la părintele Eirik — cred că acest popă stricat ar fi mărturisit cu dragă inimă că n-avusese de gînd decît să facă o glumă nevinovată, dacă tu, Lavrans, te-ai fi dus să-i ceri socoteală.

Amîndoi părinții i-au dat dreptate lui Simon în privința aceasta. Dar Kristin striga și bătea din picior :

— M-a trîntit la pămînt... Nu mai știu bine ce-a făcut cu mine... Aproape că nu-mi mai dădeam seama de nimic, eram scoasă din fire... așa că s-ar putea prea bine ca Înga să aibă dreptate... tot ce știu, este că de-atunci nu m-am mai simțit bine și n-am mai avut o zi fericită...

Ragnfrid țipă, frîngîndu-și mîinile ; Lavrans sări în picioare, iar Simon se schimbă la față ; îi aruncă o privire pătrunzătoare și, apropiindu-se de ea, o apucă de bărbie, apoi începu să rîdă.

— Dumnezeu să te binecuvînteze, Kristin, ți-ai fi amintit dacă ți-ar fi făcut ceva. Nu-i de loc de mirare că a fost atît de necăjită și nu s-a simțit bine din seara aceea nenorocită, cînd s-a speriat atît de groaznic, ea, care nu întîlnise niciodată pînă atunci decît bunătate și bunăvoință pretutindeni, zise el către ceilalți. Orice om — dacă nu este de rea-credință și nu este dintr-aceia care cred mai degrabă în rău decît în bine — poate să citească în ochii ei că e fecioară, și nu femeie.

Kristin își ridică privirea și întîlni ochii mici și hotărîți ai logodnicului ei. Ridică puțin brațele — ar fi vrut să-l cuprindă. Atunci el vorbi din nou :

— Să nu crezi, Kristin, că n-ai să uiți toate acestea. Nu am de gînd să ne stabilim de îndată la Formo, așa încît să nu ieși niciodată din valea asta. Nimeni nu are aceeași culoare la păr, nici la fire pe timp de ploaie ca pe timp însorit, a spus bătrînul rege Sverre cînd oamenii săi, care purtau opinci din coajă de mesteacăn, erau mustrați că se făleau prea mult cu izbînzile lor.

Lavrans și Ragnfrid zîmbeau. Le plăcea să-l audă pe acest tînăr vorbind cu un ușor ifos de bătrîn episcop înțelept. Simon urmă, zicînd :

— Nu prea se cuvine să te învăț eu ceva pe tine, care vei fi socrul meu, dar poate că-mi vei îngădui să-ți spun

că noi, frații, și surorile mele, am fost ținuți mai din scurt ; nu ni se dădea voie să alergăm slobozi cu oamenii curții, așa cum văd că este deprinsă Kristin. Mama obișnuia să spună : cine se joacă împreună cu copiii nevoiași se umple pînă la urmă de păduchi — iar în cazul de față, cam așa și este.

Lavrans și Ragnfrid tăcură la auzul acestor cuvinte. Kristin însă întoarse spatele și plecă, iar dorința pe care o avusese o clipă mai înainte, de a se arunca de gîtul lui Simon Darre, îi trecuse acum cu totul.

Pe la prînz, Lavrans și Simon își puseră schiurile și plecară să vadă niște capcane din deal. Se făcuse vreme frumoasă, cu soare și nu era prea frig. Amîndoi bărbații erau mulțumiți să scape de lacrimile și grijile de acasă, așa că merseră departe, pînă sus, unde chelește muntele.

Se așezară la soare sub o stîncă, mîncară și băură ; apoi Lavrans spuse cîteva vorbe despre Arne — ținuse atît de mult la băiatul acesta ! Simon încuviință, îl lăudă pe mort și spuse că nu se mira că Kristin își plînge fratele de lapte. Atunci Lavrans îi arătă că poate ar fi bine să nu o zorească atît, ci să i se dea timp să se mai liniștească, înainte de a sărbători logodna. Ea mărturisise că ar avea dorința să stea o vreme la mănăstire.

Simon se întinse pe spate și fluieră prelung.

— Nu ești de părerea asta ? întrebă Lavrans.

— Ba da, desigur ! răspunse repede celălalt. Sînt de părere că este cea mai bună cale, dragă tată socrule. Trimite-o la surorile din Oslo, pe un an. O să învețe cum vorbesc oamenii unii despre alții, în lume. Am auzit și eu cîte ceva despre unele dintre tinerele de-acolo, adause el rîzînd. Dar știu că n-ar cădea la pat, nici n-ar muri de jale dacă doi tineri nebuni s-or omorî între ei din pricina lor. Nu doar că aș vrea să am o astfel de nevastă, dar cred că n-o să-i facă rău Kristinei să mai cunoască și alți oameni.

Lavrans băgă ce rămăsese din mîncare în traistă și spuse fără a-l privi pe tînăr :

— Văd că ții mult la Kristin.

Simon zîmbi puțin, fără să se uite la Lavrans.

— Cred că-ți dai seama că vă prețuiesc, atît pe dînsa cît și pe tine, zise el repede și cam încurcat, ridicîndu-se și

punîndu-și schiurile. E singura fată de care-aș vrea să-mi leg viața...

În preajma Paștilor, cît mai puteau încă merge săniile de-a lungul văii și peste lacul Mjøs înghețat, Kristin plecă pentru a doua oară către miazăzi. Simon veni s-o însoțească pînă la mănăstire, așa încît fata porni împreună cu Lavrans și cu logodnicul ei într-o sanie, înfășurată în blănuri. Erau urmați de oamenii lor și de o sanie de povară care ducea lada cu îmbrăcămintea Kristinei, precum și darurile de blănuri și merinde hărăzite stareței și călugărițelor din Nonnesaeter.

II

CUNUNA

1

Într-o duminică, pe la sfîrșitul lui aprilie, barca lui Åsmund Bjørgulfsson trecea dis-de-diminea i pe lîngă capul peninsulei Hoved, în timp ce se auzeau sunînd clopotele mănăstirii, cărora le răspundeau, peste apele golfului, clopotele orașului — cînd mai tare, cînd mai slab, după cum mîna sunetele vîntul.

Cerul era înalt și albastru-deschis, cu nori mici, luminoși, destrămați de vînt, iar soarele strălucea sclipind deasupra apei neliniștite. Malurile se desprimăvăraseră. ogoarele își lepădaseră aproape toată zăpada și se așterneau peste tufișuri umbre albastre cu luciri gălbii. Se zărea încă zăpadă în pădurea de brad de pe culmile dealurilor ce făceau ca o cunună în jurul satului Aker — iar pe munții albăstrii din depărtare, de către apus, dincolo de fiord, se vedeau lucind încă multe fîșii albe.

Kristin stătea în picioare în partea din față a bărcii, lîngă tatăl ei și Gyrid, soția lui Åsmund. Privea înspre orașul cu atîtea biserici albe și case de piatră, care se ridicau deasupra mulțimii de grădini cenușii-cafenii și a coroanelor pomilor despuiați. Vîntul făcea să-i fîlfîie haina și îi flutura părul de sub scufă.

La Skog se dăduse, în ajun, drumul vitelor la păscut — și atunci, o apucase pe Kristin un dor mare de casă, de Jørundgård. Va mai trece multă vreme pînă ce vor putea și acolo să le dea drumul — se gîndea cu duioșie și milă la vitele izinite de iarnă, ținute în grajduri întunecoase ; tre-

buiau să mai aştepte şi să mai rabde încă mult. I se făcuse dor şi de mama, şi de Ulvhild, care în ultimii ani dormise în fiecare noapte în braţele ei ; de asemenea, de micuţa Ramborg... de toţi oamenii de acasă, de cai şi de cîini, de Kortelin, lăsat în grija Ulvhildei, de şoimii tatălui ei, cocoţaţi pe stinghiile lor, cu glugile pe cap. Alături de ei erau agăţate mănuşile de piele de cal, pe care şi le puneau cînd apucau şoimii, şi nişte beţişoare de fildeş cu care îi băteau cînd se burzuluiau.

Îi părea că toate necazurile din iarna trecută erau departe acum, pieriseră de mult şi nu-şi mai amintea de casă decît numai aşa cum fusese ea de totdeauna. I se mai spusese că nimeni din sat nu credea ceva rău despre dînsa. Nici părintele Eirik nu crezuse ; era supărat şi mîhnit de ceea ce făcuse Bentein. Acesta scăpase de la Hamar ; se spunea că ar fi fugit în Suedia. Astfel încît în privinţa legăturilor cu vecinii, lucrurile nu luaseră o întorsătură atît de rea pe cît se temuse.

În drum, se opriseră la Simon acasă şi Kristin făcuse cunoştinţă cu mama şi cu surorile lui — cavalerul Andres se afla încă în Suedia. Kristinei nu-i plăcuse acolo şi antipatia ei faţă de oamenii de la Dyfrin era cu atît mai puternică, cu cît nu avea nici un temei. În tot timpul drumului pînă acolo, îşi spusese în sinea ei că n-aveau nici o îndreptăţire de a fi mîndri şi de a se socoti mai presus decît familia ei ; nimeni nu ştia nimic despre Reidar Darre, unul dintre birkebeineni [1], mai înainte ca regele Sverre să-i fi dat în căsătorie pe văduva moşierului din Dyfrin. Însă ei nu erau de loc trufaşi, şi Simon însuşi vorbi într-o seară despre străbunul său, spunînd în glumă :

— Sînt sigur acum că el a fost un meşter de piepteni, aşa încît e ca şi cînd ai intra într-o familie regală, Kristin.

— Bagă de seamă la ce spui, băiete, îi zise mama — dar ei pufniră cu toţii în rîs. Kristinei îi făcea rău cînd se gîndea la tatăl ei, care rîdea mult de îndată ce Simon îi dădea cel mai mic prilej — avea un început de bănuială că poate

[1] „Oameni cu opinci din coajă de mesteacăn", porecla participanţilor la răscoalele ţărăneşti care au avut loc în Norvegia începînd din secolul XII.

tatăl ei ar fi dorit să rîdă ceva mai mult în viața lui. Nu-i plăcea însă faptul că îl bucura atîta Simon.

Petrecuseră cu toții Paștele la Skog. Kristin înțelesese că unchiul ei era un stăpîn aspru cu țăranii și slugile sale : unii dintre ei întrebaseră de maică-sa, vorbind cu căldură despre Lavrans ; avuseseră zile mai bune cît locuise el acolo. Mama lui Âsmund, adică mama vitregă a lui Lavrans, locuia în gospodărie, într-o casă mai la o parte ; nu era atît de bătrînă, însă era bolnăvicioasă și prăpădită. Lavrans vorbea rareori despre dînsa. Într-un rînd, cînd Kristin îl întrebase dacă avusese o mamă vitregă aspră, el îi răspunsese :

— Nu mi-a făcut mare lucru — nici în bine, nici în rău.

Kristin căută mîna tatălui, și el i-o strînse pe a ei.

— O să fii desigur mulțumită, fiica mea, la preacinstitele călugărițe — te vei gîndi la altele decît la dorul de casă.

Pluteau atît de aproape de oraș, încît le venea dinspre chei mirosul de catran și de pește sărat. Gyrid le arăta bisericile, casele și pieţele care se zăreau pe țărm. Kristin nu-și mai aducea nimic aminte din cîte văzuse rîndul trecut cînd fusese pe acolo, în afară de turnurile greoaie ale bisericii Sfîntul Halvard. Înaintară spre apus, pînă la marginea orașului și traseră la mal, la Cheiul Călugărițelor.

Kristin mergea între tatăl ei și unchiul ei, pe lîngă un șir de dughene pescărești, la capătul căruia o luară pe un drum care ducea peste cîmp. Gyrid venea în urmă, împreună cu Simon. Oamenii lor rămaseră să ajute celor de la mănăstire la încărcatul bagajelor pe o căruță.

Mănăstirea Nonnesaeter și întregul Leiran se aflau înlăuntrul hotarelor orașului, dar de-a lungul drumului nu erau decît cîteva case răspîndite ici și colo. Ciocîrliile cîntau deasupra capetelor lor, în văzduhul senin, pe dealurile argiloase și prăpăstioase erau o sumedenie de floricele mici galbene, iar pe lîngă garduri încolțise iarba verde.

Cînd intrară pe poarta mănăstirii și apucară pe aleea principală, îi întîmpină alaiul călugărițelor venind dinspre biserică, iar cîntările și muzica se revărsau afară, pe ușa deschisă.

Kristin privea cu inima strînsă la mulțimea de femei îmbrăcate în negru și cu năframe albe de in în jurul feței. Ea făcu o plecăciune, adîncă, iar bărbații se aplecară cu pălăriile apăsate pe piept. După călugărițe, urma un pîlc de fete tinere — unele erau chiar copii, în rochițe de dimie nevopsită, cu cingători răsucite din alb și negru, iar părul strîns în codițe date pe spate cu ajutorul unor panglici, tot albe și negre. Kristin își luă fără să vrea o căutătură mîndră privind la aceste tinere, căci se simțea stingherită și se temea să nu le pară stîngace și proastă.

Mănăstirea era atît de minunată, încît fata rămase cu desăvîrșire uimită. Toate clădirile din jurul curții interioare erau de piatră cenușie ; în partea de miazănoapte, zidul cel lung al bisericii se ridica cu mult peste celelalte clădiri ; avea acoperiș înalt și o turlă la capătul dinspre apus. Curtea din fața mănăstirii era pietruită cu lespezi și de jur împrejur se afla o galerie acoperită, susținută de niște coloane frumoase. În mijlocul curții se afla o statuie de piatră, înfățișînd pe Sfînta Fecioară, Maica Precista, care își întindea ocrotitor mantia peste cîțiva oameni îngenuncheați.

O călugăriță veni să-i poftească s-o însoțească la vorbitorul mănăstirii. Stareța Groa Guttormsdatter era o bătrînă înaltă și impunătoare, care ar fi fost frumoasă dacă n-ar fi avut atîtea fire de barbă în jurul gurii. Avea un glas gros, ca de bărbat, dar o fire prietenoasă ; îi aminti lui Lavrans că-i cunoscuse părinții și-l întrebă de soție și de ceilalți copii. Apoi îi spuse cu prietenie Kristinei :

— Am auzit vorbindu-se mult bine despre tine și pari să fii deșteaptă și binecrescută ; n-o să ne dai desigur nici un prilej de nemulțumire. Am aflat că ești logodită cu acest băiat de treabă și de neam bun, cu Simon Andressøn, pe care îl văd aici ; iar nouă ni se pare că tatăl tău și cu logodnicul tău au avut un gînd foarte bun cînd au hotărît să locuiești cîtăva vreme aici, în casa sfintei Fecioare Maria, ca să înveți a asculta și a sluji înainte ca să ajungi să poruncești și să conduci tu însăți. Vreau de pe acum să ai în minte că trebuie să te deprinzi să găsești bucurie în rugăciune și în sfintele slujbe și să-ți amintești în toate faptele vieții tale de creatorul tău, de blînda Maică a Domnului nostru Isus Cristos și de toți sfinții care ne-au dat cea mai bună pildă de tărie, de dreptate, de credință și de toate

virtuţile de care va trebui să dai dovadă cînd o să diriguieşti oameni, o să gospodăreşti o casă şi o să-ţi creşti copiii. Vei mai învăţa la noi să preţuieşti mai bine timpul, căci aici fiecare ceas are menirea şi rostul său. Sînt multe fete şi femei cărora le place să stea în pat dimineaţa pînă tîrziu ; în schimb, seara şed mult la masă şi pălăvrăgesc fără nici un folos. Tu nu pari totuşi să faci parte dintr-acelea. Dar vei putea învăţa multe lucruri folositoare în timpul acestui an, spre binele tău, atît aici, în lumea asta, cît şi în cea de dincolo...

Kristin se înclină şi îi sărută mîna. După aceea, maica Groa o rugă să meargă cu o călugăriţă, bătrînă şi neînchipuit de grasă, care se numea sora Potentia, în trapeză. Pe bărbaţi şi pe doamna Gyrid îi pofti să prînzească împreună cu dînsa, în altă încăpere.

Trapeza era o încăpere frumoasă, pardosită cu piatră şi cu ferestre ogivale de sticlă. O uşă dădea însă în o altă încăpere — şi Kristin îşi dădu seama că şi acolo trebuie să fi fost geamuri de sticlă, căci soarele strălucea înăuntru.

Călugăriţele şedeau singure la masă în aşteptarea mîncării — călugăriţele mai bătrîne pe o bancă de piatră, acoperită cu perne, de-a lungul peretelui cu geamuri, iar surorile mai tinere şi fetele cu capul descoperit şi în rochii deschise de dimie, pe o bancă de lemn de partea cealaltă a mesei. Şi în odaia alăturată era pusă masa. Acolo mîncau cei mai aleşi dintre proventuali [1] şi fraţii care serveau la gospodărirea mănăstirii ; erau şi cîţiva bătrîni printre ei. Oamenii aceştia nu purtau veşminte călugăreşti, fiind totuşi cuviincios îmbrăcaţi în straie de culoare închisă.

Sora Potentia o pofti pe Kristin să ia loc în capul băncii de lemn, iar ea se duse la capătul mesei şi se aşeză în apropierea jilţului stareţei, care în ziua aceea era gol.

Toţi cei din trapeză şi din odaia de alături se ridicară în picioare în timp ce surorile citeau rugăciunea de masă ; apoi o soră tînără şi frumoasă ieşi din rînd şi se duse la strana ce se afla în pragul uşii dintre cele două odăi. În timp ce surorile care se îndeletniceau cu gospodăria şi două dintre călugăriţele cele mai tinere din încăperea cealaltă aduceau mîncarea şi băutura, călugăriţa citea cu glas înalt

[1] Oameni care locuiesc în mănăstiri şi se întreţin singuri.

și frumos, și fără poticneli, povestea sfintei Teodora și a sfîntului Didim.

La început, Kristin se gîndi să dea dovadă că știe și ea să se poarte cuviincios la masă, căci vedea că toate surorile și fetele aveau o ținută atît de frumoasă și mîncau atît de grațios ca și cînd ar fi luat parte la cel mai ales ospăț. Era mîncare din belșug, și cît se poate de bună, precum și băutură, însă toate mîncau cu cumpătare și nu luau mîncarea din farfurii decît cu vîrful degetelor ; nici una nu vărsa din supă, nici pe fața de masă, nici pe veșminte. Toate tăiau carnea în bucățele atît de mici, încît nu se murdăreau în jurul gurii și mestecau cu atîta băgare de seamă, încît nu se auzea nici un zgomot.

Pe Kristin o treceau năduşelile de teamă că n-o să știe să se poarte la fel de frumos ca celelalte ; se simțea stingherită și din pricina veșmintelor ei colorate, între toate femeile acelea îmbrăcate în alb și negru, și își închipuia că toate se uitau la dînsa. Cînd vru să mănînce o bucată de carne de miel și ținea cu două degete osul, în timp ce tăia carnea cu mîna dreaptă și se străduia să mînuiască cuțitul cu ușurință și frumos, făcu o mișcare greșită : piinea și carnea săriră pe fața de masă, iar cuțitul căzu zornăind pe lespezile de piatră.

Zgomotul răsună strident în încăperea tăcută. Kristin roși ca para focului și dădu să se aplece după cuțit, dar o soră în sandale se apropie tiptil și-l adună de pe jos. Kristin însă nu mai putu îmbuca. Mai simțea și că se tăiase la un deget și se temea să nu păteze cu sînge fața de masă, așa încît stătea cu mîna înfășurată într-un clin al rochiei, gîndindu-se că de acum o să-și păteze veșmîntul acesta frumos, azuriu pe care îl căpătase pentru drumul la Oslo. Nu mai îndrăznea să ridice ochii din poală.

Puțin mai apoi, începu totuși să asculte cu băgare de seamă la ceea ce citea călugărița... „Și fiindcă dregătorul nu putea să învingă cerbicia fecioarei Teodora, care nu voia nici să jertfească idolilor și nici să se căsătorească, el porunci să fie dusă într-o casă a pierzaniei. În drum spre locul acela, el o îndemnă să-și aducă aminte de neamul ei de cetățeni liberi și de părinții ei cinstiți, asupra cărora urma acum să fie o pată rușinoasă, de nești, și-i făgădui s-o lase să trăiască în pace și să rămînă fecioară dacă se învo-

iește să slujească unei zeițe păgîne, numită Diana. Teodora răspunse neînfricată : «Curăția este ca o lampă, dar iubirea de Dumnezeu este flacăra ; de-aș sluji diavolului-femeie pe care-l numiți Diana, atunci curăția mea nu ar prețui mai mult decît o lampă ruginită, fără flacără și fără untdelemn. Tu spui că sînt născută liberă, dar noi sîntem toți născuți robi, de vreme ce primii noștri strămoși s-au vîndut diavolului ; Cristos m-a răscumpărat și datoare sînt a-i sluji lui, așa încît nu mă pot mărita cu dușmanul său. El va veghea asupra porumbiței sale ; iar de va îngădui să mi se pîngărească trupul, care este templul duhului său sfînt, atunci păcatul nu va cădea asupra mea, atîta vreme cît nu mă învoiesc să dau avutul său pe mîinile vrăjmașilor.»"

Kristinei începu să-i zvîcnească inima cu putere, căci povestirea aceasta îi amintea într-un anumit fel de întîlnirea ei cu Bentein ; o chinuia gîndul că poate era vina ei că nici o clipă nu se gîndise la Dumnezeu și nu ceruse ajutorul lui. Acum sora Cecilia citea mai departe despre sfîntul Didim, un cavaler creștin care ținuse ascuns lucrul acesta față de toți — în afară de cîțiva prieteni, puțini la număr. El s-a dus atunci la casa unde se afla închisă Teodora și dădu stăpînei casei niște bani și abia după aceea căpătă voia să intre. Fata fugi să se ascundă într-un ungher ca un iepure speriat, însă Didim o salută ca pe o soră a sa și ca pe mireasa stăpînului său, zicîndu-i : „Nu se cuvine oare ca fratele să-și pună viața în joc pentru cinstea surorii sale ?" În cele din urmă, Teodora făcu precum îi porunci el, schimbînd veșmintele sale cu ale lui Didim ; el îi trase viziera peste ochi, o învălui pînă la bărbie în mantia lui, rugînd-o să iasă ascunzîndu-și fața — ca un tînăr care se rușinează că a fost într-un asemenea loc.

Kristin se gîndea la Arne și-i venea neînchipuit de greu să-ți rețină lacrimile. Privea drept în față, cu ochii pironiți în gol și umezi, în timp ce călugărița citea sfîrșitul povestirii. Didim a fost dus la locul de judecată iar Teodora coborî în fugă munții și se aruncă la picioarele călăului, cerînd să moară ea în locul lui. Și cele două ființe cucernice se luptau între ele care să cîștige mai întîi cununa ; li s-au tăiat capetele la amîndoi în aceeași zi. Lucrurile astea s-au întîmplat în ziua de douăzeci și opt aprilie a anului 304 de

la nașterea lui Cristos, în Antiohia, așa precum scrie sfîntul Ambrozie.

Cînd se ridicară de la masă, sora Potentia se apropie de Kristin și, mîngîind-o prietenește pe obraji, îi spuse :

— Da, îmi închipui că ți-e dor de mama ta.

Atunci pe Kristin o podidiră lacrimile. Călugărița se făcea însă că nu le vede și o conduse pînă la locul unde urma să locuiască.

Era în una dintre căsuțele de piatră de pe aleea principală, o odaie frumoasă, cu geamuri de sticlă la ferestre și un cămin mare la peretele din partea cealaltă. De-a lungul unuia dintre pereții lăturalnici, se înșirau șase paturi — iar de-a lungul celuilalt, lăzile fetelor.

Kristin ar fi dorit să doarmă în pat cu una dintre fetele mai mici : sora Potentia însă chemă o fată voinică, grasă și bălaie :

— Iat-o pe Ingebjørg Filippusdatter, care va fi tovarășa ta de pat ; căutați să vă împrieteniți. Apoi plecă.

Ingebjørg o luă numaidecît de mînă pe Kristin și începu a-i vorbi. Nu era prea înaltă, dar grasă, mai ales la față ; ochii păreau mici de tot din pricina bucălării obrajilor. În schimb, avea pielea netedă, albă și rumenă, iar părul galben ca aurul și atît de cîrlionțat, încît cozile cele lungi se răsuceau și șerpuiau ca niște funii și zulufi mici alunecau într-una ieșind la iveală sub panglica de pe frunte.

Ea începu pe loc să pună o sumedenie de întrebări Kristinei, dar nu aștepta niciodată răspunsul, căci povestea despre ea însăși, despre neamul ei, cu toate spițele lui, cameni de viță înaltă și avuți. Și ea era logodită cu un om foarte bogat și puternic, Einar Einarssøn, dar prea bătrîn și de două ori văduv ; aceasta era cea mai mare supărare a ei. Kirstin nu simțea totuși că ar fi pus atît de mult la inimă lucrul acesta. Apoi fata vorbi puțin și despre Simon Darre — de mirare cît de bine îl observase în scurta clipă cît trecuse pe lîngă el pe aleea principală. Apoi vru să arunce o privire în lada Kristinei, dar mai întîi își deschise lada ei, arătîndu-i toate veșmintele sale. În timp ce cotrobăiau prin lăzi, intră sora Potentia, care le certă spunînd că nu era o îndeletnicire potrivită într-o zi de duminică.

Atunci Kristin se simți din nou nefericită ; n-o certase pînă atunci nimenea fără decît numai mama ei — și era cu totul altceva să fii certat de un străin.

Lui Ingebjørg îi era totuna. Seara, după ce se culcară, se puse iar pe vorbă, pînă ce Kristin adormi. Într-un colț al odăii dormeau două surori-gospodine mai în vîrstă ; ele trebuiau să aibă grijă de acele fete că să nu-și scoată cămășile în timpul nopții — căci era împotriva rînduielilor ca fetele să se dezbrace de tot — și mai trebuiau să aibă grijă să le trezească de utrenie. Dar altminteri, nu prea se sinchiseau să țină ordine în dormitor și se prefăceau că nu bagă de seamă cînd fetele vorbeau în pat sau cînd mîncau dulciurile pe care le țineau în lăzile lor.

Cînd se trezi Kristin a doua zi de dimineață, Ingebjørg pălăvrăgea încă de mult, așa încît se întrebă mirată dacă nu cumva vorbise toată noaptea.

2

Negustătorii străini care stăteau vara la Oslo ca să cumpere mărfuri, veneau primăvara aici în oraș de Duminica Crucii, cu zece zile înainte de Sfîntul Halvard. La această sărbătoare se aduna lumea din toate satele dintre lacul Myøs și Landemerket, așa încît în primele stăptămîni ale lunii mai orașul era un furnicar de oameni. În timpul acela, era cel mai bine să-ți faci cumpărăturile de la acești negustători străini, înainte ca ei să fi vîndut prea mult din mărfurile lor.

Sora Potentia avea în seama ei cumpărăturile pentru Nonnesaeter — și în ajun de Sfîntul Halvard făgăduise lui Ingebjørg și Kristinei să le ia cu dînsa în oraș. La vremea prînzului, îi sosiseră însă la mănăstire cîteva rude de ale sale — încît n-a mai putut ieși în ziua aceea. Ingebjørg se rugă atunci atît de mult, încît li se îngădui să meargă singure — cu toate că aceasta era împotriva rînduielilor mănăstirii. Li se dădu ca însoțitor pe un țăran bătrîn, care era îngrijit de mănăstire ; îl chema Håkon.

Kristin era de trei săptămîni la Nonnesaeter și în toată vremea asta nu ieșise din curtea și grădinile mănăstirii. Se minuna mult văzînd cum se desprimăvărase afară. Crîngurile și tufișurile de pe cîmp erau de un verde fraged și anemone albe alcătuiau un fel de covor pe sub trunchiurile însorite ale copacilor. Nori luminoși, prevestind vreme frumoasă, alunecau deasupra insulelor fiordului — iar apa se întindea, proaspătă și albastră, încreștită de adierea vîntului primăvăratic.

Ingebjørg zburda, rupea crengi din tufișuri, le mirosea și căsca ochii la lumea ce o întîlneau în cale, dar Håkon o mustra : e oare cuviincioasă o asemenea purtare pentru o fată de neam, și încă în straie călugărești ? Fetele trebuiră să se ia de mînă și să meargă astfel în urma lui, tăcute și smerite, dar Ingebjørg, la fel ca pînă atunci, nu-și cruța ochii, nici limba, căci Håkon era cam surd. Kristin primise acum și ea veșmîntul de tînără călugăriță : o rochie de dimie alb-cenușie, cu cingătoare de lînă, o bentiță pentru păr și o mantie simplă de un albastru închis. Gluga era trasă astfel, încît părul împletit să fie cu totul ascuns. Håkon păși în fața lor sprijinindu-se de o cîrjă mare cu mînerul de aramă. Era îmbrăcat într-o haină lungă neagră, avea un „Agnus dei“ [1] de plumb care-i atîrna pe piept, iar pe pălărie chipul sfîntului Cristof ; părul alb și barba moșneagului erau atît de bine pieptănate, încît luceau la soare ca argintul.

Partea de sus a orașului — de la Nonnebekken și pînă jos, la episcopie — era un cartier liniștit ; aici nu se aflau nici dughene, nici hanuri ; casele erau ale unor oameni de neam de primprejur și toate clădirile arătau pereți de lemn întunecat fără ferestre înspre străzi. În ziua aceea însă era un furnicar de oameni ; pînă și slujnicele stăteau pe la porți, vorbind cu oamenii care treceau pe stradă.

Cînd sosiră la episcopie, era mare îmbulzeală pe piața din fața bisericii Sfîntul Halvard și a mănăstirii Sfîntul Olav. Se înjghebaseră bărăci pe pajiște — și erau dresori cu cîini care săreau prin niște cercuri de butoaie. Håkon însă nu le dădea voie fetelor să se oprească să se uite, și

[1] Mic medalion, reprezentînd un miel.

nici Kristinei să intre în biserică — spunea că o să fie mai plăcut pentru ea s-o vadă cu prilejul sărbătorii celei mari.

Cînd ajunseră în piața cea mare din fața bisericii Sfîntul Clement, Håkon le luă de mînă — căci era mare îmbulzeală, oamenii veneau din port și de pe ulițele dintre casele negustorilor. Fetele trebuiau să meargă în cartierul Miklegård, unde locuiau cizmarii. Căci Ingebjørg găsea că rochiile pe care le adusese Kristin de acasă erau foarte bune și frumoase, în schimb încălțămintea cumpărată din sat nu putea să o poarte în zile de sărbătoare. Iar cînd văzu Kristin pantofii din străinătate, din care Ingebjørg avea mai multe perechi, i se păru că n-are să mai aibă liniște pînă n-o avea și ea pantofi la fel.

Miklegård era unul dintre cele mai mari cartiere din Oslo : se întindea de jos, de la Bryggen și pînă sus, înspre ulița Sutare, cu peste patruzeci de case în jurul a două întinse locuri virane. Acum se mai adău.au la acestea niște bărăci acoperite cu dimie ; peste aceste corturi se înălța o statuie a sfîntului Crispin. Era îmbulzeală mare : oameni se tocmeau, femei alergau printre bucătării cu oale și găleți, copii mișunau printre picioarele oamenilor, cai erau băgați sau scoși din grajduri și slugi scoteau și băgau mărfuri în magazii. De sus, dinspre cerdacurile caselor, unde se vindeau mărfurile cele mai alese, cizmarii și calfele lor strigau jos, către fete, arătîndu-le pantofi mici de diferite culori, tiviți cu fir de aur.

Însă Ingebjørg se îndreptă spre o încăpere de sus, în care stătea Didrek, cizmarul. El era neamț, dar avea nevastă norvegiană și casa lui în cartierul Miklegård.

Bătrînul era tocmai gata să încheie tîrgul cu un domn în manta de călătorie și cu o sabie la cingătoare. Ingebjørg însă înaintă cu îndrăzneală și zise salutînd din cap :

— Domnule, n-ai vrea domnia-ta să fii așa de bun să ne îngădui să vorbim mai întîi noi cu Didrek ; trebuie să ne întoarcem la mănăstirea noastră înainte de vecernie ; poate că dumneata ai ceva mai mult timp ?

Domnul salută, dîndu-se la o parte. Didrek o împinse pe Ingebjørg cu cotul și o întrebă rîzînd dacă dănțuiau atît de mult la mănăstire încît își tocise toți panofii pe care îi cumpărase anul trecut. Ingebjørg îl împinse la rîndul ei pe cizmar și răspunse că încă nu-i tocise, dar era vorba de această

tînără fată — și o trase mai în față pe Kristin. Didrek și calfa lui luară atunci o ladă și o duseră pe cerdac. Și scoaseră din ea o mulțime de pantofi, unii mai frumoși decît alții. Kristin trebui să se așeze pe o lădiță să-i încerce. Erau pantofi albi și cafenii, roșii, verzui și albaștri, pantofi cu tocuri de lemn vopsit și pantofi fără toc, pantofi cu barete și pantofi cu șireturi de mătase, pantofi de piele în două sau trei culori. Kristinei i-ar fi plăcut să-i cumpere pe toți. Dar erau atît de scumpi, încît se îngrozi ; nici o pereche nu costa mai puțin decît ar fi costat o vacă. Cînd a plecat de acasă, tatăl ei îi dăduse o pungă cu o măsură de arginți, bani numărați ; erau bani de buzunar și ea crezuse atunci că era o avere mare. Pricepea însă acum că, după părerea lui Ingebjørg, nu putea să cumpere mai nimic cu banii aceștia.

Ingebjørg încercă și ea în joacă niște pantofi ; Didrek zicea rîzînd că nu costă nimic. Pînă la urmă, își cumpără o pereche de pantofi verzi, cu tocurile roșii ; a trebuit să-i ia pe datorie — dar nu făcea nimic, căci Didrek o cunoștea, precum și pe rubedeniile ei.

Kristin simți totuși că Didrek nu prea era mulțumit și că era necăjit și din pricină că domnul acela înalt în manta de călătorie ieșise din prăvălie — pierduse prea multă vreme cu încercatul pantofilor. Ea își alese o pereche de pantofi fără călcîie, de piele subțire, albaștri ; erau împodobiți cu argint și pietre roșietice. Nu-i plăcea însă că aveau șireturi verzi de mătase. Didrek îi spuse atunci că putea să le schimbe și luă pantofii cu el într-o încăpere din fundul prăvăliei. Avea acolo o lădiță cu șireturi de mătase și mici agrafe de argint ; de fapt, cizmarii nu aveau voie să vîndă asemenea marfă, și apoi multe din panglici erau prea late și agrafele prea mari pentru pantofi.

Nu s-au putut ține să nu cumpere cîte ceva din mărunțișurile acestea ; după ce băură oleacă de vin dulce împreună cu Didrek — și el le împachetă cumpărăturile într-o bucată de dimie — se făcuse destul de tîrziu, iar punga Kristinei mult mai ușoară.

Cînd ajunseră din nou în strada dinspre răsărit, razele soarelui erau aurii și, din pricina forfotei din oraș, praful ridica un nor luminos deasupra străzii. Era cald și frumos, și lumea se întorcea de la Eikaberg cu brațele pline de ra-

muri verzi, cu care își împodobeau casele de sărbători. Lui Ingebjørg îi veni acum gîndul să meargă afară, la Geitabru — în timpul tîrgului erau o mulțime de distracții în locul îngrădit de dincolo de rîu, scamatori și muzicanți — da, Ingebjørg auzise că sosise o corabie plină de animale exotice, care erau expuse în barăci, pe pajiștea de lîngă malul apei.

Håkon băuse bere nemțească la Miklegård și era foarte blînd și binevoitor, încît fetele îl luară de braț și îl rugară frumos — și tustrei porniră înspre Eikaberg.

De partea cealaltă a rîului nu erau decît cîteva case mici, risipite pe dealurile verzi dintre rîu și povîrnișul abrupt al muntelui. Trecură pe lîngă mănăstirea călugărilor minoriți și Kristinei i se strînse inima de rușine, căci își aduse aminte că avusese de gînd să dăruiască cea mai mare parte a banilor pentru odihna sufletului lui Arne. Ea nu-i spusese însă nimic preotului de la Nonnesaeter ; îi era teamă să nu-i pună călugării întrebări și nădăjduise că poate va ajunge pînă la mănăstirea călugărilor minoriți, căci fratele Edvin trebuia să fie acolo. Ar fi vrut atît de mult să-l vadă ; nu știa nici cum ar face să intre în vorbă cu unul dintre călugări și să-i dea obolul. Și acum nu știa dacă mai are bani îndeajuns pentru un parastas ; poate că va fi nevoită să se mulțumească să aprindă o lumînare groasă.

Deodată se auziră niște țipete îngrozitoare venind dinspre bîlciul de la marginea rîului — parcă se pornise o furtună asupra gloatei de acolo, iar acum toată mulțimea începu să fugă de-a valma înspre ei, țipînd și urlînd. Toți erau ca nebuni de spaimă și unul dintre cei ce treceau în goană pe lîngă ei, îi strigă lui Håkon și fetelor că au scăpat leoparzii din cușcă.

O luară acum la fugă înapoi spre pod — și auziră cum oamenii strigau între ei că s-ar fi prăbușit o baracă și că doi leoparzi ar fi scăpat ; unii vorbeau și despre un șarpe. Pe măsură ce se apropiau de pod, îmbulzeala creștea. O femeie scăpase din brațe un copil, tocmai în dreptul lor. Håkon își desfăcu picioarele pe deasupra micuțului, spre a-l apăra de gloată și puțin mai tîrziu fetele îl zăriră o clipă cu copilul în brațe la mare depărtare de ele, apoi îl pierdură din vedere.

În dreptul podului îngust, mulțimea se înghesuia atît de mult, încît fetele fură împinse la o parte, pe o pajiște. Vedeau lumea fugind la vale pe povîrnișul rîului : bărbații mai tineri se aruncau înot, în timp ce oamenii mai în vîrstă săreau în bărcile de acolo — care într-o clipă se umplură într-atîta, încît erau gata să se scufunde.

Kristin încerca să se facă auzită de Ingebjørg, strigîndu-i că trebuie să se urce repede pînă sus, la mănăstire, unde se vedeau călugării în rase cenușii, care alergau spre ei și încercau să bage înăuntru pe oamenii speriați. Kristin nu era atît de speriată ca tovarășa ei — de fapt, ele nici nu văzuseră sălbăticiunile — Ingebjørg însă își pierduse cu totul cumpătul. Și acum — cînd mulțimea începu să fiarbă din nou, fiind împinsă înapoi de la pod din pricină că o mulțime de oameni care intraseră în curțile cele mai apropiate și se înarmaseră ieșiseră din nou, unii călare, alții pe jos — Ingebjørg, gata să ajungă sub copitele unui cal, scoase un urlet și o zbughi la deal, spre pădure. Kristin nu-și închipuise niciodată că tovarășa ei poate să fugă atît de iute — în mintea ei o asemăna cu un purcel fugărit — dar alergă după dînsa ca să nu rămînă singură.

Intraseră adînc în pădure, cînd Kristin izbuti s-o ajungă pe Ingebjørg și s-o oprească. Se aflau acum în dreptul unei poteci care părea să coboare pe drumul ce duce la Traelaborg. Se opriră un timp să mai răsufle ; Ingebjørg smiorcăia și plîngea, spunînd că nu îndrăznește să se întoarcă singură în oraș și apoi la mănăstire.

Nici Kristin nu găsea că e bine, dată fiind neliniștea care domnea pe străzi ; pînă la urmă, s-au gîndit să găsească pe cineva dintr-o casă, vreun băiat care să le însoțească la mănăstire. Ingebjørg zicea că mai la vale este un drum de mers călare înspre Traelaborg și că de-a lungul acestui drum se află cîteva case. Porniră atunci mai departe, pe potecă.

Speriate cum erau amîndouă, li se păru că au mers mult, cînd în cele din urmă zăriră o casă în mijlocul unui ogor. În curtea acestei gospodării zăriră un grup de oameni, care ședeau la o masă sub un pîlc de frasini și beau ; o femeie le aducea căni pline. Ea se uită cu o mutră acră și mirată la cele două fete îmbrăcate în veșmintele mănăstirii și nici

unul dintre bărbații de față nu păru să vrea să le ajute după ce Kristin își spuse păsul. Pînă în cele din urmă, se ridicară totuși doi flăcăi și spuseră că se învoiau să le ducă pe fete pînă la Nonnesaeter, dacă Kristin le dă un ørtug [1].

După vorba lor, Kristin își dădu seama că nu erau norvegieni, dar îi păreau a fi oameni cumsecade. Pretențiile lor erau din cale-afară de mari, însă Ingejbørg își pierduse cu totul cumpătul și Kristin însăși socotea că nu puteau să se întoarcă acasă singure, la o oră atît de tîrzie ; de aceea se învoi.

Nu apucaseră să facă nici cîțiva pași prin pădure și oamenii se apropiară de ele și începură să intre în vorbă. Kristinei nu-i plăcu lucrul acesta, dar, nevrînd să le arate că se teme de ei, le răspunse liniștit, povestindu-le despre leoparzi și întrebîndu-i de unde erau de felul lor. Între timp, se tot uita împrejur, prefăcîndu-se că așteaptă să-i întîlnească din clipă în clipă pe slujitorii care le însoțiseră ; vorbea despre ei ca și cînd ar fi fost o ceată întreagă. Cu timpul, cei doi deveniră din ce în ce mai puțin vorbăreți ; de altfel, nici fetele nu înțelegeau mare lucru din graiul lor.

Puțin mai tîrziu, Kristin băgă de seamă că nu mergeau pe drumul pe care venise ea împreună cu Ingebjørg — poteca pe care mergeau acum ducea în altă direcție, ceva mai înspre miazănoapte — și apoi socotea că merseseră prea mult. Simțea mocnind în ea o teamă lăuntrică, pe care nu îndrăznea să și-o lămurească în gînd ; o întărea însă într-un chip ciudat faptul că o avea alături pe Ingebjørg — cu toate că fata era atît de necugetată, încît simțea că trebuie să aibă grijă pentru amîndouă. Își pipăi pe sub manta cruciulița pe care i-o dăduse tatăl ei, o strînse în palmă cu putere și se rugă din tot sufletul să le iasă cît mai degrabă în cale cineva. Încerca să fie cît mai neînfricată, prefăcîndu-se liniștită.

Puțin mai tîrziu, văzu că poteca pe care mergeau dă într-un drum. În locul acela era un luminiș prin care se zăreau — departe, în vale — orașul și un sîn de mare. Oamenii le duseseră pe un drum greșit — fie cu dina-

[1] Veche monedă divizionară.

dinsul, fie fiindcă nu cunoșteau potecile de prin partea locului. Se aflau sus, pe culme și mult mai la miazănoapte de Geitabru, care se zărea jos, în fundul văii. Drumul pe care o apucaseră părea s-o ducă într-acolo.

Kristin se opri și, scoțînd punga, numără zece arginți, pe care îi ținu în palmă.

— Tinerilor, zise ea, de aici încolo nu mai avem nevoie de însoțitori, căci cunoaștem drumul. Vă mulțumim pentru osteneală ; iată plata voastră, așa precum ne-a fost învoiala. Dumnezeu să vă aibă în pază, dragi prieteni.

La auzul acestor cuvinte, cei doi flăcăi schimbară între dînșii o privire atît de mirată, încît Kristin era cît pe ce să zîmbească ; cînd, unul dintre ei prinse glas și spuse cu un rînjet răutăcios că drumul pînă jos la pod e foarte puțin umblat și că nu e lucru cuminte să meargă singure.

— Cred că nu se va afla nimeni atît de ticălos sau de smintit încît să-i dea în gînd să se lege de două fete în straie călugărești, a răspuns Kristin. Oricum ar fi, vrem mai bine să mergem singure, adause ea, întinzîndu-i banii.

Unul din băieți o apucă de încheietura mîinii și, apropiindu-și mult fața de obrazul ei, îndrugă cîteva vorbe printre care „Kuss" și „Beutel". Kristin înțelese că le va da voie să plece, dacă îi va da o sărutare și punga cu bani.

Îi răsări în minte chipul lui Bentein, apropiindu-se în același fel de fața ei — și o clipă o cuprinse o spaimă atît de mare, încît simți că se înăbușă și îi veni un fel de greață. Cu buzele strînse, se rugă fierbinte în sinea ei, cerînd ajutorul lui Dumnezeu și al sfintei Fecioare Maria — și pe dată i se păru că aude dinspre miazănoapte tropot de cai.

Atunci îl izbi pe flăcău peste față cu punga atît de tare, încît acesta se clătină pe picioare, îl îmbrînci apoi lovindu-l în piept, încît îl rostogoli de-a berbeleacul pînă departe, în josul pădurii. Celălalt neamț o apucă de la spate, îi smulse punga din mînă și lănțișorul de la gît. Kristin era gata să cadă, dar izbuti să-l apuce de mînă și încerca să-și ia înapoi cruciulița. El căută să se desfacă din strînsoare — căci acuma se auzise că vin oameni — Ingebjørg țipa cît o ținea gura, iar călăreții alergau în galop înspre ei. Ieșiseră acum din desiș ; erau trei. Ingebjørg fugi

spre dînșii țipînd, iar călăreții săriră de pe cai. Kristin îl recunoscuse pe domnul pe care-l întîlnise în prăvălia lui Didrek ; acesta își trase sabia din teacă și, apucîndu-l de ceafă pe neamțul ce se lupta cu ea, îl lovi cu latul. Oamenii lui porniră după celălalt și, prinzîndu-l, îi traseră o bătaie după pofta inimii.

Kristin se rezemă de peretele stîncii ; o apucase un tremur, dar o zguduia mai ales uimirea că rugăciunea ei fusese ascultată și-i adusese un ajutor atît de grabnic. Se uită la Ingebjørg, care — cu gluga pe spate și cu mantaua desfăcută pe umeri — își trăgea acum cozile bălaie pe piept. La priveliștea asta, Kristin izbucni într-un hohot de rîs, pe care nu-l mai putu stăpîni ; fu nevoită să se sprijine de tulpina unui copac, ca să nu cadă ; parcă ar fi avut apă în oase, nu măduvă, atît de slăbită se simțea ; tremura ca varga, plîngea și rîdea totodată.

Domnul se apropie de Kristin și puse ușurel o mînă pe umărul ei.

— Ai fost desigur mai speriată decît ai lăsat să se cunoască, zise cu glas blînd și plăcut. Acum însă trebuie să te liniștești. Te-ai arătat atît de curajoasă în timpul primejdiei !

Kristin se închină. Cavalerul avea ochi frumoși și luminoși, fața smeadă, îngustă ; părul negru ca păcura era tăiat destul de scurt deasupra frunții și după urechi.

Ingebjørg își pieptănase acum părul răvășit ; se apropie și ea și mulțumi străinului cu cuvinte alese. El rămase cu mîna pe umărul Kristinei, în timp ce răspundea celeilalte.

— Ticăloșii ăștia, zise către oamenii săi, care îi țineau pe cei doi nemți — după spusele lor, făceau parte din echipajul unei corăbii din Rostock — trebuie să-i ducem în oraș să fie puși la răcoare. Acum să însoțim pe aceste tinere fete la mănăstire. Să-mi găsiți niște curele de legat...

— Pe cine să legăm, Erlend, pe fetele astea ? glumi unul din oamenii lui. Aceștia erau doi flăcăi tineri, voinici și bine îmbrăcați, care după încăierarea de mai înainte erau plini de voie bună.

Stăpînul se încruntase și se pregătea să le dea un răspuns aspru, dar Kristin îi atinse brațul cu mîna :

— Lasă-i, domnia-ta, să plece ! Tremura ușor. N-am dori soră-mea și cu mine să se vorbească despre întîmplarea asta.

Străinul îi aruncă o privire și, mușcîndu-și buza de jos, dădu din cap în semn că înțelegea. Apoi lovi cu latul sabiei ceafa fiecăruia din cei doi prinși, care căzură cu fața la pămînt.

— Ștergeți-o ! zise el, dîndu-le și cîte un picior. Iar ei o luară la sănătoasa de le sfîrîiau călcîiele. Domnul se întoarse apoi spre tinerele fete, întrebîndu-le dacă voiau să meargă călare.

Ingebjørg se lăsă ridicată sus, pe șaua lui Erlend — se vădi însă că nu se putea ține, căci lunecă de îndată jos. El se uita întrebător la Kristin, care îi spuse că era obișnuită să călărească pe șei bărbătești.

Erlend o apucă de sub genunchi și o ridică în sus. Se răspîndi în ea o simțire dulce și plăcută, căci tînărul o ținea cu grijă și departe de el, ca și cînd n-ar fi îndrăznit să se apropie prea mult de dînsa ; cei de acasă nu se sinchiseau niciodată dacă se apropiau de dînsa și o strîngeau cînd o ajutau să se urce pe cai. Ea simțea acum că i se dă o cinstire deosebită.

Cavalerul — cum îl numea Ingebjørg, deși purta numai pinteni de argint — îi dădu atunci mîna celeilalte fete, iar oamenii săriră pe caii lor. Ingebjørg voia neapărat să ocolească prin partea de miazănoapte a orașului, pe sub munții Ryen și Martestokkene, ca să nu treacă pe străzile orașului. Ea se agăță mai întîi de faptul că atît el cît și oamenii săi erau înarmați pînă în dinți. Cavalerul răspunse cu gravitate că opreliștea de a purta arme nu era chiar atît de strașnică pentru cei care mergeau la drum, iar astăzi toată lumea din oraș ieșise la vînătoare după fiarele acelea sălbatice. Atunci Ingebjørg îi spuse că se teme de leoparzi. Kristin înțelegea prea bine că Ingebjørg voia să meargă pe calea cea mai lungă și mai pustie, numai ca să aibă prilejul de a sta mai mult de vorbă cu Erlend.

— Pentru a doua oară în seara asta, domnule, vă încurcăm socotelile, îi spuse ea, iar Erlend îi răspunse cu aceeași gravitate :

— Nu face nimica, tot nu mergem mai departe de Gerdarud în seara asta : de altfel, noaptea va fi luminoasă.

Kristin se bucura să-l vadă că nu glumea și nici n-o necăjea, ci îi vorbea ca și cînd ar fi fost de o seamă cu el sau chiar mai mult. Se gîndea la Simon ; nu întîlnise pînă atunci alți tineri de la curtea regelui. De altfel, omul acesta părea să fie mai în vîrstă decît Simon.

Coborîră în vale și merseră de-a lungul pîrîului, pe sub culmile munților Ryen. Poteca era îngustă și tufișurile tinere se aplecau către dînsa cu crengile ude, răspîndind un miros pătrunzător ; era ceva mai întunerec, aerul mai răcoros și frunzișul plin de rouă de-a lungul albiei pîrîului.

Mergeau încet și potcoavele cailor loveau cu zgomot înăbușit pămîntul umed al potecii. Kristin se legăna în șa, iar îndărătul ei auzea pălăvrăgeala lui Ingebjørg și glasul adînc și liniștit al străinului. Vorbea puțin și răspundea ca dus pe gînduri, iar Kristinei îi părea că și el își cerca aceeași stare ca și dînsa : se simțea ciudat de somnoroasă, dar în același timp liniștită și mulțumită, acum, cînd toate necazurile din timpul zilei trecuseră. Era ca și cînd s-ar fi trezit cînd ieșiră din pădure și trecură peste pajiștile de sub munții Martestokkene. Soarele apusese și orașul împreună cu golful se întindeau la picioarele lor într-o lumină limpede și palidă, iar peste culmile Akeråsene se zărea o geană de lumină gălbuie sub cerul albastru stins. În liniștea serii se auzeau sunete depărtate, care păreau să izvorască din adîncurile răcoroase : pe undeva, pe un drum, se auzea scîrțîitul unei căruțe, cîinii lătrau răspunzîndu-și prin curți, în tot cuprinsul satului. În pădurea din spatele lor, acum, după apusul soarelui, răsunau cu putere cîntecele păsărilor.

Fumul ce se ridica de pe ogoarele care urmau să fie desțelenite plutea în văzduh — iar mai încolo, în cîmp, se vedeau vîlvătăile roșii ale unui foc ; dar tocmai jocul acesta de flăcări făcea să pară întunericul și mai adînc.

Ajunseseră în dreptul ogoarelor împrejmuite cu garduri ale mănăstirii, cînd străinul vorbi din nou Kristinei. El o întrebă dacă nu crede că ar fi bine să le însoțească pînă la poartă și să încerce s-o vadă pe stareța Groa, ca să-i explice ce s-a întîmplat. Ingebjørg era însă de părere

ca ele să se strecoare prin biserică ; poate că ar putea astfel să intre în mănăstire fără să bage nimeni de seamă că întîrziaseră atît, poate că sora Potentia uitase de ele, avînd rude în vizită.

Nu-i veni în minte Kristinei să se mire de liniștea care domnea în fața porții dinspre apus a bisericii. De obicei, seara forfotea pe acolo lumea de prin vecini, care se ducea la biserică ; în preajma ei, se aflau cîteva case locuite de slujitorii mireni și de oameni care primeau hrană și trăiau pe lîngă mănăstire. Ajunși aici, fetele își luară rămas bun de la Erlend. Kristin se apropie de calul lui Erlend și-l mîngîie. Calul era negru, cu un cap frumos și ochi blînzi, iar ei îi păreа că seamănă cu Morvin, pe care obișnuia să călărească acasă, cînd era mică.

— Cum se numește calul dumitale, domnule ? întrebă ea, în timp ce animalul își întorcea capul și forăia cu nările la pieptul stăpînului său.

— Bajard, răspunse el, privind-o peste coama calului său. Dumneata întrebi de numele calului în loc să întrebi de numele meu ?

— Aș dori să știu cum te numești, domnule, răspunse ea cu o mică plecăciune.

— Mă numesc Erlend Nikulaussøn, răspunse el.

— Îți mulțumesc, Erlend Nikulaussøn, pentru bunul ajutor pe care ni l-ai dat în seara asta, zise Kristin, întinzîndu-i mîna.

Deodată îi năvăli tot sîngele în obraji și dădu să-și tragă mîna înapoi dintr-a lui.

— Te înrudești cumva, dumneata, cu doamna Åshild Gautedatter din Dovre ? mai întrebă ea.

Văzu cu mirare că și el roșise ca para focului. Cavalerul trase repede mîna dintr-a ei și răspunse :

— E mătușa mea, căci eu sînt Erlend Nikulaussøn din Husaby. O privea atît de ciudat, încît ea se tulbură și mai mult — dar își reveni repede și zise :

— Ar fi trebuit să-ți mulțumesc în cuvinte mai alese, Erlend Nikulaussøn, dar nu știu ce-ar trebui să spun...

Erlend se înclină — și fata socoti că acum trebuia să-și ia rămas bun, cu toate că i-ar fi făcut plăcere să mai stea de vorbă cu dînsul. În pragul bisericii se întoarse, și îi făcu un semn de rămas bun cu mîna.

În mănăstire domnea mare groază și alarmă. Håkon trimisese un om călare cu vestea celor întîmplate, iar el însuși era dus prin oraș să caute fetele ; fuseseră trimiși oameni de la mănăstire care să-l ajute. Călugărițele auziseră că fiarele sălbatice sfîșiaseră și mîncaseră doi copii în oraș. Toate astea nu erau decît minciuni, iar leopardul — nu era decît unul singur ! — fusese prins încă înainte de vecernie, de către cîțiva flăcăi din straja castelului regal.

Kristin stătea cu capul plecat și tăcea chitic în timp ce stareța și sora Potentia își revărsau supărarea asupra fetelor. Kristin părea că doarme în sinea ei. Ingebjørg, în schimb, plîngea și răspundea că avuseseră învoirea sorei Potentia de a ieși însoțite așa cum se cuvenea, și că nu erau vinovate de cele întîmplate mai apoi...

Stareța Groa le spuse că acum puteau să rămînă în biserică pînă cînd vor bate clopotele de miezu' nopții, și să încerce să-și îndrepte gîndurile spre cele d hovnicești și să-i mulțumească lui Dumnezeu, care le sa vase viața și cinstea.

— Domnul v-a arătat limpede viața, așa cum este aievea, zise ea ; fiarele sălbatice și slujitorii diavolului îi amenință pe copiii săi la fiecare pas și nu puteți afla mîntuire decît numai dacă vă rugați lui cu tărie și neîncetat.

Dădu fiecăreia cîte o lumînare aprinsă, poruncindu-le s-o urmeze pe sora Cecilia Bårdsdatter, care stătea adeseori singură în biserică, rugîndu-se pînă noaptea tîrziu.

Kristin își puse lumînarea pe altarul sfîntului Laurențiu și îngenunche pe scăunelul de rugăciune. Își pironise ochii asupra flăcării în timp ce spunea încet „Tatăl nostru" și „Ave Maria". Încetul cu încetul, i se păru că razele lumînării o cuprindeau, despărțind-o de toate cele dinafara ei, învăluind-o în lumină. Simțea cum i se deschide inima, preaplină de mulțumire și de iubire de Dumnezeu și de sfînta Fecioară Maria — îi simțea atît de aproape ! Știuse de întotdeauna că ei o vedeau, însă în noaptea aceasta simțea că era într-adevăr așa. Lumea i se înfățișa ca într-o vedenie : o încăpere goală, prin care pătrundea o rază de soare, firele de praf jucau între întuneric și lumină, iar ea știa că acum intrase în sfîrșit în raza de soare...

Simţea că ar fi fost în stare să rămînă acolo, în biserica tăcută, cufundată în întunericul nopţii, oricît de mult, în preajma luminiţelor care licăreau ca nişte stele de aur în noapte, în mirosul dulceag şi vechi al tămîiei şi în mirosul cald de ceară arsă al lumînărilor. Şi se încredea în steaua ei...

Cînd sora Cecilia s-a apropiat cu paşi tăcuţi şi a atins-o pe umeri, a fost ca şi cînd un vis frumos ar fi luat sfîrşit. Cele trei femei se închinară înaintea altarului şi ieşiră pe uşiţa de miazăzi, în curtea mănăstirii. Ingebjørg era atît de somnoroasă, încît se culcă fără să mai spună nimic. Kristinei îi părea bine — n-ar fi vrut să fie tulburată cu nici un preţ tocmai acum, cînd era pătrunsă de gînduri atît de bune. Şi era mulţumită şi de faptul că trebuiau să-şi păstreze cămăşile în timpul nopţii, căci Ingebjørg era foarte grasă şi asuda mult.

Rămase multă vreme trează, dar valul acela de dulce visare, care o înălţase cînd îngenunchease în biserică, nu voia s-o cuprindă iar. Totuşi, îi mai simţea căldura şi îi mulţumi din toată inima lui Dumnezeu — şi îi părea că i se întăreşte cugetul în timp ce se ruga pentru părinţii, fraţii şi surorile ei, pentru sufletul lui Arne Gyrdssøn.

Îi era atît de dor de tatăl ei, şi de toate cîte le trăiseră împreună înainte ca Simon Darre să fi pătruns în viaţa lor ! Se năştea în ea o duioşie nouă pentru dînsul, era ca o prevestire a iubirii de mamă şi a grijilor materne în iubirea pe care o simţea în seara asta pentru tatăl ei ; o nelămurită bănuială că erau atîtea bunuri ale vieţii de care el nu avusese parte. Îşi aducea aminte de vechea şi întunecata biserică de lemn din Gerdarud, unde văzuse acum, de Paşti, mormintele celor trei fraţi mici ai ei şi pe al bunicii după tată, Kristin Sigurdsdatter, care murise la naşterea lui.

Ce treabă să aibă oare Erlend Nikulaussøn la Gerdarud ? — iată ceea ce nu putea pricepe.

Nu-şi dădea seama să se fi gîndit la el în timpul serii ; dar amintirea feţei înguste, smeade şi a vocii lui domoale stăruise tot timpul în umbra dinafara cercului luminos al cugetului ei, stăpînindu-l.

Cînd se trezi a doua zi de dimineaţă, soarele strălucea în odăie şi Ingebjørg îi spuse că însăşi maica stareţă Groa dăduse poruncă surorilor gospodine să nu le trezească pen-

tru slujba de utrenie. Acum puteau să se ducă la bucătărie, să mănînce ceva. Kristin simți o recunoștință fierbinte față de bunăvoința stareței ; i se părea că toată lumea se purta frumos cu dînsa.

3

Serbarea țărănească din Aker era închinată sfintei Margareta și începea în fiecare an la douăzeci ale lunii iulie, cu o slujbă în cinstea ei. Atunci frații călugări și surorile călugărițe cu copiii, oaspeții și argații se adunau în biserică și ascultau slujba de la altarul sfintei Margareta ; apoi porneau spre sala de petreceri, care se afla în ospiciul Hofvin, unde obișnuiau să chefuiască cinci zile în șir.

Dat fiind că atît biserica din Aker cît și spitalul Hofvin țineau de Nonnesaeter și că o mare parte din locuitorii Aker-ului erau arendași ai mănăstirii, ieșise obiceiul ca stareța și cîteva din călugărițele mai în vîrstă să cinstească serbarea luînd parte în prima zi la petrecere. Iar tinerele fete din mănăstire — care se aflau acolo numai pentru desăvîrșirea bunei lor creșteri și care nu urmau să intre în rîndurile călugărițelor — aveau voie să meargă și ele la joc seara ; de aceea, la serbarea aceasta trebuiau să poarte veșmintele lor, nu ale mănăstirii.

Așa fiind, în ajunul sărbătorii sfintei Margareta era mare fierbere în dormitorul tinerelor surori ; fetele care urmau să ia parte la petrecere cotrobăiau prin lăzile lor și-și alegeau îmbrăcămintea — iar celelalte, care nu se duceau, umblau amărîte, uitîndu-se și ele cum se pregătesc. Cîteva puseseră oale mici la gura sobelor, să încălzească apă să se spele, ca pielea lor să fie albă și fragedă ; altele făceau fierturi cu care se ungeau pe păr — cînd, după aceea, și-l desfăceau și-l răsuceau pe niște curele de piele, părul se încreța și se încîrlionța.

Ingebjørg își scosese toate gătelile pe care le avea, dar nu se putea hotărî cu ce să se îmbrace ; în orice caz, nu avea de gînd să se îmbrace cu rochia de catifea verde, cea

mai bună rochie a ei, căci era prea scumpă și prea bună ca să o poarte la o petrecere țărănească. Era pe acolo o soră mică de stat și slăbuță, care urma să stea acasă ; o chema Helga și fusese dată la mănăstire de părinții ei încă de copilă. Fata aceasta o trase deoparte pe Kristin și-i șopti că e sigură că Ingebjørg o să-și pună rochie verde și cămășuța de mătase roșie.

— Ai fost întotdeauna atît de drăguță cu mine, Kristin, zise Helga, nu prea se cade să mă amestec în lucruri deastea, dar m-am hotărît totuși să ți-o spun. Cavalerul care v-a însoțit pînă acasă în seara aceea, din primăvara asta — am văzut și-am auzit cu ochii și urechile mele, cum Ingebjørg s-a întîlnit de-atunci și a vorbit cu el, au stat de vorbă la biserică și el o aștepta uneori sus, în trecătoarea munților, cînd se ducea la Inguun, la casa proventualelor. Iar el întreba de tine și Ingebjørg i-a făgăduit că o să te aducă și pe tine acolo. Dar fac prinsoare că nu ți-a spus nimic pînă acum !

— Așa este, Ingebjørg nu mi-a spus nimic, zise Kristin strîngîndu-și buzele ca cealaltă să nu-i vadă zîmbetul. Deci, așa era Ingebjørg. De bună seamă, socotește că eu nu fac parte dintre acelea care se întîlnesc cu oameni străini pe la colțuri de case și pe lîngă garduri, adăugă ea cu mîndrie.

— Aș fi putut să mă lipsesc a-ți da știrile astea, de care ar fi fost mai potrivit să nu-ți vorbesc, zise Helga mîhnită —și cele două fete se despărțiră.

Toată seara Kristin se sili să nu surîdă cînd o privea cineva.

A doua zi de dimineață, Ingebjørg se lenevea în cămășuță, iar Kristin înțelese că nu voia să se îmbrace pînă ce n-o fi ea gata îmbrăcată.

Kristin nu spuse nimic, dar zîmbi cînd umblă la lada ei și-și scoase cămașa galbenă-aurie de mătase. N-o mai pusese niciodată și o simți moale și răcoroasă cînd îi alunecă pe trupul gol. Era frumos brodată cu argint și cu mătase albastră și cafenie la gît și pe piept în jos, cît se putea zări prin răscroiala rochiei. Mînecile erau de același fel. Își trase pe ea ciorapi frumoși și își legă pantofii mici, albaștri pe

care Håkon, din fericire, izbutise să-i aducă acasă în ziua aceea de pomină. Ingebjørg se uita la dînsa — şi atunci Kristin îi zise rîzînd :

— Tata m-a învăţat că nu trebuie să arătăm dispreţ faţă de cei mai mici ca noi, dar tu, de bună seamă, te ţii mare, de nu vrei să te gătești prea mult pentru niște ţărani şi arendaşi...

Ingebjørg, roşie ca sfecla, lăsă să-i alunece de-a lungul şoldurilor albe cămaşa de lînă şi îşi trase apoi cămaşa de mătase roşie. Kristin îşi puse cea mai frumoasă rochie de catifea — albastră ca vioreaua, adînc răscroită la piept, cu mîneci despicate, ce-i atîrnau pînă aproape de pămînt. Îşi legă mijlocul cu o cingătoare aurită şi îşi puse pe umeri o haină din blană de veveriţă. Apoi îşi desfăcu părul ei bogat şi bălai, lăsîndu-l să-i cadă pe spate şi peste umeri — iar pe frunte îşi prinse diadema de aur cu mici trandafiri, lucrată cu măiestrie.

Băgase de seamă că Helga o privea. Atunci scoase din ladă o cataramă mare de argint. Era catarama pe care o purtase la manta în seara cînd o întîlnise Bentein — şi de atunci nu-i mai plăcuse niciodată s-o poarte. Se apropie de Helga şi-i spuse încet :

— Ştiu bine că ai vrut să-mi fii binevoitoare ieri, să nu crezi că n-am înţeles... şi-i dădu catarama.

Şi Ingebjørg era foarte frumoasă astfel, gata îmbrăcată în rochia ei verde, cu o mantie de mătase roşie pe umeri şi cu frumosul ei păr inelat, răspîndit pe spate. Parcă s-ar fi luat la întrecere care să se gătească mai frumos, gîndi Kristin zîmbind.

Era o dimineaţă răcoroasă, cu rouă proaspătă, cînd alaiul porni de la Nonnesaeter, îndreptîndu-se către apus, înspre Frysja. Strînsul fînului era aproape pe sfîrşite în preajma oraşului, însă de-a lungul gardurilor creşteau clopoţei albaştri şi pe lîngă căpiţele de fîn, pojarniţă aurie ; orzul dăduse în spic şi unduia argintiu, bătînd uşor spre rumen. Pe alocuri, unde drumul se îngusta şi mergea printre ogoare, grîul ajungea pînă aproape de genunchii oamenilor.

Håkon mergea în frunte, purtînd prapurul de mătase albastru al mănăstirii, cu chipul Fecioarei Maria. După

el urmau călugării slujitori ai mănăstirii și proventualii, apoi venea maica stareță Groa și patru călugărițe bătrîne, călare ; iar în urma lor tinerele fete, pe jos, a căror îmbrăcăminte sărbătorească, viu colorată, strălucea în bătaia soarelui. Alaiul se încheia cu cîteva proventuale și cîțiva flăcăi înarmați.

Cîntau mergînd peste ogoarele bătute de soare ; iar cînd întîlneau oameni venind de pe cărări lăturalnice, aceștia se dădeau la o parte, salutîndu-i cu respect. Se vedeau peste tot, pe ogoare, mici pîlcuri de oameni, fie călări, fie pe jos, căci din toate casele și curțile lumea se ducea la biserică. Puțin mai apoi, răsunară în spatele alaiului glasuri adînci, bărbătești, cîntînd rugăciuni — și pe muchia unui deal se ivi prapurul mănăstirii din Hovedø, a cărui mătase roșie strălucea în bătaia soarelui, fîlfîind și legănîndu-se după pasul celui ce-l purta.

Dangătul asurzitor al clopotelor acoperea nechezatul cailor la urcușul ultimei coaste spre biserică. Kristin nu văzuse niciodată atîția cai adunați la un loc ; pajiștea din fața bisericii era ca o mare neliniștită de spinări lucioase de cai. Oamenii îmbrăcați cu hainele cele mai bune — care în picioare, care așezați sau culcați în iarbă — se sculară cu toții și salutară, cînd prapurul din Nonnesaeter cu chipul Fecioarei Maria trecu printre rîndurile lor — și toți făcură plecăciuni adînci maicii stareță Groa.

Părea că veniseră prea mulți ca să poată încăpea cu toții în biserică, însă pentru oamenii mănăstirii se păstrase loc sus, lîngă altar. Sosiră de îndată călugării cistercieni din Hovedø care se suiră la cor, și atunci în toată biserica începură a răsuna cîntările ieșite din piepturile bărbaților și ale copiilor. Ceva mai tîrziu — în timpul slujbei, cînd toți se ridicaseră în picioare — Kristin îl zări pe Erlend Nikulaussøn. Era mai înalt decît ceilalți și capul lui răsărea prin mulțime — ea îl vedea dintr-o parte. Avea o frunte înaltă, dreaptă și îngustă — și nasul mare și drept, ce-i ieșea din obraz ca un triunghi, era foarte subțire, cu nările fine și înfiorate. Îi amintea Kristinei de un armăsar de soi, neliniștit și sperios. Nu era atît de frumos cum părea să-i fi rămas în minte ; mușchii obrazului erau trași și parcă întristați și se alungeau în jos pînă la gura frumoasă cu buze moi — ba da, era totuși frumos !

Erlend întoarse capul și o zări. Ea nu știu cîtă vreme rămaseră cu ochii pironiți unul în ochii celuilalt. Dar după aceea nu mai avu decît un gînd : să se sfîrșească mai repede slujba. Aștepta cu nerăbdare să vadă ce se va întîmpla.

Cînd lumea ieși din biserică, se făcu îmbulzeală. Ingebjørg o trase pe Kristin înapoi, în mulțime ; în felul acesta izbutiră să se despartă de călugărițe, care ieșiseră primele, iar ele rămaseră printre ultimii care ieșeau din biserică.

Erlend stătea afară, lîngă ușă, între preotul din Gerdarud și un bărbat trupeș, roșcovan, îmbrăcat într-un veșmînt bogat de catifea albastră. Erlend purta o haină de mătase, de culoare închisă cafenie, cu înfloriturl negre, și pe deasupra o mantie lungă, neagră, brodată cu șoimi mici de aur.

Se salutară unii pe alții și trecură împreună peste cîmp, spre locul unde erau pironiți caii oamenilo: În timp ce schimbau cîteva cuvinte despre vremea fr ioasă, slujba măreață și despre marea mulțime adunată acolo, omul cel gras și roșcovan — care purta pinteni de aur și se numea Munan Bårdssøn — o luă de mînă pe Ingebjørg ; părea să-i placă nespus de mult tînăra fată. Erlend și Kristin veneau mai în urmă, în tăcere.

Se iscă mare forfotă pe dealul bisericii cînd lumea începu să plece : caii căutau să se întreacă unii pe alții, oamenii strigau, unii erau supărați, alții rîdeau. Mulți călăreau doi cîte doi ; bărbații își țineau nevestele la spatele lor sau copiii pe șa, în față, iar băieții săreau pe calul unui prieten călare. Văzură prapurele bisericii, călugărițele și preoții departe, jos, la poalele dealului.

Cavalerul Munan trecu pe lîngă ei călare ; Ingebjørg era așezată în față, în brațele lui. Amîndoi strigară și făcură semn cu mîna. Erlend zise atunci :

— Oamenii mei au venit amîndoi cu mine ; ar putea călări doi pe un cal, iar dumneata să-l încaleci pe Haftors, dacă binevoiești...

Kristin răspunse roșind :

— Sîntem prea departe în urma celorlalți și nu-i văd pe-aici pe oamenii dumitale, așa că...

Apoi începu să rîdă, iar Erlend zîmbi.

El sări în șa, ajutînd-o să se salte la spatele lui. Acasă, Kristin călărise adeseori în felul acesta, la spatele tatălui ei, de cînd se făcuse prea mare ca să călărească băieţeşte. Cu toate astea, se simţea cam stingherită şi nesigură cînd puse un braţ pe umărul lui Erlend ; cu braţul celălalt se sprijinea de crupa calului. Mergeau încet, la pas, coborînd spre pod.

După un timp, Kristin — gîndind că trebuie să spună ceva, de vreme ce el tăcea — zise :

— A fost atît de neaşteptată întîlnirea de astăzi, aici...

— Atît de neaşteptată ? întrebă Erlend întorcînd capul spre ea. Dar Ingebjørg Filippusdatter nu ţi-a transmis salutul meu ?

— Nu, răspunse Kristin. Nu am primit nici un salut, ea nu mi-a vorbit niciodată despre dumneata, din ziua aceea de mai cînd ne-ai venit în ajutor, zise cu şiretenie, voind ca făţărnicia lui Ingebjørg să iasă la iveală.

Erlend nu întoarse capul, dar ea îşi dădu seama după glas că zîmbea cînd o întrebă din nou :

— Ei, dar fetişcana aceea mică, negricioasă, care urmează să se călugărească... nu-mi amintesc cum o cheamă... îi făcusem chiar un dar de bani ca să-ţi aducă salutul meu.

Kristin roşi, apoi însă îi veni să rîdă :

— Da, mă simt datoare faţă de Helga să spun că şi-a meritat darul, zise ea.

Erlend îşi plecă puţin într-o parte capul, atingînd cu gîtul mîna fetei. Kristin îşi mută iute mîna mai departe, pe umărul lui. Era cam neliniştită la gîndul că poate fusese mai îndrăzneaţă decît se cuvenea venind la această petrecere, unde un bărbat îi dăduse oarecum un fel de întîlnire.

Peste cîtva timp, Erlend întrebă :

— Vrei să dansezi cu mine în seara asta, Kristin ?

— Nu ştiu să dansez, domnule, răspunse fata.

— Poate gîndeşti că nu se cuvine ? întrebă şi, pentru că ea nu răspundea, spuse din nou : Poate că nu te-ai gîndit aşa. Dar eu îmi ziceam că poate domnia-ta n-ai să te crezi înjosită dacă mergi cu mine de mînă în seara asta — de altfel, s-au împlinit acum opt ani de cînd n-am mai dansat.

— Dar de ce, domnule ? întrebă Kristin. Eşti cumva căsătorit ? Şi atunci îi veni în minte că dacă ar fi fost om

căsătorit, atunci ar fi fost din partea lui o purtare cu totul nelalocul ei să-i fi dat astfel întîlnire. Și, ca să fie pe deplin lămurită, întrebă : Poate ți-a murit logodnica sau soția ?

Erlend se întoarse cu repeziciune și o privi cu o expresie ciudată.

— Cui, mie ? Doamna Âshild nu ți-a... ? De ce-ai roșit așa în seara aceea, cînd ai aflat cine sînt ? o întrebă el după o vreme.

Kristin roși din nou, dar nu răspunse nimic ; atunci Erlend urmă :

— Aș vrea să știu ce ți-a povestit despre mine mătușă-mea.

— Numai de bine, spuse Kristin repede. Spunea că ești un om atît de frumos și de neam atît de mare, încît... spunea că, față de oameni ca dumneata și ca neamurile ei, noi nu însemnăm mare lucru... familia mea și eu însămi...

— Și-acum tot așa vorbește ? În ciuda împrejurărilor vieții ei de acum ? întrebă Erlend cu un zîmbet amar. Da, da, dacă asta este o mîngîiere pentru dînsa... Dar altceva nu ți-a mai spus despre mine ?

— Ce-ar fi putut să mai spună ? întrebă Kristin — și, fără să știe de ce, simți deodată o ciudată strîngere de inimă.

— Oh, ar fi putut să spună... răspunse Erlend în șoaptă, privind în jos... ar fi putut să spună că am fost scos în afara legii și că a trebuit să plătesc scump pentru a dobîndi pace și iertare...

Kristin tăcu vreme îndelungă. Apoi spuse încet :

— Sînt mulți oameni care, după cîte am auzit, nu mai sînt stăpîni pe fericirea lor. Știu atît de puține lucruri despre lume... dar nu voi putea niciodată să cred, Erlend, că lucrurile astea s-au întîmplat pentru vreo faptă necinstită.

— Dumnezeu să te răsplătească pentru aceste cuvinte, Kristin, zise Erlend, apoi se aplecă și îi sărută încheietura mîinii cu atîta putere, încît calul se smuci sub ei. După ce se liniști din nou, îi spuse cu glas stăruitor : Ei, vrei acum să dansezi cu mine în seara asta, Kristin ? După aceea am

să-ți spun tot despre mine... Dar în seara asta trebuie să fim veseli.

Kristin răspunse că da, și apoi călăriră cîtva timp fără să-și vorbească.

După un răstimp însă, Erlend începu să întrebe de doamna Åshild, iar Kristin îi povesti tot ceea ce știa despre dînsa ; o lăudă mult.

— Deci nu-i adevărat că toate ușile sînt zăvorîte pentru Bjørn și Åshild ? întrebă Erlend.

Kristin îi răspunse că erau oameni iubiți de popor și că atît tatăl ei cît și mulți alții erau de părere că cea mai mare parte din cele ce se spuneau despre ei erau neadevărate.

— Ce părere ai de ruda mea, Munan Bårdssøn ? o întrebă Erlend zîmbind.

— Nu m-am uitat cu băgare de seamă la el, răspunse Kristin, și mi s-a părut că nici nu prea face să mă uit la el.

— N-ai știut, întrebă Erlend, că e fiul ei ?

— Fiul doamnei Åshild ? exclamă Kristin foarte mirată.

— Da, copiii n-au putut să moștenească frumusețea mamei lor, și atunci au luat altele de la ea, răspunse Erlend.

— Nici nu știu măcar cum îl chema pe primul ei bărbat, spuse Kristin.

— Au fost doi frați, Bård și Nikulaus Munanssøn, care s-au căsătorit cu două surori. Tatăl meu era cel mai mare, mama mea era cea de-a doua soție a lui, dar el nu avea copii de la prima. Bård, care s-a însurat cu Åshild, nu era nici el tînăr, și n-au trăit niciodată bine împreună... eram copil mic cînd s-au petrecut lucrurile astea, care mi se ascundeau pe cît se putea... Ea însă a plecat din țară împreună cu domnul Bjørn și s-a căsătorit cu dînsul fără învoirea neamurilor ei, după moartea lui Bård. Lumea voia să anuleze căsătoria asta... căutînd să facă dovada că Bjørn se culcase cu dînsa în timp ce primul ei bărbat mai trăia încă și că ar fi pus la cale împreună să se descotorosească de unchiul meu. Lucrul nu s-a putut dovedi, așa că au rămas căsătoriți. Dar, ca pedeapsă, au trebuit să plătească scump : cu toată averea lor... Bjørn mai ucisese și pe nepotul lor... adică nepotul mamei mele și al Åshildei...

Pe Kristin o apucase bătaia de inimă. Acasă, părinții vegheaseră cu strășnicie ca tineretul și copiii să nu audă

vorbindu-se despre fapte urîte ; se întîmplaseră totuși unele lucruri acolo, în sat, despre care auzise și Kristin... un om trăise cu o femeie măritată. Asta însemna preacurvie, unul dintre cele mai mari păcate ; se vorbea că ibovnicii ar fi pus la cale uciderea bărbatului femeii, ceea ce ducea la scoaterea în afara legii și la afurisenie. Lavrans spusese că nici o femeie nu poate fi silită să rămînă la bărbatul ei dacă acesta a avut a face cu femeia altuia, copiii născuți din preacurvie erau întotdeauna lipsiți de drepturi, chiar dacă părinții deveneau mai tîrziu liberi să se căsătorească. Un bărbat putea să recunoască un copil făcut cu o tîrfă sau chiar cu o cerșetoare hoinară, însă nu putea să recunoască un copil zămislit în preacurvie... chiar dacă mama copilului ar fi fost soția unui cavaler. Kristin se gîndea la repulsia pe care o simțise întotdeauna față de domnul Bjørn, cu fața lui palidă și grasă și trupul lui lăbărțat. Nu putea pricepe de ce era doamna Åshild întotdeauna atît de drăguță și de supusă față de acest bărbat care o umilase într-o astfel de rușine, cum putuse o femeie atît de gingașă să se lase sedusă de un om ca ăsta. Iar el nu era nici măcar bun cu dînsa : o lăsa să muncească ca o roabă la gospodăria lor, în timp ce el nu făcea altceva decît să bea bere. Și totuși, Åshild era întotdeauna blîndă și duioasă cînd vorbea cu bărbatul ei. Kristin se întreba dacă tatăl ei știa ceva despre toate acestea, dat fiind că îl primea pe Bjørn în casă. Acum, cînd se gîndea mai bine, îi părea de altminteri ciudat că Erlend îi povestea astfel de lucruri despre rudele lui apropiate. Pesemne, credea că ea știuse despre ele.

— Mi-ar face plăcere să-i fac o dată o vizită mătușei mele Åshild, cînd oi face un drum spre miazănoapte, zise Erlend după o vreme. Mai e și acum frumos, Bjørn, rubedenia mea ?

— Nu, zise Kristin. Seamănă cu niște fin care a rămas pe cîmp toată iarna.

— Ei, da, așa ceva îmbătrînește un om, zise Erlend cu același zîmbet amar. Niciodată n-am văzut un bărbat atît de frumos ; sînt douăzeci de ani de-atunci, nu eram decît un copilandru, dar n-am văzut niciodată un om atît de chipeș.

Puțin mai tîrziu, ajunseră în dreptul ospiciului. Era un așezămînt mare și frumos, alcătuit din mai multe case,

atît de piatră cît și de lemn — bolniță, casă pentru săraci, han pentru călători, paraclis și locuință pentru preot. Era o forfotă de neînchipuit în curte, căci se pregătea praznicul de sărbătoare în bucătăria ospiciului și trebuiau ospătați în felul cel mai bun și săracii și bolnavii.

Casa în care urma să aibă loc serbarea se afla de partea cealaltă a clădirii și lumea se ducea într-acolo trecînd prin grădina de zarzavat, a cărei faimă se dusese pînă departe. Maica stareță Groa adusese plante despre care pînă atunci nu mai auzise nimeni în Norvegia — și în afară de asta, creșteau mai bine aici, în grădina ei de zarzavat, toate plantele care se mai întîlneau și prin alte grădini, atît flori și legume cît și buruieni de leac. Stareța era femeia cea mai învățată în privința aceasta și tălmăcise ea însăși în limba norvegiană cărțile salernitane [1] despre buruienile de leac. Maica Groa se arătase foarte binevoitoare față de Kristin cînd descoperise că fata se pricepe întrucîtva la buruieni și că avea plăcere să învețe mai mult despre ele.

Kristin îi arăta lui Erlend plantele care creșteau în straturi de amîndouă părțile drumului pe care mergeau, numindu-le pe fiecare în parte. O mireasmă fierbinte de tot soiul de mirodenii se ridica sub soarele amiezii — de mărar și de țelină, de ceapă și de măceș, de ștevie și de micsandră. De partea cealaltă a grădinii de zarzavat bătute de soare, pomii fructiferi păreau ademenitori și plini de răcoare ; în coroanele întunecate licăreau cireșe roșii, iar merii își aplecau crăcile încărcate cu poame verzi.

Grădina era împrejmuită de un gard de trandafir sălbatic : se mai vedeau flori — care nu se deosebeau de ale măceșului obișnuit, dar care, în căldura soarelui, miroseau a vin și a mere. Lumea rupea în trecere crenguțe și se gătea cu ele. Luă și Kristin cîțiva trandafiri și îi puse la ureche, sub cununa ei de aur. Mai păstră în mînă un trandafir, pe care mai tîrziu i-l luă Erlend, fără să spună nimic. Îl ținu un timp între degete, apoi îl prinse în broșa de la piept ; era cam încurcat și făcea mișcări atît de stîngace, încît se înțepă pînă la sînge.

[1] La Salerno, în Italia, a existat, în tot cursul evului mediu, o vestită școală de medicină.

În sala de petrecere erau mai multe mese mari ; una pentru bărbați și alta pentru femei, așezate de-a lungul pereților lungi. În mijlocul sălii erau puse două mese la care se așezaseră de-a valma copiii și tineretul.

Maica stareță Groa ședea într-un jilț, în capul mesei femeilor ; de-a lungul peretelui erau așezate călugărițele și femeile cele mai de vază, pe banca dinafară femeile nemăritate iar fetele de la Nonnesaeter la capătul de jos al mesei. Kristin știa că Erlend se uită la dînsa, dar nu îndrăzni nici o singură dată să-l privească, nici cînd se ridicau în picioare, nici cînd ședeau. De-abia cînd se sculară cu toții ca să-l asculte pe preot citind pomelnicul călugărițelor și călugărilor morți, ea aruncă o privire furișă spre masa bărbaților și îl zări în fulger stînd în picioare lîngă zid, îndărătul lumînărilor de ceară care ardeau pe masă. Și el o privea.

Prînzul a ținut mult, cu toate paharele închinate lui Dumnezeu, sfintei Fecioare Maria, sfintei M. gareta, sfîntului Olav și sfîntului Halvard — și cu rugăciuni și cîntări printre ele.

Prin ușa deschisă, Kristin vedea că soarele apusese. Se auzea un zvon de lăute venind dinspre pajiște, iar bărbații mai tineri părăsiseră ospățul cînd maica Groa le spuse fetelor că se pot duce jos, să joace și ele puțin dacă au poftă.

Pe pajiște erau aprinse trei focuri, în jurul cărora — în negru și în culori vii — tinerii jucau roată. Lăutarii stăteau pe niște lăzi grămădite una peste alta și trăgeau din arcuș ; fiecare cerc își avea lăutarii lui care cîntau cîte o altă melodie — era prea multă lume pentru un singur joc. Se și întunecase de-a binelea ; către miazănoapte, culmea împădurită a dealului se desprindea neagră ca păcura pe cerul galben-verzui.

Sub cerdacul catului întîi ședeau oamenii la băut. Cîțiva bărbați săriră în picioare de îndată ce le zăriră pe cele șase fete de la Nonnesaeter coborînd scara. Munan Bårdsson zbură înspre Ingebjørg și apoi fugi cu ea ; Kristin fu prinsă de încheietura mîinii de Erlend — îi și cunoștea mîna ! I-o încătușase atît de strîns într-a lui, încît inelele lor se loviră între ele, tăind în carne.

Erlend o duse pînă la focul cel mai depărtat. Erau acolo o mulțime de copii care jucau între ei ; Kristin luă de mînă pe un băiețandru de vreo doisprezece ani, iar Erlend pe o copilandră mică și firavă.

In clipa aceea nu cînta nimeni din horă ; toți făceau cîțiva pași înainte și cîțiva înapoi, în ritmul lăutelor. Atunci cineva strigă să cînte danezul Sivord un dans nou pentru ei. Un bărbat înalt, bălai, cu mîini uriașe, păși în mijlocul horei și începu să cînte :

Dănțuiesc la Munkholm
pe nisipul albicios.
Acolo dănțuiește boier Ivar Jonsøn
ținînd-o de mînă pe regină.
Îl știți pe Ivar Jonsøn ?

Lăutarii nu cunoșteau melodia, zdrăngăniră puțin pe coarde, iar danezul cîntă singur, cu glas frumos, puternic :

Îți mai amintești, regină a Daniei.
de ziua aceea de vară
cînd ai fost luată din Suedia
și adusă în Dania ?

Cînd ai fost luată din Suedia
și adusă în Dania,
cu coroana de aur roșu
și cu lacrimi pe obraz ?

Cu coroana de aur roșu
și cu lacrimi pe obraz ?
Îți mai amintești, regină a Daniei,
că ai fost întîi a mea ?

Lăutele ținură și ele hangul, iar cei din joc îngînară noul cîntec, rostind refrenul

Și dacă tu ești Ivar Jonsøn,
omul meu de strajă,
atunci chiar mîine dimineață
vei fi spînzurat ! —

Dar el era Ivar Jonsøn,
și nu s-a speriat.
Sări în corabia lui de aur,
îmbrăcat în zale de fier.

Să ai, regină a Danieĭ,
atîtea nopți bune,
cîte stele
spuzesc cerul.

Să ai, rege al Danieĭ,
atîția ani răi,
cîtă frunză poartă teiul,
cît păr are ciuta
ca să-l știi pe Ivar Jonsøn !

Se făcuse tîrziu, noaptea, iar focurile nu mai erau decît niște grămezi de jeratic, care se întunecau din ce în ce mai mult.

Kristin și Erlend stăteau ținîndu-se de mînă, sub copacii de la poalele dealului. Zarva petrecerii se potolise îndărătul lor, cîțiva băietani săreau hăulind în jurul grămezilor de jar, dar lăutarii se duseseră să se culce și cei mai mulți oameni plecaseră. Se mai zărea ici și colo cîte o femeie umblînd în căutarea bărbatului ei, pe care berea îl prăbușise într-un loc sau altul.

— Unde mi-oi fi pus blana ? șopti Kristin. Erlend o cuprinse de mijloc și o acoperi și pe dînsa cu mantia lui. Strînși unul de altul, intrară în grădina de zarzavat.

Acolo îi întîmpină o undă din calda mireasmă de mirodenii a acelei zile însorite, dar mult mai slabă și umezită de rouă răcoroasă. Noaptea era foarte întunecoasă ; pe cerul cenușiu pluteau nori peste vîrfurile copacilor. Își dădură seama că mai era lume în grădină. Erlend o strînse de mijloc pe tînăra fată, întrebînd-o în șoaptă :

— Nu ți-e teamă, Kristin ?

Într-o slabă licărire, ea își aminti de lumea dinafara nopții acesteia, și că ceea ce se întîmplă aici era o nebunie. Se simțea însă atît de binecuvîntat de lipsită de puteri !

Se rezemă de bărbatul de lîngă ea, șoptindu-i ceva nelămurit — nu știa nici ea ce anume.

Ajunseseră la capătul potecii ; se afla acolo un zid de piatră — și dincolo, pădurea. Erlend o ajută să se urce sus, pe zid. Cînd trebui să sară jos de partea cealaltă, el o primi în brațe și o ținu așa puțin, înainte de a o lăsa jos, în iarbă.

Kristin sta cu fața ridicată spre el, primindu-i sărutările. Erlend îi ținea tîmplele strîns în mîini : era atît de plăcut să-i simtă degetele înfundîndu-i-se în păr, încît fata gîndi că trebuie să-i facă în schimb și lui o plăcere — și atunci îi apucă în mîini capul și încercă să-l sărute, așa cum o sărutase el.

Cînd el îi puse mîinile pe sîni și-i mîngîie, fetei îi păru că-i deschide pieptul și-i ia inima ; iar cînd îi desfăcu puțin faldurile cămășuții de mătase și o sărută, ea simți dogoarea pînă în străfundul inimii.

— N-aș fi niciodată în stare să-ți fac un rău, șopti Erlend. Tu nu trebuie să verși niciodată o lacrimă din pricina mea. Nu mi-am închipuit niciodată că o fată poate fi atît de bună ca tine, Kristin a mea...

O pofti să șadă în iarbă sub tufișuri ; se așezară cu spatele la zidul de piatră. Kristin nu spunea nimic, dar cînd Erlend încetă să o mîngîie, ea ridică mîna și-i atinse obrazul cu degetele.

După un timp, Erlend o întrebă :

— Nu ești obosită, draga mea ? Și cînd Kristin se lăsă la pieptul lui, o cuprinse cu brațul și îi șopti :

— Dormi, Kristin, dormi aici, la pieptul meu.

Atunci ea se lăsă să alunece în voie din ce în ce mai adînc în întuneric, și în căldură, și în fericire — la pieptul lui.

Cînd își veni în fire, era întinsă pe iarbă, cu capul odihnind pe poala mantiei lui de mătase cenușie. Erlend ședea ca mai nainte, cu spatele la zidul de piatră ; obrazul îi era cenușiu în lumina cenușie, dar ochii larg deschiși erau uimitor de limpezi și de frumoși. Ea văzu că o înfășurase cu totul în mantia lui — își simțea picioarele atît de plăcut calde în căptușeala de blană.

— Acum ai dormit în brațele mele, zise el zîmbind ușor. Dumnezeu să te răsplătească, Kristin, ai dormit atît de liniștit ca un copil în brațele mamei sale.

— Domnia-ta n-ai dormit, Erlend Nikulaussøn ? întrebă Kristin. El zîmbi, cu ochii aplecați spre ai Kristinei, proaspăt deschiși.

— Poate că va veni o noapte cînd noi doi vom putea îndrăzni să adormim împreună — nu știu ce vei spune tu, cînd te vei gîndi la lucrul acesta. Eu am vegheat aici în noaptea asta ; sînt încă atîtea lucruri care ne despart mult mai mult decît dacă ar fi o spadă ascuțită întinsă între mine și tine. Spune-mi dacă-ți voi mai fi drag după ce se va sfîrși noaptea asta ?

— Ai să-mi fii drag, Erlend Nikulaussøn, răspunse Kristin, ai să-mi fii drag atît cît o vei voi domnia-ta — iar după aceea nu voi mai iubi pe nimeni altul...

— Fie atunci, zise Erlend încet, ca Dumnezeu să mă părăsească dacă voi îmbrățișa vreodată o femeie sau o fată, înainte ca să te pot avea în chip legiuit și cu cinste. Spune și tu la fel, se rugă el. Kristin spuse :

— Fie ca Dumnezeu să mă părăsească dacă am să îmbrățișez un alt bărbat, cît oi mai trăi pe-acest pămînt.

— Acum trebuie să plecăm, înainte să se trezească lumea, zise Erlend curînd după aceea.

O luară prin desiș de-a lungul laturii dinafară a zidului.

— Te-ai gîndit ce o să se întîmple acum ? întrebă Erlend.

— În privința asta trebuie să hotărăști dumneata, Erlend, răspunse Kristin.

— Cei din Gerdarud spun că tatăl tău este un om blînd și drept, zise el după un răstimp. Crezi că se va împotrivi mult la stricarea învoielii pe care a făcut-o cu Andres Darre ?

— Tata spunea adeseori că nu va căuta niciodată să folosească sila împotriva fiicelor sale, zise Kristin. Lucrul de căpetenie este că moșiile noastre sînt atît de apropiate de ale lui. Dar desigur că tata n-ar vrea să fiu lipsită de orice bucurie pe lumea asta, dintr-o astfel de pricină. În

adîncul ei însă, o fulgeră bănuiala că poate nu va fi chiar atît de ușor, dar și-o înăbuși îndată.

— Atunci poate că va fi mai ușor decît am gîndit eu în noaptea asta, zise Erlend. Dumnezeu să mă ajute, Kristin, simt că nu te pot pierde ; de-acum înainte n-am să mai pot fi niciodată fericit dacă nu te voi dobîndi.

Se despărțiră în pădure, și Kristin găsi în lumina zorilor drumul spre odaia de oaspeți unde trebuiau să se culce cei de la Nonnesaeter. Toate paturile erau ocupate și ea își întinse blana peste fînul de pe podea — și se culcă îmbrăcată cum era. Cînd se trezi, se făcuse de mult ziuă. Ingebjørg Filippusdatter ședea pe banca de lîngă ea și-și cosea tivul blănii, care se desfăcuse. Și, ca de obicei, sporovăia :

— Ai rămas cu Erlend Nikulaussøn ? întrebă ea. Ar trebui să bagi un pic de seamă cu omul ăsta, Kristin, crezi că i-ar plăcea lui Simon Andressøn să afle că te-ai împrietenit cu el ?

Kristin luă un lighean cu apă și începu să se spele :

— Dar cu logodnicul tău cum rămîne, crezi că i-ar plăcea să afle că ai dansat astă-noapte cu Munan Stumpe ? Crezi că trebuie să dansezi cu oricine te poftește la joc, într-o astfel de seară ? De altminteri, maica Groa ne-a dat voie...

Ingebjørg pufni disprețuitoare :

— Einarssøn și domnul Munan sînt prieteni, și el e om însurat și bătrîn. Și mai e și urît, dar în schimb este cuviincios și are o fire plăcută ; ia te uită ce mi-a dat ca amintire, spuse ea arătîndu-i o pafta de aur pe care Kristin o văzuse cu o zi înainte la pălăria domnului Munan. Dar Erlend al tău a fost scos din rîndul celor dinafara legii anul trecut — de Paști, nu ? Se spune totuși că de-atunci Eline Ormsdatter a mai fost pe la el, la Husaby ; domnul Munan crede că a fugit la domnul Jon, la Gerdarud, căci se teme să nu cadă din nou în păcat, dacă o întîlnește iar.

Albă la față, Kristin se apropie de Ingebjørg.

— Nu știai treaba asta, zise Ingebjørg, nu știai că a ademenit o femeie luînd-o de la bărbatul ei — asta s-a în-

tîmplat undeva, spre miazănoapte, în Hålogaland — și a ținut-o la moșia lui cu toată porunca regelui și blestemul episcopului ; au avut chiar doi copii împreună. El a fost nevoit să fugă în Suedia și a trebuit să dea atîta din moșiile sale, încît domnul Munan spune că în cele din urmă o să ajungă om sărac, dacă nu se îndreaptă curînd...

— Da, pot să-ți spun că știu aceasta, răspunse Kristin cu o expresie aspră a feței. Dar cu povestea asta s-a sfîrșit acum...

— Adevărul este, zicea domnul Munan, că de atîtea ori s-a sfîrșit totul între ei... spuse Ingebjørg dusă pe gînduri. Dar ție ce poate să-ți pese de lucrurile astea, doar tu o să-l iei pe Simon Darre ? Dar e frumos, nu-i vorbă, Erlend Nikulaussøn...

Cei de la Nonnesaeter trebuiau să plece în aceeași zi după amiază. Kristin îi făgăduise lui Erlend să se va întîlni cu el lîngă zidul de piatră unde stătuseră noaptea, dacă va izbuti să găsească o cale de ieșire din mănăstire.

Erlend ședea culcat pe burtă în iarbă, cu capul în mîini. Cum o văzu, sări în picioare și-i întinse amîndouă mîinile, ca s-o ajute să sară jos de pe zid.

Kristin le apucă și rămaseră cîtva timp mînă în mînă. Atunci fata îi spuse :

— De ce mi-ai povestit ieri toate lucrurile acelea despre domnul Bjørn și doamna Åshild ?

— Citesc în ochii tăi că știi totul, răspunse Erlend dînd pe loc drumul mîinilor ei. Și-acum, ce gîndești despre mine, Kristin ?... Aveam optsprezece ani, continuă el cu aprindere, dar au trecut zece ani de-atunci ; regele, ruda mea, m-a trimis într-o călătorie la casa Vargøy, și am rămas pe iarnă la Steigen, ea era măritată cu judele Sigurd Saksulvssøn ; găseam că e păcat, căci omul ei era bătrîn și neînchipuit de urît. Nu știu cum s-a întîmplat — da, am ajuns să mă îndrăgostesc de ea. L-am rugat pe Sigurd să-mi spună ce-mi cere ca răscumpărare, eram dispus să-i dau satisfacție — este, în multe privințe, un om dîrz — el însă dorea să hotărască legea ; a înfățișat pricina în fața judecății, cerea să fiu însemnat cu fierul pentru preacurvie cu soția lui, al cărui oaspete fusesem, înțelegi tu...

Atunci lucrul a ajuns la urechile tatălui meu și la urechile regelui Håkon — și el... m-a gonit de la curtea sa. Și dacă vrei să cunoști tot adevărul, nu mai este altceva între mine și Eline decît copiii, de care ea nu se prea sinchisește. Ei se află în Østerdalene, la o moșie pe care o am eu acolo ; i-am lăsat-o lui Orm, băiatului, dar Eline nu vrea să stea împreună cu ei... Se gîndește pesemne că Sigurd n-o să trăiască veșnic... nu știu bine ce vrea.

Sigurd o luase înapoi la dînsul, dar ea spunea că umbla ca un cîine și ca o roabă la moșia lui — și atunci a venit după mine, la Nidaros. N-am dus-o mult mai bine la Husaby, la taică-meu... Am vîndut tot ceea ce se putea vinde și-am plecat cu dînsa la Halland, unde contele Jacob s-a purtat frumos cu mine... Nu puteam face altfel — avea copilul meu în puterea ei. Mă gîndeam că atîția bărbați ar fi știut să scape mai ușor dintr-o astfel de legătură cu nevasta altuia... bineînțeles, dacă erau bogați... Dar regele Håkon așa e : mult mai aspru cu ai lui. Am stat despărțiți unul de altul vreme de un an, apoi a murit tata și ea s-a întors înapoi. Atunci s-au mai adăugat și altele. Țăranii n-au mai vrut să-mi plătească dijmă și să stea de vorbă cu oamenii mei de încredere, pentru că eram în afara legii... atunci la rău am răspuns cu rău, și-am fost chemat la judecată pentru furt, dar nu mai aveam bani nici măcar ca să-mi plătesc argații ; înțelegi, eram prea tînăr ca să mă port cu chibzuială în niște împrejurări atît de încîlcite, iar rubedeniile mele nu voiau să mă ajute... în afară de Munan, care m-a ajutat atît cît i-a îngăduit teama de nevastă-sa...

Da, Kristin, acum ai aflat că am irosit mult — atît din averea, cît și din cinstea mea. Desigur, ar fi mai cu folos pentru tine să rămîi cu Simon Andressøn.

Kristin îl cuprinse de gît cu brațele :

— Vom rămîne credincioși jurămintelor pe care le-am făcut împreună astă-noapte, Erlend... dacă simți la fel ca mine.

Erlend o cuprinse și, sărutînd-o, îi spuse :

— Poți să fii sigură că starea mea se va schimba. Fără îndoială... de-aici încolo, nimeni în lume nu mai are vreo putere asupra mea, în afară de tine. O, m-am gîndit la

atîtea în noaptea trecută, cînd ai adormit în brațele mele, draga mea ; diavolul nu are atîta putere asupra omului, încît să-ți pot aduce supărare sau necaz ție, avutul meu cel mai scump...

4

Pe vremea cînd locuia la Skog, Lavrans Bjørgulfssøn dăruise bisericii din Gerdarud niște petice de pămînt învecinate, ca să facă slujbele de pomenire răposaților săi părinți la ziua morții lor. Parastasul pentru Bjørgulf Ketilssøn era la treisprezece august și Lavrans se înțelesese cu fratele său ca în anul acesta să se ducă să o ia pe Kristin, să poată fi și ea de față la slujbă.

Kristin se temea să nu se iște vreo piedică și unchiul ei să nu-și mai țină făgăduiala... i se părea că Åsmund nu prea o bagă în seamă. Dar în ajunul parastasului, Åsmund Bjørgulfssøn veni la mănăstire să-și ia nepoata. Kristin primi poruncă să se îmbrace în haine lumești, dar de culoare închisă și simple. Lumea începuse să cîrtească, spunînd că surorile de la Nonnesaeter umblau prea mult în afara mănăstirii ; de aceea, episcopul poruncise ca fetele care nu urmau să intre la călugărie să nu poarte veșminte care ar putea aminti de cele călugărești cînd se duc să-și vadă rudele, pentru ca obștea să nu le creadă din greșeală făgăduite mănăstirii sau călugărițe.

Kristin era mulțumită în sufletul ei, cînd plecă de-a călare pe drumul de țară împreună cu unchiul ei, iar Åsmund se arătă mai prietenos și mai vesel față de dînsa cînd își dădu seama că fata știe să deschidă gura și să vorbească în lume. De altfel, Åsmund părea cam abătut ; spunea că după cîte se știa, va izbucni războiul la toamnă și regele va cădea cu oaste asupra Suediei, ca să răzbune acea fărădelege care se făcuse împotriva cumnatului său și a soțului fiicei fratelui său. Kristin auzise despre omorul săvîrșit asupra ducilor suedezi și găsea că era cea mai mare mișelie ; totuși, treburile astea ale țării îi păreau

foarte departe de ea. Nimeni de acasă, din valea lor nu vorbea despre ele ; își mai amintea de asemenea că tatăl ei plecase la război împotriva ducelui Erik, cu care se luptase la Ragnhildarholm și Konnungahella. Åsmund îi vorbi pe larg despre neînțelegerile dintre rege și duci. Kristin nu prea înțelegea mare lucru din toate acestea, dar asculta cu luare-aminte la toate cele povestite de unchiul ei despre logodnele fiicelor regelui, care fuseseră desfăcute. O mîngîia gîndul că nu era peste tot locul ca acasă, în satul ei, unde învoiala în privința logodnei era socotită aproape tot atît de trainică legătură ca o cununie. Ea prinse îndrăzneală, povesti întîmplarea din ajun de Sfîntul Halvard și-l întrebă pe unchi dacă îl cunoaște pe Erlend din Husaby. Åsmund vorbi frumos despre Erlend, și spuse că se purtase nechibzuit, însă vina era mai mult a tatălui său și a regelui ; ei se purtaseră cu dînsul ca și cînd tînărul ar fi fost chiar odrasla diavolului, pentru că făcuse un pas greșit. Regele era cucernic, iar domnul Nikulaus era supărat fiindcă Erlend irosise atîta avere — și de aceea tunase și fulgerase vorbind despre preacurvie și focul nestins al gheenei.

— Trebuie să fie și un pic de încăpățînare într-un băiat cu însușiri bune, spuse Åsmund Bjørgulfsson. Iar femeia era neobișnuit de frumoasă. Dar mai bine nu te mai uita după acest Erlend și nu-ți mai face griji în privința treburilor sale.

Erlend nu veni la slujbă, precum făgăduise Kristinei — și ea se gîndi mai mult la aceasta decît la cuvintele lui Dumnezeu. Nu se putea căi ; avea numai un simțămînt ciudat de înstrăinare față de toate de care se simțise legată pînă atunci.

Căuta să se mîngîie singură. Erlend găsea desigur că era mai cuminte ca nimeni dintre cei cu autoritate asupra ei să nu știe de prietenia lor. Asta o înțelegea și ea. Dar îi era atîta dor de el că plînse seara, cînd merse la culcare în odaia unde trebuia să doarmă împreună cu cele două fetițe ale lui Åsmund.

A doua zi se duse la pădure însoțită de cea mai mică dintre fiicele unchiului ei, o fetiță de vreo șase ani.

Cînd ajunseseră ceva mai departe, Erlend veni în fugă după ele. Kristin știa că este Erlend încă înainte de a-l vedea la față pe cel care alerga în urma lor.

— Toată ziua am stat aici, pe deal și am pîndit curtea, zise el, eram sigur că vei găsi un prilej de a ieși.

— Crezi că am ieșit să te întîlnesc ? spuse Kristin rîzînd. Și nu ți-e frică să umbli cu cîinii și cu arcul prin pădurea unchiului meu ?

— Unchiul tău mi-a dat voie să vînez aici ca să-mi treacă vremea, răspunse Erlend. Iar cîinii sînt ai lui Åsmund, ei m-au simțit azi dimineață. Erlend îi mîngîie și luă fetița lui Åsmund în brațe. Mă cunoști, nu-i așa, Ragndid ? Dar să nu spui că ai vorbit cu mine și atunci uite ce-ți dau. Scoase o legătură de stafide și o dădu copilei. Aveam de gînd să ți-o dau ție, zise el Kristinei. Crezi că o să tacă fetița ?

Vorbeau repede și rîdeau amîndoi. Erlend purta o tunică scurtă și strîmtă, de culoare cafenie, și o scufie mică, roșie, trasă peste părul negru ; părea foarte tînăr, rîdea și glumea cu fetița, însă din cînd în cînd o apuca de mînă pe Kristin și o strîngea atît de tare, încît o durea.

Vorbea despre zvonurile de război și se bucura :

— O să fie mai ușor pentru mine să recîștig prietenia regelui, și-atunci toate au să meargă mai ușor, adause el cu tărie.

Apoi se așezară pe o pajiște, ceva mai sus, în pădure. Erlend ținea copila pe genunchi ; Kristin se așeză alături ; la adăpostul ierbii, Erlend îi mîngîia degetele. Îi puse în palmă trei inele de aur, legate între ele cu o panglică.

— Mai tîrziu, șopti el, am să-ți dau atît de multe cîte au să încapă pe degetele tale...

Te voi aștepta aici, în locul acesta, în fiecare zi pe vremea asta, cît vei rămîne la Skog, îi spuse el la despărțire. Așa că vino, dacă poți.

A doua zi, Åsmund Bjørgulfssøn plecă împreună cu soția și copiii săi la moșia rudelor lui Gyrid din Hadeland. Se speriaseră din pricina zvonului de război. Groaza stăruia încă la locuitorii din preajma Oslo-ului de cînd ducele Erik făcuse prăpăd pe acolo cu cîțiva ani înainte.

Bătrîna mamă a lui Åsmund era atît de înfricoşată, încît voia să caute adăpost la Nonnesaeter — era şi prea plăpîndă ca să plece cu ceilalţi. Kristin urma să rămînă la Skog cu bătrîna — îi zicea bunică — pînă la întoarcerea lui Åsmund de la Hadeland.

Pe la ceasul prînzului, cînd oamenii din curte se odihneau, Kristin se duse sus, în odaia ei. Adusese ceva îmbrăcăminte într-un sac de piele şi acum îşi schimba hainele, umblînd încoace şi încolo prin odaie şi îngînînd un cîntec. Tatăl ei îi dăruise o rochie de bumbac din Orient; era de culoarea cerului siniliu şi cu flori mari, roşii; cu ea se îmbrăcă. Îşi pieptănă şi îşi perie părul şi, descoperindu-şi bine faţa, îl legă cu o bentiţă de mătase roşie; îşi încinse strîns mijlocul cu o cingătoare de mătase roşie şi apoi puse inelele lui Erlend în degete; tot timpul se gîndea dacă îi va părea frumoasă lui Erlend.

Cei doi cîini care fuseseră cu Erlend în pădure dormiseră noaptea în odaia ei; îi îndemnă acum s-o urmeze. Se strecură pe lîngă case şi o luă peste cîmp, tot pe poteca din ziua trecută.

Poiana din pădure era singuratică şi tihnită sub soarele arzător de amiază; mireasma fierbinte a pădurii de brad o învăluia din toate părţile. Soarele dogorea şi cerul albastru părea încremenit, ca de sticlă, peste culmile copacilor.

Kristin se aşeză la umbră în marginea poienii, sub ramurile brazilor. Nu se întristă că nu-l găsise pe Erlend acolo; era sigură că va veni şi simţea o deosebită bucurie că stă puţin singură şi că a venit ea prima acolo.

Asculta zumzetul slab al sumedeniilor de gîngănii din iarba galbenă şi arsă, culese cîteva flori uscate cu mireasmă tare, la care se putea ajunge cu mîna fără să se mişte din loc — le învîrtea între degete şi le mirosea; în cele din urmă, cu ochii larg deschişi, căzu într-un fel de toropeală.

Nu se clinti cînd auzi paşii unui cal prin pădure. Cîinii mîrîiră, li se ridicară perii pe ceafă, apoi săriră şi o zbughiră peste poiană, chelălăind şi gudurîndu-se. Erlend descălecă în geana pădurii, slobozi calul lovindu-l cu palma peste coapsă şi alergă la vale înspre dînsa, urmat de cîinii care săreau în jurul lui. El îi apucă de bot cu mîinile, şi

sosi jos la ea între două jivine cenușii ca niște lupi. Kristin zîmbi și-i întinse mîna fără să se ridice.

La o vreme, pe cînd se uita la fața smeadă care se odihnea în poala ei, în mîinile ei, îi răsări deodată în minte o amintire. Se ivea, limpede și depărtată, o casă pe coasta unui munte, sub atingerea unei raze de soare printr-o spărtură de nori, pe o zi întunecată. Și Kristin își simțea inima prea plină de acea duioșie pe care i-o ceruse o dată Arne Gyrdsson, pe vremea cînd ea nu-i înțelegea încă vorbele. Cu o mișcare speriată și iute, îl trase pe Erlend spre dînsa, apăsîndu-i fața pe pieptul ei ; îl sărută de parcă s-ar fi temut să nu-l piardă. Și cînd îi văzu capul în brațele ei, îi păru că ține un copil la sîn ; îi ascunse ochii cu mîna și-i acoperi cu sărutări mici gura și obrajii.

Soarele pierise din poiană ; culoarea puternică de peste culmile copacilor se închisese tare, prescimbîndu-se într-un albastru întunecat pe tot cerul ; se zăreau mici pete de lumină roșie-arămie în norii care semănau cu niște fumuri arzînde. Bajard coborî înspre ei, necheză o dată tare, apoi rămase nemișcat, pironindu-și privirea asupra lor. Numaidecît după aceea, scăpără primul fulger ; iar bubuitul tunetului urmă la scurtă vreme, nu departe.

Erlend se sculă și apucă de frîu calul. În partea de jos a poienii era un șopron vechi ; se duseră acolo, unde îl legară pe Bajard de un stîlp de lîngă intrare. În fundul șopronului se afla fîn ; Erlend își întinse mantaua deasupra și se așezară, cu cîinii la picioarele lor.

În curînd, ploua de parcă s-ar fi pus un covor în dreptul deschizăturii ușii. Se auzea șopotul ploii în pădure, pămîntul era biciuit — curînd fură nevoiți să se mute în fundul șopronului, din pricină că picura prin acoperiș. La fiecare fulger sau tunet, Erlend șoptea :

— Kristin, nu ți-e frică ?...

— Puțin... îi răspundea ea tot în șoaptă, lipindu-se de el.

Nu știau de cîtă vreme erau acolo : furtuna trecuse destul de repede, se auzea tunînd în depărtare, iar soarele strălucea afară pe iarba udă și picăturile străluci-

toare căderea din ce în ce mai rar de pe acoperiș. Mirosul plăcut de fîn din șopron era acum tare.

— Trebuie să plec, spuse Kristin, iar Erlend îi răspunse :

— Da, cred că trebuie să pleci. El îi cuprinse piciorul : Ai să te uzi toată. Tu ai să mergi călare și eu pe jos, pînă ieșim din pădure... Se uita ciudat la ea.

Kristin tremura — credea că din pricină că-i bătea așa de tare inima ; îi era frig, dar mîinile îi ardeau. Cînd el îi sărută pielea goală mai sus de genunchi, încercă fără vlagă să-l îndepărteze. Erlend își ridică o clipă ochii și Kristin își aminti de un om căruia i se dăduse într-o zi să mănînce la mănăstire și sărutase pîinea ce i-o întindeau. Alunecă ușor în fîn cu brațele desfăcute și îl lăsă pe Erlend să facă după voia lui.

Cînd Erlend își ridică mai tîrziu capul din brațele Kristinei, ea era răvășită de tot. El se ridică repede într-un cot :

— Nu mă privi așa, Kristin !

Glasul lui aduse o nouă durere, sălbatică, în sufletul Kristinei. El nu părea să fie mulțumit. Era și el nefericit !

— Kristin, Kristin !... Crezi că te-am ademenit aici, în pădure, fiindcă voiam să fii a mea cu de-a sila ? o întrebă puțin mai apoi.

Ea îl mîngîie pe păr, fără să-l privească.

— N-a fost cu de-a sila... m-ai fi lăsat desigur să plec așa cum am venit, dacă te-aș fi rugat... zise încet.

— Nu știu, răspunse, ascunzîndu-și fața în poala ei. Crezi că vreau să te înșel ? întrebă apoi cu aprindere. Kristin, îți jur pe legea mea de creștin... Dumnezeu să-și întoarcă de la mine fața în ceasul morții mele dacă n-o să-ți rămîn credincios toată viața.

Ea nu putu să-i răspundă nimic — se mulțumi să-i mîngîie mai departe părul.

— Nu este timpul să mă duc acasă ? întrebă ea în cele din urmă — și părea să aștepte cu spaimă ca de moarte răspunsul lui.

— Cred că da, răspunse el întunecat și, sculîndu-se repede, se duse la cal și-i dezlegă dîrlogii.

Atunci se sculă și dînsa. Încet, fără de vlagă și zdrobită, îngîndurată, nu știa ce aștepta de la el — poate s-o urce pe cal și s-o ia cu dînsul ca să nu mai fie nevoită să se întoarcă înapoi, la ceilalți oameni. Îi părea că-i este tot trupul îndurerat de mirare... că despre durerea aceasta vorbesc toate cîntecele. Și pentru că Erlend se purtase astfel cu dînsa, îi părea că era acum avutul lui, într-atît cît nu putea să înțeleagă cum ar putea trăi de aici înainte departe de el. Trebuiau acum să se despartă, dar nu putea înțelege că aceasta e cu putință.

Coborau acum prin pădure ; Erlend ținea calul de căpăstru și cu mîna cealaltă o ținea pe Kristin de mînă, dar nu găseau nici un cuvînt să-și spună unul altuia.

Cînd ajunseră în locul de unde începeau să se vadă casele din Skog, el își luă rămas bun.

— Kristin, nu fi amărîtă, va veni ziua cînd vei fi soția mea legiuită — și mai devreme decît îți închipui tu.

Dar inima ei se prăbuși :

— Și trebuie să ne despărțim ? întrebă speriată.

— De îndată ce pleci de la Skog, răspunse el și glasul îi răsună mai vesel. Dacă nu va fi război, voi vorbi cu Munan, care de mult mă îndeamnă să mă căsătoresc ; sînt sigur că va merge cu mine și va vorbi pentru mine cu tatăl tău.

Kristin își aplecă fruntea ; cu fiecare vorbă pe care o rostea Erlend, i se părea că timpul care se afla în fața ei se făcea mai lung și mai cu neputință de îndurat — mănăstirea, Jørundgård-ul — i se părea că plutește pe o apă învolburată care o duce departe de toate acestea.

— Dormi singură în odaia de sus, acum, că rudele tale au plecat ? întrebă Erlend. Atunci am să vin deseară să stăm de vorbă. Ai să-mi dai drumul înăuntru ?

— Da, răspunse Kristin încet. Apoi se despărțiră.

Restul zilei, Kristin rămase pe lîngă bunica — și după cină o ajută pe bătrînă să se culce în pat. Apoi se urcă sus, în odaia ei. Era o ferestruică în odaie și Kristin se așeză pe o ladă dedesubt, căci nu avea chef să se bage în pat.

Așteptarea fu lungă. Se făcuse întuneric de-a binelea cînd auzi pași tiptili pe balcon. Erlend bătu la ușă cu pumnul înfășurat în manta ; Kristin se ridică, trase zăvorul și-i dădu drumul în odaie.

Simți că Erlend era foarte mulțumit cînd îl cuprinse cu brațele de gît și se ghemui la pieptul lui.

— Mă temeam că ești supărată pe mine, îi spuse el. Nu te mai gîndi la păcat, zise ceva mai tîrziu. Nu-i un păcat atît de mare. În privința asta, legea lui Dumnezeu este alta decît legea oamenilor. Fratele meu Gunnulv mi-a spus o dată că dacă doi oameni se hotărăsc să-și lege soarta și să rămînă legați pentru totdeauna, și dacă apoi se culcă împreună, atunci sînt căsătoriți în fața lui Dumnezeu și nu pot să rupă legătura lor fără să săvîrșească un mare păcat. Pot să-ți spun cuvintele și pe latinește dacă-mi mai aduc aminte de ele, căci le știam odată pe dinafară.

Kristin se întrebă mirată din ce pricină îi spusese fratele lui Erlend cuvintele acestea ; dar înlătură temerea neplăcută că au fost spuse în legătură cu vreo altă femeie din viața lui Erlend, și încercă să găsească o alinare în cuvintele lui.

Ședeau unul lîngă altul pe ladă ; el o ținea de mijloc și Kristin se simțea bine și liniștită — numai lîngă dînsul se mai putea simți acum în siguranță.

Din cînd în cînd, Erlend vorbea cu vioiciune, apoi tăcea vreme îndelungată mulțumindu-se să o mîngîie. Fără să-și dea seama, Kristin culegea din toate cuvintele lui orice amănunt care-l putea face mai frumos și mai drag în ochii ei, și care-i micșora vina în toate cîte le știa despre el și care nu erau bune.

Tatăl lui Erlend, domnul Nikulaus, era atît de bătrîn cînd se născuseră copiii, încît nu avusese răbdarea și nici puterea de a-i crește ; amîndoi băieții crescuseră în casa lui Bård Petersson din Hestnes. Erlend nu mai avea alți frați în afară de Gunnulv, cu un an mai tînăr decît dînsul și care era preot la Kristkirken [1].

— Din toți oamenii, el îmi este cel mai drag după tine, zise Erlend.

[1] Catedrala din orașul Nidaros.

Kristin îl întrebă dacă Gunnulv îi seamănă, dar Erlend îi răspunse rîzînd că erau foarte deosebiți, atît la făptură cît și la fire. Acum Gunnulv se afla prin străinătăți, la învățătură ; de trei ani lipsea de acasă ; scrisese două scrisori, ultima anul trecut, înainte de a pleca de la Sainte-Geneviève din Paris [1] spre Roma.

— Gunnulv o să se bucure cînd s-o întoarce acasă și m-o găsi căsătorit, adăugă Erlend.

Apoi începu să vorbească despre averea mare moștenită de la părinții săi — și Kristin înțelese că nu prea știa el însuși cum stau treburile lui. Ea cunoștea destul de bine daraverile avutului de pămînt ale tatălui ei. Erlend își văzuse de avutul său cu totul altfel : vînduse, irosise, mîncase și amanetase în cele mai proaste condiții — mai ales în ultimii ani, cînd voise să se despartă de iubita lui, crezînd că astfel, cu timpul, greșeala i se va ierta și rudele sale îi vor purta de grijă ; nădăjduise că pînă în cele din urmă va ajunge să fie numit guvernator peste jumătatea ținutului Orkdøla, așa cum fusese și tatăl său.

— Dar acum aproape că nu mai știu cum s-o scot la capăt, spuse el, poate că în cele din urmă va trebui să mă statornicesc la o moșie din munți, ca și Bjørn Gunnarssøn, și va trebui să scot bălegarul cu spinarea, ca robii de odinioară pentru că n-o să am nici măcar un cal.

— Dumnezeu să te ajute, spuse Kristin rîzînd. Atunci o să trebuiască să-ți vin în ajutor — cred că mă pricep mai bine ca tine la muncile de la țară.

— Sper totuși că n-ai dus băligarul cu tîrna, îi răspunse Erlend, rîzînd și el.

— Nu, n-am dus, dar am văzut cum îl scoteau afară, și am semănat grîu aproape în fiecare an acasă. Tata obișnuiește să are singur ogoarele cele mai apropiate de casă și mă lăsa să semăn prima bucată, ca să-i aduc noroc. I se încălzea inima cînd își aducea aminte — și adause repede : Îți trebuie o femeie ca să-ți coacă pîinea, și să-ți facă bere, și să-ți spele singura ta cămașă, și să-ți mulgă

[1] E vorba de mănăstirea Sainte-Geneviève, ctitorită în anul 508 de Clovis I, regele francilor.

vaca — o să fii nevoit să împrumuți o vacă sau două de la un țăran mai bogat de prin apropiere.

— O, mulțumesc lui Dumnezeu că te văd din nou rîzînd, spuse Erlend — și o cuprinse cu brațele, așa încît o ținea ca pe un copil la pieptul lui.

În fiecare noapte din cele șase care au trecut pînă la întoarcerea acasă a lui Åsmund Bjørgulfssøn, Erlend a venit la Kristin în odaie.

În ultima noapte părea să fie la fel de nefericit ca și dînsa ; el îi spuse de nenumărate ori că nu vor rămîne despărțiți nici o zi mai mult decît va fi nevoie. La urmă, îi spuse cu glas scăzut :

— Dacă s-ar întîmpla atît de rău, încît să nu mă pot întoarce aici, la Oslo, înainte de Crăciun, și dacă se întîmplă să ai neapărată nevoie de un ajutor prietenesc, atunci poți să te îndrepți fără nici o grijă către domnul Jon din Gerdarud — sîntem prieteni din copilărie, și te mai poți bizui și pe Munan Bårdssøn.

Kristin nu putu decît să încuviințeze din cap. Înțelegea că vorbise despre acel lucru la care ea se gîndise în fiecare zi, dar Erlend nu vorbi mai mult. Atunci tăcu și dînsa, nevoind să arate cît de apăsată îi era inima.

În celelalte rînduri plecase de la dînsa noaptea tîrziu, dar în această ultimă noapte o rugase stăruitor să-i dea voie să se culce și să doarmă la ea un ceas-două. Kristinei îi era teamă, însă Erlend spuse cu mîndrie :

— Cred că-ți dai seama că, dacă mă descoperă cineva aici, în cuibul tău, am să știu să dreg lucrurile.

Iar dînsa dorea să-l mai țină puțin lîngă ea și nu se simțea în stare să i se împotrivească întru nimic. Se temea însă să nu doarmă amîndoi prea mult. Și de aceea își petrecu cea mai mare parte a nopții șezînd în capătul patului, sprijinită de perne, moțăind din cînd în cînd, neștiind întotdeauna dacă o mîngîiase Erlend sau dacă visase. Ținea o mînă lipită de pieptul lui, simțindu-i bătăile inimii, iar fața îi era întoarsă către geam, ca să pîndească prima licărire a zorilor.

În cele din urmă, fu nevoită să-l trezească. Își puse în fugă ceva pe dînsa și îl însoți pe cerdac. El se săltă pe pălimar, de partea care dădea spre o altă casă, și apoi se

făcu nevăzut după colț. Kristin intră în odaie și se vîrî în pat — și atunci se lăsă în voia durerii și plînse pentru prima oară de cînd aparținea lui Erlend.

5

La Nonnesaeter zilele se scurgeau ca de obicei. Kristin umbla între dormitor și biserică, țesătorie, bibliotecă și trapeză ; călugării și oamenii mănăstirii strîngeau roadele în grădina de zarzavat și în livadă. Veni la începutul toamnei și ziua Sfintei Cruci, cu procesiunile ei — apoi începu postul sfîntului arhanghel Mihail. Spre mirarea Kristinei, nimeni nu părea să fi băgat de seamă ce se întîmplase cu dînsa. De fapt, fusese întotdeauna destul de tăcută printre străini, iar Ingebjørg Filippusdatter, tovarășa ei nedespărțită, vorbea zi și noapte pentru amîndouă.

De aceea nimeni nu băgă de seamă că gîndurile îi erau departe de cele înconjurătoare. În sinea ei, Kristin își zicea că acum este ibovnica lui Erlend. Și îi părea că toate erau un vis : seara aceea de Sfînta Margareta, ceasul petrecut în șopron, nopțile din chilia ei din Skog. Ori le visase acestea, ori viața ei de acum era un vis. Dar într-o zi trebuia să se trezească, și atunci faptul avea să iasă la lumină. Nici o clipă n-o părăsea gîndul că acum poartă în sînul ei copilul lui Erlend.

Dar nu-și putea închipui bine ce va fi cu dînsa, cînd se va ști aceasta. Nu știa dacă va fi băgată la carceră sau trimisă acasă. Vedea la mare depărtare chipurile pălite ale tatălui și ale mamei sale. Apoi închidea ochii, ametită și bolnavă ; se pleca în fața furtunii care se vestea și încerca să se întărească să poată îndura nenorocirea, la capătul căreia credea că va fi aruncată în brațele lui Erlend pentru totdeauna — singurul loc unde de acum înainte putea să se simtă la cuibul ei.

Așa că în încordarea aceasta era tot atîta nădejde cît și teamă, tot atîta visare dulce cît și chin. Se credea feri-

cită, dar simțea că dragostea ei pentru Erlend este ca o plantă înrădăcinată în ea și care, în ciuda nenorocirii, dădea în fiecare zi flori noi, din ce în ce mai bogate. Înaintea ultimei nopți pe care el o petrecuse la dînsa, Kristin încercase o simțire de gingașă dulceață la gîndul că o aștepta în brațele lui dorința și o fericire pe care nu le cunoscuse pînă atunci — și acum tremura cînd își amintea — simțise ca o suflare fierbinte și înmiresmată adiind dinspre grădini încinse de soare. Copil din flori — cuvîntul pe care i-l aruncase Inga în față — ea îl primea oarecum și-l întipărea în sufletul ei. Copil din flori însemna un copil zămislit în taină, în păduri și poieni. Simțea lumina soarelui și mireasma brazilor plutind asupra poienilor. Fiecare neliniște nouă, fiecare tresărire din trupul ei o punea pe seama micuței ființe care-i amintea că acum apucase pe căi noi și oricît de greu ar fi să meargă pînă la capătul lor, era totuși sigură că în cele din urmă aveau s-o ducă la Erlend.

Ședea între Ingebjørg și sora Astrid, țesînd la un covor mare, cu izvod de cavaleri și păsări pe sub crengi înfrunzite. Dar se vedea în închipuire fugind cînd venea timpul, cînd nu se mai putea ascunde faptul. Se vedea mergînd pe drumul mare, îmbrăcată ca o femeie săracă ; tot avutul ei în argint și aur îl ținea în mînă într-o legătură. Își făcuse rost de un acoperiș la o moșie — pe undeva, într-un sat răzleț — era fată în casă, purta cobilița cu apă pe spinare, rînea în grajd, cocea pîine, spăla rufe și trebuia să îndure ocările celor din jur pentru că nu voia să spună cine e tatăl copilului. Apoi venea Erlend și o găsea...

Uneori își închipuia că venea prea tîrziu. Zăcea albă ca zăpada și frumoasă într-un pat sărăcăcios de țăran. Erlend se apleca sub pragul de sus al ușii : era în mantia lui neagră și lungă pe care obișnuia s-o poarte cînd venea la dînsa nopțile, la Skog. Femeia îl conducea la patul în care zăcea, el cădea în genunchi și îi apuca mîinile reci în timp ce în ochii lui se citea o jale de moarte : „Zaci aici, tu, singura mea bucurie în viață !“ Copleșit de jale, ieșea cu plăpîndul său fiu în brațe, strîns la piept, înfășurat în faldurile mantiei — nu, nu credea că se va întîmpla așa ; nu voia să moară, și Erlend să aibă o ase-

menea durere. Dar se simțea atît de abătută, încît aceste gînduri îi aduceau o ușurare.

Atunci îi licări în minte o clipă, limpede și rece ca gheața, adevărul : copilul. Nu era o închipuire a ei ; era un lucru de neînlăturat. Într-o zi avea să dea socoteală de ceea ce făcuse ; și atunci îi părea că i se oprește inima de groază.

Dar după o bucată de vreme își dădu seama că nu era chiar atît de sigur că avea copil. Ea singură nu înțelegea că nu se bucură la gîndul acesta ; se simțea ca și cum ar fi zăcut și ar fi plîns sub un țol cald, iar acum trebuia să se scoale într-o odaie rece. Trecu o lună, trecură două ; era acum sigură în socotelile ei, scăpase de nenorocire. Înfrigurată și cu un simțămînt de goliciune lăuntrică, își dădea seama că acum era și mai nefericită ; în inima ei încolțea o umbră de amărăciune împotriva lui Erlend. Se apropia postul Crăciunului și nu primise încă nici un semn de la el, nu auzise nimic despre dînsul ; nici nu știa unde se află.

Acum simțea că nu mai putea răbda teama și nesiguranța aceasta ; parcă s-ar fi rupt firul care-i legase ; acum se temea de-a binelea că s-ar putea să nu-l mai vadă niciodată. Se despărțise de toate de care se simțise legată înainte vreme, iar legătura dintre ei era acum atît de șubredă ! Nu-și închipuia că avea de gînd s-o părăsească, dar se puteau întîmpla atîtea ! Nu știa cum va mai putea răbda nesiguranța și chinul acestei lungi așteptări de o zi la alta.

Uneori se gîndea la părinți și la surori — îi era dor de ei, dar era ca un dor după ceva pierdut pentru totdeauna.

Uneori, în biserică, simțea un dor puternic de a intra și ea în această obște a lui Dumnezeu. Biserica făcuse totdeauna parte din viața ei ; acum se afla deoparte, cu păcatul ei nespovedit.

Își spunea în sinea ei că această despărțire de cămin, de familia ei și de viața creștinească nu era decît vremelnică. Erlend trebuia s-o ia de mînă și s-o întoarcă la toate acestea. Cînd tatăl ei își va da încuviințarea la dragostea lor, va putea să se întoarcă la el ca mai înainte. O dată căsătorită cu Erlend, vor putea să se spovedească și să se pocăiască de păcatul lor.

Începu să caute dovezi că nici ceilalți oameni nu sînt fără păcate. Asculta mai cu luare-aminte la pălăvrăgelile celorlalți și băga de seamă la toate mărunțișurile din preajma ei, care arătau că nici măcar călugărițele din mănăstire nu erau întrutotul sfinte și nu se lepădaseră chiar de toate cele lumești. Nu e vorba decît de lucruri neînsemnate ; sub cîrmuirea maicii Groa, mănăstirea Nonnesaeter ajunsese o pildă pentru toată lumea de ceea ce trebuie să fie o obște de călugărițe creștine. Călugărițele slujeau cu rîvnă lui Dumnezeu și erau harnice, pline de grijă pentru cei sărmani și bolnavi. Izolarea nu era atît de severă încît călugărițele să n-aibă voie să-și vadă prietenele și rudele la vorbitor ; li se dădea de asemenea voie să le viziteze pe acestea în oraș cînd era cîte un prilej sărbătoresc, dar pînă atunci nimeni nu dăduse mănăstirea de rușine prin purtări rele în toți anii de cînd maica Groa o păstorea.

Acum însă Kristin își deschidea urechile la toate micile abateri ce se iscau înlăuntrul zidurilor mănăstirii : mici certuri și accese de pizmă și de înfumurare. Afară de îngrijirea bolnavilor, nici una dintre călugărițe nu voia să ia parte la muncile grele, gospodărești — toate voiau să ajungă femei învățate și pricepute în îndeletniciri măiestrite ; căutau să se întreacă una pe cealaltă iar acelea care nu aveau însușiri pentru astfel de îndeletniciri alese renunțau și își petreceau vremea într-un fel de toropeală.

Maica Groa era ea însăși foarte învățată și deșteaptă ; ea veghea asupra purtării și a silințelor fiicelor sale duhovnicești, dar se îngrijea prea puțin de starea lor sufletească. Se arătase întotdeauna prietenoasă față de Kristin, și părea s-o îndrăgească mai mult decît pe celelalte fete, dar aceasta se datora împrejurării că Kristin era bună la învățătură și la lucrul de mînă, silitoare și cumpătată la vorbă. Maica Groa nu aștepta niciodată răspuns de la surori ; în schimb, îi plăcea să stea de vorbă cu bărbații. Erau mulți care se perindau prin vorbitorul ei : țărani și împuterniciți ai mănăstirii, călugări dominicani de la episcopie, vătafi de moșii de la Hovedø, cu care starețul era în proces. Ținea în mîinile ei toate moșiile mari ale mănăstirii, cu socotelile lor, trimitea veșminte bisericești și primea condici pentru

încheierea socotelilor. Nici oamenii cei mai răuvoitori nu puteau găsi nimic nepotrivit în purtarea și faptele maicii Groa. Îi plăcea însă să vorbească despre lucruri pe care de obicei femeile nu prea le înțeleg.

Duhovnicul mănăstirii, care locuia singur într-o casă în partea de miazănoapte a bisericii, părea să nu aibă mai multă voință decît pana de gîscă sau testeaua de hîrtie a stareței. De cele mai multe treburi ale casei se ocupa sora Potentia ; ea dorea îndeosebi să păstreze rînduielile pe care le văzuse în aleasa mănăstire nemțească de călugărițe, unde făcuse ascultarea în timpul noviciatului său. Se numise mai nainte Sigrid Ragnvaldsdatter, însă își schimbase numele cînd își pusese vălul de călugăriță, căci așa era obiceiul prin alte părți ; tot ea avusese ideea ca fetele care se aflau numai vremelnic la Nonnes ieter, pentru învățătură, să poarte veșmintele surorilor ti re.

Sora Cecilia Bårdsdatter nu era la fel cu celelalte călugărițe. Umbla tăcută, cu ochii plecați, răspundea întotdeauna blînd și smerit, era slujnica tuturora. Făcea mai ales munci grele, postea mai mult decît se cerea — atît cît îi îngăduia maica Groa — și stătea cu ceasurile în genunchi în biserică, noaptea după sfîrșitul slujbelor sau devreme în zori, înainte de utrenie.

Dar într-o seară, la cină — după ce spălase toată ziua rufe la pîrîu împreună cu două surori-gospodine — începu dintr-o dată să plîngă cu hohote. Se aruncase pe lespezile de piatră și se tîra în genunchi printre surori, și se bătea cu pumnii în piept — și cu obrajii înflăcărați și cu lacrimile curgînd șiroaie, le ruga pe toate s-o ierte. Era cea mai păcătoasă dintre toate surorile — era împietrită de trufie, zicea ea, de cînd era acolo : trufia și nu smerenia sau recunoștința pentru patimile Domnului Isus o susținuseră împotriva ispitelor din lume ; se refugiase aici nu pentru că iubise sufletul unui bărbat, ci pentru că-și iubea propria ei mîndrie. Își slujise surorile numai din trufie, din paharul ei de apă băuse numai deșertăciune iar pîinea ei goală era unsă cu un strat de mulțumire-de-sine, în timp ce surorile beau bere și mîncau pîine cu unt.

Kristin nu înțelesese din toate acestea decît un singur lucru : că nici sora Cecilia nu era o inimă în adevăr curată și sfîntă. Ea însăși își asemuia castitatea lipsită de căldura iubirii, cu o lumînare de seu neaprinsă, atîrnată de tavan și murdărită de funingine și plină de ațe de păianjen. Maica Groa se duse și o ridică de jos pe tînăra care hohotea ; ea hotărî cu asprime că, drept pedeapsă pentru această neorînduială, Cecilia se va muta din dormitorul surorilor chiar în patul stareței și va dormi acolo pînă ce îi vor trece fierbințelile acestea.

— Și după aceea vei ședea, soră Cecilia, opt zile în jilțul meu, iar noi îți vom cere sfaturi în cele duhovnicești și te vom cinsti într-atîta pentru viața ta cucernică încît să te poți sătura de omagiile păcătoșilor. Astfel vei putea să judeci dacă acest omagiu merită atîtea strădanii, și apoi vei putea alege dacă vrei să trăiești după rînduiala noastră sau îndurînd acele canonuri la care nu te silește nimeni. Atunci vei cugeta dacă din iubire de Dumnezeu și ca el să se uite cu îndurare la tine vei face toate cele despre care acum spui că le-ai făcut numai ca să atragi privirile noastre asupra ta.

Și așa a rămas. Timp de două săptămîni sora Cecilia a zăcut de friguri în chilia stareței, și maica Groa a îngrijit-o ea însăși. Cînd s-a pus din nou pe picioare, a trebuit să stea opt zile așezată lîngă maica stareță în jilț, atît în strană cît și în casă, și toate celelalte surori o slujeau ; tot timpul acesta ea a plîns ca și cînd ar fi biciuit-o cineva. Mai tîrziu s-a făcut mult mai blîndă și mai mulțumită. Trăia mai departe aproape într-același fel ca și mai nainte, dar roșea ca o mireasă cînd o privea cineva, fie că mătura pe jos, fie că se ducea singură la biserică.

Întîmplarea asta cu sora Cecilia trezi în Kristin un dor puternic de pace și de împăcare cu toate cele de la care ajunsese să se simtă îndepărtată. Se gîndea acum la fratele Edvin — și într-o zi, luîndu-și inima în dinți o rugă pe maica Groa să-i dea voie să se ducă la mănăstirea călugărilor minoriți ca să vadă un prieten pe care-l avea acolo. Băgă de seamă că maica stareță nu se arăta bucuroasă de aceasta — nu prea era prietenie între minoriți și celelalte mănăstiri din cuprinsul episcopiei. Și stareța nu se îmbună

de loc cînd află cine anume era prietenul Kristinei. Ea spuse că acest frate Edvin era un slujitor îndoielnic al lui Dumnezeu, care colinda într-una prin țară și avea să-și dea duhul prin alte episcopii. În multe locuri, credincioșii îl priveau ca pe un om sfînt ; el însă nu părea să înțeleagă că prima datorie a unui franciscan este ascultarea de maimarii săi. El spovedise oameni scoși din lege, botezase copiii lor și slujise la înmormîntări fără să ceară voie ; totuși, de bună seamă că păcătuise astfel atît din nepricepere, cît din trufie, și răbdase cu smerenie pedepsele primite pentru aceste pricini. I se iertaseră multe pentru că era foarte priceput în meseria lui, dar și cu prilejul acestei îndeletniciri avusese de furcă cu lumea ; meșterii zugravi ai episcopiei din Bergen nu voiau să-i îngăduie să lucreze acolo, în cuprinsul acelei episcopii.

Kristin îndrăzni să întrebe de unde venise omul acesta cu nume străin. Stareța Groa avînd chef de vorbă, îi povesti că se născuse aici, în Oslo ; tatăl lui, însă, era un englez, Richard Platemester care se căsătorise cu fiica unui țăran din Skogheimsherred și se statornicise în oraș. Edvin mai avea doi frați, meșteri iscusiți la făurirea armelor. Dar acest fiu mai mare al lui Platemester fusese de totdeauna un vîntură-țară. Încă de copil se trăgea spre viața mănăstirească și cum ajunsese la vîrsta potrivită intrase la călugării cenușii de pe insula cea mare. Aceștia l-au trimis la o mănăstire din Franța, ca să-și desăvîrșească pregătirea : avea însușiri bune ; acolo izbutise să iasă din ordinul cistercienilor și să intre în ordinul minoriților. Iar cînd frații s-au apucat din capul lor și împotriva voiei episcopului să-și clădească o biserică pe cîmpul îngrădit dinspre răsărit, fratele Edvin a fost unul dintre cei mai amarnici și mai îndîrjiți ; chiar lovise cu un ciocan în cap, lăsîndu-l aproape mort, pe unul din oamenii trimiși de episcop să oprească lucrarea.

De mult nu mai vorbise nimeni atît de îndelung cu Kristin și atîtea lucruri deodată ; încît cînd maica Groa îi spuse că acum poate pleca, ea se aplecă asupra mîinii stareței și o sărută cu duioșie și respect, iar ochii i se umplură de lacrimi. Dar maica Groa văzînd-o că plînge, a crezut că este de părere de rău — și atunci i-a spus că poate o să-i

dea voie totuși să meargă într-o zi să-l vadă pe fratele Edvin.

După cîteva zile, fu înștiințată că unii oameni ai mănăstirii se duc cu treburi la curtea regelui și cu acest prilej o vor însoți pînă la mănăstirea fraților minoriți.

Fratele Edvin era acasă. Kristin nu-și închipuise că ar putea să aibă atîta bucurie văzînd pe altcineva decît pe Erlend. Bătrînul călugăr o mîngîie pe creștet în timp ce stăteau de vorbă și-i mulțumi că venise să-l vadă. Nu, nu mai fusese prin ținutul ei din noaptea aceea cînd se adăpostise la Jørundgård, dar aflase că avea să se mărite și-și dorea mult noroc. Atunci Kristin îl rugă să meargă cu dînsa la biserică.

Trebuiră să iasă din mănăstire și să-i dea ocol ca să intre pe poarta mare ; fratele Edvin nu îndrăznea să treacă prin curte împreună cu dînsa. Părea întristat și temător să nu facă ceva din care să se iște vreo supărare. Kristinei i se păru că îmbătrînise mult.

Iar după ce puse pe altar darul ei, sub privegherea călugărului din biserică, și îl rugă pe Edvin să o spovedească, acesta se sperie de tot. Nu îndrăznea ; fusese oprit cu cea mai mare strășnicie să spovedească pe cineva.

— Da, poate că ai auzit și tu asta, spuse el ; adevărul este că eu credeam că nu pot să refuz acestor bieți nenorociți harul cu care m-a înzestrat Dumnezeu. Ar fi trebuit însă să-i îndemn să caute ispășirea pe lîngă cei în drept, da, da. Tu însă, Kristin, trebuie să te spovedești duhovnicului tău de la mănăstirea voastră.

— E un lucru pe care nu pot să-l mărturisesc în fața duhovnicului mănăstirii, zise Kristin.

— Crezi că ți-ar folosi să-mi mărturisești mie ceea ce vrei să-i ascunzi părintelui tău duhovnic ? zise călugărul cu glas mai aspru.

— Dacă nu poți să mă spovedești, îi spuse Kristin, poți totuși să-mi îngădui să vorbesc cu tine și să-ți cer un sfat în privința unor lucruri care îmi apasă cugetul.

Călugărul își roti ochii în jur. Biserica era pustie la ceasul acela. Apoi se așeză pe o ladă, într-un ungher.

— Trebuie să te gîndești bine, nu pot să-ți dau iertare de păcate ; sfaturi însă pot să-ți dau — și voi tăcea, ne-

spunînd nimănui nimic, ca și cînd mi-ai fi spus totul la spovedanie.

Kristin, în picioare în fața lui, spuse :

— Fapt este că nu pot să fiu soția lui Simon Darre.

— În privința asta, știi bine că nu-ți pot da alt sfat decît acela pe care ți l-ar da și duhovnicul tău, spuse călugărul Edvin. Copiilor neascultători Dumnezeu nu le hărăzește fericirea, iar tatăl tău, după cum îți dai seamă, a chibzuit ce e mai bine pentru tine.

— Nu știu ce sfat îmi vei da cînd mă vei fi ascultat pînă la capăt, răspunse Kristin. Adevărul este următorul : Simon e prea bun ca să aibă parte de creanga despuiată ale cărei flori le-a cules alt bărbat.

Se uita drept în ochii călugărului. Dar cînd îi întîlni privirea și văzu cum obrazul acela uscat, zbrcit și bătrîn se schimba umplîndu-se de mîhnire și de g[illegible]ază, ea simți că se rupe ceva într-însa ; lacrimile îi țîșniră din ochi și vru să cadă în genunchi. Dar fratele Edvin o opri.

— Nu, nu, așază-te aici pe ladă, lîngă mine, eu nu te pot spovedi — și se dădu puțin la o parte ca să-i facă loc.

Kristin plîngea într-una ; călugărul o mîngîie pe mînă, spunîndu-i cu glas domol :

— Ți-aduci aminte, Kristin, de dimineața aceea cînd te-am văzut întîia oară pe treptele bisericii din Hamar ? Am auzit o dată, pe cînd eram prin țări străine, povestindu-se o legendă despre un călugăr care nu voia să creadă că Dumnezeu ne iubește pe noi toți, bieți păcătoși. Atunci sosi un înger și îl atinse la ochi, iar el zări o piatră pe un fund de mare, iar sub piatra aceasta trăia o vietate oarbă, albă și goală. Călugărul se tot uita la ea pînă ce o îndrăgi, căci era atît de mică și de firavă. Cînd te-am văzut atît de mică și de plăpîndă în clădirea aceea mare de piatră, m-am gîndit că e drept ca Dumnezeu să iubească unele ființe ca tine, frumoasă și gingașă cum erai, și totuși că aveai nevoie de apărare și de ajutor. Mi s-a părut atunci că văd biserica toată cu tine împreună, stînd pe palma întinsă a lui Dumnezeu...

Kristin spuse încet :

— Ne-am legat amîndoi prin cele mai mari jurăminte, și am auzit că o astfel de învoială sfințește legătura noastră

în fața lui Dumnezeu tot atît de temeinic ca și cînd părinții noștri ne-ar fi hărăzit unul altuia.

Călugărul însă răspunse cu mîhnire :

— Înțeleg din acestea, Kristin, că v-a vorbit cineva despre dreptul canonic, fără să-l cunoască deplin. Tu nu te poți lega cu omul acesta printr-un jurămînt sfînt, fără a păcătui împotriva părinților tăi ; pe aceștia Dumnezeu i-a pus stăpîni peste tine, înainte să-l fi întîlnit tu pe el. Gîndește-te la durerea și rușinea părinților lui, cînd vor afla că a ademenit pe fata unui bărbat care toată viața și-a purtat scutul cu cinste — și mai erai și logodită ! Îmi dau bine seama : tu nu crezi că ai făcut un păcat atît de mare, dar nu îndrăznești să mărturisești duhovnicului tău. Iar dacă te socotești ca și căsătorită cu bărbatul acela, atunci de ce nu-ți pui pe cap basmaua pe care o poartă femeile măritate și de ce mergi cu capul descoperit printre fetele acestea tinere cu care de-aici înainte nu mai ai multe laolaltă, căci de bună seamă gîndurile tale se îndreaptă spre alte lucruri decît gîndurile lor.

— Nu știu la ce se gîndesc ele, spuse Kristin obosită. Adevărul este că toate gîndurile mele sînt la bărbatul care mi-e drag. Și dacă nu mi-ar fi de mama și de tata, chiar astăzi m-aș lega la cap. Nu m-ar supăra prea mult dacă mi s-ar spune că sînt o ibovnică, numai să se știe că sînt a lui.

— Ești sigură că omul acesta are de gînd să se poarte astfel încît într-o zi să poți fi socotită cu cinste soția lui ? întrebă fratele Edvin.

Atunci Kristin îi povesti tot ceea ce se petrecuse între Erlend Nikulaussøn și dînsa. Iar în timp ce vorbea, simțea că nu se îndoise niciodată de felul cum se va sfîrși toată povestea aceasta.

— Înțelege, frate Edvin, urmă ea, că nu mai eram stăpîni pe noi înșine. Dumnezeu să mă ajute ! Dacă, plecînd de la tine, l-aș întîlni afară, și acum m-aș duce cu el, dacă m-ar ruga... Îmi dau seama acum că mai sînt și alții care au păcătuit. Cînd eram acasă nu înțelegeam că poate fi ceva care să aibă o putere atît de mare asupra cugetului oamenilor, încît ei să-și uite de teama de păcat ; dar acum îmi dau seama că, dacă nu este iertare pentru păcatele

săvîrșite sub stăpînirea dorinței sau a mîniei, atunci cerurile vor rămîne pustii. Chiar despre tine însuți se spune că odată ai lovit un om la mînie!

— Adevărat, zise călugărul, și numai lui Dumnezeu și îndurării sale trebuie să-i mulțumesc că n-am ajuns un ucigaș. Sînt ani mulți de-atunci; eram tînăr și simțeam că nu pot să îndur nedreptatea pe care voia să ne-o facă nouă, călugări săraci, episcopul. Regele Håkon, care pe vremea aceea era duce, ne dăruise loc de casă; dar eram atît de sărmani, încît a trebuit să ne clădim singuri biserica, împreună cu cîțiva lucrători care ne-au ajutat mai degrabă pentru plata lor din ceruri decît pentru cea pe care eram noi în stare să le-o dăm. A fost poate o înfumurare din partea noastră, niște călugări cerșetori, să vrem o biserică atît de măreață — dar eram veseli ca niște copii care se joacă într-o poiană și cîntam cîn ece de laudă în timp ce ne speteam lucrînd la dulgherie și la zidărie. Dumnezeu să-l bucure pe fratele Ranulv, care era un meșter zidar și un cioplitor de piatră neîntrecut; cred că Dumnezeu însuși îi dăduse priceperea în ale științelor și meseriilor. Pe vremea aceea ciopleam chipuri în piatră și tocmai atunci sfîrșisem de cioplit chipul sfintei Clara, purtată de îngeri la biserica sfîntului Francisc în zorii zilei de Crăciun — ieșise foarte frumoasă și ne bucuram cu toții — și tocmai atunci tîlharii diavolului au dărîmat zidurile și pietrele au căzut și au sfărîmat ce muncisem eu. Am tras cu ciocanul în unul din oamenii aceia, nu m-am putut stăpîni... Iată că zîmbești, Kristin, dar nu înțelegi că rău faci dacă îți place mai mult să auzi vorbindu-se de slăbiciunea oamenilor decît de faptele celor buni, care ar putea să-ți slujească drept pilde?...

Nu-i lucru ușor să-ți dau un sfat, zise el cînd veni vremea să plece. Căci dacă ai face ceea ce e mai cinstit, atunci ai prilejui părinților tăi mîhnire și rușine întregului tău neam; dar ai grijă și caută să te dezlegi de făgăduiala făcută lui Simon Andresson, și-apoi așteaptă cu răbdare fericirea pe care va voi Dumnezeu să ți-o dea; căiește-te în inima ta cît vei putea, și nu-i da prilej lui Erlend să te momească să păcătuiești din nou, ci roagă-l frumos să caute să se împace cu părinții tăi și cu Dumne-

zeu. Să-ți dau iertare de păcate, asta nu pot s-o fac, îi spuse fratele Edvin la despărțire, dar mă voi ruga pentru tine din toate puterile mele...

Apoi își puse mîinile sale bătrîne și osoase pe creștetul ei și rosti, de bun rămas, o rugăciune de binecuvîntare și de pace.

6

Mai tîrziu, Kristin nu-și mai amintea decît prea puține din cele ce i le spusese fratele Edvin, dar plecase de la dînsul cu sufletul limpezit și plin de pace.

Pînă atunci se luptase împotriva unei nedesluşite și tainice temeri și încercase s-o sfideze : nu păcătuise atît de greu. Acum găsea că Edvin avea dreptate că-i arătase limpede și lămurit că păcătuise de-a binelea, iar păcatul acesta trebuia să-l ia asupra ei și să încerce să-l poarte cu smerenie și cuviință. Se străduia să se gîndească la Erlend fără nerăbdare — și dacă nu dădea nici un semn de viață, și dacă-i lipseau mîngîierile lui. Avea să fie credincioasă și plină de bunătate față de el. Se gîndea la părinți — și hotărî în sinea ei să le răsplătească toată dragostea, după ce li s-o mai alina durerea pe care le-o va pricinui prin ruperea înțelegerii cu cei de la Dyfrin. Și îi tot umblau prin minte cuvintele lui Edvin, că nu trebuie să-și caute mîngîiere căținđ la greșelile altora ; simțea că se face smerită și bună și își dădu în curînd seama cît de ușor îi venea să cîștige prietenia oamenilor. Își găsi numaidecît o mîngîiere la gîndul că nu era totuși atît de greu să te înțelegi cu semenii tăi — și atunci poate că nu va fi atît de greu nici pentru ea și Erlend în ceea ce aveau de înfăptuit.

Pînă în ziua în care își dăduse inima lui Erlend, se străduise să facă întotdeauna tot ceea ce i se părea că e drept și bine — dar le făcuse toate la îndemnul celorlalți. Acum simțea ea însăși că se schimbase din copilă în femeie. Asta însemna ceva mai mult decît mîngîierile fier-

binți și tainice pe care le primise și le dăduse — și decît faptul că se trăsese de sub ocrotirea tatălui ei, supunîndu-se voinței lui Erlend. Fratele Edvin pusese pe umerii ei povara de a răspunde singură, de acum înainte, de viața ei și chiar de a lui Erlend. Și era hotărîtă să poarte povara aceasta frumos și cu demnitate ; astfel, la mănăstire, în mijlocul călugărițelor, de sărbătorile Crăciunului, în timpul slujbelor frumoase de bucurie și de pace, deși se simțea nevrednică de ele, se mîngîia cu gîndul că în curînd va veni vremea cînd se va putea reabilita.

Dar a doua zi după Anul Nou, sosi cu totul pe neașteptate domnul Andres Darre, împreună cu soția și cei cinci copii ai săi. Voiau să petreacă ultima parte a sărbătorilor cu prietenii și rudele din oraș și aveau de gînd s-o ia pe Kristin la ei, la han, pentru cîteva zile.

— Cred, fiica mea, că nu vei avea nimic împotrivă să vezi cîteva fețe noi, zise doamna Angerd.

Cei din Dyfrin locuiau într-o casă frumoasă, în vecinătatea cetății episcopale, iar nepotul doamnei Andres era stăpînul acestei case. Era acolo o odaie mare, în care dormeau slugile, iar la catul de sus o odaie de toată frumusețea, cu sobă de zid și trei paturi bune : într-unul dormeau Andres și soția sa Angerd, cu fiul lor cel mai mic, Gudmund, care era copil încă ; în celălalt dormeau Kristin cu cele două fete, Astrid și Sigrid, iar în al treilea pat Simon și fratele lui mai mare, Gyrd Andressøn.

Toți copiii lui Andres erau frumoși — Simon mai puțin decît ceilalți, dar lumea era totuși de părere că și el era arătos. Kristin băgă de seamă de rîndul acesta, mai mult ca în anul trecut cînd fusese la Dyfrin, că atît părinții cît și cei patru frați ascultau de Simon și făceau tot ceea ce dorea el. Toate rudele se iubeau mult între ele, dar fără nici o părere de rău mărturiseau că locul cel dintîi se cuvine lui Simon.

Toți trăiau cu bucurie și plăcere, cercetau bisericile și făceau zilnic pomeni, se întîlneau și beau împreună în fiece seară, iar cei tineri se jucau și dănțuiau. Toți arătau Kristinei cea mai mare prietenie și nici unul nu părea să-și dea seama ce puțin veselă era.

Seara, cînd se stingea lumina în odaia de sus și cînd toți erau culcați în paturile lor, Simon obișnuia să se scoale și să se apropie de culcușul fetelor. Se așeza un timp pe marginea patului; vorbea îndeosebi cu surorile lui, dar prin întuneric își strecura mîna pe pieptul Kristinei și o ținea așa — iară pe dînsa, plină de silă, o treceau năduşelile.

Acum, cînd simțurile ei erau mult mai ascuțite, înțelegea bine multe lucruri pe care Simon era prea mîndru și prea sfios ca să i le spună, de cînd simțise că ea nu se învoia la așa ceva. Iar în ea creștea o mînie ciudată și amară împotriva lui fiindcă-i părea că el voia să se arate un bărbat mai bun decît cel care o stăpînea, deși el nu știa nimic despre cele întîmplate.

Într-o seară însă, cînd se duseseră la joc într-o curte vecină, Astrid și Sigrid rămăseseră să doarmă la o prietenă de joacă a lor. Iar cînd cei de la Dyfrin adormiră, în toiul nopții, Simon se duse la patul Kristinei, se urcă și se culcă deasupra păturii. Kristin își trase pătura pînă la bărbie și-și încrucișă brațele încordate peste piept. După cîteva clipe, Simon întinse mîna, vrînd s-o mîngîie pe sîni. Ea simți cusătura de mătase de la mînecă și înțelese că nu-și scosese hainele de pe el.

— Ești tot atît de sfioasă pe întuneric, ca la lumina zilei, Kristin, zise Simon și rîse puțin. Dar cred că poți să-mi dai voie să țin mîna ta într-a mea? întrebă el și Kristin îi întinse vîrful degetelor. Nu crezi că am putea avea cîte ceva să ne spunem, acum, că avem prilejul să fim singuri? îi zise, iar Kristin se gîndea că trebuie să vorbească. Astfel încît răspunse „da". Dar apoi nu fu în stare să rostească un cuvînt.

Îmi dai voie să-mă vîr sub pătura de blană? se rugă el din nou. E frig aici, în odaie... și se strecură între pătura de blană și plapuma de lînă care acoperea trupul ei. Își trecu brațul peste căpătîi, însă astfel încît să n-o atingă. Rămaseră așa un răstimp.

— Nu este ușor să-ți facă omul curte, spuse Simon ceva mai tîrziu și rîse resemnat. Îți făgăduiesc că nici măcar n-o să te sărut dacă nu-ți place. Dar de vorbit, cred că poți să vorbești cu mine?

Kristin își udă buzele cu vîrful limbii ; totuși, rămase mai departe tăcută.

— Mi se pare că tremuri, zise Simon din nou, spune-mi, nu cumva ai ceva împotriva mea, Kristin ?

Ea simțea că nu poate să-l mintă. Se mulțumi să spună „nu", fără să mai adauge ceva.

Simon mai așteptă o clipă ; încercă să lege o vorbă cu ea, însă în cele din urmă rîse din nou și-i spuse :

— Văd că vrei să-mi dai a înțelege că trebuie să mă mulțumesc — pentru astă-seară — cu faptul că n-ai nimic împotriva mea și să mă bucur de asta. Ești din cale-afară de mîndră, dar dă-mi totuși o sărutare și atunci mă duc și nu te mai plictisesc.

Își primi sărutarea, se ridică din pat și sări cu picioarele pe dușumea. Kristin se gîndi că acum trebuie să-i spună cele ce trebuiau spuse ; însă pînă să în[illegible]apă, Simon ajunsese la patul lui și îl auzi cum se dezbracă.

În ziua următoare, doamna Angerd nu s-a mai arătat atît de prietenoasă ca de obicei cu Kristin. Aceasta înțelese că doamna trebuie să fi auzit ceva și gîndea că logodnica nu-i primise fiul așa cum credea ea că se cuvine.

În cursul după-amiezii, Simon îi spuse Kristinei că avea de gînd să împrumute un cal de la un prieten și o întrebă dacă voia să meargă cu el să vadă calul. Ea primi — și plecară împreună în oraș.

Vremea era răcoroasă și frumoasă. Ninsese puțin în timpul nopții, dar acum ieșise soarele și era un geruleț care făcea să scîrțîie zăpada sub picioare. Kristinei îi părea plăcut să iasă în frig și să umble — și după ce Simon luă calul despre care fusese vorba, îi vorbi cu vioiciune despre cal. Se pricepea puțin la cai pentru că umblase întotdeauna mult cu tatăl ei călare. Calul era foarte frumos — un armăsar cenușiu, cu o dungă neagră de-a lungul spinării și coamă învoaltă, cu trupul frumos alcătuit și vioi, însă cam mic și slăbuț.

— Nu poate duce multă vreme un om deplin înarmat, își dădu părerea Kristin.

— Nu, și nici n-am de gînd să-l pun la încercare, spuse Simon.

El duse calul pe cîmpia din spatele gospodăriei, îl făcu să meargă la galop și la pas, încălecă și voi să-l încalece și Kristin. De aceea rămaseră multă vreme afară, pe cîmpia albă.

Într-un tîrziu, în timp ce Kristin îi dădea calului pîine din mîna ei iar Simon stătea rezemat de spinarea calului, el îi zise dintr-o dată :

— Kristin, mi se pare că nu te prea înțelegi bine cu mama mea.

— N-am avut niciodată de gînd să fiu neprietenoasă cu mama ta, zise ea. N-am avut niciodată nimic cu doamna Angerd.

— Și mi se pare că nici cu mine n-ai avut niciodată nimic, zise Simôn. N-am să mă bag cu de-a sila în sufletul tău, Kristin, pînă n-o veni vremea, însă pe de altă parte nici așa nu se poate să meargă mereu, încît să nu fie chip niciodată să stau de vorbă cu tine.

— N-am fost niciodată prea vorbăreață, zise Kristin, asta o știi prea bine, și nu cred să ți se pară o pierdere prea mare dacă n-o să ajungem să ne luăm.

— Tu știi părerea mea în această privință, răspunse Simon uitîndu-se la ea.

Kristin se făcu roșie ca sîngele și o străbătu ca un junghi gîndul că nu putea să înlăture curtea pe care i-o făcea Simon Darre. Ceva mai tîrziu, el spuse :

— Kristin, ți se pare că nu-l poți uita pe Arne Gyrdssøn ? Kristin îi aruncă o privire pătrunzătoare ; Simon Darre vorbi mai departe cu voce blîndă : N-am să te mustru pentru asta, ați crescut împreună ca frate și soră, și de-abia a trecut un an, dar poți să fii încredințată de un lucru : că nu-ți vreau decît binele.

Kristin se făcuse albă la față. Tot drumul de întoarcere prin orașul în amurg, tăcură amîndoi. La capătul străzii, pe cerul albastru-verzui, se vedea secera lunii, și în preajma ei, strălucind, o stea.

„De-abia un an", se gîndea Kristin și nu-și putu aminti cînd se gîndise pentru ultima oară la Arne. O cuprinse frica, poate că era o femeie ușuratică și rea — acum un an, cînd îl văzuse în sicriu, crezuse că niciodată nu se va mai putea bucura în viață, și acum era deznădăjduită

din pricină că se temea de inima ei nestatornică și de nestatornicia tuturor lucrurilor. Erlend, Erlend — putea el' s-o uite ? Și totuși, i se părea că ar fi și mai rău dacă ea însăși l-ar uita vreodată.

Domnul Andres se duse împreună cu copiii săi la marea serbare de Crăciun de la palatul regal. Kristin văzu toată pompa și măreția de acolo ; intrară într-o sală mare, unde se afla regele Håkon împreună cu Isabel Bruce, văduva regelui Erik. Domnul Andres înaintă să se închine regelui său, în timp ce copiii lui și Kristin rămaseră puțin mai în urmă. Ea se gîndea la tot ce-i povestise doamna Åshild ; își amintea că regele era rudă de aproape cu Erlend — bunicele lor erau surori — iar ea, care era ibovnica lui Erlend, nu avea nici un drept să stea acolo, și încă între acești oameni buni și cumsecade copii ai cavalerului Andres.

Deodată, îl zări pe Erlend Nikulaussøn ; păsise în fața reginei Isabel și stătea cu capul plecat și cu mîna pe inimă, în timp ce ea îi spunea cîteva cuvinte. Purta veșmîntul cafeniu de mătase cu care fusese îmbrăcat la serbare. Kristin se ascunse în spatele fiicelor domnului Andres.

Cînd doamna Angerd duse, ceva mai tîrziu, pe fiicele ei în fața reginei, Kristin nu-l mai văzu pe Erlend nicăieri — dar, de fapt, nici nu îndrăznea să ridice ochii din podea. Se gîndea că trebuie să fie pe undeva, prin sală, și-i simțea privirea ațintită asupra ei ca și cînd ar fi fost cu toții lămuriți că se afla aici ca o mincinoasă cu părul ei desfăcut, împodobit cu o cunună mică de aur.

Erlend nu era în sala unde erau poftiți cei tineri să mănînce și să bea și unde s-a dansat după ce mesele au fost date la o parte. Kristin fu nevoită să danseze alături de Simon în acea seară.

De-a lungul unui perete era o masă prinsă de podea — și toată noaptea slugile regelui aduceau acolo bere, mied și vin. O dată, cînd Simon o duse la masă și închina în sănătatea ei, Kristin îl văzu pe Erlend foarte aproape de dînsa, îndărătul celuilalt. El o privea — și mîna Kristinei tremură cînd luă pocalul din mîna lui Simon să-l ducă

la gură. Erlend șușotea aprins cu bărbatul care era cu el — era un om în vîrstă, înalt, frumos și falnic, care dădea din cap nemulțumit și părea supărat. Îndată după aceea, Simon se întoarse cu ea la joc. Nu-și dădu seama cît a ținut dansul, cîntecul părea fără de sfîrșit și fiecare clipă era pentru ea lungă și grea de dor și de neliniște. În sfîrșit, ajunse la capăt și Simon o trase din nou la masa cu băuturi.

Veni un prieten să vorbească cu Simon și îl duse cîțiva pași mai încolo, către un grup de tineri. Atunci Erlend înaintă spre ea.

— Am atîtea să-ți spun, șopti, și nu știu cu ce să încep. Doamne, ce se întîmplă cu tine ? întrebă el deodată, căci se făcuse albă ca varul.

Ea nu-l vedea limpede — părea că o apă curgea între fața lui și a ei. Erlend luă o cupă de pe masă, bău și i-o întinse. Dar cupa îi păru Kristinei prea grea, sau că brațul i-s-ar fi desprins din încheietură — nu fu în stare s-o ridice pînă la gură.

— Așa stau lucrurile, bei cu logodnicul tău, dar cu mine nu vrei ? întrebă Erlend încet. Kristin însă scăpă cupa din mînă și se prăbuși în brațele lui.

Cînd se trezi, se afla întinsă pe o bancă, cu capul în poala unei fete necunoscute. Îi desfăcuseră cingătoarea, o descheiaseră la piept, cineva o bătea peste podul palmelor și era udă cu apă pe obraz.

Se ridică pe jumătate. Descoperi în cercul din jurul ei chipul lui Erlend, alb și chinuit. Își simțea trupul vlăguit, ca și cînd i s-ar fi topit toate oasele, iar capul îl simțea mare și gol — dar undeva, înlăuntrul lui, ardea un gînd, un singur gînd limpede și deznădăjduit : trebuie să-i vorbească lui Erlend.

Atunci îi spuse lui Simon Darre, care stătea lîngă dînsa :

— E prea cald aici pentru mine, ard atîtea lumînări, și nu sînt obișnuită să beau atîta vin...

— Nu te simți bine ? întrebă Simon. Ai speriat lumea. Poate vrei să te însoțesc acasă ?

— Mai bine să așteptăm pînă ce-or pleca părinții tăi, răspunse Kristin liniștită. Așază-te aici, nu mai pot dansa. Ea atinse cu mîna perina de lîngă ea, apoi întinse cealaltă

mînă spre Erlend : Erlend Nikulaussøn, așază-te domnia-ta aici, nu ți-am transmis încă salutul lui Ingebjørg ; ea mi-a spus nu demult că acum crede că ai uitat-o de-a binelea.

Văzu că lui îi era mult mai greu să-și vină în fire decît ei — și abia putu să-și stăpînească zîmbetul ușor și duios ce-i flutura pe buze.

— Te rog să-i mulțumești tinerei fete că-și mai aduce aminte de mine, zise el bîlbîindu-se. Mă temeam că m-a uitat.

Kristin șovăi puțin. Nu știa ce să spună ca din partea ușuraticei Ingebjørg, care să-i dea totuși ceva de înțeles. Atunci o năpădi amărăciunea pentru toate necazurile ultimelor luni — și spuse :

— Cum ai putea crede, Erlend Nikulaussøn că noi, fetele, am putea uita pe bărbatul care ne-a apărat atît de frumos cinstea ?...

Văzu că Erlend părea lovit de aceste cuvinte — și îi păru de îndată rău. Atunci Simon întrebă despre ce este vorba. Kristin îi povesti aventura lor din pădurea de la Eikaberg. Își dădu seama că lucrurile nu prea erau pe placul lui Simon. Atunci îl rugă să se ducă s-o întrebe pe doamna Angerd dacă n-aveau să plece mai curînd, căci se simte obosită. După plecarea lui, se uită la Erlend.

— E de mirare ce repede le potrivești, zise el încet, nu m-aș fi așteptat la așa ceva din partea ta.

— Am fost nevoită să învăț a mă preface, poți să-ți dai seama, zise ea întunecată.

Erlend răsuflă adînc și din greu ; era încă foarte palid.

— Așa stau lucrurile, șopti el. Și totuși, îmi făgăduiseși să te duci la prietenii mei, la nevoie. Dumnezeu mi-e martor că m-am gîndit la tine în fiecare zi, bănuind că s-ar fi întîmplat lucrul cel mai rău...

— Știu ce vrei să spui, zise Kristin scurt. N-ai nici o teamă. Lucrul cel mai rău îmi pare faptul că n-ai vrut să-mi trimiți nici un cuvînt sau semn de viață, nu pricepi că umblu acolo printre călugărițe ca o pasăre străină ?... Dar se opri, căci simțea că-i dau lacrimile.

— De aceea te afli acum în tovărășia celor de la Dyfrin ? întrebă Erlend. Atunci ea se întristă într-atîta încît nu mai putu să răspundă.

Văzu pe doamna Angerd și pe Simon ivindu-se în prag. Mîna lui Erlend atîrna peste genunchiul lui, lîngă ea, iar ea nu putea să i-o apuce.

— Trebuie să vorbesc cu tine, spuse el cu tărie, nu ne-am spus nimic din cele pe care aveam să ni le spunem...

— Vino la slujbă în biserica Sfînta Maria, în prima zi după Crăciun, zise Kristin repede ; apoi se sculă și se duse în întîmpinarea celor doi.

Doamna Angerd a fost foarte afectuoasă și plină de grijă cu Kristin, tot drumul de întoarcere acasă și o ajută să se pună în pat. Cu Simon însă, nu avu prilejul să vorbească decît a doua zi, cînd el îi spuse :

— Cum se face că transmiți vești de la Ingebjørg Filippusdatter acestui Erlend ? Să nu le dai nici o mînă de ajutor, dacă au vreo taină între ei !

— Cred că nu-i nimic la mijloc, zise Kristin. Ea este o flecară.

— De altfel, sînt de părere, zise Simon, că ar fi trebuit să fii mai grijulie și să nu te fi expus să mergi în pădure și pe drumuri cu zăpăcita aceea. Dar Kristin îi aminti cu aprindere că nu era vina lor dacă se rătăciseră — și Simon nu mai zise nimic.

A doua zi, cei de la Dyfrin o duseră înapoi la mănăstire, înainte de a pleca acasă.

Erlend veni în fiecare zi la vecernia de la mănăstire, timp de o săptămînă, fără ca Kristin să aibă prilejul de a schimba o vorbă cu dînsul. Ea se simțea ca un șoim înlănțuit de stinghia lui și cu gluga peste ochi. Era nenorocită și din pricina cuvintelor pe care le schimbaseră la ultima lor întîlnire — nu astfel ar fi trebuit să se petreacă lucrurile. Zadarnic își spunea că întîlnirea fusese atît de neașteptată pentru amîndoi, încît abia își mai dăduseră seama ce spuneau.

Într-o după amiază însă, într-un amurg, sosi la vorbitor o femeie frumoasă, care părea să fie soția unui tîrgoveț de rînd. Întrebă de Kristin Lavransdatter, spunînd că e soția unui negustor de haine și că soțul ei tocmai sosise din Danemarca, aducînd blănuri frumoase ; Åsmund

Bjørgulfsson voia să dăruiască nepoatei sale o mantie de blană și fata trebuia să meargă cu dînsa ca să și-o aleagă.

I se îngădui Kristinei să meargă cu femeia. Nu prea era în obiceiurile unchiului ei să-i dăruiască ceva de preț, și era ciudat să fi trimis o femeie străină după dînsa. La început, femeia se arătă scumpă la vorbă și răspundea foarte scurt la întrebările Kristinei ; cînd ajunseră însă în partea de jos a orașului, îi spuse deodată :

— Nu vreau să te păcălesc, copilă frumoasă, am să-ți spun lucrurile așa cum sînt și ai să hotărăști singură. Nu unchiul tău m-a trimis, ci alt bărbat, poate că-i ghicești numele, iar de nu, atunci nu trebuie să mă însoțești. Eu n-am bărbat și sînt nevoită să-mi cîștig viața mea și alor mei ținînd un han și vînzînd bere ; așa fiind, nu mai ți-e frică nici de păcat și nici... dar nu vreau să fii amăgită pășind pragul casei mele.

Kristin se făcu roșie la obraz și se opri. Se mțea adînc întristată și-i era rușine pentru Erlend. Femeia spuse :

— Te voi însoți înapoi, la mănăstire, Kristin, dar o să trebuiască să-mi dai ceva pentru osteneala mea. Cavalerul mi-a făgăduit o răsplată mare, dar să știi că și eu am fost frumoasă odată și am fost amăgită. Poate ai să vrei să mă pomenești în rugăciunile tale deseară. Îmi zice Brynhild Fluga.

Kristin își trase un inel de pe deget și i-l dădu :

— E frumos din partea ta, Brynhild, dar dacă bărbatul de care vorbești este ruda mea Erlend Nikulaussøn, atunci n-am de ce să mă tem ; el vrea să-l împac cu unchiul meu. N-ai nevoie să te căiești de nimica, îți mulțumesc totuși că ai vrut să mă previi.

Brynhild Fluga întoarse capul pentru a ascunde un zîmbet.

O duse pe Kristin de-a lungul ulițelor dindărătul bisericii Sfîntul Clement, coborînd în jos, înspre gîrlă. Erau acolo cîteva case risipite pe povîrniș. Merseră pe un drum între niște garduri, unde fură întîmpinate de Erlend. El se uită în toate părțile, apoi își scoase mantia și o înfășură pe Kristin, trase și gluga peste fața ei.

— Ce părere ai de ideea asta ? întrebă el repede și în șoaptă. Crezi poate că am făcut o mare nebunie, dar trebuie să vorbesc cu tine.

— Nu ne e de nici un folos să ne gîndim la ce e bine și la ce nu e bine, zise Kristin.

— Nu vorbi astfel, zise Erlend rugător. Eu sînt vinovatul. Kristin, mi-a fost dor de tine în fiecare zi și în fiecare noapte, șopti el cît putu mai aproape de dînsa.

Un fior o străbătu cînd îi întîlni o clipă ochii. Se simțea vinovată, cînd o privea astfel, fiindcă se gîndise la altceva decît la dragostea ei pentru el.

Brynhild Fluga o luase înainte. Cînd intrară în curte, Erlend întrebă :

— Vrei să intrăm în sala mare sau să vorbim sus, în odaie ?

— Cum vrei tu, răspunse Kristin.

— E frig sus, zise Erlend încet. Trebuie să ne băgăm în pat și Kristin dădu din cap.

Abia zăvorîse ușa după ei că o și luă în brațe. O mlădia încoace și încolo ca pe o nuia, o orbea și o înăbușea cu sărutări, în timp ce-i smulgea nerăbdător amîndouă mantiile de pe ea și le zvîrlea pe jos. Apoi o ridică în brațe, în veșmintele ei albe, mănăstirești, pînă la înălțimea umerilor lui și o duse astfel la pat. Speriată de pornirea lui vijelioasă și de propria ei dorință trezită pe neașteptate, îl cuprinse cu brațele și-și ascunse obrazul la gîtul lui.

Era atît de frig în odaie, încît li se vedeau aburii din gură ca niște fumuri, la lumina lumînării de pe masă. Dar erau multe pături și blănuri în pat și peste ele toate o blană mare de urs, pe care o traseră pînă peste față. Nu mai știa de cîtă vreme era astfel cuibărită în brațele lui, cînd Erlend spuse :

— Acum trebuie să vorbim ceea ce avem de vorbit, Kristin ; nu îndrăznesc să te reții mult aici, cu mine.

— Nu mă tem să rămîn cu tine toată noaptea aici, dacă vrei tu, îi șopti ea la ureche.

Erlend își lipi obrazul de obrazul ei :

— Atunci n-aș fi prietenul tău. Și așa e destul de rău, dar nu trebuie să ajungi în gura lumii din pricina mea.

Kristin nu răspunse, dar se simțea adînc îndurerată ; nu înțelegea cum putea el vorbi astfel, el, care o adusese aici, în casa Brynhildei Fluga ; nu știa de ce, dar înțelegea că nu se află într-un loc cumsecade. Iar el își făcuse soco-

telile că totul se va întîmpla așa cum se și întîmplase, căci pusese mai dinainte un ulcior cu mied pe după perdeaua de la pat.

— M-am gîndit, spuse Erlend din nou, că dacă n-o să fie altă ieșire, atunci să te răpesc și să te duc în Suedia ; doamna Ingebjørg m-a primit bine toamna trecută și și-a adus aminte că sîntem rubedenii. Dar acum trebuie să-mi ispășesc păcatele — după cum știi, am mai fugit o dată din țară — și nu vreau să se vorbească de tine ca de cealaltă.

— Ia-mă cu tine acasă, la Husaby, zise Kristin încet. Nu mai pot suferi să fiu departe de tine și să stau între fetele de la mănăstire. Părinții mei, precum și rudele tale, vor fi destul de înțelegători ca să ne dea voie să ne unim și să ne împăcăm cu ei.

Erlend o strînse cu putere la piept și oftă :

— Nu te pot duce la Husaby, Kristin.

— De ce nu poți ? întrebă ea încet.

— Eline e acolo de astă-toamnă, zise el ceva mai tîrziu. Nu pot s-o fac să plece de-acolo, urmă el cu aprindere, dacă nu o iau cu de-a sila și o duc într-o sanie, departe. Și asta cred că nu pot s-o fac. I-a adus în casă pe amîndoi copiii noștri.

Kristin simțea că se scufundă din ce în ce mai mult. Cu glasul slăbit de spaimă, spuse :

— Credeam că te-ai despărțit de ea...

— Așa credeam și eu, răspunse scurt Erlend. Dar ea a aflat — desigur, în Østerdalen unde locuia — că am de gînd să mă căsătoresc. Îți amintești de omul acela cu care eram împreună la sărbătoarea de Crăciun ? Este tatăl meu adoptiv, Bård Peterssøn din Hestnes. L-am căutat cînd m-am întors din Suedia ; am fost și pe la ruda mea, Heming Alvssøn din Saltviken ; le-am spus că acum vreau să mă însor și i-am rugat să mă ajute, iar Eline a aflat... I-am spus să-mi ceară ce va voi, atît pentru ea cît și pentru copii, dar toți se așteaptă ca Sigurd, soțul ei, să n-o ducă pînă la sfîrșitul iernii și atunci nimeni n-ar mai putea să ne tăgăduiască dreptul de a locui împreună. Eu mă culcam în grajd împreună cu Haftor și Ulv, iar Eline în patul din odaia mea. Argații mei trebuie să fi rîs bine în spatele meu.

Kristin nu fu în stare să spună nici o vorbă. După un răstimp, Erlend urmă :

— Înțelegi că în ziua în care se va serba logodna noastră, ea va fi nevoită să înțeleagă că nu mai are ce face, că nu mai are nici o putere asupra mea... E greu însă de copii. Nu-i văzusem de un an întreg, sînt atît de drăguți, și nu pot face decît prea puțin pentru viitorul lor. Nu le-ar fi fost de mare folos nici de m-aș fi putut însura cu mama lor.

Lacrimile începură să șiruiască pe obrazul Kristinei. Atunci Erlend zise :

— Ai auzit ce-am spus, că am vorbit cu rudele mele. S-au bucurat că doresc să mă însor. Atunci le-am spus că pe tine te vreau — și pe nimeni alta...

— Și nu le este pe plac lucrul acesta ? întrebă în cele din urmă Kristin, copleșită.

— Nu pricepi, zise Erlend mohorît, că nu puteau să spună decît un singur lucru : că nu pot și nu vor să meargă călare cu mine la tatăl tău, pînă ce învoiala dintre tine și Simon Andressøn nu va fi desfăcută. Iar faptul că ai serbat Crăciunul cu cei de la Dyfrin n-a ușurat întru nimic situația noastră, Kristin.

Kristin, copleșită cu totul, plîngea tăcut. Știuse prea bine că în dragostea lor era ceva potrivnic celor cuvenite, ceva necinstit — și acum vedea că vina era a ei.

Tremura de frig cînd, puțin după aceea, se sculă și Erlend puse pe ea amîndouă mantiile. Se întunecase de tot și Erlend o însoți pînă la cimitirul bisericii Sfîntul Clement ; apoi o însoți Brynhild de-a lungul ultimei bucăți de drum, pînă la Nonnesaeter.

7

Săptămîna următoare, Brynhild Fluga veni cu vestea că blana era gata și Kristin plecă împreună cu ea din mănăstire, ducîndu-se pînă la odaia lui Erlend, ca și rîndul trecut.

La despărțire, el îi dădu o mantie — „ca să ai ce arăta la mănăstire". Era o mantie de catifea albastră, brodată cu mătase roșie și Erlend întrebă dacă a băgat de seamă că erau culorile rochiei pe care o purtase în acea zi anumită în pădure. Kristin se mira singură că se poate bucura atît de cuvintele lui; îi părea că niciodată nu-i făcuse bucurie mai mare decît spunîndu-i acestea.

Acum însă nu mai puteau folosi șiretlicul acesta pentru a se întîlni — și nu era ușor să găsească altul. Erlend se ducea la vecernie la biserica mănăstirii și de mai multe ori Kristin își făcu de lucru sus, în curțile proventualilor, după sfîrșitul slujbelor; astfel izbutiră să schimbe cîteva cuvinte, în întunericul serilor de iarnă.

Atunci îi veni în gînd să-i ceară voie sorei Potentia să meargă să cerceteze cîteva bătrîne bolnave de reumatism, întreținute de mănăstire, care locuiau într-o casuță ceva mai încolo, pe un cîmp. În spatele căsuței era un fel de magherniță, unde aceste femei țineau o vacă. Kristin se oferi să aibă grijă de vaca aceea cînd se ducea la ele și atunci îl lăsa și pe Erlend să intre acolo.

Băgase de seamă că, oricît de mulțumit ar fi fost Erlend de a fi împreună cu dînsa, totuși întîlnirile acestea aduceau cu ele oarecare neliniște în sufletul lui, prin faptul că ea fusese în stare să potrivească astfel lucrurile.

— N-a fost cel mai bun lucru pentru tine că m-ai cunoscut, zise el într-o seară. Iată că ai învățat să umbli pe cărări ascunse.

— N-ar trebui să mă învinuiești pentru asta, răspunse Kristin mîhnită.

— Nu pe tine te învinuiesc, răspunse Erlend repede și stînjenit.

— Nici eu nu gîndeam mai înainte, urma ea, că o să-mi vină atît de ușor să mint. Dar ce nu face omul la nevoie!

— Asta nu-i întotdeauna adevărat, zise Erlend pe același ton. Ți-aduci aminte că astă-iarnă nu erai în stare să-i spui logodnicului tău că nu-l doreai?

La acestea Kristin nu răspunse nimic, ci numai îl mîngîie pe obraz.

Niciodată nu simțea mai tare cît de drag îi era Erlend, ca atunci cînd el îi spunea lucruri de felul acesta — care o mîhneau sau o puneau pe gînduri. Era bucuroasă cînd

putea să ia pe seama ei toată vina pentru ceea ce era rușinos și nelalocul lui în dragostea lor. Dacă ar fi avut îndrăzneala de a-i spune lui Simon ceea ce trebuia să-i spună — atunci ei ar fi fost departe, pe drumul spre limpezirea situației lor. Erlend făcuse tot ceea ce îi sta în putință cînd vorbise cu rudele lui despre căsătoria lor. Cu aceasta se mîngîia ea, cînd zilele la mănăstire erau lungi și mohorîte. Erlend dorise să facă totul cum trebuie și bine. Se gîndea la dînsul cu un zîmbet duios cum vorbea despre nunta lor: avea să meargă călare la biserică, învești mîntată în catifea și mătase, avea să fie dusă la patul de nuntă cu o cunună înaltă de aur peste părul ei despletit — „părul tău cel frumos, atît de frumos" cum spunea el, răsucindu-i șuvițele cu degetele sale.

— Totuși nu-i cu putință să fie pentru tine ca și cînd nu m-ai fi avut niciodată, îi spuse Kristin dusă pe gînduri, odată, cînd el vorbise în felul acesta.

Atunci o apucase vînjos în brațe:

— Crezi că-mi pot aminti de prima oară cînd am serbat Crăciunul, sau de prima oară cînd am văzut cum înverzesc la noi povîrnișurile munților după trecerea iernii? O, îmi amintesc bine de prima oară cînd te-am avut, și de fiecare dată după aceea, dar a te avea pe tine este ca și cînd ai serba Crăciunul și ai vîna păsări pe povîrnișurile verzi ale munților, fără încetare.

Fericită, Kristin se lipi de el. Nu doar că ar fi crezut că se va întîmpla așa cum nădăjduia Erlend cu atîta tărie — Kristin se gîndea că va veni desigur o zi a judecății. Nu se putea ca lucrurile să meargă mereu așa. Dar nu era atît de speriată de lucrul acesta; ceea ce o speria mult mai mult era să nu fie nevoit Erland să plece înspre miazănoapte, înainte ca legătura lor să fie cunoscută și deci să fie nevoită din nou să stea despărțită de dînsul. El stătea acum în castelul din Akersnes; Munan Bårdssøn se afla acolo, în timp ce visternicul regelui era la Tunsberg, unde regele zăcea greu bolnav. Dar odată și odată trebuia să se întoarcă și Erlend acasă la el, să-și vadă de avuțiile lui. Kristin nu voia să recunoască nici față de ea însăși că se temea de întoarcerea lui Erlend acasă, la Husaby, unde-l aștepta țiitoarea lui și nici nu se temea mai puțin de a fi prinsă păcătu-

ind cu Erlend decît de a-i înfrunta pe Simon și pe tatăl ei, ca să le spună ceea ce îi stătea pe inimă.

Și atunci aproape că ar fi dorit să cadă pedeapsa asupra ei cît mai curînd, căci acum nu mai avea alte gînduri în afară de Erlend ; îi era dor de el ziua și îl visa noaptea ; remușcări nu putea avea, dar se mîngîia cu gîndul că va veni o zi cînd vor trebui să plătească scump tot ce-și îngăduiseră în taină. Iar în clipele scurte pe care le petrecea seara, împreună cu Erlend, în grajdul femeilor acelea sărace, se arunca în brațele sale cu atîta patimă ca și cînd și-ar fi vîndut sufletul, ca să aibă dreptul să fie a lui.

Dar vremea trecea și părea că lui Erlend îi era hărăzit norocul pe care se bizuia. Kristin n-a simțit niciodată că ar fi bănuită de cineva din mănăstire. E drept, Ingebjørg aflase că se întîlnește cu Erlend, dar Kristin își dădea seama că cealaltă nu socotea că e vorba de mai mult decît de o joacă între ei. Kristin vedea bine că nici pe un gînd nu-i putea trece lui Ingebjørg ca o fată logodită, de neam bun, să aibă îndrăzneala de a gîndi să rupă înțelegerea încheiată de părinții ei ; și din nou o străpunse o clipă groaza — poate că era într-adevăr un lucru cu totul nemaipomenit ceea ce făcuse. De aceea dori iarăși ca totul să se descopere, să se sfîrșească odată.

Veni Paștile. Kristin nu înțelegea cum trecuse iarna ; fiecare zi în care nu-l văzuse pe Erlend i se păruse lungă cît un an rău ; iar zilele acestea lungi și rele se înlănțuiseră în săptămîni fără de sfîrșit ; acum însă venise primăvara și Paștile, și nu i se mai părea că trecuse multă vreme de la Crăciun. Îl rugă pe Erlend să nu vină s-o caute de sărbători, iar el îi asculta întotdeauna rugămințile, credea Kristin. Era vina ei cît și a lui că păcătuiseră împreună în timpul postului, dar voia să respecte sărbătorile de Paști, chiar dacă îi era greu să nu-l vadă. Poate că va fi nevoit să plece în curînd — el nu-i vorbise nimic despre un asemenea lucru, ea știa însă că regele era pe moarte și gîndea că împrejurarea asta ar putea să aducă unele schimbări în situația lui Erlend.

Așa stăteau lucrurile, cînd într-una din primele zile de după Paști a fost chemată la vorbitor, unde o aștepta logodnicul ei.

De cum se apropie de ea, întinzîndu-i mîna, Kristin pricepu că se întîmplase ceva. Fața lui nu avea expresia obișnuită ; ochii lui mici, cenușii, nu mai rîdeau și nu luau parte la zîmbetul său. Și nu se putu împiedica să observe că-i stătea bine cînd rîdea mai puțin. Și arăta bine îmbrăcat, cum era, cu un fel de veșmînt de călătorie, o manta albastră largă și lungă, pe care bărbații o numeau „kothardi" și un guler mare cafeniu, cu glugă, lăsat acuma pe spate ; părul său castaniu-deschis se inelase tot din pricina aerului umed.

Stătură de vorbă un timp. Simon fusese la Formo în timpul postului și de acolo se dusese aproape zilnic dincolo la Jørundgård. Toți cei de acolo o duceau bine ; Ulvhild era bine, pe cît se putea ; Ramborg era acasă acum și se făcuse frumoasă și vioaie.

— Anul pe care trebuia să-l petreci aici, la Nonnesaeter, se împlinește zilele astea, zise Simon. Cred că acasă la voi au și început pregătirile pentru logodna noastră.

Și fiindcă Kristin nu zicea nimic, Simon urmă :

— I-am spus lui Lavrans că vreau să vin călare aici, la Oslo, ca să vorbim împreună despre acest lucru.

Kristin, cu privirea în pămînt, spuse liniștit :

— Uite, Simon, aș vrea să vorbim într-o odaie unde să fim numai noi singuri.

— Și eu sînt de aceeași părere, răspunse Simon Andresson. Voiam tocmai să te rog s-o întrebi pe maica Groa, dacă putem să ne plimbăm puțin în grădină.

Kristin se sculă repede și ieși fără zgomot din odaie. Se întoarse curînd, urmată de o călugăriță cu o cheie.

O ușă dădea din vorbitor într-o grădină de zarzavat ce se afla în spatele clădirii, în partea de apus a mănăstirii. Călugărița descuie și ei o urmară afară, unde era o ceață atît de deasă încît nu putea să vadă decît la cîțiva pași înaintea lor, printre copaci. Trunchiurile cele mai apropiate erau negre ca de cărbune. De pe fiecare ramură și creangă picura umezeala. Stratul subțire de zăpadă proaspătă se topea pe pămîntul jilav — dar pe sub tufișuri cîțiva crini mici, albi și galbeni începuseră să înflorească, și o mireasmă proaspătă și răcoroasă se ridica din iarba plină de viorele.

Simon o duse pînă la banca cea mai apropiată. Se așeză și el, cu trupul nițel aplecat înainte și cu coatele pe genunchi. Apoi își ridică ochii la ea cu un ușor zîmbet, nemaiîntîlnit :

— Cam bănuiesc eu ce vrei să-mi spui, zise el. S-a ivit un alt bărbat care-ți este mai drag decît mine ?

— Așa este, răspunse Kristin încet.

— Cred că știu și cine este, răspunse Simon cu o voce mai aspră. Este Erlend Nikulaussøn din Husaby ?

După puțină vreme, Kristin răspunse cu glas scăzut :

— Ai aflat și tu ?

Simon șovăi puțin, și apoi răspunse :

— Doar nu-ți închipui că sînt atît de prost, încît să nu fi simțit nimic cînd am fost împreună de Crăciun ! Atunci n-am putut spune nimic fiindcă eram cu tata și cu mama. De aceea am ținut să vin singur de data asta. Nu știu dacă este înțelept din partea mea, însă mi s-a părut că trebuie să vorbim despre acestea înainte de a ne căsători. S-a întîmplat să-l întîlnesc pe vărul meu, Øistein, ieri cînd am sosit aici. Iar el mi-a vorbit despre tine. Spunea că ai trecut într-o seară prin cimitirul Clement, însoțită de o femeie cu numele de Brynhild Fluga. L-am asigurat, jurînd pe ce am mai sfînt, că n-a văzut bine ; iar dacă-mi spui tu că s-a înșelat, te voi crede pe cuvînt.

— Preotul a văzut bine, răspunse Kristin. Ai jurat strîmb, Simon.

El rămase o bucată de vreme tăcut, apoi întrebă :

— Kristin, știi tu cine este această Brynhild Fluga ?

Și cum ea dădu din cap, tăgăduind, Simon spuse :

— Munan Bårdssøn i-a făcut rost să locuiască aici, într-o casă din oraș cînd s-a însurat. Ea se îndeletnicește cu vînzarea pe sub mînă a vinului și cu alte de-alde astea.

— O cunoști ? întrebă ironic Kristin.

— N-am avut niciodată de gînd să mă fac călugăr sau preot, spuse Simon roșindu-se. Dar n-am nici o mustrare să-mi fac în privința purtărilor mele față de fetele tinere sau de femeile măritate. Nu înțelegi că nu este faptă de om cinstit să te ademenească să ieși seara și să te duci într-un asemenea loc ?

— Erlend nu m-a ademenit, zise Kristin îmbujorată și necăjită, și nu mi-a făgăduit nimic. I-am dat inima mea fără să fi încercat să mă momească ; din prima oară cînd l-am văzut mi-a fost mai drag decît toți ceilalți bărbați.

Simon se juca cu pumnalul său, aruncîndu-l dintr-o mînă în cealaltă.

— Ciudate cuvinte aud din gura logodnicei mele, zise. Frumos început pentru noi doi, Kristin.

Kristin oftă adînc :

— N-ar fi o treabă bună pentru tine să mă iei de nevastă acum, Simon.

— Dumnezeu din cer să știe, căci așa pare a fi, zise Simon Andressøn.

— Atunci pot să mă mîngîi cu gîndul, întrebă Kristin cu blîndețe și spaimă, că mă vei ajuta ca domnul Andres și tatăl meu să rupă învoiala privitoare la nunta noastră ?

— Asta e părerea ta ? zise Simon. După o scurtă tăcere adause : Dumnezeu să știe dacă înțelegi bine ceea ce spui !

— Înțeleg foarte bine, zise Kristin. Știu că după lege nimeni nu poate sili o fată să se căsătorească împotriva voinței sale : căci ea are dreptul să se plîngă în fața judecătorilor...

— Cred că în fața episcopului, zise Simon, zîmbind întunecat. De fapt, n-am avut de ce să cercetez ce spune legea în astă privință. Și nici tu nu crezi că lucrurile vor ajunge atît de departe, încît să fii silită la aceasta. Știi bine că nu-ți voi cere să-ți ții cuvîntul dacă îți este prea greu s-o faci. Dar înțelege că se împlinesc doi ani de cînd s-a hotărît căsătoria noastră — și n-ai spus nici un cuvînt împotrivă pînă acum, cînd toate pregătirile de logodnă și de nuntă sînt gata. Te-ai gîndit ce va însemna dacă acum, deodată, te dai în vileag și-ți calci cuvîntul, Kristin ?

— Bine, dar nici tu nu vrei să mă mai iei, răspunse Kristin.

— Ba da, răspunse Simon scurt. Dacă nu ești de părerea asta, trebuie să te gîndești mai bine...

— Erlend Nikulaussøn și cu mine ne-am făgăduit unul altuia pe credința noastră de creștini, zise ea tremurînd ; ne-am jurat că, dacă nu putem să ne căsătorim,

atunci nici unul din noi nu va mai lua niciodată alt soț sau altă soție...

Simon tăcu vreme îndelungată, apoi spuse întristat:

— Atunci nu înțeleg ce ai vrut cînd ai spus că nici nu te-a ademenit și nici nu ți-a făgăduit nimic; adevărul este că te-a amăgit, scoțîndu-te de sub ascultarea părinților tăi și a rudelor tale. Te-ai gîndit bine ce fel de soț vei avea, dacă te vei căsători cu un bărbat care a luat ca ibovnică pe soția altuia și acum vrea să ia de nevastă pe logodnica altui bărbat?...

Înghițindu-și lacrimile, Kristin șopti cu glas răgușit:

— Îmi vorbești așa ca să mă faci să sufăr.

— Crezi că vreau să te fac să suferi? o întrebă Simon încet.

— Ar fi fost cu totul altfel dacă tu... zise Kristin șovăind. Nici pe tine nu te-au întrebat, Simon... tatăl tău și tatăl meu au fost cei care au încheiat această învoială. Lucrurile ar fi stat altfel dacă m-ai fi ales tu însuți...

Simon înfipse pumnalul în bancă, unde rămase înțepenit. Ceva mai apoi, îl scoase și încercă să-l vîre în teacă, dar nu-i fu cu putință, căci se îndoise la vîrf. Atunci începu din nou să se joace cu el, dintr-o mînă în alta.

— Știi bine, zise el cu glas scăzut și tremurat, știi bine că minți cînd pretinzi că eu nu... Știi bine că eu aș fi vrut să vorbesc cu tine... de multe ori... dar tu te-ai purtat cu mine în așa fel, încît n-aș fi fost un adevărat bărbat dacă aș fi putut s-o spun cuiva... după aceea... chiar dacă ar fi fost să mi se smulgă vorbele din gură cu un clește înroșit la foc... Întîi am crezut că era din pricina morții acelui tînăr. Mi-am zis că trebuie să te las în pace... nu mă cunoșteai pe vremea aceea încă... mi s-a părut că ar fi păcat să-ți tulbur liniștea atît de curînd. Acum văd că nu ți-a trebuit mult timp să uiți... ehei... ehei...

— Nu, făcu Kristin încet. Înțeleg, Simon. Nu pot să-ți cer să fii mai departe prietenul meu.

— Prieten? — și Simon rîse într-un fel ciudat și scurt. Mai ai nevoie de prietenia mea acum?

Kristin roși:

— Tu eşti bărbat, zise ea cu glas scăzut. Şi eşti destul de mare... ca să hotărăşti singur în privinţa căsătoriei tale...

Simon îi aruncă o privire ascuţită. Apoi rîse din nou ca mai nainte.

— Înţeleg. Vrei să spun că eu sînt acela care... Să iau asupra mea vina rupturii acestei logodne... Dacă lucrurile stau astfel şi eşti hotărîtă... dacă ai îndrăzneală şi dacă vrei să mergi pînă la capăt în ceea ce ai plănuit, atunci am s-o fac, zise el încet. Faţă de rudele mele de-acasă şi faţă de toate rudele tale, în afară de una. Tatălui tău trebuie să-i spui adevărul adevărat. Dacă vrei, pot s-o fac în numele tău şi o să caut să-ţi înlesnesc lucrurile pe cît voi putea, dar Lavrans Bjørgulfssøn trebuie să ştie că nu m-am gîndit niciodată să-mi calc cuvîntul pe care i l-am dat.

Kristin strînse cu putere marginile băncii cu amîndouă mîinile ; lucrul acesta o costa mai mult decît tot ceea ce îi spusese pînă atunci Simon Darre. Ridică înspre el o privire speriată. Era palidă la faţă.

Simon se sculă.

— Acum să intrăm, zise. Cred că am îngheţat amîndoi, şi ne aşteaptă şi sora cu cheia. Îţi dau o săptămînă de gîndire, am ceva treburi aici, în oraş. Voi veni să vorbesc cu tine înainte de plecare, căci nu cred că ţii să mă vezi mai devreme.

8

Kristin îşi spuse în sinea ei că, în sfîrşit, o făcuse şi pe asta. Se simţea însă obosită de moarte, cu sufletul sfîşiat şi un dor nebun după braţele lui Erlend.

Rămase trează cea mai mai parte a nopţii şi se hotărî să facă ceea ce niciodată nu îndrăznise pînă acum : să trimită după Erlend. Nu era lucru uşor. Surorile care vedeau de gospodăria mănăstirii nu ieşeau niciodată singure şi ea nici nu cunoştea pe vreuna la care s-ar fi putut gîndi

că ar vrea să meargă ; oamenii de muncă ai mănăstirii erau mai în vîrstă și arareori se apropiau de chiliile călugărițelor — și asta numai cînd aveau de vorbit cu stareța însăși. Nu era decît Olav, un băiețandru care lucra la grădină. Fusese înfiat de maica Groa, de cînd îl găsise într-o dimineață nou-născut, pe treptele bisericii. Lumea spunea că era copilul uneia dintre surorile care vedeau de gospodărie ; aceasta urma să fie făcută călugăriță ; dar după șase luni de carceră — pentru nesupunere gravă, se zicea, și tocmai în timpul acesta fusese găsit copilul — i se dădură veșminte de soră-gospodină și de atunci muncise la cîmp. Kristin se gîndise adesea la soarta sorei Ingrid în lunile acestea, dar nu prea avusese prilejul să stea de vorbă cu dînsa. Era primejdios să se bizuie pe Olav — nu era decît un copil și maica Groa și călugărițele vorbeau și glumeau cu el, cînd îl întîlneau. Dar Kristin se gîndea că de acum înainte nu mai avea mult de pierdut. Și după cîteva zile, într-o dimineață, cînd Olav trebuia să meargă la oraș, Kristin îl rugă să ducă la Akersnes un răvaș, în care-i cerea lui Erlend să găsească o cale de a se întîlni cu dînsa.

În aceeași după-amiază, Ulv, argatul lui Erlend, veni la vorbitor. El spuse că era în slujba lui Åsmund Bjørgulfsson și că întreabă din partea stăpînului său dacă nepoata lui poate să vină puțin în oraș, căci Åsmund nu are vreme să vină sus, la Nonnesaeter. Kristin se aștepta ca lucrurile să iasă rău, cînd însă sora Potentia o întrebă dacă-l cunoaște pe cel trimis, ea îi răspunse că da. Apoi se duse, însoțită de Ulv, la casa Brynhildei Fluga.

Erlend o aștepta în odaia de sus ; era speriat și nervos și ea înțelese numaidecît că îi era din nou teamă de ceea ce părea să-l îngrozească cel mai mult.

Era întotdeauna îndurerată văzîndu-l cît se temea de mult să fi rămas ea însărcinată — acum, cînd nu se mai puteau lipsi unul de altul. În starea de frămîntare în care se afla, ea îi spuse lucrul acesta destul de răspicat. Erlend se făcu roșu ca para focului și, punîndu-și capul pe umărul ei, îi spuse :

— Ai dreptate, Kristin. Trebuie să încerc să te las în pace și să nu pun mereu în joc norocul tău în felul acesta. Dacă vrei...

Ea îl cuprinse în braţe, rîzînd. El însă o strînse cu putere de mijloc, şi o aşează cu sila pe bancă, iar el se aşează de cealaltă parte a mesei. Cum ea îi întinse mîna peste masă, el îi sărută palma cu patimă.

— Am trecut prin mai multe încercări decît tine, zise el cu aprindere. De-ai şti cît de important socotesc că este pentru noi amîndoi să ne putem căsători cu toată cinstea...

— Atunci n-ar fi trebuit să mă faci a ta, zise Kristin.

Erlend îşi ascunse faţa în palma ei.

— Ah, de ar fi dat Dumnezeu să nu-ţi fi pricinuit acest rău, zise.

— Nici tu, nici eu nu dorim aşa ceva, zise Kristin, rîzînd cu înţeles. Numai să ajung să mă împac cu părinţii mei şi cu Dumnezeu că nu mi-ar mai păsa, chiar de-ar fi să mă cunun purtînd legătura de femeie pe cap, în loc de vălul de mireasă. Numai să pot sta împreună cu tine ; de altminteri, gîndesc adesea că mă pot lipsi şi de pace.

— Tu vei fi aceea care va înscăuna din nou cinstea în gospodăria mea, zise Erlend. Şi n-am să te mînjesc cu pata care apasă pe mine.

Kristin dădu din cap. Apoi spuse :

— Atunci te vei bucura să afli că am vorbit cu Simon Andressøn şi că s-a învoit să mă dezlege de înţelegerea încheiată înainte de a te fi întîlnit pe tine.

Erlend fu cuprins de o bucurie vijelioasă şi Kristin trebui să povestească totul. Ea nu-i pomeni nimic din cuvintele jignitoare spuse de Simon despre dînsul, dar îi spuse că el nu vrea să ia asupra lui vina faţă de Lavrans pentru această ruptură.

— E de la sine înţeles, spuse Erlend scurt. Ţin unul la altul, tatăl tău şi el ? Da, cred că o să fiu mai puţin pe placul lui Lavrans.

Kristin luă aceste cuvinte în înţelesul că Erlend îşi dădea seama că ea mai avea încă un drum greu de străbătut pînă la capătul necazurilor — şi îi fu recunoscătoare. Dar el nu mai vorbi despre aceasta ; era plin de bucurie şi spunea că se temuse că ea nu va avea îndeajuns curaj să vorbească cu Simon.

— După cîte văd, tu ţii într-un fel la el, zise.

— Ce poate să-ți pese, zise Kristin, după toate cele petrecute între mine și tine, că-l socotesc pe Simon un om drept și destoinic ?

— Dacă nu m-ai fi întîlnit, zise Erlend, ai fi putut avea zile bune cu el, Kristin. De ce rîzi ?

— Mi-am adus aminte de un lucru pe care mi l-a spus odată doamna Åshild, răspunse Kristin. Nu eram decît un copil pe-atunci, spunea că de zile bune au parte oamenii înțelepți, dar că zilele cele mai bune sînt răsplata celor care au curajul de a fi buni în viață.

— Dumnezeu s-o binecuvînteze pe tușa Åshild că te-a învățat așa ceva, spuse Erlend, luînd-o pe genunchi. E de mirare, Kristin, dar n-am simțit niciodată că ți-e frică.

— N-ai simțit niciodată ? întrebă Kristin, lipindu-se de el

Erlend o ajută să se așeze pe marginea patului, îi scoase pantofii, apoi o trase din nou la masă.

— Nu, nu, Kristin ! Acuma s-a înseninat de-a binelea pentru noi. Nu m-aș fi purtat față de tine așa cum am făcut, zise el mîngîind-o într-una pe păr — dar de fiecare dată cînd te vedeam, îmi părea că este cu totul de necrezut să-mi fie îngăduit să capăt o soție atît de gingașă și de frumoasă. Șezi colea și bea cu mine, o rugă el.

Tocmai atunci se auziră bătăi în ușă ; loviturile păreau a fi de la un mîner de spadă.

— Deschide, Erlend Nikulaussøn, dacă ești aici !

— E Simon Darre, șopti Kristin.

— Deschide, omule, în numele diavolului, dacă ești bărbat ! strigă Simon, bătînd din nou în ușă.

Erlend se duse la pat și își luă spada din cui. Se uită descumpănit în jur : Nu-i nici un loc unde să te ascunzi, în afară de pat...

— Nu s-ar drege lucrurile dacă m-aș ascunde, zise Kristin. Se sculase în picioare și vorbea foarte liniștit, dar Erlend vedea că tremură toată. Trebuie să deschizi, zise ea cu același glas. Simon bătu din nou la ușă.

Erlend se duse și trase zăvorul. Simon intră. Era cu spada scoasă în mînă, dar o vîrî numaidecît în teacă.

Rămaseră un timp locului, fără o vorbă. Kristin tremura ; simțea totuși în această primă clipă o stranie și dulce încordare ; în adîncurile sufletului ei se ridica ceva

care depășea lupta între doi bărbați. Trase adînc aerul în piept: se sfîrșise cu acele zile nemăsurate de așteptare tăcută, de dor și de spaimă. Albă la față și cu ochii strălucitori, își mută privirea de la unul la altul, apoi încordarea ei se preschimbă într-o deznădejde fără seamăn care-i îngheță tot trupul. În privirea lui Simon Darre era mai degrabă un dispreț rece decît mînie și gelozie și vedea că Erlend, îndărătul înfățișării sale sfidătoare ardea de rușine. Îi licări în minte cum aveau să-l judece alții, pentru faptul că o făcuse să vină să-l întîlnească în asemenea loc — și înțelese că era pentru el ca și cînd ar fi primit o palmă peste obraz; simțea că arde de dorința de a scoate spada și de a se năpusti asupra lui Simon.

— De ce ai venit aici, Simon? strigă ea tare și cu groază.

Amîndoi bărbații se întoarseră spre dînsa.

— Ca să te iau acasă, răspunse Simon. Aici nu poți rămîne...

— Nu mai ai dreptul să poruncești Kristinei Lavransdatter, spuse Erlend cu aprindere. Este a mea acum...

— Da, adevărat, zise Simon cu brutalitate, și frumoasă casă de nuntă i-ai pregătit... Se opri puțin, răsuflînd adînc, și, stăpînindu-și glasul, spuse liniștit: Dar eu sînt încă logodnicul ei, pînă va veni Lavrans s-o ia. Pînă atunci am de gînd să apăr cu spada tot ce se mai poate încă salva din cinstea ei, în ochii lumii.

— Nu-i treaba ta, pot s-o apăr eu... și iar roși ca para focului, sub privirile lui Simon. Crezi că am să mă las amenințat de un tinerel ca tine? izbucni Erlend apucînd mînerul spadei.

Simon duse mîinile la spate.

— Nu mi-e atît de frică pentru mine, cît mă tem să nu crezi tu că mi-e frică, zise el cu același glas. La dracu, mă voi bate cu tine, Erlend Nikulaussøn, dacă nu te vei duce s-o ceri pe Kristin tatălui ei, la timpul cuvenit...

— Asta n-am s-o fac la porunca ta, Simon Andressøn, zise mînios Erlend; și din nou fața i se acoperi de roșeață.

— Nu la porunca mea, ci pentru a îndrepta ceea ce ai stricat față de o femeie atît de tînără, răspunse Simon neclintit, și atunci ar fi totuși mai bine pentru Kristin.

Kristin striga în gura mare, chinuită din pricina suferinței lui Erlend, și bătea din picior zicînd :

— Acum pleacă, Simon, du-te, nu te mai privesc treburile noastre.

— Ți-am spus mai adineauri, răspunse Simon, trebuie să mă răbdați pînă ce tatăl tău ne va dezlega unul de celălalt.

Kristin se prăbuși de tot.

— Du-te, du-te, te voi urma numaidecît. Isuse, de ce mă chinuiești astfel, Simon, desigur că nu mai socotești nici tu că merit să ai grijă de treburile mele.

— Nici n-o fac pentru tine, răspunse Simon. Erlend, nu vrei să-i spui să mă urmeze ?

Fața lui Erlend tremura. El îi puse mîinile pe umeri :

— Trebuie să-l urmezi, Kristin. Simon Darre și cu mine o să stăm de vorbă altă dată...

Kristin se ridică, supusă. Își închise haina pe trup. Pantofii ei erau lîngă pat, își aminti, dar nu îndrăzni să-i încalțe sub ochii lui Simon.

Afară se lăsase din nou ceața. Kristin mergea foarte repede, cu capul plecat și cu mîinile încleștate pe mantie. O îneca un plîns cu sughițuri și dorea sălbatic un loc unde să se poată ascunde, să fie singură, să hohotească și iar să hohotească în voie. Se așteptase la tot ce-i mai rău, desigur, la tot ce-i mai rău, dar trecuse printr-o suferință încă neîncercată, care o făcea să se zvîrcolească de durere : aceea de a-l vedea umilit pe bărbatul căruia i se dăduse.

Simon mergea lîngă ea, în timp ce-și zorea pașii pe ulicioare, trecea prin piață și locuri deschise, unde nu se mai vedeau casele — nimic altceva decît ceața. Într-un rînd, cînd ea se poticni de ceva, el o apucă de braț împiedicînd-o să cadă.

— Nu fugi așa, zise el. Se uită lumea după noi. Cum tremuri ! zise apoi, ceva mai blînd. Kristin tăcu, mergînd mai departe.

Luneca în noroiul străzii, își simțea picioarele ude și reci ca gheața, ciorapii pe care îi purta erau din piele subțire — și începeau să se rupă, iar mîzga pătrundea înăuntru pe piciorul gol.

Ajunseră la podul de peste pîrîul mănăstirii și apoi urcară mai încet dealul de pe partea cealaltă.

— Kristin, îi spuse deodată Simon, tatăl tău nu trebuie să afle niciodată cele întîmplate acum.

— Cum ai aflat că eram acolo ? întrebă Kristin.

— Am venit să stau de vorbă cu tine, răspunse scurt Simon. Mi s-a spus atunci despre argatul acela al unchiului tău. Știam că Åsmund se află la Hadeland. Nu sînteți prea pricepuți la scorneli. Ai auzit ce-am spus ?

— Da, răspunse Kristin. Eu i-am trimis un răvaș lui Erlend, ca să ne întîlnim în casa lui Fluga — o cunoșteam pe femeia asta...

— Să-ți fie rușine ! Dar tu nu puteai să știi ce fel de femeie este, pe cînd el... Ascultă, zise Simon hotărît, dacă lucrurile stau astfel că se mai pot ascunde, atunci ascunde față de Lavrans ceea ce ai lepădat în spini. Iar de nu poți, atunci caută de-l scutește de partea cea mai urîtă a rușinii.

— Îi porți multă grijă tatălui meu, zise Kristin tremurînd. Încerca să vorbească îndrăznеț, dar glasul lupta să nu-l sugrume plînsul.

Simon mai făcu cîțiva pași, apoi se opri. Kristin îi întrezărea fața prin ceața care-i învăluia. Niciodată pînă atunci nu arătase așa.

— Am băgat eu de seamă de cîte ori am fost pe la voi, zise el, că voi, femeile, ați înțeles prea puțin ce fel de om este Lavrans. Trond Gjesling spune că el nu vă stăpînește, și ar fi făcut bine să se fi îngrijit de asta, Lavrans care era născut să poruncească oamenilor. Are o fire de conducător, el. Un om pe care ceilalți l-ar fi urmat cu bucurie. Nu mai sînt vremurile prielnice unor asemenea oameni... Tatăl meu l-a cunoscut la Bågahus... Dar s-a întîmplat, pînă la urmă, că el s-a retras sus, acolo, în valea aceea, unde a trăit aproape ca un țăran. S-a însurat prea de tînăr, iar maică-ta, cu firea ei, nu era tocmai potrivită pentru a-i ușura traiul acolo. Are mulți prieteni, ce-i drept, dar să știi că n-are nici unul care să-i poată sta alături... N-a avut norocul să-i trăiască feciorii, și v-a rămas vouă, fiicelor lui, grija de a-i duce neamul său mai departe. Îi va fi dat oare să trăiască acum ziua în care să vadă că una din ele e lipsită de sănătate iar cealaltă de cinste ?

Kristin își apăsa mîinile pe inimă ; i se părea că numai astfel va avea destulă tărie.

— De ce îmi vorbești așa, șopti ea puțin mai tîrziu. Doar nu vrei cu nici un chip să mai fiu a ta.

— Da, desigur că... nu mai vreau, zise Simon, nehotărît. Doamne ! Kristin, îmi aduc aminte de tine din noaptea aceea, în odaia de la Finsbrekken. Dar să mă ia dracu de viu în ziua în care o să mă mai încred vreodată în privirea unei fete ! Făgăduiește-mi că n-ai să-l mai vezi pe Erlend pînă la sosirea tatălui tău, îi spuse el cînd ajunseră în fața porții.

— Asta nu pot să-ți făgăduiesc, răspunse Kristin.

— Atunci o să mi-o făgăduiască el, zise Simon.

— N-am să-l întîlnesc, răspunse repede Kristin.

— Cățelușul pe care l-am trimis odată, zise Simon înainte de despărțire, poți să-l dai surorilor tale — ele îl iubesc atît de mult — dacă nu te supără să-l vezi în casă. Plec mîine dis-de-dimineață călare spre miazănoapte, zise el și îi strînse mîna în chip de bun rămas, în timp ce sora-portăreasă se uita la ei.

Simon Darre coborî spre oraș. Mergea dînd din mîini, cu pumnii strînși, vorbea de unul singur blestemînd în ceață. Se jura că n-o să-i mai pese de dînsa, nu ! Kristin era pentru el ca un obiect pe care îl crezuse a fi de aur curat și care, văzut mai de aproape, nu era decît alamă și tinichea. Albă ca un fulg de nea, îngenunchease și întinsese o mînă deasupra flăcării anul trecut ; iar anul acesta bea vin cu un desfrînat, scos în afara legii, în odaia de sus a lui Fluga. Ei, drace, nu ! Și Lavrans Bjørgulfssøn, care stătea acolo sus, la Jørundgård, plin de încredere, căruia niciodată nu i-a trecut prin minte că ar putea fi înșelat astfel ! Acum, el, Simon, avea să-i ducă vestea și să mintă pentru celălalt ! Tocmai din pricina asta îi ardea inima de durere și de mînie.

Kristin nu avusese de gînd să-și respecte făgăduiala dată lui Simon Darre ; cu toate astea, se întîmplă că nu schimbă decît cîteva cuvinte cu Erlend, într-o seară, sus pe șosea.

Îl ținea de mînă, plină de o stranie rușine, pe cînd el vorbea despre cele petrecute deunăzi în odaia de sus a lui

Brynhild. Cu Simon Andressøn avea să stea de vorbă altă dată.

— Dacă ne-am fi bătut acolo sus, ne-ar fi mers buhul în tot orașul, spuse Erlend cu aprindere. Asta o știa bine și Simon.

Kristin înțelegea cît îl chinuia pe Erlend această întîmplare. De altfel, și ea se gîndise la asta neîncetat. Fără îndoială, în această aventură Erlend făcuse față cu și mai puțină cinste decît ea însăși. Și simțea că acum erau în adevăr un singur trup. Avea să răspundă împreună cu dînsul de tot ce va face el, chiar dacă nu va încuviința faptele lui și avea să sufere în carnea ei, pentru orice rană a lui.

După trei săptămîni, Lavrans Bjørgulfssøn sosi la Oslo să-și ia fata.

Kristin era speriată și-i era inima grea cînd se duse la vorbitor să-și întîmpine tatăl. Mai întîi, de cum îl văzu stînd de vorbă cu sora Potentia, o izbi înfățișarea lui. Poate că nu se schimbase prea mult de cînd se despărțiseră anul trecut, dar ea îl văzuse de-a lungul anilor ca pe un bărbat tînăr, sprinten și chipeș, de care fusese atît de mîndră cînd era mică. Fiecare iarnă și fiecare vară care trecuse peste ei acolo, acasă, lăsase desigur urme pe chipul lui, îmbătrînindu-l — așa cum și ea crescuse, ajungînd o tînără femeie ; dar toate acestea se întîmplaseră fără să bage ea de seamă. Ea nu văzuse pînă atunci că părul lui pălise pe alocuri și căpătase o strălucire ruginie la tîmple, așa cum se ofilește părul bălai. Obrajii erau mai uscați și mai lungi, încît mușchii feței se vedeau ca niște coarde înspre gură ; fața lui albă și rumenă era acum tăbăcită. Nu era adus din spate, dar oasele umerilor se rotunjeau mai tare sub manta. Cînd veni spre dînsa cu mîna întinsă, călca ușor și sigur, dar n-avea totuși mișcările mlădioase și repezi de mai înainte. Desigur că așa fuseseră toate și anul trecut — numai că ea nu băgase de seamă. Poate că li se mai adăugase și o mică trăsătură de descurajare, care scotea acum la iveală acestea. Kristin izbucni în plîns.

Lavrans puse o mînă pe umărul ei și cu cealaltă îi sprijini obrazul.

— Hai, liniștește-te, copila mea, zise cu blîndețe.

— Ești supărat pe mine, tată ? întrebă Kristin cu glas scăzut.

— Cred și eu că sînt supărat, răspunse Lavrans, mîngîind-o pe obraz. Totuși, știi bine că nu trebuie să-ți fie frică de mine, zise el cu întristare. Ei, acum caută de te stăpînește, Kristin. Nu ți-e rușine să te porți așa ? mai spuse el, căci fie-sa plîngea atît de tare încît fu nevoită să se așeze pe bancă. Să nu vorbim despre acestea aici, unde lumea intră și iese într-una. Nu întrebi nimic de maică-ta... nici de surorile tale ?...

— Ce zice mama ? întrebă fiica.

— Ei, cred că-ți închipui... dar să lăsăm acum asta, spuse el din nou. Altfel o duce bine — și se apucă să povestească de acasă, cu glas potolit și limpede, pînă ce Kristin se liniști puțin.

Dar încrederea ei părea să crească din pricina că tatăl ei nu pomenea nimic despre ruperea logodnei. El îi dădu bani de împărțit săracilor pe care-i ținea mănăstirea și daruri pentru fetele cu care fusese mai apropiată ; el însuși dărui din belșug mănăstirii și maicilor — și la Nonnesaeter toată lumea era convinsă că Kristin pleca acum acasă pentru logodna și nunta ei. Ultimul prînz îl luară amîndoi împreună cu stareța Groa, în odaia acesteia, iar maica stareță îi dădu Kristinei un certificat din cele mai bune.

Dar se sfîrși și cu acestea. Își mai luă ultimul rămas bun de la surori și prietene în poarta mănăstirii. Lavrans o duse pînă la calul ei și o ajută să se urce în șa. Era minunat să călărești cu tata și cu argații de la Jørundgård, la vale, de-a lungul acestui drum înspre pod, pe unde se strecurase altă dată în întuneric ; îi părea atît de minunat să meargă călare, cu cinste și liberă, pe străzile orașului Oslo. Se gîndea la alaiul acela măreț de nuntă despre care-i vorbise atît de des Erlend, și i se lăsă o greutate pe suflet ; i-ar fi fost inima mai ușoară dacă el ar fi fost omul care ar fi venit s-o ia. Mai trebuia să treacă încă atîta vreme în care trebuia să fie în taină una și în ochii lumii alta. Dar în clipa aceea îi căzu privirea asupra obra-

zului îmbătrînit și trist al tatălui ei și încercă să-și spună că Erlend avea dreptate...

La han se mai aflau cîțiva călători. Mîncară seara cu toții împreună într-o încăpere mică și cu vatră, în care nu erau decît două paturi : Lavrans și Kristin urmau să se culce acolo, căci erau cei mai aleși oaspeți ai hanului. Ceilalți se ridicară la căderea serii și le urară noapte bună, înainte să plece la culcușurile lor. Kristin se gîndea că se strecurase în odaia Brynhildei și se lăsase în voia brațelor lui Erlend — și era bolnavă de grija și de teama că nu va mai fi niciodată a lui și se simțea stingheră aici.

Tatăl ei ședea pe o bancă și se uita la dînsa.

— Nu trecem pe la Skog de rîndul acesta ? întrebă Kristin ca să rupă tăcerea.

— Nu, răspunse Lavrans. Mi-ajunge pentru o bucată de vreme cîte a trebuit să aud de la unchiul tău pentru că nu vreau să întrebuințez forța împotriva ta, spuse el, privind-o. Da, aș fi vrut să te silesc să-ți ții făgăduiala, adăugă puțin mai tîrziu, dacă Simon n-ar fi spus că nu vrea să ia o soție împotriva voinții ei.

— Nu i-am dat niciodată cuvîntul meu lui Simon, zise Kristin repede. Ai spus totdeauna mai înainte, că nu mă vei sili niciodată la o căsătorie...

— N-ar fi fost nici o silnicie, dacă ți-aș fi cerut să respecți o înțelegere care a fost tot timpul cunoscută de toată lumea, răspunse Lavrans. Ați trecut drept logodiți vreme de două ierni și n-ai spus nici un cuvînt și n-ai arătat nici o împotrivire pînă acum, în urmă, cînd s-a hotărît ziua nunții. Dacă vrei să te ascunzi în dosul faptului că nunta s-a amînat anul trecut, așa încît nu i-ai făgăduit aievea credință lui Simon, atunci am să-ți spun că asta nu este o purtare cinstită.

Kristin stătea cu ochii la vîlvătăile focului.

— Nu știu ce este mai rău, urmă tatăl, faptul că se va spune că l-ai respins pe Simon, sau că se va spune că tu însăți ai fost respinsă. Domnul Andres mi-a trimis de știre... Lavrans roși cînd rosti aceste cuvinte... că este supărat pe băiat și m-a rugat să-i cer despăgubirea pe care o voi socoti că se cuvine. Am fost nevoit să-i răspund, așa cum este și adevărul... că nu știu dacă n-ar fi cumva mai

drept altfel... adică dacă-i vorba de o despăgubire, mai degrabă noi ar trebui s-o dăm. Şi într-un fel şi într-altul, e o ruşine pentru noi.

— Nu înţeleg de ce este o ruşine atît de mare, de vreme ce Simon şi eu mine sîntem de acord, zise Kristin încet.

— De acord ! repetă Lavrans. El nu s-a ferit să ascundă că era nemulţumit, dar a adăugat că, după convorbirea pe care aţi avut-o, este de părere că — dacă stăruieşti să te ţii de cuvînt — nu poate să iasă decît nenorocire. Acum însă trebuie să-mi povesteşti cum s-au întîmplat lucrurile.

— Simon nu ţi-a spus nimic ? întrebă Kristin.

— El părea să aibă în minte, zise tatăl, că te-ai îndrăgostit de alt bărbat. Trebuie să-mi spui cum stau lucrurile în fapt, Kristin.

Kristin stătu puţin pe gînduri.

— Dumnezeu mi-e martor, spuse ea încet, recunosc pe deplin că Simon ar putea fi destul de bun pentru mine, ba încă prea bun. Este însă adevărat că am cunoscut un alt bărbat şi atunci mi-am dat seama că n-aş mai putea avea o clipă fericită în viaţă, dacă ar trebui să trăiesc împreună cu Simon, chiar dacă ar fi stăpîn peste tot aurul din Englitera. L-aş vrea mai bine pe celălalt, chiar dacă n-ar avea decît o singură vacă...

— Doar nu te aştepţi să te dau după un argat ? zise tatăl ei.

— E de seama mea şi chiar mai presus, răspunse Kristin. Am spus numai aşa... dar are destulă avere, atît bunuri cît şi moşii, dar aş vrea mai degrabă să dorm cu el pe paie goale, decît cu un alt bărbat într-un aşternut de borangic...

Tatăl tăcu un timp.

— Uite ce este, Kristin : eu nu vreau să te silesc să te însoţeşti cu un bărbat care nu ţi-e pe plac, deşi numai Dumnezeu şi sfîntul Olav să ştie ce-ai putea avea împotriva acelui bărbat căruia te-am făgăduit. Dar mai e un lucru : acela pe care l-ai îndrăgit este oare un om după care să te pot da ? Tu eşti tînără şi nu prea ai multă minte, dar a-ţi pune ochii pe o fată logodită nu-i faptă de bărbat leal.

— Acestea-s peste voia omului, spuse Kristin cu tărie.

— Da, fără îndoială. Dar cred că înțelegi și tu că nu pot să-i jignesc pe cei de la Dyfrin logodindu-te cu altul de îndată ce i-ai întors spatele lui Simon, și cu-atît mai puțin cu un bărbat care ar putea să pară mai de neam sau să fie mai bogat. Și acum să-mi spui cine este acest bărbat, adăugă el puțin după aceea.

Kristin își împreună mîinile și răsuflă adînc. Apoi spuse foarte încet :

— Asta nu pot, tată. Adevărul este că dacă nu mă cunun cu omul acesta, atunci poți să mă duci înapoi la mănăstire și să mă lași pentru totdeauna acolo — cred că n-aș mai avea mult de trăit. Nu s-ar cădea însă să-ți spun numele lui, înainte să știu dacă are față de mine același gînd pe care-l am eu față de el. Tată... nu mă sili să-ți spun cine este, pînă... pînă se va vedea dacă... dacă are de gînd să vină la tine cu rudele lui, să mă pețească.

Lavrans tăcu vreme îndelungată. Nu putea decît să încuviințeze felul acesta de a judeca al fiicei lui ; în cele din urmă, spuse :

— Bine, atunci să rămînă așa. Este de înțeles că vrei mai bine să ții sub tăcere numele lui, dacă nu știi încă ce gînduri are. Trebuie să te culci acum, Kristin, zise el după un timp — apoi se apropie de ea și o sărută. Mi-ai pricinuit multe necazuri și supărări cu gîndurile astea ale tale, fată dragă, dar știi bine că numai la fericirea ta mă gîndesc. Domnul mi-e martor : așa stau lucrurile, orice-ai face. În el și în buna sa maică îmi pun nădejdea să ne ajute ca lucrurile să se întoarcă înspre bine. Și acum du-te și încearcă să dormi bine.

După ce se culcară, îi păru lui Lavrans că aude un zgomot ușor de plîns, venind dinspre peretele celălalt, unde era culcată fiica lui. Dar el se prefăcu că doarme. N-avea inimă să-i spună că se teme ca vechile vorbe care umblaseră despre Arne și Bentein să fie dezgropate din nou ; și-i apăsa sufletul faptul că nu putea face mare lucru ca bunul renume al copilei sale să nu fie mînjit în spatele său. Și mai rău îl muncea părerea că ea însăși stîrnise în mare parte acestea, prin purtarea ei nesocotită.

III

LAVRANS BJØRGULFSSØN

1

Kristin se întoarse acasă pe o vreme frumoasă de primăvară. Rîul Lågen şerpuia în josul curţii şi al ogoarelor ; prin frunzişul fraged al aninilor se vedea strălucind ca argintul apa rîului şi parcă fulgerările acestea de lumină ar fi avut glas şi ar fi cîntat o dată cu mugetul ei. Cînd se lăsa întunericul, zgomotul apei se auzea mai năbuşit. Zi şi noapte, vuietul rîului umplea văzduhul deasupra Jørundgårdului, aşa încît îi părea Kristinei că înşişi pereţii de bîrne ai casei vibrau şi-i ţineau isonul, ca pîntecele unei cobze.

Şuviţe subţiri de apă licăreau pe coastele munţilor învăluiţi zilnic în ceaţa albăstruie. Căldura ridica din pămînt aburi ce tremurau deasupra poienilor ; spicele de grîu acopereau aproape cu totul ogoarele ; iarba cîmpului era înaltă şi lucea ca mătasea în bătaia vîntului. Dinspre crînguri şi dealuri veneau miresme dulci — şi de îndată ce apunea soarele, se răspîndea un miros puternic, răcoros şi acrişor de sucuri şi plante, de parcă ar fi slobozit răsuflarea adîncă şi lungă a pămîntului alinat. Kristin îşi amintea tremurînd de clipa cînd Erlend o lăsa din strînsoarea braţelor sale. În fiecare seară se culca bolnavă de dor, iar dimineaţa se trezea năduşită şi istovită de vise.

I se părea de neînţeles că ai ei nu spuneau un cuvînt despre singurul lucru ce-i stăpînea mintea. Treceau însă săptămînile una după alta şi toţi tăceau în privinţa ruperii logodnei cu Simon şi nimeni n-o întreba ce avea de gînd.

Tatăl său umbla mult prin păduri, căci acum munca de primăvară se sfîrşise şi se ducea să vadă de răşinarii săi, luînd cu el şoimul şi ciinii şi lipsea zile întregi. Cînd era acasă, vorbea cu fiică-sa tot atît de prietenos ca de obicei, dar părea să n-aibă decît prea puţine a-i spune şi n-o ruga niciodată să-l însoţească atunci cînd pornea călare la drum.

La întoarcerea acasă, Kristin se temuse de mustrările mamei sale — dar Ragnfrid nu-i spusese nimic, şi asta i se păruse şi mai greu de îndurat.

La petrecerea pe care o dădea de Sfîntul Ioan [1], Lavrans Bjørgulfsson împărţea oamenilor săraci din sat toată carnea şi bucatele economisite în casă în ultima săptămînă de post. Cei ce locuiau mai aproape de Jørundgård obişnuiau să vină singuri să-şi ia pomana ; cu acest prilej, erau bine ospătaţi şi Lavrans împreună cu oaspeţii şi cu toţi ai casei se adunau în jurul acestor sărmani — căci unii erau bătrîni şi ştiau multe legende şi cîntece străvechi. Apoi se aşezau în jurul căminului şi-şi petreceau timpul bînd bere şi vorbind liniştit, iar seara jucau în bătătură.

În anul acela, ziua de sărbătoare s-a nimerit a fi friguroasă, dar nimeni nu se întrista căci ţăranii de prin valea aceea începuseră a se teme de secetă. Nu mai plouase de la Sfîntul Halvard şi anul acela fusese aşa de puţină zăpadă pe munţi, încît lumea nu-şi mai amintea de treisprezece ani să fi fost rîul Lågen atît de mic.

De aceea Lavrans şi oaspeţii săi erau bine dispuşi, cînd coborîră jos, în odaia unde se afla căminul, să dea bună ziua celor care aşteptau pomana. Aceştia şedeau în jurul mesei şi mîncau coleaşă şi beau bere, iar Kristin slujea la masă şi-i ajuta pe cei mai bătrîni şi mai bolnavi.

Lavrans şi-a salutat musafirii şi i-a întrebat dacă sînt mulţumiţi. După aceea s-a dus să dea bună ziua unui bătrîn sărman, care se mutase la Jørundgård chiar în ziua aceea. Acesta se numea Håkon ; era un fost oştean al bă-

[1] Sărbătoare a popoarelor nordice ; coincide cu solstiţiul de vară. Se aprind focuri, se cîntă şi se joacă în jurul lor. E o tradiţie păgînă.

trînului rege Håkon, care luase parte la ultima expediție a regelui în Scoția. Fiind sărac lipit și aproape orb, oamenii îi oferiseră să se statornicească într-un bordei, dar el voia mai bine să meargă de la o curte la alta, căci pretutindeni era primit aproape ca un oaspete de cinste, ca un om cu neobișnuit de multă experiență și care văzuse multe prin lume.

Lavrans, cu mîna sprijinită pe umărul fratelui său Åsmund Bjørgulfssøn, care venise la Jørundgård în vizită, îl întrebă și pe Håkon dacă era mulțumit de mîncare.

— Berea e bună, Lavrans Bjørgulfssøn, grăi Håkon. Dar cine ne-a gătit coleașa de astăzi este o gloabă. Bucătarul iubeț arde coleașa, zice zicala — și coleașa asta-i afumată.

— Prost lucru, zise Lavrans, că vă dau coleașă afumată. Dar zicala bătrînească nu se potrivește întotdeauna, așa nădăjduiesc, căci însăși fie-mea a făcut coleașa. Apoi rîse și dădu poruncă lui Kristin și Tordis să se grabească să aducă mai repede tăvile cu carne.

Kristin trecu repede alături, în bucătărie. Inima îi bătea tare, căci văzuse o lucire stranie în ochii unchiului ei cînd Håkon vorbise de bucătar și de coleașă.

Seara tîrziu, îi văzu pe tatăl ei și pe unchiul Åsmund, plimbîndu-se îndelung încoace și încolo prin curte, vorbind. O apucă o frică de-i veni amețeală și nu fu mai liniștită nici a doua zi, cînd își dădu seama că tatăl ei este posac și nemulțumit. Însă Lavrans nu-i spuse nimic. Nici după plecarea unchiului, nu i-a spus nimic. Dar Kristin vedea că el nu mai vorbea atît de mult ca de obicei cu Håkon — și după ce trecură zilele cît urma să stea bătrînul acolo, Lavrans nu-l mai pofti să mai stea încă o bucată de vreme, ci îl lăsă să se mute la curtea vecină.

Erau de altfel destule temeiuri ca Lavrans Bjørgulfssøn să fie nemulțumit și trist în vara aceea, căci amenința să fie o recoltă foarte proastă și țăranii din sat făceau adunări ca să se sfătuiască împreună și să se pregătească de iarna care bătea la ușă. Încă de la sfîrșitul verii era limpede pentru cei mai mulți dintre ei că trebuiau fie să-și taie vitele, fie să se ducă spre miazăzi și să cumpere grîu pe care

să-l aducă acasă, să aibă oamenii ce mînca peste iarnă. Anul dinainte nu fusese bun nici pentru grîu, așa că rezervele erau mai mici ca de obicei.

Într-o dimineață de început de toamnă, Ragntrid se duse cu cele trei fete ale ei ca să se uite la niște pînză pe care o pusese la înălbit. Kristin lăuda mult țesătura mamei sale. Atunci aceasta o mîngîie pe creștet pe Ramborg :

— Asta e pentru zestrea ta, fetiță mică.

— Mamă, zise Ulvhild, dar mie n-o să-mi dai zestre cînd o să mă duc la mănăstire ?

— Știi tu bine că n-o să-ți dau mai puțin decît surorilor tale, îi răspunde Ragnfrid. Dar tu n-o să ai nevoie de aceleași lucruri — și-apoi mai știi că vei rămîne cu tata și cu mine cît om trăi noi, dacă o să vrei.

Iar Kristin zise cu glas nesigur :

— S-ar mai putea, cînd vei intra tu la mănăstire, eu să fiu acolo de mulți ani. Și se uită la maică-sa — dar Ragnfrid tăcea.

— Dacă ar fi fost să mă pot mărita, zise Ulvhild, atunci nu aș fi renunțat niciodată la Simon : e un om atît de plăcut și era atît de mîhnit cînd și-a luat rămas bun de la noi toți !

— Știi bine că tata ne-a oprit să vorbim despre asta, zise Ragnfrid ; Kristin însă răspunse cu îndîrjire :

— Da, știu, lui Simon îi părea mai rău că se desparte de voi, decît de mine.

Mama răspunse supărată :

— Ar fi fost lipsit de mîndrie dacă ți-ar fi mărturisit că-i pare rău ; dar tu nu te-ai purtat frumos cu Simon Andressøn, fata mea. Totuși, ne-a rugat să nu te amenințăm și să nu-ți facem mustrări...

— Gîndea pesemne că m-a mustrat el destul, zise Kristin cu același ton, încît nu mai era nevoie să-mi spună și alții cît sînt de plîns. Dar n-am simțit niciodată că Simon ar fi ținut prea mult la mine mai înainte să priceapă că-mi era mai drag un alt bărbat.

— Voi, duceți-vă acasă, zise mama celor două fete mai mici. Se așezară pe un buștean care se găsea pe acolo, și o trase pe Kristin să șadă lîngă ea. Știi bine, începu ea, că întotdeauna a fost socotită o lege a bunei-cuviințe și a

cinstei ca un bărbat să nu vorbească prea mult de dragoste cu logodnica sa, și nici să nu stea prea mult timp singur cu dînsa sau să se arate prea pătimaș.

— O, aș vrea să știu, zise Kristin, dacă tinerii care se iubesc nu uită niciodată de legile astea și dacă-și amintesc întotdeauna de cele pe care bătrînii le socotesc de cuviință.

— Păzește-te, Kristin, zise mama, de a le uita vreodată — și se opri un timp. Adevărul este, după cît înțeleg, că tatăl tău se teme să nu te fi îndrăgostit de un bărbat după care el nu te-ar da bucuros.

— Ce spunea unchiul ? întrebă Kristin la o vreme.

— Nu spunea altceva, zise mama, decît că Erlend din Husaby are mai bune neamuri decît faimă bună. Da, cred că el l-a rugat pe Åsmund să pună o vorbă pe lîngă Lavrans, iar tatăl tău nu s-a bucurat de loc, aflînd toate acestea.

Kristin însă nu mai putea de bucurie. Erlend vorbise cu unchiul ei. Și ea, care suferise atîta pentru el, nu dădea nici un semn de viață.

Apoi mama adăugă :

— Åsmund a pomenit de asemenea că umblă niște zvonuri prin Oslo, că acest Erlend ar fi locuit pe undeva, prin apropierea mănăstirii și că tu ai fi ieșit să vorbești cu el pe la garduri.

— Și-apoi ? întrebă Kristin.

— Să știi că Åsmund a fost de părere să se facă această legătură, zise Ragnfrid. Dar atunci Lavrans s-a supărat ca niciodată. El a spus că un pețitor care folosește asemenea cale ca să ajungă la fiica lui îl va găsi gata de luptă cu spada trasă. Felul în care ne-am purtat față de cei din Dyfrin a fost destul de necinstit, dar dacă Erlend a fost în stare să te ademenească să alergi pe drumuri împreună cu el, pe întuneric — și asta în timp ce erai într-o mănăstire de călugărițe — atunci avem o dovadă deplină că-i mai bine să te lipsești de un soț ca el.

Kristin își frîngea mîinile în poală și făcea fețe-fețe. Mama ei o cuprinse cu o mînă de mijloc, dar Kristin se smuci, strigînd ca scoasă din fire :

— Dă-mi drumul, mamă ! Ori poate vrei să vezi dacă nu mi s-a îngroșat mijlocul !

În clipa următoare, Kristin se afla în picioare ; ținîndu-se cu mîna de obraz, se uita zăpăcită în jos la maică-sa, ai cărei ochi scăpărau de mînie. Nimeni nu dăduse în ea de cînd era copilă.

— Stai jos ! zise Ragnfrid. Stai jos ! zise ea din nou — și fata ascultă. Mama rămase tăcută o clipă ; cînd începu să vorbească, avea glasul nesigur :

— Eu mi-am dat seama, Kristin, că n-ai ținut niciodată prea mult la mine. Mi-am zis că asta era poate fiindcă gîndeai că nu te iubesc atît de mult, nu atîta cît te iubește tatăl tău. Am lăsat lucrurile așa ; îmi ziceam că atunci cînd vei avea și tu copii, vei înțelege, desigur... Încă de pe vremea cînd erai la sîn a fost așa ; cînd Lavrans se apropia de noi, dădeai drumul sînului și te întindeai după el rîzînd, încît laptele ți se prelingea din gură. Lavrans făcea haz de asta... și Dumnezeu mi-e martor că nu eram supărată pe dînsul. Îl lăsam să se joace și să rîdă de fiecare dată cînd te vedea. Mă gîndeam chiar că-i păcat de tine, micuță făptură, că nu-mi pot opri lacrimile. Teama de a te pierde și pe tine era mai mare decît bucuria de a te avea. Dar Dumnezeu și Maica Domnului îmi sînt martori că nu te iubeam mai puțin decît Lavrans.

Lacrimile curgeau pe obrajii lui Ragnfrid, dar fața îi rămînea liniștită — de asemenea, și glasul.

— Dumnezeu mă știe că niciodată nu mi-a fost ciudă pe taică-tău, nici pe tine pentru prietenia care era între voi. Mă gîndeam că nu-i dăruisem prea multe bucurii în anii petrecuți împreună ; și-mi părea bine că te are pe tine. Mă gîndeam de asemenea că dacă tatăl meu, Ivar, s-ar fi purtat astfel cu mine... Sînt multe, Kristin, de care o mamă ar trebui să-și învețe fiica să se ferească. Am socotit că nu era nevoie ; de vreme ce l-ai urmat pe tatăl tău în toți anii aceștia, trebuia să știi ce este cinstit și drept. Ceea ce ai spus tu adineauri... crezi că m-aș fi putut gîndi vreodată că ai fi în stare să-i faci lui Lavrans o durere ca asta ? Nu vreau să-ți spun decît atîta : că-ți doresc să ai un soț pe care să-l poți iubi. Iată de ce trebuie să te porți cu înțelepciune, și să nu-l faci pe Lavrans să creadă că ți-ai ales un bărbat care va aduce nenorocire pe capul tău și căruia nu-i pasă de liniștea sufletească și de cinstea fe-

meilor. Căci el nu te va da niciodată după un asemenea om, chiar de-ar fi vorba să te scape de o mare rușine. În asemenea împrejurare, Lavrans ar alege mai bine să se bată cu spada cu cel care ți-a stricat viața...

Cu aceste cuvinte, mama se ridică, lăsînd-o singură.

2

În ziua de Sfîntul Bartolomeu, la 24 august, la adunarea din Hauga, a fost ales rege nepotul răposatului rege Håkon. Printre bărbații care au fost trimiși din partea de miază-noapte a Gudbrandsdal-ului la această adunare, se număra și Lavrans Bjørgulfsson. Încă din tinerețe el era socotit un om de încredere al regelui — dar în toți acești ani avusese numai rareori legături cu oastea de pază a regelui și nu căutase niciodată să tragă vreun folos din bunul renume pe care-l dobîndise în urma campaniei împotriva ducelui Erik. De asemenea, el nu ținea să se ducă la adunarea de înscăunare a regelui, dar nu se putea să lipsească. Împuterniciții de la Norddalen mai aveau și misiunea de a încerca să cumpere grîu din părțile de miazăzi ale țării și să-l trimită cu o corabie la Raumsdalen.

Locuitorii satelor erau descurajați și se temeau de iarna care bătea la ușă. Țăranii erau nemulțumiți că pe tronul Norvegiei se urcă iarăși un copil. Bătrînii își aduceau aminte de vremea cînd murise regele Magnus și rămăseseră fiii lui, care erau toți niște copii, iar preotul Eirik spusese :

— *Vae terrae ubi puer rex est.* [1] Asta înseamnă în norvegiană : Noaptea nu e pace din pricina șobolanilor în gospodăria unde pisica nu este decît un pisoi.

Gospodăria rămăsese în grija lui Ragnfrid Ivarsdatter în timpul lipsei soțului ei — ceea ce era bine și pentru Kristin — și pentru dînsa, căci aveau și mintea și brațele încărcate de griji și de munci. Tot satul era la strîngerea mușchiului de pe stînci și la jupuitul copacilor, căci nu era decît

[1] Vai de țara peste care domnește un copil. (L. latină.)

puțin fîn și aproape de loc paie, iar frunzișul care fusese strîns după Sfîntul Ioan era gălbejit și ca vai de el. De sărbătoarea Sfintei Cruci, cînd părintele Eirik purta crucea peste ogoare, erau mulți în alai care plîngeau și se rugau cu glas tare la Dumnezeu să se îndure de oameni și de dobitoace.

La o săptămînă după Ziua Crucii, se întoarse și Lavrans Bjørgulfsson de la adunare.

Trecuse de mult ceasul culcării, dar Ragnfrid ședea încă în țesătorie. Avea atîta treabă în timpul zilei, încît lucra adesea pînă seara tîrziu la țesut și la cusut. Îi plăcea să stea în țesătorie. Era, după cîte se spunea, cea mai veche clădire a gospodăriei. I se mai zicea și casa femeilor și lumea spunea că dăinuiește încă de pe vremea păgînilor. Kristin și cu Astrid, fata din casă, erau cu dînsa, și țeseau în fața vetrei.

Șezuseră un timp, tăcute și somnoroase, cînd auziră deodată un tropot de cal; venea un om călare în fuga mare, prin curtea umedă. Astrid ieși în odaia din față și se uită afară; curînd se întoarse, urmată de Lavrans Bjørgulfsson. Atît nevastă-sa cît și fiică-sa își dădură de îndată seama că era destul de amețit de băutură. Se clătina pe picioare, apucîndu-se de parul cu care se trăgea ușița fumului, în timp ce Ragnfrid îi scotea mantaua udă leoarcă și pălăria și-i desfăcea cingătoarea spadei.

— Unde i-ai lăsat pe Halvdan și pe Kolbein? întrebă ea cam speriată, te-ai despărțit de ei pe drum?

— Nu. M-am despărțit de ei la Loptsgård, zise el zîmbind. Mi-a venit dintr-o dată un dor de casă... nu mai aveam liniște pînă să ajung acasă... ei s-au culcat acolo, iar eu am încălecat pe Gullsvein și m-am grăbit încoace... Astrid, adu-mi ceva de mîncare, zise el către fată. Pune mîncarea aici, ca să nu mai mergi atîta prin ploaie. Dar grăbește-te, n-am mîncat nimic de dis-de-dimineață...

— Dar n-ai mîncat la Loptsgård? întrebă soția, mirată. Lavrans se așează pe bancă, clătinîndu-se încoace și încolo, rîzînd:

— Era de mîncare cîtă vrei, dar n-aveam eu poftă cît am stat acolo. Am bătut cîtva timp cu Sigurd... dar... apoi

m-am gîndit că-i mai bine să mă-ntorc acasă de-ndată, decît să aştept pînă mîine dimineaţă.

Astrid intră cu bere şi mîncare. Mai aducea şi încălţăminte uscată pentru stăpînul ei.

Lavrans se căznea să-şi scoată pintenii, dar era gata să vină în nas.

— Vino încoa, Kristin, o rugă el, şi-l ajută pe taică-tu. Ştiu că o faci cu dragă inimă, da, cu dragă inimă... astăzi.

Kristin se supuse şi îngenunche lîngă el. Atunci el îi apucă faţa între palme, ridicînd-o înspre dînsul.

— După cum ştii, draga mea fată, eu nu-ţi vreau decît binele. N-aş vrea să te necăjesc, dacă nu mi-aş da seama că te feresc astfel de multe necazuri în viitor. Eşti încă atît de tînără, Kristin... Abia ai împlinit şaptesprezece ani în anul ăsta... la trei zile după Sfîntul Halvard... ai şaptesprezece ani.

Kristin isprăvise cu scosul pintenilor. Se scu a cam palidă şi se aşeză din nou pe scăunelul de lîngă vatră.

Lavrans părea că se mai dezmeticise întrucîtva, pe măsură ce se sătura. El răspunse la întrebările pe care i le puneau soţia şi fata din casă despre solemnitatea de la care venea — da, fusese foarte frumos. Cumpăraseră şi grîu, şi ceva făină, şi malţ, o parte în Oslo şi o parte la Tunsberg ; era marfă străină şi s-ar putea să fie mai bună — după cum s-ar putea să fie şi mai proastă. Da, întîlnise multă lume, atît rude cît şi cunoscuţi, care le-au trimis salutări. Dar la toate întrebările răspundea scurt.

— Am vorbit cu domnul Andres Gudmundssøn, zise el după ce ieşise Astrid. Simon s-a logodit cu tînăra văduvă din Mandvik. Nunta are loc la Dyfrin de Sfîntul Andrei. De rîndul acesta, băiatul a făcut cum a crezut el. Am căutat să mă ţin departe de domnul Andres la Tunsberg, dar el m-a căutat ; a ţinut să-mi spună că ştie cu totul sigur că Simon a întîlnit-o pentru prima oară pe doamna Halfrid pe la mijlocul verii anului acestuia. Se temea să nu cred că Simon avusese în vedere această căsătorie bogată, înainte de a strica logodna. Lavrans zîmbi cam cu tristeţe. Înţelegeţi, omul ăsta cinstit se temea tare să nu credem aşa ceva despre fiul său.

Kristin răsuflă ușurată. Se gîndea că aceasta fusese pricina frămîntării tatălui ei. Poate că nădăjduise tot timpul că s-ar mai putea totuși ajunge la o căsătorie între Simon Andressøn și dînsa. La început, se temuse să nu fi aflat ceva despre purtarea ei la Oslo.

Kristin se ridică și spuse noapte bună. Atunci tatăl îi spuse să mai rămînă puțin.

— Mai am o veste, zise Lavrans. Aș putea să nu ți-o spun, dar e mai bine să știi. Și anume : trebuie să încerci să-l uiți pe bărbatul de care te-ai îndrăgostit.

Kristin stătea cu brațele în jos și cu capul plecat. Ridică fruntea și-l privi în față pe tatăl ei. Mișcă din buze, dar nu izbuti să scoată nici un sunet.

Lavrans ocoli privirea fiicei sale, apoi făcu o mișcare cu mîna spunînd :

— Tu știi bine că nu m-aș împotrivi, dacă aș ști că în adevăr ar fi spre binele tău.

— Ce știri sînt acelea pe care le-ai aflat în călătoria ta, tată ? întrebă Kristin, cu glas deslușit.

— Erlend Nikulaussøn și ruda sa domnul Munan Bårdssøn au venit să mă întîlnească la Tunsberg, răspunse Lavrans. Domnul Munan te-a cerut în căsătorie în numele lui Erlend — și eu am răspuns „nu".

Kristin rămase un timp locului, răsuflînd din greu.

— De ce nu vrei să mă dai lui Erlend Nikulaussøn ? întrebă ea.

— Nu știu în ce măsură îl cunoști pe acest bărbat cu care vrei să te căsătorești, zise Lavrans. Dacă nu poți pricepe singură pricina pentru care nu mă învoiesc la căsătoria asta, atunci nu va fi plăcut pentru tine s-o afli din gura mea.

— Din pricină că a fost afurisit de biserică și scos în afara legii ? întrebă Kristin cu același glas.

— Știi tu de ce regele Håkon a izgonit de la curtea sa pe ruda lui apropiată — și de ce Erlend a fost pînă la urmă afurisit pentru că a călcat porunca episcopului — și mai știi că n-a plecat singur din țară ?

— Da, răspunse Kristin cu voce nesigură. Și mai știu că n-avea decît optsprezece ani cînd a cunoscut-o pe femeia aceea, pe țiitoarea lui...

— Eram de-aceeași vîrstă cînd m-am însurat, răspunse Lavrans. Pe vremea cînd eram eu tînăr, se socotea că un bărbat de optsprezece ani e în stare să răspundă de sine și să aibă grijă de sufletul său și al altora.

Kristin rămase tăcută.

— I-ai zis țiitoare femeii aceleia cu care a trăit împreună timp de zece ani și cu care a făcut copii, zise Lavrans după un timp. N-aș putea fi fericit în ziua în care i-aș da drumul fetei mele să plece din casă cu un bărbat care a trăit în văzul lumii cu o țiitoare, timp de ani de zile, înainte de căsătorie. Știi doar că n-a fost numai o legătură oarecare.

— Pe doamna Åshild și pe domnul Bjørn nu i-ai judecat cu atîta asprime, zise Kristin în șoaptă.

— Totuși, nu pot spune că m-aș bucura să ne încuscrim cu ei, răspunse Lavrans.

— Tată, zise Kristin, ai fost dumneata atît de fără de păcate în toată viața încît să-l poți judeca atît de aspru pe Erlend ?...

— Dumnezeu mă știe, răspunse Lavrans cu asprime, că nu socotesc pe nici un bărbat mai păcătos ca mine, în fața lui. Dar nu mi se poate totuși cere să-mi dau fata după orice bărbat care vrea s-o pețească, numai sub cuvînt că sîntem cu toții păcătoși și avem nevoie de milostivirea Domnului.

— Știi bine că nu asta am vrut să spun, răspunse Kristin cu aprindere. Tată... mamă... ați fost și voi tineri, nu vă puteți aduce aminte măcar atîta, că nu este ușor să te ferești de păcatele la care te îndeamnă dragostea ?

Lavrans se făcuse roșu ca sîngele.

— Nu, răspunse el tăios.

— Atunci nu-ți dai seama ce faci, țipă Kristin deznădăjduită, dacă mă desparți de Erlend Nikulaussøn !

Lavrans se așeză din nou pe bancă.

— N-ai decît șaptesprezece ani, Kristin, începu el din nou. S-ar putea ca el și cu tine... ca voi doi să vă iubiți mai mult decît credeam. Dar el nu mai este atît de tînăr, încît să nu-și dea seama... Dacă era un om cumsecade, nu se apropia de o copilă atît de tînără, necoaptă ca tine, cu cuvinte de dragoste... iar de faptul că erai logodită cu

altul pare să nu fi ținut seama cîtuși de puțin... Dar eu nu-mi dau fata după un om care are doi copii cu o femeie cununată în lege cu un alt bărbat. Știi că are copii ? Ești prea tînără ca să înțelegi că o nelegiuire ca asta aduce certuri fără de sfîrșit și dihonie în familie. Omul nu poate să se lepede de odrasla lui și nici să-i croiască o soartă mai bună... și întîmpină greutăți, cînd vrea să-și căpătuiască fiul sau să găsească pentru fiica sa un soț mai binevăzut decît o slugă sau un țăran sărac. Copiii aceștia n-ar mai fi alcătuiți din carne și sînge dacă n-ar ajunge să vă urască pe tine și pe copiii tăi... Nu înțelegi, Kristin... că asemenea păcate... poate că Dumnezeu le iartă mai ușor decît pe altele, însă ele apasă asupra familiei și o fac să se năruie, fără scăpare ? M-am gîndit și eu la Bjørn și la Åshild... Iată-l pe acest Munan, fiul ei, bucșit de bănet și făcînd parte din sfatul regelui ; el și cu frații lui au căpătat și partea de moștenire a mamei lor ; ei, află că nu s-a dus s-o vadă pe mama lui, care trăiește în sărăcie de ani de zile. Și ăsta-i omul pe care prietenul tău l-a ales să fie purtătorul lui de cuvînt. Nu, nu, îți spun ! Cîtă vreme mai trăiesc eu pe pămînt, nu vei intra în familia asta.

Kristin își acoperi obrazul cu palmele și spuse izbucnind în plîns :

— Atunci mă voi ruga de Dumnezeu zi și noapte, dacă nu te răzgîndești, să mă ia de pe lumea asta.

— E de prisos să mai vorbim în seara asta ! zise tatăl chinuit. Tu poate că nu mă înțelegi, dar eu trebuie să hotărăsc pentru tine astfel, încît să pot răspunde în fața cugetului meu. Și acum du-te de te culcă, draga mea.

Îi întinse mîna, dar ea se făcu că n-o vede și ieși hohotind.

Părinții rămaseră încă un timp în odaie. Apoi Lavrans zise soției sale :

— Adu-mi, te rog, nițică bere... Sau nu, mai bine adu-mi vin. Sînt obosit...

Ragnfrid făcu precum o rugase el... Cînd se întoarse cu cana cea mare, soțul ei stătea cu fața ascunsă în palme. Își ridică privirea, îi atinse cu mîna basmaua, îi pipăi brațele :

— Biata de tine, ești udă toată ! Bea cu mine, Ragnfrid !

Ea se mulțumi să ducă paharul la gură.

— Nu așa, bea cu mine, zise Lavrans cu tărie și vru să-și ia nevasta pe genunchi. Ea îi făcu pe plac în silă. Lavrans zise :

— Nădăjduiesc că vei fi de partea mea în treaba asta, nevastă ? Căci ce e mai bine pentru Kristin este să priceapă de la bun început că trebuie să și-l scoată din cap pe omul acela.

— O să-i fie greu copilei, spuse mama.

— Da, înțeleg, răspunse Lavrans.

După un răstimp de tăcere, Ragnfrid întrebă :

— Cum arată acel Erlend din Husaby ?

— De, zise Lavrans, îngîndurat. E un băiat frumos... în felul lui. Dar nu pare să fie bun decît să încînte femeile.

Tăcură iar un timp, apoi Lavrans urmă :

— Moștenirea grasă ce i-a rămas de la omnul Nikulaus, a avut el grijă s-o toace destul. Nu pentru un ginere ca el m-am trudit să asigur viitorul copiilor mei.

Mama se plimba neliniștită de colo pînă colo prin odaie. Lavrans urmă :

— Ceea ce mi-a plăcut cel mai puțin a fost încercarea de a-l cumpăra pe Kolbein cu arginți, ca să-i ducă în taină Kristinei un răvaș din partea lui.

— Ai citit răvașul ? întrebă Ragnfrid.

— Nu, mi-a fost silă să-l citesc, zise Lavrans aspru. I l-am dat înapoi domnului Munan, spunîndu-i părerea mea despre o astfel de purtare. Își pusese și pecetea pe el — nu știu ce să mai spun de copilăriile astea. Domnul Munan mi-a arătat pecetea, era sigilul regelui Skule, pe care Erlend l-a moștenit de la tatăl său. Își închipuie, pesemne, că asta m-ar face să gîndesc că-i o mare cinste pentru mine să-mi ceară ei fata. Dar eu cred că domnul Munan n-ar fi pus atîta inimă în sprijinul cererii lui Erlend, dacă n-ar fi înțeles limpede că o dată cu acest om se năruie puterea și fala neamului Husaby, cîștigată în zilele domnului Nikulaus și domnului Bård. Erlend nu se mai poate aștepta acuma să încheie o căsătorie cu o fată de același rang ca el.

Ragnfrid se opri în dreptul soțului ei :

— Nu știu dacă ai dreptate în privința asta, Lavrans. Mai întîi trebuie să ne amintim că, în vremurile de astăzi, mulți stăpîni ai marilor moșii din împrejurimi au fost nevoiți a se mulțumi cu mai puțină putere și strălucire decît părinții lor. Tu însuți știi că e mult mai greu acum decît era odinioară să dobîndești avere, fie din roadele pămîntului, fie din negoț...

— Știu, știu, o întrerupse el nerăbdător, deci trebuie cu-atît mai mult să ai grijă să aperi ceea ce ai moștenit.

Dar nevastă-sa urmă :

— Și mai e ceva : nu mi se pare că Kristin ar fi o pereche nepotrivită pentru Erlend. În Suedia neamul tău face parte dintre cele mai alese ; bunicul tău și tatăl tău au venit în țara noastră purtînd titlul de cavaler. Strămoșii mei au fost feudali din tată în fiu, vreme de sute de ani, pînă la Ivar cel Bătrîn ; tatăl meu și bunicul meu erau cîrmuitori de ținut. E drept că nici tu și nici Trond n-ați căpătat titluri de noblețe, nici pămînturi de la rege. Dar cît despre asta, se poate spune că nici cu Erlend Nikulaussøn lucrurile nu stau altfel.

— Nu-i totuna, spuse cu aprindere Lavrans. Căci Erlend avea puterea și titlul de cavaler — și le-a pierdut, pentru că s-a făcut vinovat de preacurvie. Dar văd acuma că și tu ești împotriva mea, poate crezi și tu ca Åsmund și ca Trond, că-i o cinste pentru mine dacă acești boieri mari binevoiesc să-mi primească fiica în familia lor.

— Ți-am mai spus, răspunse Ragnfrid cam întărîtată, că n-ai de ce să te simți jignit într-atît, încît să te temi că neamurile lui Erlend ar socoti că se înjosesc prin această încuscrire. Dar nu pricepi tu, după tot felul de semne, că copila asta blîndă și supusă a îndrăznit să ni se împotrivească și să-l înlăture pe Simon Darre, n-ai băgat de seamă că Kristin este cu totul alta de cînd s-a întors de la Oslo, nu vezi că se poartă ca și cînd ar fi vrăjită ? Nu înțelegi că-i este atît de drag omul acesta, încît dacă nu te îndupleci, s-ar putea să se întîmple o mare nenorocire ?

— Ce vrei să spui ? întrebă tatăl privind-o cu asprime.

— Mulți își salută ginerele pe drum fără să știe că le este ginere, spuse Ragnfrid.

Lavrans rămase înmărmurit ; apoi, cu încetul, se făcu alb la față.

— Tu, care-i ești mamă, zise el răgușit, ai... ai văzut... semne atît de vădite... încît îndrăznești să aduci asemenea învinuire propriei tale fiice ?

— Nu, nu, răspunse repede Ragnfrid. N-am vrut să spun ceea ce gîndești tu. Dar nimeni nu poate ști nici ce s-a întîmplat, nici ce se poate întîmpla în viitor. Ea n-are decît un singur gînd : îl iubește pe omul acela, asta o știu, și s-ar putea să ne dovedească într-o zi că ține mai mult la el decît la cinste... sau la viață !

Lavrans sări în sus :

— Ce, ai înnebunit ?! Cum poți gîndi așa despre copila noastră bună și frumoasă ! Nu i s-a întîmplat nimic acolo, la călugărițe. Doar nu e o fată din acelea care păzește vacile și se întinde cu băieții pe după garduri. Nu pricepi că n-a putut să se întîlnească sau să vorbească cu omul ăsta de prea multe ori ?... O să-i treacă ei ! Cred că nu-i decît o toană de fată tînără. Dumnezeu mi-e martor că-mi vine foarte greu s-o văd atît de întristată, dar cred că nu te îndoiești nici tu că are să-i treacă. Vorbești de viață, de cinste... Aici, la noi acasă, pot să veghez asupra fiicei mele, nu-i așa ? Și-apoi, nu cred că o fată de neam bun, crescută în credința creștină și simțul onoarei poate să renunțe atît de ușor la cinste sau la viață. Ehei, da, despre de-alde astea unii scriu poezii, dar eu unul cred că atunci cînd un băiat sau o fată se simt ispitiți să cadă în păcat, fac o poezie, se simt ușurați și nu mai ajung la fapte...

Tu însăți, zise el oprindu-se în fața soției sale, ai fi dorit mai bine să ai de soț pe un alt bărbat, atunci cînd ne-am cununat noi. Cum ți-ar fi fost viața, după părerea ta, dacă tatăl tău te-ar fi lăsat să faci după voia ta ?

Acum era rîndul lui Ragnfrid să se facă albă ca varul.

— Doamne, Isuse și Maica Domnului ! Cine ți-a spus ?...

— Sigurd din Loptsgård mi-a spus cîte ceva... asta s-a întîmplat curînd după ce ne-am mutat în valea asta, spuse Lavrans. Dar răspunde-mi la ce te-am întrebat, crezi că ai fi fost mai fericită dacă Ivar te-ar fi dat după omul acela ?

Femeia stătea cu capul în piept.

— Bărbatul acela, răspunse ea atît de încet că abia se auzea, n-a vrut să mă ia.

Un fior îi străbătu tot trupul şi lovi cu pumnul strîns în aer.

Atunci Lavrans puse mîinile pe umerii ei.

— Asta a fost ? întrebă el copleşit — în timp ce o mirare adîncă şi dureroasă răzbătea în glasul lui. Asta a fost... în toţi anii aceştia l-ai jelit pe el, Ragnfrid ?

Femeia tremura tare, dar nu spunea nimic.

— Ragnfrid ? întrebă el ca mai înainte. Dar mai tîrziu... după moartea lui Bjørgulf... şi atunci... cînd... cînd mi-ai cerut... să mă port cu tine... aşa cum nu puteam să mă port... te gîndeai atunci la el ? şopti plin de teamă, tulburat şi chinuit.

— Cum ţi-a putut veni gîndul ăsta ? zise ea, gata să plîngă.

Lavrans îşi apăsă fruntea pe fruntea soţiei sale şi-şi legăna încet capul încolo şi încoace.

— Nu ştiu. Eşti atît de ciudată... şi toate cîte mi le-ai spus astă-seară. M-am speriat, Ragnfrid. Vezi bine, nu înţeleg sufletul femeilor...

Ragnfrid zîmbi slab şi-l cuprinse cu braţele de gît.

— Dumnezeu ştie, Lavrans. Am cerşit de la tine pentru că te iubeam mai mult decît se cuvine unui suflet omenesc. Şi-l uram pe celălalt atît de mult, încît îmi dădeam seama că-l bucur astfel pe satana.

— Eu te-am iubit din toată inima, dragă nevastă, zise Lavrans încet, sărutînd-o. Asta o ştii ? Şi-mi pare că ne-am împăcat bine împreună... Ragnfrid, Ragnfrid !...

— Ai fost soţul cel mai bun, răspunse ea hohotind uşor, apoi îşi ascunse faţa la pieptul lui.

El o strînse cu putere în braţe :

— În noaptea asta mi-ar plăcea să dorm cu tine, Ragnfrid. Şi dacă ai vrea să fii cu mine aşa cum erai în zilele de demult, atunci aş fi... ca nebun...

Ragnfrid înţepeni în braţele lui şi se trase puţin înapoi.

— Acum este vremea postului, zise ea în şoaptă... şi neobişnuit de aspru.

— Adevărat. Bărbatul rîse puțin. Noi doi, Ragnfrid, am ținut toate posturile, căutînd să trăim după porunca lui Dumnezeu în toate privințele. Iar acum, aproape că mi se pare... că am fi fost poate mai fericiți dacă am fi avut mai multe de care să ne căim...

— Nu vorbi așa, se rugă soția deznădăjduită, apăsîndu-și mîinile ei slabe pe tîmplele lui. Doar știi că nu vreau să faci altceva decît ceea ce socotești tu că este drept.

El o cuprinse încă o dată... gemînd cu glas tare :

— Dumnezeu s-o ajute ! Dumnezeu să ne ajute pe toți ! Sînt obosit, zise el dîndu-i drumul. Cred că te duci și tu să te odihnești acum ?

Lavrans rămase în prag și așteptă pînă ce ea stinse focul din vatră, suflă în lampa cea mică de fier de lîngă război și strînse între degete fitilul încă roșu pînă se stinse. Apoi se duseră împreună prin ploaie, dincolo, la casa de locuit.

Bărbatul pusese piciorul pe prima treaptă a scării ce ducea la odaia de sus, cînd se întoarse spre nevasta lui, care era încă la ușa de intrare. O mai cuprinse o dată în brațe, strîngînd-o puternic și o sărută în întuneric. Apoi făcu semnul crucii peste fața ei și se urcă sus.

Ragnfrid se grăbi să se dezbrace și se vîrî în pat. Rămase un timp, ascultînd pașii bărbatului ei din odaia de lîngă pod... Apoi se auzi de sus scîrțîind patul — și în urmă, liniște. Ragnfrid își încrucișă brațele subțiri peste sînii ei veștejiți.

Da, Dumnezeu să mă ajute, gîndi ea. Ce fel de femeie era ea, și ce fel de mamă ? În curînd va fi bătrînă ; și totuși, rămăsese aceeași. Nu mai cerșea acum ca pe vremea cînd erau tineri, cînd îl asalta și-l încolțea pe omul acesta care se închidea în el — sfios și rușinat, în timp ce ea ardea de dorință — care era rece ca o stană de piatră cînd ea voia să-i dăruiască mai mult decît dreptul lui de soț. Așa se petrecuseră lucrurile... și așa rămăsese însărcinată de atîtea ori... de fiecare dată umilită din cale-afară, rușinată că nu se putea mulțumi cu dragostea lui călîie de soț legiuit. Dar cînd, așteptînd un copil, avea nevoie de bunătate și de duioșie, atunci el îi dădea cu prisosință și generozitate... Grija blîndă și neobosită a acestui om față

de dînsa cînd era bolnavă și chinuită, cădea ca o rouă asupra firii ei aprinse. Lavrans lua bucuros asupră-și toate greutățile ei... dar era ceva în el pe care nu voia să-l dăruiască. Ragnfrid își iubise copiii atît de mult, încît simțise că parcă-i smulge cineva inima din piept de fiecare dată cînd pierduse cîte unul... Doamne, Doamne, din ce plămadă era alcătuită femeia asta, care în mijlocul durerii avusese puterea să guste această picătură de dulceață, cînd Lavrans lua asupra lui jalea ei și o adăuga la durerea din inima lui ?

Kristin... o, s-ar fi aruncat bucuros în foc pentru fata ei... Lavrans și copila nu credeau, dar așa era. Cu toate acestea, simțea acum față de fiica ei o mînie vecină cu ura — ca să-și mai uite din jalea pricinuită de jalea copilei, dorise Lavrans în astă-seară să se culce cu nevasta lui.

Ragnfrid nu îndrăznea să se scoale din pat căci nu știa dacă Kristin era trează dincolo, în patul celălalt. Se ridică fără zgomot în genunchi și încercă să se roage, cu fruntea lipită de tăblia de la picioarele patului : pentru fiică, pentru bărbat și pentru ea însăși. În timp ce frigul îi înțepenea cu încetul trupul, ea ieși din nou afară, în noapte, să se plimbe ca de obicei, căutînd să găsească pentru inima ei un drum către un liman de pace.

3

Haugen se afla sus, pe povîrnișul muntelui, în partea apuseană a văii. În noaptea aceasta cu lună, totul era învești mîntat în alb. Valuri peste valuri, munții albi se rotunjeau sub cerul albăstrui și sărac în stele. Pînă și umbrele pe care coamele și vîrfurile munților le aruncau pe întinderile acoperite de zăpadă păreau stranii de ușoare și de luminoase, fiindcă luna plutea foarte sus.

Jos, în vale, albea pădurea plină de zăpadă și de chiciură, împrejmuind ogoarele — albe și ele, și presărate cu case îngrădite cu uluci. Însă jos de tot, în fundul văii, umbrele se îndesau, prefăcîndu-se în întuneric.

Doamna Åshild ieşi din grajdul vitelor, trase uşa după ea şi se opri niţel afară, în zăpadă. Pretutindeni alb — şi totuşi, mai erau încă peste trei săptămîni pînă în postul Crăciunului. Ger la Sfîntul Clement, asta însemna că iarna se aşezase de-a binelea. Păi da, aşa se întîmplă de obicei în anii secetoşi.

Bătrîna oftă adînc în singurătate. Iar iarnă, şi frig, şi însingurare. Apoi îşi luă găleata de lapte şi felinarul şi porni spre casă. Se mai uită o dată în jur.

La jumătatea drumului, pe coasta dealului se vedeau patru puncte negre venind dinspre pădure. Patru oameni călări ; un vîrf de suliţă lucea în bătaia lunii. Înaintau cu greu — numai trecuse nimeni pe acolo după căderea zăpezii. De ce oare veneau încoace ?

Patru oameni înarmaţi... Nu era de crezut că ar veni cineva la dînsa cu gînduri curate, astfel însoţit. Se gîndi la lada cu averea ei şi a lui Bjørn. Să se ascundă în căsuţa de alături ?

Privi afară, la iarna şi la pustiul din jur. Apoi intră în odaie. Cei doi cîini bătrîni, culcaţi în faţa cuptorului, dădură din coadă, bătînd în podea. Cîinii cei tineri erau plecaţi cu Bjørn, pe munte.

Ea suflă în jeraticul din vatră, puse lemne pe foc, umplu ceaunul cu zăpadă şi-l aşeză deasupra. Strecură laptele turnîndu-l într-o strachină de lemn, şi-l duse în cămara de lîngă odaia din faţă.

Apoi îşi scoase rochia de dimie spălăcită şi murdară care duhnea a grajd şi a năduşeală, se îmbrăcă într-un veşmînt albastru-închis şi îşi schimbă basmaua de cit albastru cu una albă de in, pe care o potrivi peste cap şi umeri. Îşi scoase ghetele grele de piele şi se încălţă cu pantofi cu agrafe de argint.

Apoi se apucă să rînduiască prin odaie, netezi pernele şi blănurile de pe patul pe care dormise Bjørn în timpul zilei, şterse masa cea lungă şi îndreptă pernele de pe bancă.

Doamna Åshild era în faţa vetrei şi învîrtea mîncarea de seară, care fierbea în ceaun, cînd cîinii începură să latre. Auzi tropotul cailor în curte, apoi cîţiva oameni intrară în odaia din faţă, iar unul din ei izbi cu suliţa în uşă. Åshild

trase oala de pe foc, își potrivi rochia și, întovărășită de cîini, se duse să deschidă.

Afară, în curtea luminată de lună, se aflau trei bărbați tineri, care țineau patru cai plini de chiciură. Cel ce intrase în odaia din față, strigă vesel :

— Tușă Åshild, vii tu singură să-mi deschizi ? ! N-am ce zice ! Ce noroc !

— Cum, tu erai, nepoate ? Atunci pot să spun și eu la fel ! Intră în casă, că-ți duc eu oamenii la grajd.

— Ești singură în gospodărie ? întrebă Erlend, însoțind-o în vreme ce ea le arăta oamenilor locul.

— Da, Bjørn și cu argatul nostru sînt duși cu sania ; au plecat să aducă din nutrețul pentru vite, pe care l-am strîns sus pe munte, zise Åshild. Iar slujnică n-am, făcu ea rîzînd.

Curînd după aceea, cei patru bărbați tineri ședeau pe bancă, rezemați cu spatele de masă, privind la bătrîna care, în tăcere, le pregătea de mîncare, apoi puse fața de masă și așeză deasupra o lumînare aprinsă, aduse unt, brînză, o șuncă de urs și o grămadă mare de felii de pîine, tăiate subțire. Se duse apoi să aducă bere și mied din pivnița de sub odaie, turnă fiertura într-o strachină frumoasă de lemn și îi pofti să șadă la masă și să se ospăteze.

— Nu prea este mult pentru niște flăcăi tineri ca voi, zise ea rîzînd. Cred că trebuie să mai fac încă o oală de fiertură. Mîine o să fie mai bine, dar iarna închid bucătăria unde nu gătesc decît în zilele cînd coc pîine și fac bere. Sîntem puțini aici în curtea asta și încep să îmbătrînesc, nepoate.

Erlend rîse, tăgăduind din cap. Băgase de seamă că flăcăii lui se purtau cu bătrîna atît de cuviincios și de respectuos, cum nu-i mai văzuse pînă atunci niciodată.

— Ce femeie ciudată ești, mătușă. Mama era cu zece ani mai mică și cînd te-am vizitat ultima oară, arăta mai bătrînă decît arăți tu în astă-seară.

— Da, Magnhild s-a trecut repede, zise doamna Åshild încet. De unde vii acum ? întrebă ea după un timp.

— Am stat o bucată de vreme la o gospodărie înspre miazănoapte, la Lesja, zise Erlend. Îmi închiriasem o căsuță acolo. Nu știu dacă ghicești ce treabă am prin meleagurile astea ?

— Vrei să zici, dacă am aflat că ai pețit-o pe fata lui Lavrans Bjørgulfssøn din Jørundgård? zise doamna Åshild.

— Da, zise Erlend. I-am cerut mîna în chip cuviincios și cinstit, iar Lavrans Bjørgulfssøn mi-a răspuns ritos că nu mi-o dă. Și-acum, fiindcă Kristin și cu mine nu vrem să renunțăm unul la altul, nu găsesc altă ieșire decît s-o răpesc. Am... am avut o iscoadă aici, în sat, și știu că mama ei s-ar afla la Sundbu de Sfîntul Clement și mai zăbovește un timp acolo, iar Lavrans s-a dus împreună cu alți bărbați să strîngă și să aducă provizii de iarnă la Sil.

Doamna Åshild se așează o clipă :

— La planul ăsta, Erlend, cred că ar fi mai bine să renunți, zise ea. De altfel, nici nu cred că fata te va urma de bunăvoie, și doar n-ai de gînd s-o iei cu de-a sila ?

— Ba da, mă urmează de bunăvoie. Am vorbit de multe ori despre asta împreună — ea singură m-a rugat în mai multe rînduri s-o răpesc.

— Te-a rugat Kristin... zise doamna Åshild. Și apoi, rîzînd : Cu toate astea, nu trebuie să fii atît de sigur că fata te va urma cînd îi vei cere să-și țină cuvîntul.

— Ba da, zise Erlend. Și m-am gîndit, mătușă, să trimiți tu pe cineva la Jørundgård să-i spună Kristinei că o poftești să vină să stea o săptămînă la tine, în timpul cît lipsesc părinții ei de-acasă. Am putea astfel să ajungem la Hamar înainte ca cineva să bage de seamă că a plecat, lămuri el.

Doamna Åshild răspunse, zîmbind puțin ca și mai nainte :

— Te-ai gîndit și ce să răspundem noi, adică Bjørn și cu mine, cînd o să vină Lavrans să ne ceară socoteală pentru fata lui ?

— Da, zise Erlend. Că eram patru oameni înarmați, iar fata mergea de bunăvoie.

— Nu vreau să te ajut în treaba asta, zise doamna Åshild cu hotărîre. Lavrans a fost timp de mai mulți ani un om leal cu noi, atît el cît și soția lui sînt oameni cinstiți și nu vreau să-i înșel sau să aduc rușine asupra capului fiicei tor. Lasă fata în pace, Erlend. Ar fi de altminteri timpul ca rudele tale să vadă altfel de fapte din partea ta decît să umbli de-a lungul și de-a latul țării, cu femei răpite...

— Să vorbim în altă odaie, noi doi singuri, mătușă, zise scurt Erlend.

Doamna Åshild luă o lumînare și, intrînd în cămară, trase ușa după ea. Se așeză pe o ladă de făină ; Erlend stătea în picioare, cu mîinile băgate în cingătoare, și se uita în jos la ea.

— Poți de asemeni să-i spui lui Lavrans Bjørgulfsson, că părintele Jon din Gerdarud ne-a cununat înainte să plecăm mai departe la Ingebjørg Håkonsdatter, în Suedia.

— Așa ? zise doamna Åshild. Crezi că Ingebjørg o să vă primească bine cînd veți sosi acolo ?

— Am vorbit cu ea la Tunsberg, zise Erlend. M-a întîmpinat ca pe o rudă dragă și mi-a mulțumit pentru că m-am oferit s-o ajut cu serviciile mele aici sau în Suedia, iar Munan mi-a făgăduit că-mi va da o scrisoare pentru dînsa.

— Atunci poate știi, zise doamna Åshild, că dacă găsești un preot care să vă cunune, Kristin își pierde toate drepturile la averea și la moștenirea de pe urma tatălui ei. Iar copiii ei nu vor fi moștenitorii tăi legiuiți și nici ea nu este sigur că va fi socotită soția ta.

— Aici în țară poate că nu, și tocmai de aceea vreau să ne refugiem în Suedia. Străbunul ei, Laurentius Lagmann, n-a fost niciodată căsătorit cu fecioara Bengta în altfel ; n-au avut niciodată învoirea fratelui ei. Și cu toate astea, a fost socotită drept soția lui...

— N-au avut copii, zise doamna Åshild. Crezi că fiii mei ar șovăi să pună mîna pe moștenirea ta, dacă Kristin ar rămîne văduvă cu copii cărora li s-ar tăgădui că sînt născuți dintr-o legătură legiuită ?

— Ești nedreaptă cu Munan, zise Erlend. Pe ceilalți copii ai tăi nu-i cunosc decît prea puțin, dar știu că n-ai de ce să-i privești cu ochi buni. Munan însă mi-a fost întotdeauna o rudă credincioasă și el se bucură să mă vadă căsătorit ; el s-a dus la petit la Lavrans. De altfel, pot să recunosc în privința numelui și a moștenirii pe copiii pe care-i vom avea.

— Prin aceasta o pecetluiești pe mamă ca țiitoare, zise doamna Åshild. Dar nu înțeleg cum un om atît de supus, cum e părintele Jon Helgesson, și-ar căuta gîlceavă cu episcopul său ca să te cunune împotriva legii.

— M-am spovedit lui astă-vară, zise Erlend încet. Mi-a făgăduit atunci să ne cunune, dacă toate celelalte mijloace vor da greș.

— Așa ? zise doamna Åshild. Atunci ai luat asupra ta un mare păcat, Erlend. Kristin trăia bine acasă, la părinții ei, și se hotărîse pentru ea un măritiș bun, cu un bărbat frumos, și cinstit, și de bună obîrșie.

— Dar știu chiar de la Kristin, zise Erlend, că tu ai spus că noi doi ne-am potrivi și că Simon Andressøn nu era un bărbat potrivit pentru dînsa.

— O, am spus atîtea în viața mea ! îl întrerupse mătușa sa. Cîte n-am spus eu pe vremuri ! Dar nu pricep cum ai putut să te înțelegi atît de ușor cu Kristin ? N-ați avut cum să vă întîlniți prea des. Și n-aș fi crezut că este atît de ușor de cucerit fata asta...

— Ne-am întîlnit la Oslo, zise Erlend. După aceea a fost la unchiul ei, la Gerdarud. Acolo ne întîlneam în pădure. El puse ochii în pămînt și adăugă foarte încet : A fost a mea, acolo, în pădure.

Doamna Åshild sări în sus. Erlend își plecă ochii și mai tare.

— Și după aceea a rămas... a rămas prietena ta ? întrebă doamna Åshild, neîncrezătoare.

— Da, spuse Erlend zîmbind slab și tremurat. Am rămas prieteni după aceea. Și nu i-a fost atît de nesuferit, dar vinovată nu e. Atunci a vrut ea s-o răpesc... nu voia să se mai întoarcă la neamurile ei...

— Dar tu nu voiai ?

— Nu, am vrut să încerc s-o capăt de nevastă cu încuviințarea tatălui ei.

— Și e mult de-atunci ? întrebă doamna Åshild.

— De Sfîntul Lavrans s-a împlinit anul, răspunse Erlend.

— Nu prea te-ai grăbit cu petitul.

— Încă nu era desfăcută logodna ei, se apără Erlend.

— Și de-atunci nu te-ai mai apropiat de dînsa ? întrebă doamna Åshild.

— Am găsit un mijloc să ne întîlnim de cîteva ori — și din nou luneca un zîmbet tremurat peste fața lui : într-o casă, în oraș.

— În numele lui Dumnezeu, zise doamna Åshild, vă voi ajuta pe amîndoi pe cît îmi va sta în puteri. Înţeleg că e prea dureros pentru Kristin să rămînă acasă, la părinţi, cu o asemenea taină în suflet. Şi nu s-a întîmplat nimic altceva ? întrebă ea.

— După cîte ştiu, nu, răspunse scurt Erlend.

— Te-ai gîndit că Kristin are cunoştinţe şi rude de-a lungul întregii văi ? întrebă Åshild după oarecare vreme.

— Trebuie să plecăm într-ascuns pe cît se poate, zise Erlend. Şi să ne depărtăm cît mai curînd, să facem o bucată bună de drum pînă nu se întoarce tatăl. Ne împrumuţi tu sania, mătuşă ?

Åshild ridică din umeri :

— Mai e şi unchiul ei, de la Skog. Dacă află că-ţi serbezi cununia cu nepoata lui, la Gerdarud ?

— Åsmund a vorbit cu Lavrans pentru mine, zise Erlend. El nu poate să ne ajute, se înţelege, dar o să închidă ochii — o să mergem la preot după căderea nopţii şi tot noaptea o să plecăm mai departe. Şi mai cred că Åsmund o să încerce după aceea să-l convingă pe Lavrans că pentru un om cu frica lui Dumnezeu, ca dînsul, nu se cade să ne despartă după ce ne-a cununat un preot. Că e mai bine să ne dea binecuvîntarea ; ca să putem fi soţ şi soţie în faţa legii. Spune-i şi tu lui Lavrans acelaşi lucru. Poate să hotărască după vrerea lui pentru împăcarea noastră şi să ceară despăgubirile pe care le socoteşte de cuviinţă.

— Nu cred să primească uşor sfaturi Lavrans Bjørgulfssøn în asemenea privinţă, zise doamna Åshild. Dumnezeu şi sfîntul Olav mi-s martori că nu-mi place treaba asta, nepoate. Dar recunosc că este ultima cale ce-ţi stă la îndemînă dacă vrei să îndrepţi răul pe care l-ai pricinuit Kristinei. Am să mă duc eu însămi călare la Jørundgård mîine dimineaţă, dacă-mi dai ca însoţitor pe unul dintre flăcăii tăi ; am s-o chem pe Ingrid, care stă colea, pe dealul dinspre miazănoapte, să aibă grijă de vite.

Doamna Åshild sosi la Jørundgård a doua zi seara, tocmai în clipa cînd lumina lunii se lupta cu ultimele licăriri ale soarelui. Ea băgă de seamă cît de palidă şi de trasă la faţă ajunsese Kristin, cînd tînăra fată ieşi în bătătură s-o primească.

Doamna Åshild se așează lîngă vatră și se jucă cu cele două fetițe mici. Se uita pe furiș și cu luare-aminte la Kristin, care punea masa. Era slabă și părea liniștită. Fusese întotdeauna liniștită, dar acum părea să fie cuprinsă de o altfel de liniște. Doamna Åshild ghicea toată încordarea și dîrzenia încăpățînată ce se ascundea îndărătul acestei liniști.

— Cred că ați auzit, zise Kristin apropiindu-se de dînsa, de cele petrecute aici astă-toamnă ?

— Da, am auzit că nepotul meu te-a cerut în căsătorie.

— Vă aduceți aminte, o întrebă Kristin, că ați spus odată că noi doi ne potrivim, numai că el este prea bogat și de neam prea bun pentru mine ?

— Văd că Lavrans e de altă părere, răspunse scurt doamna.

O lucire fulgeră în ochii Kristinei — și un zîmbet. Doamna Åshild gîndi în sinea ei că e destul de potrivită pentru dînsul. Oricît de puțin i-ar fi plăcut, se înduplecase la rugămințile lui Erlend, și trebuia acum să-i întindă mîna de ajutor pe care i-o ceruse.

Kristin făcu patul musafirei în odaia părinților ei, iar doamna Åshild o rugă să doarmă cu dînsa. După ce se culcară și se făcu liniște în odaie, doamna Åshild îi spuse cu ce misiune venise la ea.

Și simți o strîngere de inimă văzînd că această copilă nu se gîndea de loc la durerea pe care avea s-o pricinuiască părinților ei. Doamna se mai gîndea că trăise în durere și suferință cu Bård, vreme de peste douăzeci de ani. Dar de bună seamă că așa se întîmplă cu toată lumea. Kristin nici nu părea să fi băgat de seamă cît de pierită era Ulvhild în toamna asta — Åshild se gîndea că nu se știe dacă are să-și mai vadă în viață surioara. Dar nu spuse nimic. Cu cît va putea să-și păstreze mai mult această bucurie și această semeție, cu atît mai bine pentru ea.

Kristin se sculă și strînse pe întuneric giuvaerele ei într-un sipețel pe care îl luă cu dînsa în pat. Atunci doamna Åshild îi spuse totuși :

— Și cu toate astea, eu cred, Kristin, că cel mai bine ar fi ca Erlend să vină aici călare, la întoarcerea tatălui tău, și să-i mărturisească drept că a făptuit o grea nelegiuire față de tine și să-l lase să hotărască de soarta lui.

— Cred că tata l-ar ucide pe Erlend, zise Kristin.

— Lavrans nu va face asta dacă Erlend nu va trage spada împotriva socrului său, răspunse doamna.

— Nu vreau ca Erlend să se umilească, zise Kristin. Și nu vreau să afle tata că Erlend s-a atins de mine, înainte să mă fi cerut cu toată cinstea cuvenită.

— Crezi tu că Lavrans va fi mai puțin supărat, întrebă Åshild, cînd va afla că ai fugit cu Erlend și crezi că-i va fi mai ușor să poarte necazul acesta ? După lege, nu vei fi altceva decît țiitoarea lui Erlend, atîta vreme cît vei trăi cu el fără învoirea tatălui tău.

— Are o însemnătate mai mică, zise Kristin, faptul că ajung să fiu țiitoarea lui Erlend, fiindcă n-a putut să mă dobîndească drept soția lui legiuită.

Åshild tăcu. Se gîndea că va trebui să-l întîlnească pe Lavrans Bjørgulfsson, după ce acesta avea să se întoarcă acasă și să afle că fata lui a fost răpită.

Atunci Kristin zise :

— Doamnă Åshild, înțeleg că trebuie să mă crezi o fiică rea. Dar la noi în casă, de cînd s-a întors tata de la adunare, fiecare zi a fost un chin, atît pentru el cît și pentru mine. E mai bine pentru toată lumea să se sfîrșească odată.

Plecară călări de la Jørundgård a doua zi dis-de-dimineață și ajunseră la Haugen mai înspre seară. Erlend le întîmpină în curte și Kristin se aruncă în brațele lui fără să țină seamă de omul care le însoțise pe amîndouă.

Intrînd în odaie, Kristin dădu bună ziua lui Bjørn Gunnarssøn și apoi celor doi oameni ai lui Erlend, ca și cînd i-ar fi cunoscut de mult. Doamna Åshild nu prinse nici un semn de sfială sau de frică la tînăra fată. Iar mai tîrziu, cînd ședeau în jurul mesei și Erlend își desfășura planul lui, Kristin se amesteca în vorbă și dădea sfaturi în privința drumului de urmat, spunînd că trebuiau să pornească chiar a doua zi seara de la Haugen, destul de tîrziu, ca să ajungă la Rosten după apusul lunii și să treacă pe întuneric prin Sil și pînă dincolo de Loptsgård ; iar de acolo să meargă de-a lungul rîului Otta pînă la pod, și apoi mai departe, pe malul de apus al rîului, pe drumuri pustii cît de departe vor putea merge caii. Trebuiau să poposească

în timpul zilei la una dintre stînele ce se găseau pe pășunile de pe coasta muntelui — „căci cît sîntem în cuprinsul ținutului Holledis, putem să dăm peste oameni care să mă cunoască".

— Te-ai gîndit la nutrețul cailor ? întrebă doamna Åshild. Nu puteți lua nutreț de la stîne într-un an ca ăsta, chiar dacă s-ar găsi pe acolo ; să știi că n-are nimeni în valea noastră nutreț de vînzare.

— M-am gîndit și la asta, răspunse Kristin. O să ne împrumutați nutreț și merinde pe trei zile. Și e mai chibzuit să nu plecăm atît de mulți o dată, ci Erlend să-l trimită înapoi pe Jon la Husaby. Roadele au fost mai bune anul ăsta la Trøndelagen și s-ar putea trece cu carul ceva merinde peste munți, pînă în Crăciun. Sînt cîțiva oameni sărmani în partea de miazăzi a satului, pe care aș vrea să-i ajuți dîndu-le o pomană din partea mea și a lui Erlend, doamnă Åshild.

Bjørn izbucni într-un hohot de rîs stranu și mohorît. Doamna Åshild dădea din cap. Dar Ulv își ridică fața pîrlită și aspră și se uită la Kristin cu un zîmbet ciudat și sfruntat.

— N-a fost niciodată belșug la Husaby, Kristin Lavransdatter — nici în anii buni, nici în cei răi. Dar poate că lucrurile se vor schimba cînd vei sta domnia-ta la cîrmă. Felul în care ai vorbit, pare să arate că ești soția de care are nevoie Erlend.

Kristin încuviință liniștit din cap și urmă : trebuiau să se țină, pe cît se putea, departe de drumul mare. Și găsea că nu este cuminte să treacă prin Hamar. Erlend obiectă că Munan se afla acolo. Și era vorba de scrisoarea către ducesă.

— Atunci Ulv va trebui să se despartă de noi la Fagaberg și să se ducă la Munan, în timp ce noi mergem la apus de Mjøs, trecînd peste ogoare și urmînd drumuri lăturalnice peste Hadeland și în jos, spre Hakedal. De-acolo, am auzit de la unchiul meu că pornește un drum neumblat spre miazăzi, înspre Margretadal. N-ar fi cu cale pentru noi să trecem călare prin Raumarike, în vremea asta, cînd are loc nunta cea mare din Dyfrin, zise ea rîzînd.

Erlend se apropie de ea și-i cuprinse umerii, iar ea se lăsă pe spate către el, fără să țină seama de cei de față care o priveau. Doamna Åshild zise înciudată :

— Nimeni n-ar zice că e prima oară cînd fugi de-acasă — iar domnul Bjørn rîse batjocoritor, ca mai înainte.

Curînd după aceea, doamna Åshild se sculă să se ducă la bucătărie, să vadă de mîncare. Făcuse focul, căci oamenii lui Erlend urmau să stea peste noapte acolo. O rugă pe Kristin să vină cu dînsa — „căci vreau să pot jura în fața lui Lavrans Bjørgulfssøn că n-ați rămas nici o clipă singuri în casa mea", zise ea supărată.

Kristin o însoți rîzînd. Erlend le urmă numaidecît, intrînd agale în bucătărie, trase un scăunel cu trei picioare lîngă vatră și se așeză, încurcîndu-le de la treabă. O apuca pe Kristin de fiecare dată cînd trecea pe lîngă dînsul, dar ea se smucea umblînd încoace și încolo, căci avea treabă. La urmă, o trase să stea pe genunchii lui.

— Ulv are mare dreptate cînd spune că tu ești soția care-mi trebuie mie.

— Da, da, spuse Åshild zîmbind fără veselie. N-ai făcut un tîrg prost cu dînsa. Ea este aceea care-și pune totul în joc, tu n-ai mult de pierdut.

— E adevărat, zise Erlend. Dar, oricum, am dovedit că vreau să ajung pe calea cea dreaptă s-o dobîndesc. Nu fi supărată, mătușă Åshild.

— Cum să nu fiu ? spuse doamna. De-abia ai apucat să-ți mai dregi treburile, că lași totul baltă ca să pleci cu o femeie.

— Gîndește-te, mătușă, spuse Erlend, că cei care-au ajuns la ananghie din pricina unei femei, n-au fost niciodată oameni răi, ci dimpotrivă ; toate legendele stau mărturie.

— Dumnezeu să ne ajute, zise Åshild. Și fața i se lumină și întineri de duioșie. Am mai auzit eu vorbele astea, Erlend, zise Åshild apucîndu-l de cap și trăgîndu-l de păr.

În aceeași clipă, Ulv Haldorssøn intră ca o furtună, trăgînd repede ușa după el.

— A sosit un oaspe, Erlend, tocmai acela pe care dorești cel mai puțin să-l vezi, cred eu.

— Lavrans Bjørgulfssøn ? spuse Erlend sărind în picioare.

— Mai rău, zise omul. A venit Eline Ormsdatter.

Ușa se deschisese dinafară, iar femeia care intră îl împinse la o parte pe Ulv și păși în lumina odăii. Kristin își îndreptă privirile către Erlend, care întîi păru că pălește și se prăbușește, dar apoi se îndreptă, roșu și întunecat la față.

— De unde dracu vii... Ce cauți aici ? !

Doamna Åshild înaintă cîțiva pași și grăi :

— Poftiți cu mine sus în odaie, Eline Ormsdatter, mai ținem destul seama de cuviință în casa asta, ca să nu ne primim oaspeții în bucătărie.

— Doamnă Åshild, zise cealaltă, nu mă aștept ca rubedeniile lui Erlend să mă trateze ca pe-un oaspe al lor. M-ai întrebat de unde vin ; vin de la Husaby, dacă vrei să știi. Îți aduc salutări din partea lui Orm și a Margretei, amîndoi copiii sînt bine.

Erlend nu răspunse nimic.

— Cînd am aflat că l-ai pus pe Gissur Arnfinssøn să strîngă bani pentru tine și că o pornești din nou spre miazăzi, urmă ea, m-am gîndit că te vei opri de rîndul ăsta pe la neamurile tale din Gudbransdalen. Știam că ai pețit-o pe fiica vecinului lor.

Pentru prima oară se uită la Kristin și întîlni privirea tinerei fete. Aceasta era foarte palidă, dar se uita liniștit și cu luare-aminte la cealaltă.

Kristin era ca o stană de piatră. Din clipa cînd aflase cine venise, își dăduse seama ce va urma — și tocmai de gîndul acesta mereu se ferise, cercînd să-l înăbușe din mîndrie, neliniște și nerăbdare ; tot timpul se luptase să nu se întrebe dacă Erlend se desfăcuse cu totul de legătura cu fosta lui țiitoare. Acum o ajunsese din urmă și era de prisos să se împotrivească. Dar nu cerșea nici un fel de îndurare.

Văzu că Eline Ormsdatter era frumoasă. Nu mai era așa de tînără, dar era frumoasă și trebuie să fi fost de o strălucită frumusețe, odinioară. Își dăduse gluga pe spate ; avea un cap rotund, și umerii obrajilor puțin ieșiți, dar se vedea totuși cu ușurință că fusese odată foarte frumoasă.

Basmaua îi acoperea numai partea dindărăt a capului ; în timp ce vorbea, Eline își netezea cu mîinile părul bălai și cîrlionțat, băgîndu-l sub basma. Kristin nu văzuse niciodată pînă atunci o femeie cu ochi atît de mari. Erau căprui-închis, rotunzi și aspri — dar sub sprîncenele subțiri și negre și genele lungi, păreau straniu de frumoși în contrast cu părul auriu. Era învinețită de frig la față și buze, după mersul călare în ger, dar aceasta nu o urîțea prea mult ; era prea frumoasă. O manta grea de călătorie o învăluia toată, dar o purta cu ușurință — așa cum poartă o femeie care se mișcă plină de o mîndrie liniștită, conștientă de splendoarea trupului ei. Nu era așa de înaltă ca Kristin, dar se ținea astfel, încît părea mai înaltă decît sprintena fată cu mădularele subțiri.

— A stat tot timpul cu tine la Husaby ? întrebă încet Kristin.

— Eu n-am fost la Husaby, zise Erlend scurt, roșind din nou. Mi-am petrecut cea mai mare parte a verii la Hestnes.

— Am să-ți spun acum vestea pe care am venit să ți-o aduc, Erlend, zise Eline. De-acum înainte, nu mai e nevoie să stai pe la neamurile tale și să le pui la încercare bunăvoința lor de gazde, fiindcă văd eu de gospodăria ta. Sînt văduvă din toamna acestui an.

Erlend nu se clinti. Apoi zise cu greutate :

— Nu eu te-am rugat să vii la Husaby anul trecut, ca să vezi de gospodăria mea.

— Aflasem că toate erau în paragină pe-acolo, zise Eline. Păstrasem atîta duioșie în sufletul meu pentru tine, din vremurile de demult, încît am simțit că trebuie să mă îngrijesc de bunăstarea ta — cu toate că, Dumnezeu știe, nu te-ai purtat bine față de copiii noștri și de mine.

— În privința copiilor, am făcut ce-am putut, zise Erlend. Și știi prea bine că din pricina lor am îngăduit șederea ta la Husaby. Dar că șederea ta acolo mi-ar fi fost de folos mie sau lor, nici tu însăți nu crezi, zise el zîmbind batjocoritor. Gissur ar fi putut să vadă de treburile de-acolo și fără ajutorul tău.

— Da, tu ai avut întotdeauna încredere deplină în Gissur, zise Eline rîzînd încet. Dar să lăsăm asta, Erlend,

lucrul de seamă este că acum sînt liberă. Dacă vrei, acum poți să-ți ții făgăduiala pe care mi-ai făcut-o odată.

Erlend tăcea.

— Ți-aduci aminte, întrebă Eline, de noaptea aceea cînd l-am născut pe fiul tău ? Atunci mi-ai făgăduit că ai să te căsătorești cu mine cînd o muri Sigurd.

Erlend își trecu mîna prin părul ud de năduşeală.

— Da, mi-aduc aminte, spuse el.

— Îți ții acum cuvîntul dat ? întrebă Eline.

— Nu, spuse Erlend.

Eline Ormsdatter se uită la Kristin și, zîmbind ușor, dădu din cap. Apoi își pironi din nou ochii asupra lui Erlend.

— Sînt zece ani de-atunci, Eline, zise el. De-atunci am trăit împreună, an de an, ca doi oameni blestemați să îndure chinurile iadului.

— N-a fost tot timpul așa ! zise ea cu același zîmbet.

— Sînt ani și ani de cînd am trăit așa, zise Erlend obosit. Copiilor nu le-ar fi de nici un folos. Și tu știi... știi că nu mai pot suferi să locuiesc sub același acoperămînt cu tine, zise el aproape strigînd.

— N-am băgat de seamă lucrul ăsta, cît ai stat acasă astă-vară, zise Eline zîmbind cu înțeles. Atunci nu eram dușmani — cel puțin, nu tot timpul.

— Dacă tu socotești că am fost prieteni, n-ai decît, din partea mea, zise Erlend obosit.

— Vreți să rămîneți aici ? spuse doamna Åshild. Puse mîncarea din ceaun în două blide mari de lemn și dădu unul Kristinei. Fata îl luă. Treci dincolo cu blidul ăsta, iar tu, Ulv, ia-l pe celălalt ; puneți-le pe masă ; de mîncat tot trebuie să mîncăm — orice-ar fi în seara asta.

Kristin și oamenii ieșiră cu blidele. Doamna Åshild spuse celorlalți doi :

— Haideți și voi ; n-are nici un rost să stați aici, să lătrați unul la altul.

— E mai bine, Eline și cu mine, să ne spunem tot ce-avem de spus acum, zise Erlend.

Atunci doamna Åshild plecă fără să mai spună nimic.

Kristin așternuse masa dincolo și adusese bere din pivniță. Apoi se așeză pe băncuța din capul mesei — și stătea dreaptă ca o lumînare și cu fața liniștită. Dar nu mînca

nimic. Nici ceilalți nu aveau poftă de mîncare ; nici Bjørn, nici oamenii lui Erlend. Numai un om care venise împreună cu Eline și argatul lui Bjørn mîncau. Doamna Åshild luă loc și gustă din coleașă. Nimeni nu spunea o vorbă.

Într-un tîrziu, intră și Eline Ormsdatter, singură. Doamna Åshild o pofti să se așeze între Kristin și dînsa ; Eline se așeză și mîncă puțin. Din cînd în cînd, îi luneca pe față urma unui zîmbet ascuns și se uita cu coada ochiului la Kristin.

După o vreme, Åshild ieși ducîndu-se la bucătărie.

Focul era gata să se stingă în vatră.

Erlend ședea pe scăunel în fața vetrei, ghemuit, cu capul lăsat în piept.

Doamna Åshild se apropie de dînsul și-i puse mîinile pe umeri :

— Dumnezeu să te ierte, Erlend, pentru ce ai făcut...

Erlend își ridică ochii ; avea fața răvășită de deznădejde :

— E însărcinată, zise el închizînd ochii.

Fața doamnei Åshild se roși ca focul — îl apucă tare de umăr :

— Al cui e copilul ? zise ea brutal și batjocoritor.

— Nu e al meu copilul, zise Erlend cu glas stins, ca și mai înainte. Dar, fără îndoială, n-ai să mă crezi... și nimeni n-are să mă creadă... Și se făcu iar ghem.

Doamna Åshild se așeză iar în fața lui, pe marginea vetrei :

— Erlend, trebuie să fii bărbat. Nu-i lucru ușor să te cred în treaba asta. Te simți în stare să juri că nu-i al tău ?

Erlend își ridică fața frămîntată :

— Jur pe milostivirea Domnului de care am atîta nevoie ! Și pe cît este de adevărat că Dumnezeu a mîngîiat-o pe maica sa în ceruri pentru toate cîte le-a îndurat aici, pe pămînt, n-am atins-o pe Eline de cînd am văzut-o pentru prima oară pe Kristin ! El rosti aceste cuvinte strigînd, așa încît doamna Åshild trebui să-i facă semn să vorbească mai încet.

— Atunci nu înțeleg de ce e o nenorocire atît de mare ? Trebuie să afli cine este tatăl și să-l plătești ca s-o ia de nevastă.

— Cred că este Gissur Arnfinssøn, logofătul meu de la Husaby, spuse Erlend obosit. Am vorbit despre asta toamna trecută — și am vorbit și mai tîrziu... ne așteptam de mai multă vreme la moartea lui Sigurd. El a primit să se căsătorească cu dînsa, cînd va fi văduvă, dacă-i dau o zestre potrivită...

— Da, zise doamna Åshild.

Erlend vorbi mai departe :

— Dar ea se jură că nu vrea să-l ia. Vrea să spună la toți că eu sînt tatăl copilului. Dacă jur că nu eu sînt făptașul, crezi că se va găsi cineva care să creadă altfel decît că am jurat strîmb ?...

— Trebuie s-o ajuți să-și scoată gîndul ăsta din cap, zise doamna Åshild. Singura cale este să pleci cu dînsa la Husaby, chiar mîine dimineață. Și trebuie să te ții tare și să faci numaidecît astfel ca logofătul tău să se căsătorească cu Eline.

— Da, spuse Erlend. Apoi se aplecă înainte și începu să hohotească amarnic.

— Nu pricepi mătușă ?... Ce-o să spună Kristin ?...

În noaptea aceea, Erlend se culcă în bucătărie împreună cu oamenii săi. În odaie, Kristin se culcă lîngă doamna Åshild într-unul din paturi, iar Eline Ormsdatter în celălalt. Bjørn se duse să doarmă la grajd.

A doua zi de dimineață, Kristin o urmă pe doamna Åshild la staul. Iar în timp ce doamna pregătea gustarea de dimineață, Kristin aduse laptele în odaie.

Pe masă ardea o lumînare. Eline era îmbrăcată și ședea pe marginea patului. Kristin o salută în tăcere, luă un vas și strecură laptele.

— Nu vrei să-mi dai puțin lapte să beau ? întrebă Eline.

Kristin luă o cană de lemn și-o întinse celeilalte, care bău cu nesaț, uitîndu-se cu coada ochiului la Kristin.

— Deci, tu ești Kristin Lavransdatter care mi-a răpit prietenia lui Erlend, zise ea dîndu-i cana înapoi.

— Dumneata trebuie să știi mai bine dacă era vreo prietenie de răpit, zise tînăra.

Eline își mușcă buza.

— Ce-ai să te faci, zise ea, dacă Erlend se va sătura de tine într-o zi și-ți va spune că vrea să te mărite cu argatul său ? Ai să-l asculți și atunci ?

Kristin nu răspunse și atunci cealaltă începu a rîde și spuse :

— Acum îmi închipui că-l asculți în toate privințele. Ce zici, Kristin... să-l jucăm la zaruri pe bărbatul nostru, noi, ibovnicele lui Erlend Nikulaussøn ? Și cum nu primi nici acum răspuns, rîse din nou și zise : Ești atît de copilăroasă, încît nu tăgăduiești că ești ibovnica lui.

— Mi-e silă să mint, zise Kristin.

Iar Eline îi răspunse :

— De altfel, la ce ți-ar folosi ? Îl cunosc pe voinicul ăsta. Sînt sigură că s-a năpustit asupra ta ca un cocoș de munte, a doua oară cînd ați fost împreună. Și, de fapt, e păcat de tine, copilă frumoasă ce ești.

Kristin îngălbeni. Plină de dezgust, șopti :

— Nu vreau să stau de vorbă cu tine...

— Crezi că o să se poarte mai cinstit cu tine decît se poartă cu mine ? stărui Eline. Atunci Kristin răspunse aspru :

— Eu n-am să ajung niciodată să mă plîng de Erlend, orice-ar face el mai apoi. Din voia mea am apucat pe cărarea sălbatică... și n-am să mă vait nici n-am să mă plîng chiar de o fi să mă ducă de rîpă...

Eline tăcu o bucată de vreme. Apoi, roșie la față, spuse descumpănită :

— Și eu eram fecioară cînd m-a avut el, Kristin... numai că timp de șapte ani fusesem cu numele nevasta soțului meu bătrîn. Dar cred că-ți poți închipui ce nenorocită viață a fost aceea.

Pe Kristin o cuprinseră fiorii. Privind-o, Eline scoase din lădița de drum ce se găsea lîngă ea, pe treapta patului, un corn mic. Rupse pecetea ce punea capac cornului și spuse încet :

— Tu ești tînără, iar eu sînt bătrînă, Kristin. Știu bine că e de prisos să lupt împotriva ta... Acum e vremea ta. Vrei să bei cu mine, Kristin ?

Kristin nu se mișcă. Atunci cealaltă duse cornul la gură. Kristin băgă de seamă că ea nu bea. Eline spuse apoi :

— Cred că poți să-mi faci cinstea să bei în sănătatea mea... și să-mi făgăduiești că nu vei fi o mașteră rea pentru copiii mei...

Kristin apucă cornul. În aceeași clipă, Erlend deschise ușa. El se opri puțin în prag, privind cînd la una cînd la cealaltă :

— Ce-nseamnă asta ? întrebă el.

Atunci Kristin răspunse, cu glas tăios și aprig :

— Bem una în cinstea alteia, noi, ibovnicele tale !...

El o apucă de încheietura mîinii și-i luă cornul :

— Taci din gură ! spuse el aspru. Apoi, către Kristin : N-ai să bei cu dînsa !

— De ce nu ? răspunse Kristin cu același glas. Ea era tot atît de nevinovată ca și mine cînd ai ademenit-o...

— A spus-o de-atîtea ori, încît a ajuns să creadă și dînsa, zise Erlend. Ții minte cînd m-ai făcut să mă duc la Sigurd cu asemenea snoave, iar el mi-a dovedit cu martori că te-a prins mai nainte cu un alt bărbat ?

Palidă de scîrbă, Kristin întoarse capul. Eline se înroșise toată. Apoi spuse cu încăpățînare :

— Doar n-o să se umple de lepră, chiar dacă bea cu mine.

Erlend se întoarse plin de ură spre Eline... și deodată obrazul lui parcă se lungise și înlemnise. Omul gîfîi plin de groază :

— Isuse ! izbucni el aproape fără glas, apucînd-o pe Eline de braț. Atunci bea tu în cinstea ei, zise el cu asprime, tremurînd tot. Bea tu întîi, și apoi o să bea și ea.

Eline se desfăcu din strînsoarea lui, zvîrcolindu-se și gemînd. Ea fugi de-a-ndăratelea prin odaie. Erlend — după ea.

— Bea ! strigă el. Trase cuțitul de la brîu și o urmări cu el în mînă. Bea băutura pe care ai turnat-o pentru Kristin. O apucase pe Eline de braț și o trăgea spre masă, silind-o să se aplece înspre corn. Eline țipa și-și ascundea fața în braț.

Erlend îi dădu drumul și rămase în picioare tremurînd din tot trupul

— Viața mea cu Sigurd a fost un iad, țipă Eline, iar tu, tu mi-ai făgăduit... dar te-ai purtat încă și mai rău cu mine, Erlend !

Atunci Kristin făcu cîțiva pași și apucă cornul :

— Una din noi două trebuie să bea... Nu poți să ne păstrezi pe amîndouă...

Erlend îi smulse cornul din mînă și o îmbrînci atît de puternic, încît ea se rostogoli pînă în dreptul patului lui Åshild. Apoi duse amenințător băutura la gura Elinei Ormsdatter ; stătea lîngă dînsa, cu un genunchi pe bancă și cu o mînă îi ținea capul, încercînd s-o silească să înghită băutura.

Ea întinse o mînă, apucă de pe masă cuțitul și izbi cu el în Erlend. Lovitura nu izbuti decît să-i taie puțin haina. Atunci ea întoarse vîrful tăișului înspre dînsa și numaidecît se prăbuși pe o coastă în brațele lui.

Kristin se ridică și se apropie de ei. Erlend o susținea pe Eline, iar capul ei atîrna peste brațul lui. Ea începu aproape numaidecît să horcăie. Sîngele o îneca în gît și năvălea pe gură. Scuipă de cîteva ori și zise :

— Ție îți hărăzisem... băutura aceea... pentru atîtea rînduri în care m-ai înșelat...

— Cheam-o pe mătușa Åshild, spuse Erlend încet de tot.

Kristin stătea nemișcată.

— Moare, spuse el cu același glas.

— Are mai mult noroc decît noi, spuse Kristin.

Erlend o privi cu atîta deznădejde în ochi, încît o înduioșă. Ea ieși din odaie.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă doamna Åshild, cînd o chemă Kristin din bucătărie.

— Am ucis-o pe Eline Ormsdatter, spuse Kristin. Moare...

Doamna Åshild alergă pe dată. Dar Eline își dăduse sufletul în clipa în care păși pragul ușii.

Åshild întinse moarta pe bancă, îi spălă obrazul de sînge și-l acoperi cu un bariș. Erlend stătea în picioare, rezemat de zid, în dosul leșului.

— Îți dai seama, vorbi doamna Åshild, că este cel mai rău lucru ce s-ar fi putut întîmpla ?

Ea umpluse vatra cu lemne și vreascuri și puse cornul la mijloc, suflînd peste foc de-l aprinse.

— Te poți bizui pe oamenii tăi ? întrebă Åshild din nou.

— Pe Ulv și pe Haftor, cred că da. Pe Jon și pe omul care a venit cu Eline îi cunosc mai puțin.

— Înțelegi, spuse Åshild, că dacă se răspîndește zvonul că Kristin și cu tine ați fost aici împreună și că ați fost singuri cu dînsa cînd a murit, atunci ai fi putut tot atît de bine s-o lași să bea din băutura pregătită de Eline ? Și dacă se va vorbi despre otravă, atunci lumea o să-și aducă aminte de învinuirile care mi s-au adus cîndva. Avea rude sau prieteni ?

— Nu, răspunse Erlend cu glas șoptit. Nu avea pe nimeni, afară de mine.

— Și cu toate astea, urmă Åshild, o să fie greu să ascundem cele întîmplate și să îndepărtăm trupul neînsuflețit fără să atragem asupra noastră cele mai urîte bănuieli.

— Trebuie înmormîntată creștinește, spuse Erlend, chiar dacă o fi să mă coste toată moșia Husaby. Ce zici, Kristin ?

Kristin încuviință din cap.

Doamna Åshild rămase tăcută. Cu cît se gîndea mai mult, cu atît i se părea mai cu neputință să găsească o ieșire. În bucătărie erau patru oameni, chiar dacă Erlend ar putea cumpăra tăcerea tuturora, chiar dacă unii din ei, omul Elinei de pildă, ar primi să fie plătit ca să părăsească țara — tot ar rămîne ceva nesigur. Iar la Jørundgård se știa că Kristin fusese aici — dacă Lavrans ar afla de aceste întîmplări, Åshild nu îndrăznea să-și închipuie ce-ar fi el în stare să facă. Oricum, trebuiau să scoată moarta din casă. Pe drumul de munte înspre apus, nici vorbă nu putea fi ; mai era cel care ducea spre Raumsdal, și spre munte, la Trøndelagen sau spre miazăzi de-a lungul văii. Și dacă adevărul ar ieși la iveală, nimeni nu l-ar crede. Chiar dacă lumea s-ar mulțumi cu acest adevăr.

— Trebuie să mă sfătuiesc și cu Bjørn, zise ea ridicîndu-se — și ieși.

Bjørn Gunnarssøn ascultă povestirea soției sale fără să i se clintească nici un mușchi al feței și fără să-l slăbească din ochi pe Erlend.

— Bjørn, zise Åshild deznădăjduită. Trebuie să jure cineva că a văzut-o omorîndu-se singură.

Ochii lui Bjørn se întunecară și se făcură ca de gheață. Se uita la soția lui și gura i se strînse într-un zîmbet strîmb.

— Adică te-ai gîndit ca acest martor să fiu eu ?

Doamna Åshild își împreună mîinile, ridicîndu-le înspre dînsul :

— Bjørn, înțelegi ce înseamnă asta pentru acești doi...

— Și cu mine vrei să zici că tot s-a isprăvit, întregi el încet. Sau crezi că a mai rămas încă atîta din bărbatul care am fost altădată, încît să fiu în stare să jur strîmb ca să-l scap de la pierzanie pe băiatul cela de colo ? Eu, care însumi m-am dus la fund, de-atîția ani. M-am dus la fund, spuse el din nou, stăruind : la fund !

— Asta o spui pentru că acuma sînt bătrînă, șopti Åshild.

Kristin izbucni în plîns, de răsună odaia. Pînă atunci rămăsese ghemuită de colțul patului doamnei Åshild, tăcută și nemișcată. Acum începu să plîngă tare. Părea că glasul doamnei Åshild i-ar fi sfîșiat și despicat inima. Glasul acesta fusese plin de amintiri de dulceața de a iubi ; și părea că o făcea pe Kristin să priceapă pentru prima oară tot ce însemnase iubirea ei cu Erlend. Amintirea unei fericiri arzătoare și puternice învingea tot restul, învingea și ura, și apriga deznădejde a acestei nopți din urmă. Nu mai avea decît un singur gînd : dragostea ei și voința de a se ține tare pînă la capăt.

Tustrei o priviră. Atunci Bjørn se apropie de ea, o apucă de sub bărbie și se uită în ochii ei, zicînd :

— Spune-mi, Kristin, și-a făcut singură seama ?

— E adevărat fiecare cuvînt pe care l-ați auzit, zise Kristin cu tărie. Noi am silit-o s-o facă, cu amenințările noastre.

— Ea îi pregătise Kristinei o soartă și mai rea, spuse Åshild.

Domnul Bjørn dădu drumul fetei. Se duse și luă leșul și-l puse în patul în care dormise Eline în noaptea trecută ; îl împinse la perete și trase bine plapuma deasupra.

—Să trimiți pe Jon și pe omul care ziceai că nu-l cunoști, acasă, la Husaby, cu știrea că Eline te însoțește spre

miazăzi. Să plece pe la amiază. Spune-le că femeile dorm aici înăuntru ; ei vor mînca în bucătărie. Apoi trebuie să vorbești cu Ulv și cu Haftor. A mai amenințat ea și altădată că-și face seama ? Atunci, poți să aduci martori dacă vei fi întrebat ?

— Fiecare om care a fost la curte în ultimii ani trăiți împreună, zise Erlend obosit, poate mărturisi că m-a amenințat că-și ia zilele, și uneori că mă omoară și pe mine... cînd spuneam că am de gînd să mă despart de ea.

Bjørn rîse aspru.

— Asta mi-am închipuit-o eu. Deseară trebuie s-o îmbrăcăm cu hainele ei de drum și s-o punem în sanie. O să te așezi lîngă dînsa...

Erlend se clătină.

— Asta nu pot.

— Dumnezeu știe cîtă bărbăție o să-ți mai rămînă dacă ai să te porți astfel cu tine însuți încă vreo zece ani, zise Bjørn. Crezi că poți măcar să conduci sania ? Atunci o să șed eu lîngă dînsa. O să plecăm noaptea și o să mergem pe drumuri neumblate pînă om ajunge jos, la Fron. Pe gerul ăsta nimeni nu poate să-și dea seama de cîtă vreme este moartă. Tragem la hanul călugărilor din Roalstad. Acolo o să spunem amîndoi că v-ați certat în sanie. Se va dovedi prin mărturie că n-ai vrut să trăiești cu dînsa de cînd s-a ridicat afurisenia de pe capul tău și că ai pețit o fată de seama ta. Ulv și Haftor vor rămîne în urma noastră tot timpul drumului, așa încît la nevoie să poată jura că era în viață cînd au văzut-o ultima oară. Poți să-i convingi să spună asta ? Acolo, la călugări, vei putea s-o pui într-un sicriu... și pe urmă trebuie să te tocmești cu preoții pentru înmormîntarea ei și să-ți recapeți pacea sufletului. Da, nu-i lucru frumos. Dar nu te-ai purtat așa încît să poată fi mai frumos. Nu sta acolo ca o femeie în durerile facerii, gata să leșine. Dumnezeu să te ajute, băiatule ! Pesemne că pînă acum n-ai avut prilejul să simți tăișul securii la gît.

Venea un vînt mușcător de rece dinspre munți... și un abur subțire se ridica de la nămeții de zăpadă, în văzduhul luminat de lună, cînd oamenii porniră la drum.

Înhămaseră doi cai, unul în urma celuilalt. Erlend ședea pe capră. Kristin se duse la el :

— De rîndul ăsta, Erlend, caută să-mi dai de știre cum ați călătorit și ce s-a mai întîmplat cu tine.

Erlend îi strînse mîna atît de tare, încît ea se aștepta să-i dea sîngele de sub rădăcinile unghiilor.

— Mai ai curajul să ții la mine, în ciuda celor întîmplate, Kristin ?

— Da, în ciuda celor întîmplate, zise ea — și apoi : În întîmplarea asta, avem amîndoi vină... eu te-am îndemnat, căci doream moartea ei.

Doamna Åshild și Kristin rămaseră să-i petreacă din ochi la plecare. Sania se ridica și se cobora peste nămeți. Dispăru într-o adîncitură și apoi se ivi din nou mai departe, pe o bîrnă albă. Apoi călătorii intrară în umbra unui sîn de munte și pieriră cu totul.

Cele două femei se așezară în fața vetrei, cu spatele întors la patul gol de pe care doamna Åshild luase păturile și paiele. Amîndouă simțeau patul acela pustiu și căscat în spatele lor.

— Vrei să dormim în bucătărie noaptea asta ? întrebă doamna Åshild.

— Mi-e totuna unde ne culcăm, zise Kristin.

Doamna Åshild ieși să vadă cum e vremea.

— Da, dacă începe să bată vîntul sau de se face moină, atunci nu ajung departe pînă la ziuă, zise Kristin.

— Aici, la Haugen, bate întotdeauna vîntul, răspunse doamna Åshild. Nu sînt semne de schimbarea vremii.

Apoi iar rămaseră un timp tăcute.

— Nu trebuie să uiți, zise doamna într-un răstimp, ce soartă vă pregătise ea.

Kristin răspunse încet :

— Mă gîndesc că poate-aș fi vrut să fac și eu același lucru în locul ei.

— Tu n-ai fi vrut niciodată să faci să se îmbolnăvească cineva de lepră, zise doamna Åshild cu aprindere.

— Ți-aduci aminte, mătușă, cînd mi-ai spus o dată că e bine cînd cineva nu îndrăznește să facă ceea ce socotește că nu este frumos. Dar nu este la fel de bine cînd

socotești că un lucru nu este frumos, fiindcă nu îndrăznește el să-l facă.

— Tu n-ai îndrăzni să faci asemenea faptă, de teama păcatului, zise doamna Åshild.

— Nu, cred că nu de aceea, zise Kristin. Am făcut multe pe care odinioară n-aș fi crezut să am curajul a le face de teama păcatului. Dar pe vremea aceea nu-mi dădeam seama că, o dată cu păcatul și ca o urmare a lui, calci în picioare și pe alții.

— Erlend voia de mult, înainte de a te întîlni pe tine, să pună capăt vieții destrăbălate pe care o ducea, răspunse cu vioiciune doamna Åshild. Totul se sfîrșise între ei doi încă mai de mult.

— Știu, dar pesemne că n-avusese niciodată temeiuri a crede că hotărîrile lui Erlend erau atît de neclintite, încît să nu poată ea să le zdruncine.

— Kristin, spuse doamna Åshild cu glas rugător și speriat, doar nu vrei să-l părăsești pe Erlend tocmai acum. Acum nu mai e altă scăpare pentru voi decît numai unul prin celălalt.

— Un preot n-ar vrea să dea un asemenea sfat, zise Kristin, zîmbind rece. Dar știu că n-am să-l las pe Erlend... chiar de-ar fi să calc în picioare pe propriul meu tată.

Doamna Åshild se sculă.

— Decît să stăm așa, mai bine să ne apucăm de o treabă, zise ea. Ar fi zadarnic să ne culcăm.

Ea aduse putineiul din cămară, și cîteva doniți de lapte pe care le turnă în putinei — și voi să se apuce să bată laptele.

— Lasă-mă pe mine, se rugă Kristin. Mi-e spinarea mai tînără.

Munceau fără să vorbească ; Kristin stătea lîngă ușa cămării și bătea putineiul ; iar Åshild scărmăna niște lînă lîngă vatră. Abia cînd isprăvise de bătut laptele și începuse să frămînte untul, tînăra întrebă deodată :

— Mătușă Åshild... nu te temi dumneata niciodată cînd te gîndești la ziua în care vei sta la judecata lui Dumnezeu ?

Doamna Åshild se ridică și, apropiindu-se de Kristin, se opri în plină lumină în fața ei.

— Poate că atunci o să am curajul să-l întreb pe cel care m-a creat așa cum sînt, dacă vrea să se îndure de mine, cînd o veni ceasul. Căci eu nu i-am cerut niciodată îndurare cînd am făptuit împotriva poruncilor lui. Și niciodată nu m-am rugat de Dumnezeu, nici de oameni să-mi dea nici o lăscaie în schimbul a tot ce-am plătit ca pedeapsă în lumea asta.

Ceva mai încolo, zise încet :

— Băiatul meu cel mai mare, Munan, avea douăzeci de ani. Pe-atunci nu era așa precum știu că este acum. Copiii mei nu erau așa cum sînt astăzi, pe vremea aceea.

Kristin răspunse liniștit :

— L-ai avut totuși pe domnul Bjørn alături de dumneata, zi de zi și noapte de noapte, în toții anii aceștia.

— Da... am avut și asta, zise Åshild.

Kristin sfîrși în curînd de bătut untul. Atunci doamna Åshild spuse că trebuiau să încerce să se odihnească puțin.

În pat, își petrecu brațul pe după umerii Kristinei și trase la pieptul ei capul tînăr. Și nu trecu multă vreme pînă ce-și dădu seama, după răsuflarea ei liniștită și măsurată, că Kristin adormise.

Se lăsase ger. În toate grajdurile din sat, dobitoacele flămînde mugeau, rebegite de frig. Dar oamenii începuseră de pe acum să cruțe pe cît se putea nutrețul.

În anul acela, de Crăciun n-au fost petreceri multe ; oamenii stăteau pe la casele lor.

De Crăciun, gerul se înteți se ; parcă în fiecare zi era mai frig. Oamenii aproape că nu-și mai aminteau să mai fi fost o iarnă atît de aspră ; nu mai cădea zăpadă, nici măcar pe munți, iar zăpada căzută pe la Sfîntul Clement înghețase și se făcuse tare ca piatra. Acum, cînd zilele începuseră să fie mai luminoase, soarele strălucea pe cerul limpede. Aurora boreală licărea și lumina către

miazănoapte, peste crestele munților; lumina se răsfrîngea pe jumătate din bolta cerească, dar fără să aducă nici o schimbare a vremii; se întîmpla să fie și cîte o zi noroasă, mai cădea cîte un pic de zăpadă uscată și apoi se făcea iar senin și iar ger înțepător. Rîul Lågen mugea înăbușit pe sub stratul de gheață.

În fiecare dimineață, Kristin se gîndea că nu mai poate, că n-are să mai poată răbda ziua pînă la capăt. Simțea în fiecare zi ca un fel de luptă între ea și tatăl ei. Trebuiau ei oare să se ridice unul împotriva altuia, acum, cînd viețuitoarele și oamenii din sate îndurau aceeași suferință? Dar venea seara — și vedea că mai răbdase o zi.

Tatăl nu se arăta neprietenos. Nu vorbeau niciodată despre neînțelegerea dintre ei; însă Kristin simțea îndărătul tuturor celor ce nu le spunea că era nu înduplecat și hotărît cu tărie să nu-și dea consimțămînt.

Și simțea un dor puternic după prietenia lui. Cu atît mai aprig și puternic, cu cît știa cît de multe alte necazuri erau pe capul lui... despre care ar fi vorbit cu dînsa dacă ar fi fost ca mai înainte. E drept că o duceau mai bine la Jørundgård decît în majoritatea celorlalte gospodării, dar și aici se simțea zi de zi, ceas de ceas, că era un an rău. Lavrans obișnuia în timpul iernii să-și dreseze mînjii, dar anul acesta îi vînduse pe toți de cu toamnă, undeva înspre miază-zi, iar fiică-si îi părea rău să nu-i audă glasul pe afară, în bătătură și să nu-l vadă zburdînd, cu mînjii de doi ani, zvelți și cu părul lung, în jocul acela care-i plăcea lui atît de mult. După recolta anului trecut, pătulele, butoaiele și cămările nu rămăseseră chiar goale la curtea lor, dar la Jørundgård venea lume multă să ceară ajutor, cu plată sau ca dar — și nu pleca nimeni cu mîna goală.

Într-o seară, tîrziu, veni pe schiuri un om bătrîn, greoi, îmbrăcat în blănuri. Lavrans vorbi cu el afară, în curte, iar Halvdan îi aduse de mîncare în odaia în care se afla căminul. Nimeni în curte nu știa cine este. De bună seamă, era unul din cei care locuiau singuri, sus pe munți; poate că Lavrans îl întîlnise acolo. Dar nici Lavrans, nici Halvdan nu pomeniră nimic de această vizită.

Apoi, în altă seară veni un om cu care Lavrans era certat de mulți ani. Se duseră împreună în cămară. Iar cînd Lavrans se întoarse în odaie, spuse :

— Toți vor ajutor de la mine. Dar aici, în propria mea curte, toți sînt împotriva mea. Chiar și tu, nevastă, zise el răstit către Ragnfrid.

Atunci mama sări la Kristin cu gura :

— Auzi ce spune taică-tău ! Nu sînt împotriva ta, Lavrans, și știi și tu, Kristin, ce s-a întîmplat înspre miazăzi de Roaldstad, tîrziu pe toamnă, cînd Erlend cobora de-a lungul văii, însoțit de celălalt crai, rubedenia lui din Haugen... nefericita de femeie, pe care el a îndepărtat-o de la toate rudele ei, și-a pus capăt zilelor.

Împietrită și aspră răspunse Kristin :

— Văd că-l învinuiți tot atît pentru anii în care s-a străduit să-și răscumpere păcatele, ca și pentru anii în care a trăit în păcat.

— Isuse, sfîntă Fecioară Maria, zise Ragnfrid împreunîndu-și mîinile. În ce hal ai ajuns ! Nici măcar nenorocirea asta nu te-a făcut să-ți schimbi gîndul !

— Nu, zise Kristin. Nu mi-am schimbat gîndul.

Atunci Lavrans, care ședea pe bancă alături de Ulvhild, își ridică privirea :

— Nici eu nu mi l-am schimbat, Kristin, zise el cu glas înăbușit.

Dar Kristin simțea în inima ei, că într-un fel se schimbase ceva — dacă nu gîndul, atunci felul de a vedea. Ea căpătase știrea despre felul cum se desfășurase călătoria aceea nenorocită. Mersese mai ușor decît era de așteptat. Rana pricinuită de lovitura de cuțit pe care Erlend o primise în piept se agravase, fie că se obrîntise la frig, fie din altă pricină : el zăcu cîtva timp bolnav la hanul din Roaldstad [1]. Domnul Bjørn îl îngrijise în zilele acelea. Dar prin faptul că Erlend fusese rănit, a fost mai ușor de explicat nenorocirea ocalaltă și să fie crezută.

Cînd a putut să plece mai departe, el a luat-o cu sine într-un sicriu pe moartă și a dus-o la Oslo. Acolo a obți-

[1] Autoarea comite o inadvertență ; mai sus afirmase că Erlend nu a fost rănit, ci a avut doar haina tăiată de cuțitul Elinei.

nut cu ajutorul preotului Jon, un loc de îngropăciune în cimitirul de lîngă biserica Sfîntul Nicolae ; apoi s-a spovedit chiar episcopului din Oslo, care i-a poruncit să facă un pelerinaj la sfîntul sînge din Schwerin. Acum era plecat din țară.

Kristin nu putea să meargă niciunde în pelerinaj, nici să capete iertarea de păcate. Ea nu avea alta de făcut decît să rămînă aici, să aștepte frămîntată de gînduri și să țină piept părinților săi. Asupra tuturor amintirilor legate de întîlnirile ei cu Erlend căzuse o lumină ciudată și rece, ca de iarnă. Se gîndea la violența lui în dragoste și în durere, și i se păru că dacă și ea ar fi putut să privească lucrurile cu aceeași patimă și să se lase în voia lor, atunci poate că i-ar fi părut mai puțin grele și mai ușor de răbdat. Uneori gîndea : poate că Erlend mă va părăsi. Totdeauna avusese o nelămurită teamă că, dacă se vor izbi de prea multe greutăți și piedici, el o va părăsi. Dar ea nu voia să-l părăsească, fără ca el însuși s-o fi dezlegat de toate jurămintele.

Trecu și iarna. Și Kristin nu se mai putea amăgi singură, ci trebui să-și dea seama că acum pe toți îi aștepta încercarea cea mai grea : Ulvhild nu mai avea mult de trăit. Și în mijlocul acestei dureri amare, văzu cu groază că propriul ei suflet se sălbăticise și se mistuia la flacăra păcatului. Căci avînd în față copila pe moarte și durerea de nespus a părinților ei, ea n-avea decît un gînd : dacă moare Ulvhild, n-am să mai pot răbda să mă uit la tata fără să mă arunc la picioarele lui, să-i mărturisesc totul și să-l rog să mă ierte și să-mi ia soarta în mîinile lui...

Era în vremea postului. Oamenii tot tăiau din vitele pe care nădăjduiseră să le poată ține — ca să nu moară singure. Și oamenii se îmbolnăveau, pentru că toți trăiau numai cu pește și mîncau făinoase puține și de proastă calitate. Preotul Eirik dezlegase tot satul de opreliștea de a bea lapte. Dar oamenii abia dacă aveau cîte un strop de lapte.

Ulvhild zăcea la pat. Zăcea culcată singură, în patul surorii sale. În fiecare noapte o veghea cineva. Se întîmpla ca tatăl și Kristin să șadă amîndoi la căpătîiul ei. Într-o astfel de noapte, Lavrans zise fiicei sale :

— Ţi-aduci aminte de ce a spus fratele Edvin despre soarta Ulvhildei ? De-atunci m-am gîndit că poate a vrut să spună ce se întîmplă acum. Dar m-am tot ferit de gîndul ăsta.

În nopţile acestea, el vorbea într-una despre una sau alta, de pe vremea cînd copiii erau mici. Kristin şedea, palidă şi deznădăjduită, înţelegînd că îndărătul acestor cuvinte tatăl ei îi cerşea ceva.

Lavrans ieşise într-o zi împreună cu Kolbein să cerceteze o vizuină de urs, în partea de miazănoapte a pădurii de pe coasta muntelui. Se întoarseră acasă cu o ursoaică pe sanie, iar Lavrans ţinea un pui viu de urs în poala mantalei. A înveselit-o puţin pe Ulvhild cînd îi arătă ursuleţul, dar Ragnfrid a spus că nu erau vremuri de ţinut un astfel de animal — şi ce avea de gînd cu el ?

— Aş vrea să-l cresc mare, să-l ţin legat în faţa casei, de pază fetelor mele, spuse Lavrans rîzînd scurt.

Dar nu puteau să-i facă rost de lapte gras puiului de urs şi atunci Lavrans l-a omorît după cîteva zile.

Soarele prinsese destulă putere, încît se întîmpla să pice picături de pe acoperiş, în mijlocul zilei. Piţigoii se grăbeau să se caţere pe pereţii de bîrne dinspre soare şi băteau tare cu ciocul lor în lemn, căutînd insectele ascunse prin crăpături. Pe cîmpii, zăpada tare şi lucioasă strălucea ca argintul.

În sfîrşit, într-o seară începură să se adune norii şi acoperiră luna. Dimineaţa, cei de la Jørundgård se treziră cu o ninsoare deasă, de nu se mai putea vedea la doi paşi.

În ziua aceea, au înţeles că Ulvhild avea să moară.

Toţi ai casei erau adunaţi şi venise şi părintele Eirik. Multe lumînări ardeau în odaie. Ulvhild îşi dădu sufletul seara, liniştită, în braţele mamei sale.

Ragnfrid a îndurat durerea mai uşor decît era de aşteptat. Părinţii şedeau unul lîngă altul şi plîngeau amîndoi încet. Toţi cei din odaie plîngeau. Kristin se apropie de tatăl ei, care o cuprinse de umeri cu braţul, simţind cum tremură, o strînse la pieptul lui. Dar ea îşi dădea seama că el o simţea mai îndepărtată de dînsul decît micuţa moartă, culcată în pat.

Nu înțelegea cum de poate să mai rabde. Nu-și mai aducea aminte aproape de loc de ce se stăpînise, dar istovită și mută de durere, se ținuse tare, și nu se prăbușise la picioarele lui.

Apoi desfăcură cîteva scînduri din podeaua bisericii, în dreptul altarului sfîntului Toma, și se săpă acolo o groapă, în pămîntul tare ca piatra, pentru Ulvhild Lavransdatter.

Ninsese des și liniștit în cele cîteva zile cît copila zăcuse pe paiele năsăliei ; ningea cînd au băgat-o în pămînt — și a urmat a ninge, aproape fără încetare, o lună încheiată.

Pentru oamenii care așteptau izbăvirea adusă de primăvară, părea că aceasta n-avea să mai vină niciodată. Zilele se făcuseră lungi și luminoase — și valea se umpluse de aburii care se ridicau de la zăpezile ce se topeau în timpul căldurii soarelui. Dar aerul rămînea rece și căldura n-avea putere. Noaptea se lăsa ger amar, trosnea gheața și se auzea bubuind prin munți, iar lupii urlau și vulpile lătrau venind pînă în mijlocul satului, ca în toiul iernii. Oamenii tot jupuiau de coajă copacii pentru hrana vitelor, dar ele se prăbușeau moarte cu grămada prin grajduri. Nimeni nu mai putea spune cum se va sfîrși pacostea asta.

Într-una din acele zile, Kristin ieși pe cînd apa șiroia pe făgașele de pe drum, iar zăpada licărea ca argintul pe ogoare. Pe partea unde bătea soarele, troienii de zăpadă se năruiau dinăuntru, așa încît țesătura subțire a scoarței de gheață se rupea cu un sunet argintiu cînd o atingea cu piciorul. Dar pretutindeni unde era cît de puțin umbră, frigul era înțepător și zăpada tare.

Ea urca înspre biserică... Nu-și dădea seama ce caută, dar se simțea atrasă către biserică. Tatăl ei era acolo... și mai erau cîțiva țărani, frați de breaslă, care-și dăduseră întîlnire în pridvorul bisericii — atît știa Kristin.

La mijlocul urcușului, întîlni pîlcuri de țărani care veneau la vale. Era și părintele Eirik. Toți mergeau pe jos, în ceața mohorîtă și greoaie, cu capetele ușor aplecate și fără a vorbi între ei ; au răspuns ursuzi la salutul ei cînd au trecut pe lîngă ea.

Kristin se gîndi că era departe timpul cînd fiecare om din sat îi era prieten. Acum știau pesemne toți că era o

fiică rea. Poate că știau mai multe despre dînsa. Acum poate credeau toți că fusese ceva adevărat în vechile vorbe care umblaseră despre dînsa, Arne și Bentein. Poate că numele ei era dintre cele mai proaste. Își ridică fruntea și merse mai departe, spre biserică.

Ușa era întredeschisă. Era frig în biserică, dar parcă totuși adia spre sufletul ei o anumită căldură din încăperea întunecoasă, cafenie, cu pilaștrii ce se înălțau foarte sus, ridicînd întunericul înspre lemnăria bolții. Nu erau lumînări aprinse pe altar, dar prin crăpătura ușii se strecura o rază de soare care licărea slab pe zugrăvelile și vasele sfinte.

Tatăl ei era îngenuncheat în fața altarului sfîntului Toma, cu capul aplecat peste mîinile împreunate ce-i strîngeau la piept căciula.

Kristin se strecură sfioasă și întristată afară, în pridvor și așteptă acolo. Înrămat de arcul dintre cele două coloane mici de care se sprijinea cu mîinile, ea privi Jørundgård-ul, iar în spatele casei, ceața palidă-cenușie ce se lăsa peste vale. Rîul strălucea în plin soare, alb și pe alocuri înghețat, dincolo de sat. Dar tufișurile de arini de-a lungul apei erau pline de flori galben-cafenii, iar pădurea de brad era primăvăratic verde — și în tufărișul din apropiere, ciripeau și fluierau încet păsărelele.

Da, da! În fiecare seară, după apusul soarelui cîntaseră astfel păsărelele.

Și Kristin simțea acel dor pe care-l crezuse mistuit în ea, dorul acela care se ridica din sîngele și carnea ei — și învia acum, dulce și slab, ca și cînd s-ar trezi din amorțeala iernii.

Lavrans Bjørgulfsson ieși din biserică și închise cu cheia ușa în urma lui. Se opri lîngă fiică-sa și privi și el depărtările pe sub arcada bisericii. Ea își dădu seama cît îl scurmase iarna asta pe tatăl său. Nu socotea cu cale să înceapă acum vorba despre ale ei, dar fără voie vorbele îi scăpară din gură:

— E adevărat ce mi-a spus mama deunăzi, că dacă ar fi fost vorba de Arne Gyrdssøn, te-ai fi învoit să mă dai lui?

— Da, zise Lavrans fără s-o privească.

— Asta n-o spuneai în timp ce Arne era încă în viață, răspunse Kristin.

— N-a venit niciodată vorba. Am înțeles că băiatul ținea la tine, dar n-a spus nimic — și era tînăr... și n-am băgat niciodată de seamă că țineai atîta la el. Doar nu puteai să te aștepți să-mi ofer eu singur fiica unui bărbat fără nici o avere. Un zîmbet îi tremura pe buze. Apoi adăugă în șoaptă : Dar țineam la băiat... Și dacă aș fi văzut că suferi de dorul lui...

Stătură locului, privind în zare. Kristin simțea că tată-său se uita la dînsa... și se străduia să-și păstreze fața liniștită, dar simțea cît de tare pălise. Atunci tatăl se apropie, o cuprinse cu brațele și o strînse cu putere la pieptul său. Îi dădu capul pe spate, își aținti privirea în ochii ei și apoi îi ascunse iar capul pe umărul lui.

— Isuse Cristoase, micuță Kristin, ești într-atît de nefericită ?...

— Cred că o să mor din asta, tată, zise ea la pieptul lui, izbucnind în plîns.

Plîngea pentru că simțise în mîngîierile sale și citise în ochii săi că acum era atît de chinuit, pînă la capătul puterilor, încît nu mai avea inimă să stăruie în împotrivirea lui. În lupta lor, ea învinsese.

În puterea nopții, tatăl o trezi, atingînd-o pe umeri, în întuneric.

— Scoală, zise el încet, auzi ?...

Atunci ea auzi cum cîntă pe la colțurile casei, cu sunet adînc și plin, vîntul de la miazăzi, plin de umezeală. Ploaia curgea șiroaie de pe acoperiș și biciuia zăpada moale, în dezgheț. Kristin își puse la iuțeală rochia și-l urmă pe tatăl ei pînă la ușa de afară, unde rămaseră privind noaptea luminoasă de mai ; vîntul călduț și ploaia îi loveau în față, cerul era o îngrămădire mare de nori de ploaie ce năvăleau cu duiumul, pădurile vuiau, treceau fluierături printre case — și se auzea de sus, din munți tunetul năbușit al avalanșelor.

Kristin căută mîna tatălui său și o apucă într-a ei. El o chemase să-i arate toate acestea. Părea că legăturile dintre ei sînt iarăși cele de altădată.

Cînd se întoarseră să se culce, Lavrans spuse :

— Străinul care-a fost săptămîna asta pe la noi, mi-a adus o scrisoare de la Munan Bårdssøn. Are de gînd să vină la vară încoace, s-o vadă pe maică-sa ; cu acest prilej, vrea să mă întîlnească și să stea de vorbă cu mine.

— Ce-ai de gînd să-i răspunzi, dragă tată ? șopti ea.

— Nu știu acum, răspunse Lavrans, dar am să vorbesc cu el și-apoi am să iau o hotărîre de care să pot răspunde în fața lui Dumnezeu, fata mea.

Kristin se culcă din nou lîngă Ramborg, iar Lavrans lîngă soția sa adormită. El gîndea că dacă dezghețul vine cu inundații mari, atunci puține gospodării din ținut erau atît de primejduite ca Jørundgård. Era o veche prezicere cum că odată casa lor va fi luată de ape.

5

Primăvara sosi dintr-o dată. La cîteva zile după dezgheț, toată valea se întindea cafenie-negricioasă sub ropotele ploii. Torente șiroiau de-a lungul coastelor munților, rîul se umflase și arăta ca un lac plumburiu în fundul văii, cu mici tufe plutind la suprafața apei clocotinde — și o dîră spumegîndă arăta firul apei. La Jørundgård apa acoperise ogoarele. Pagubele au fost totuși pretutindeni mai mici decît se temuse lumea.

Muncile de primăvară fură întîrziate, iar oamenii semănau puținele grîne pe care le putuseră cruța, rugîndu-se lui Dumnezeu să le apere de brumă pînă la toamnă. Și părea că de rîndul acesta el voia să le asculte rugăciunile și să le mai ușureze puțin greutățile. Luna iunie veni cu ploaie și cu vegetație bogată, vara fusese bună și lumea prinsese nădejde că urmele anului secetos aveau să se șteargă cu timpul.

Se sfîrșise cu cositul fînului, cînd sosiră într-o seară la Jørundgård patru bărbați călări — doi cavaleri, domnul Munan Bårdssøn și domnul Bård Peterssøn din Hestnes, cu slujitorii lor.

Ragnfrid și Lavrans puseră să se întindă masa în odaia cea mare și să se pregătească paturile pentru musafiri în clădirea unde se țineau și proviziile. Dar Lavrans îi rugă pe oaspeți să amîne pe a doua zi, cînd vor fi odihniți de drum, îndeplinirea sarcinii cu care veniseră.

În timpul cinei, domnul Munan deschise vorba ; el se adresă deseori Kristinei, vorbind cu ea ca și cînd ar fi fost vechi prieteni. Ea băgă de seamă că lucrul acesta nu era pe placul tatălui ei. Domnul Munan era bondoc, aprins la față, urît, guraliv și cam caraghios în felul de a se purta. Lumea îl poreclise Munan Bondocul sau Munan Jucăușul. Cu toate astea, fiul doamnei Åshild era un om chibzuit și destoinic, care fusese în mai multe împrejurări omul de încredere al regelui și care avea un cuvînt greu de spus față de cei care cîrmuiau țara. Locuia la moșia părintească a mamei sale din ținutul Skogheim, era foarte bogat și încheiase o căsătorie foarte bună. Doamna Katrin, soția sa, era neobișnuit de urîtă și nu deschidea decît arareori gura să spună ceva, încît lumea îi zicea în glumă doamna Katrincea-deșteaptă-și-dulce-la-vorbă. Păreau să trăiască bine și drăgăstos împreună, în ciuda faptului că domnul Munan era vestit pentru viața lui desănțată, atît înainte cît și după căsătorie.

Domnul Bård Peterssøn era un bătrîn frumos și distins, cu toate că era cam trupeș și greoi în mișcări. Părul și barba îi suriseră, erau cît albe cît bălaie. După moartea regelui Magnus Håkonssøn, trăise liniștit, văzîndu-și de întinsele sale moșii din Normøre. Era văduv după soția sa de-a doua și avea copii mulți — care erau toți, după cît se spunea, frumoși, binecrescuți și căpătuiți.

Ziua următoare, Lavrans și oaspeții săi se urcară în odaia de sus, ca să stea de vorbă. Lavrans o rugase pe soția sa să fie de față, dar ea n-a vrut.

— Hotărîrea trebuie să fie în mîinile tale. Tu știi că va fi mare durere pentru fiica noastră dacă nu se face învoiala, dar înțeleg prea bine că nu sînt mici piedicile care se ridică împotriva acestei căsnicii.

Domnul Munan adusese o scrisoare din partea lui Erlend Nikulaussøn. Erlend propunea să hotărască Lavrans

întru totul condițiile în care se învoia să-i dea pe fiica sa Kristin ; iar el se învoia ca averile lui să fie cercetate și prețuite, precum și veniturile sale de către oameni nepărtinitori ; de asemenea, să-i dea Kristinei un atare dar de nuntă încît să cadă în stăpînirea ei o treime din averea lui, în afară de propria ei zestre și de toată moștenirea pe care urma s-o primească de la neamurile ei, în cazul în care ar rămîne văduvă, fără copii care să supraviețuiască tatălui. Pe lîngă asta, oferea Kristinei dreptul de a cîrmui pe deplin toată partea ei de avere, atît cea adusă de acasă, cît și cea pe care urma să o primească de la dînsul. Dar dacă Lavrans dorea alte condiții privind orînduirea bunurilor între soți, atunci Erlend îi va da ascultare și se va supune în totul hotărîrilor lui. În schimb, el punea o singură condiție : în cazul că părinții Kristinei ar lua sub tutela lor pe copiii lui și ai Kristinei, ei să nu se atingă de daniile făcute de el copiilor pe care i-a avut cu Eline Ormsdatter — căci acestea erau bunuri care ieșiseră din patrimoniul său înainte ca el să fi încheiat căsătoria cu Kristin Lavransdatter. Și la sfîrșit, Erlend se oferea să facă nunta, cu tot alaiul cuvenit, la moșia lui din Husaby.

Lavrans luă cuvîntul și zise :

— Aceasta este o ofertă frumoasă. Văd că ruda dumneavoastră ține într-adevăr să cadă la înțelegere cu mine. Văd acest lucru și din faptul că te-a făcut pe dumneata, domnule Munan, să pleci la drum în acest scop și să vii la un om ca mine care n-are mare însemnătate în afara ținutului acestuia ; și că un domn ca dumneata, domnule Bård, te-ai ostenit să faci această călătorie ca să sprijini cererea. Dar îi voi răspunde acum lui Erlend, că fiica mea nu a fost crescută astfel ca să chivernisească singură bunuri și avuții, căci am avut întotdeauna de gînd s-o dau după un bărbat în mîinile căruia să-i pot încredința liniștit fericirea ei. Nu știu dacă fiica mea este vrednică de a fi înzestrată cu asemenea drepturi, întărite de lege, dar nu-mi vine a crede că ar fi prea mulțumită să le aibă. Ea are o fire blîndă și supusă și aceasta este unul dintre temeiurile care m-au făcut să gîndesc, cînd m-am împotrivit la căsătoria asta, că Erlend a arătat totuși prea puțină înțelegere în multe

privințe. Dacă ea ar fi fost o femeie hotărîtă, îndrăzneață și dîrză, apoi lucrurile ar fi luat de îndată altă întorsătură.

Domnul Munan izbucni într-un hohot de rîs și zise :

— Dragă Lavrans, tocmai dumneata te plîngi că fiica dumitale e prea puțin dîrză... Iar domnul Bård adăugă cu un mic zîmbet :

— Mi se pare totuși că fata a dovedit că nu-i lipsește voința... vreme de doi ani a ținut morțiș la Erlend împotriva voiei dumitale.

Lavrans vorbi :

— Asta o știu bine ; totuși, nu mă înșel. A fost greu pentru dînsa în tot răstimpul în care m-a înfruntat, și n-ar fi multă vreme fericită cu un soț care n-ar ști s-o oblăduiască.

— Afurisită treabă, zise domnul Munan, se vede că fiica dumneavoastră este foarte deosebită de toate femeile pe care le-am cunoscut eu în viață, căci n-am văzut una care să nu vrea să se diriguiască singură, cît și pe soțul ei.

Lavrans dădu din umeri fără a răspunde.

Atunci Bård Peterssøn spuse :

— Îmi închipui, Lavrans Bjørgulfssøn, că dorința dumitale de a se încheia această căsătorie între fiica dumitale și fiul meu adoptiv nu a sporit de loc după ce ai aflat de felul în care și-a sfîrșit zilele femeia pe care a avut-o lîngă el. Dar trebuie să știi acum că a ieșit la iveală faptul că acea femeie s-a lăsat ademenită de un alt bărbat, și anume de logofătul lui Erlend, de la Husaby. Erlend știa lucrul acesta cînd a pornit cu dînsa în acea călătorie spre vale ; el se oferise să-i dea o zestre potrivită, dacă omul se învoia s-o ia de soție.

— Sînteți sigur că lucrurile stau într-adevăr așa ? îl întrebă Lavrans. Și-apoi nu știu dacă lucrurile sînt puse într-o lumină mai bună prin aceasta. Greu trebuie să fie pentru o femeie de neam bun să intre într-o casă la brațul stăpînului, ca pe urmă să plece din ea de mînă cu sluga lui.

Munan Bårdssøn interveni :

— Înțeleg, Lavrans Bjørgulfssøn, că imputarea de seamă pe care-o aduci nepotului meu, este acea nenorocită întîmplare cu soția lui Sigurd Saksulvssøn. Și, în adevăr, n-a fost bine. Dar, pentru Dumnezeu, gîndește-te și dum-

neata că băiatul acesta tînăr locuia în aceeași casă cu o femeie tînără și frumoasă, care avea un soț bătrîn, rece și nevolnic... și noaptea ține cîte o jumătate de an în ținutul acela de sus ; cred că nimeni nu s-ar fi putut aștepta la altceva, afară decît numai dacă ar fi fost Erlend de-a dreptul un sfînt. Nu se poate tăgădui că Erlend n-a fost niciodată din plămada din care se fac călugării, dar cred că nici tînăra și frumoasa dumitale fiică nu s-ar bucura s-o dai după un fel de călugăr. E drept, Erlend s-a purtat foarte nechibzuit atunci, și încă și mai nechibzuit după aceea... Dar toate trebuie să ia odată sfîrșit... noi, rudele lui, ne-am străduit să-l punem pe acest tînăr din nou pe picioarele lui. Femeia a murit, iar Erlend a făcut tot ce i-a stat în putere ca să se facă cele de cuviință trupului și sufletului ei ; însuși episcopul din Oslo i-a dat iertare de păcate, iar acum s-a întors acasă, curățit de păcatele lui, prin sîngele cel sfînt din Schwerin... vrei dumneata să fii mai aspru ca episcopul din Oslo, sau ca arhiepiscopul, sau cine este cel care are în paza sa neprețuitul sînge de-acolo ?

Dragă Lavrans, este drept că o viață fără prihană este un lucru foarte frumos, dar un tînăr în toată firea nu izbutește s-o ducă, fără un har cu totul deosebit de la Dumnezeu. Pe sfîntul Olav... gîndește-te dumneata că nici regele sfînt n-a avut acest har decît abia către sfîrșitul vieții sale pe pămînt... de bună seamă că Dumnezeu a voit mai întîi ca el să zămislească pe destoinicul său fiu, regele Magnus, care a stăvilit năvala păgînilor asupra țărilor de miazănoapte. Regele Olav n-a avut acest fiu cu regina sa — și cu toate acestea, el și-a găsit locul printre cei mai mari sfinți din împărăția cerurilor. Dar citesc în privirea dumitale că aceste cuvinte ale mele nu sînt cuviincioase.

Domnul Bård îl întrerupse :

— Lavrans Bjørgulfssøn, cînd a venit Erlend întîia oară să-mi spună că s-a îndrăgostit de o fată logodită, aceasta mi-a plăcut tot atît de puțin ca și dumitale. Dar am înțeles mai pe urmă că este o dragoste atît de puternică între acești doi tineri, încît ar fi mare păcat să împiedicăm legătura lor. Erlend m-a însoțit la ultima serbare de Crăciun, dată de regele Håkon oamenilor săi... acolo ei

s-au întîlnit și, în clipa în care s-au văzut unul pe altul, fiica dumitale a leșinat și a rămas ca moartă o bună bucată de vreme... și am citit în ochii copilului meu că mai degrabă ar vrea să-și piardă viața decît s-o piardă pe dînsa.

Lavrans zăbovi puțin cu răspunsul :

— Da, lucrurile astea sună foarte frumos într-o legendă cavalerească din țările de miazăzi. Dar noi nu ne aflăm în Englitera, și cred că ai cere și dumneata mai mult de la un bărbat pe care ai dori să-l ai de ginere, decît s-o facă pe fiica dumitale să leșine de dragoste sub ochii tuturor...

Cei doi tăceau, iar Lavrans urmă, zicînd :

— Mă gîndesc, prea cinstiți domni, că dacă Erlend Nikulaussøn nu și-ar fi micșorat într-atîta averea cît și bunul său nume, atunci n-ați sta aici să vă rugați de unul ca mine să vă dau fata. Nu vreau însă să se poată spune despre Kristin că a fost o cinste pentru dînsa că s-a măritat la Husaby, cu un urmaș al uneia dintre cele mai alese familii ale țării... cînd acel bărbat este într-atît de defăimat încît nu se mai poate aștepta să facă o căsătorie mai bună și nici să ducă mai departe bunul renume al neamului său.

Apoi se sculă cu aprindere și începu să se plimbe încoace și încolo prin odaie.

— Ehei, Lavrans, dacă dumneata vorbești de defăimare, atunci pe Dumnezeul meu, ești din cale-afară de mîndru !

Domnul Bård îi tăie vorba, apropiindu-se de Lavrans :

— Ești prea mîndru, Lavrans... Ești ca acei țărani de pe vremuri, de care se spune că nu voiau să primească dregătorii și boierii din partea regilor, pentru că mîndria lor nu îngăduia ca lumea să spună că trebuiau să mulțumească altora decît loru-și. Eu una îți spun : chiar dacă Erlend s-ar bucura astăzi de toată cinstirea și de toată bogăția cărora le era menit prin naștere, și tot nu mi s-ar părea că mă înjosesc rugînd pe un om de neam bun și înstărit să-și dea fiica după copilul meu adoptiv, dacă mi-aș da seama că, despărțindu-i, am zdrobi inimile celor

doi tineri. Mai ales, zise el încet, punînd mîna pe umărul lui Lavrans, dacă ar fi mai bine pentru mîntuirea sufletului lor să se căsătorească unul cu altul.

Lavrans se trase de sub mîna celuilalt; chipul lui luă o înfățișare închisă și rece.

— Cred că nu înțeleg ce vrei să spui cu vorbele acestea, domnule.

Cei doi se priviră un timp, apoi domnul Bård spuse:

— Vreau să spun că Erlend mi-a mărturisit că s-au legat amîndoi prin cele mai grele jurăminte. Vei socoti, poate, că ai putința să o dezlegi pe fiica dumitale, fiindcă a jurat fără învoirea dumitale, dar pe Erlend nu-l poți dezlega... Și sînt nevoit să văd că cea mai mare piedică în calea lor este mîndria dumitale și... teama dumitale de păcat. Dar în această privință mi se pare că vrei să fii mai aspru decît însuși Dumnezeu, Lavrans Bjørgulfssøn!

Lavrans răspunse cam șovăitor:

— Poate că ai oarecare dreptate în cele ce-ai spus acum, domnule Bård, dar ceea ce m-a făcut mai ales să mă împotrivesc acestei căsătorii este că Erlend mi-a părut a fi un om de prea puțină încredere ca să-i pot încredința lui pe fiica mea.

— Cred că de-acum înainte pot să mă pun chezaș pentru copilul meu, zise Bård cu voce înceată. O iubește atît de mult pe Kristin, încît sînt sigur că dacă vei binevoi să i-o dai, se va purta astfel încît să nu-ți dea nici un prilej să te plîngi de ginerele dumitale.

Lavrans nu răspunse pe dată. Atunci domnul Bård spuse cu stăruință, întinzînd mîna:

— În numele Domnului, Lavrans Bjørgulfssøn, dă-le binecuvîntarea dumitale!

Lavrans puse mîna lui în mîna lui Bård.

— În numele Domnului!

Ragnfrid și Kristin au fost apoi chemate sus în odaie și Lavrans le împărtăși hotărîrea luată. Domnul Bård se plecă adînc în fața celor două femei. Domnul Munan strînse mîna lui Ragnfrid și vorbi curtenitor cu stăpîna casei, pe Kristin însă o salută, după obiceiul străinătății, sărutînd-o; și lucrul acesta îl făcu pe îndelete. Kristin

simțea că tatăl ei o privește cu luare-aminte în timpul acesta.

— Cum ți se pare noua ta rudă, domnul Munan? întrebă el în bătaie de joc, cînd rămăsese o clipă singur cu dînsa, mai pe seară.

Kristin îl privi rugătoare. Atunci el o mîngîie de cîteva ori pe obraz și nu mai spuse nimic.

Cînd domnul Bård și domnul Munan s-au dus să se culce, acesta din urmă îi spuse:

— Aș da mult să văd ce față ar face acest Lavrans Bjørgulfssøn dacă ar afla adevărul în privința acestei neprețuite fiice a sa. A trebuit să cerșim amîndoi în genunchi, ca Erlend să poată lua de nevastă o femeie pe care a avut-o de multe ori în casa Brynhildei.

— Ține-ți gura, răspunse domnul Bård, amărît. Cel mai rău lucru pe care l-a făcut Erlend este tocmai de a fi ademenit pe copila asta într-un asemenea loc... și fă astfel ca Lavrans să nu afle niciodată aceasta. E mai bine pentru toată lumea ca cei doi să poată fi prieteni de-acum încolo.

Se hotărî ca logodna să aibă loc în aceeași toamnă. Lavrans spuse că nu va putea să facă o petrecere prea mare, căci anul trecut fusese un an foarte rău, în valea aceea; în schimb, avea de gînd să suporte el însuși cheltuielile de nuntă, care ar urma să se facă la Jørundgård, cu alaiul cuvenit. El pomeni din nou de anul acela păcătos, ca o pricină pentru care cerea ca nunta să se amîne cu un an.

6

Logodna se amînă din mai multe pricini; ea avu loc abia la începutul anului următor, dar Lavrans se învoi ca nunta să nu mai întîrzie din această pricină; ea urma să aibă loc numaidecît după Sfîntul Mihail, așa cum se hotărîse de la început.

În timpul acesta, Kristin trăia la Jørundgård ca logodnică a lui Erlend. Cerceta împreună cu mama ei toate lucrurile ei de zestre și avea mult de lucru cu sporirea așternuturilor și a îmbrăcăminții — căci Lavrans nu se scumpea la nimic, o dată ce-și dăduse fiica stăpînului moșiei Husaby.

Kristin se mira singură că nu se simțea mai fericită acum. Căci, în ciuda pregătirilor, la Jørundgård nu era bucurie adevărată.

Își dădea seama că părinții ei tînjeau după Ulvhild. Dar mai înțelegea și că aceasta nu era singura pricină care-i făcea să fie atît de tăcuți și de mîhniți. Se purtau frumos cu dînsa, dar cînd venea vorba despre logodnicul ei, ea simțea că ei făceau o sforțare — și că o făceau numai ca s-o bucure pe dînsa și să-i arate dragostea lor, și nu pentru că ar fi dorit să vorbească despre Erlend. Nu erau mai bucurați de această căsnicie acum, de cînd făcuseră cunoștință cu tînărul mire. Erlend însuși se arătase tăcut și retras în scurtul timp cît fusese la Jørundgård pentru logodnă — și nici nu se putea altfel, gîndea Kristin, căci el știa că Lavrans nu cu bunăvoie se învoise la aceasta.

Erlend și cu Kristin abia de schimbaseră vreo zece cuvinte între patru ochi. Fusese un lucru nou și nemaipomenit pentru ei să șadă împreună așa, în văzul tuturor; și nu găsiseră decît prea puține să-și spună, fiindcă aveau prea multe de tăinuit împreună. O teamă nelămurită se cuibărise în ea, înnegurată și tulbure, dar mereu vie, că poate într-un fel sau altul ar putea fi o greutate pentru ei, cînd vor fi căsătoriți, faptul că la început au fost atît de aproape unul de altul și apoi au fost vreme atît de lungă despărțiți.

Dar ea încerca să înlăture acest gînd. Era vorba ca, de Rusalii, Erlend să le fie oaspe la Jørundgård; el întrebase pe Lavrans și pe Ragnfrid dacă n-aveau nimic împotrivă să vină; iar Lavrans răspunsese zîmbind că-l va primi bine pe ginerele său, să fie încredințat Erlend.

De Rusalii, putură să stea și pe afară și să vorbească împreună, ca în zilele de altădată, și atunci pieri acea umbră care se strecurase între ei din pricina prea lungii

despărțiri — cînd fuseseră nevoiți să-și vadă fiecare de drumul său, ducîndu-și singuri povara tainei.

De Paști, Simon Andressøn și soția lui veniră la Formo. Kristin îi văzu în biserică. Nevasta lui Simon nu ședea departe de dînsa.

Kristin băgă de seamă că trebuia să fie mult mai în vîrstă decît el, cam de treizeci de ani. Doamna Halfrid era firavă, mică și slabă, dar avea fața minunat de frumoasă. Părul ei castaniu-deschis, care se vedea încîrlionțat de sub bonetă, era deosebit de mătăsos și ochii îi erau de asemenea plini de blîndețe ; erau mari și cenușii, presărați cu puncte aurii. Fiecare trăsătură a feței ei era frumoasă și delicată, dar era cam palidă, și cînd deschidea gura se vedea că nu are dinți buni. Nu părea să aibă putere și se spunea că e bolnăvicioasă, căci avusese pînă acum cîteva sarcini pe care nu le putuse duce pînă la capăt, după cîte auzise Kristin. Se întreba mirată, cum o fi ducînd-o Simon cu această soție a lui.

Cei de la Jørundgård și cei de la Formo se salutaseră de cîteva ori cînd se întîlniseră pe dealul bisericii, dar nu-și vorbiseră. A treia zi însă, Simon veni la biserică fără nevastă-sa. Atunci s-a apropiat de Lavrans și au vorbit îndelung împreună. Kristin auzi pomenindu-se de Ulvhild. Apoi el vorbi cu Ragnfrid. Ramborg care se afla lîngă mama ei, spuse cu glas tare :

— Eu mi-aduc bine aminte de tine, știu cine ești.

Simon o ridică în brațe și o învîrti :

— Drăguț din partea ta, Ramborg, că nu m-ai uitat.

Pe Kristin o salută numai de la oarecare depărtare. Iar părinții nu pomeniră nimic după aceea despre această întîlnire.

Dar Kristin se gîndi mult la întîmplarea aceasta. Fusese totuși un lucru ciudat, să-l revadă pe Simon Darre ca om căsătorit. Erau atîtea amintiri vechi care prindeau viață : își aducea aminte de dragostea ei pentru Erlend de pe vremea aceea, atît de supusă și de oarbă. Acum era întrucîtva altfel. Se întreba dacă Simon îi povestise soției sale felul în care se despărțiseră — el și cu dînsa — dar știa că n-o făcuse ; „din pricina tatălui meu", gîndi ea ironic. Era un lucru cît se poate de neplăcut că ea se gă-

sea încă acasă, la părinții ei, necăsătorită. Dar erau logodiți acum ; Simon putea să vadă că stăruința lor biruise. Orice-ar fi făcut Erlend, el îi rămăsese însă credincios — și nici ea nu fusese ușuratică.

Într-o seară, pe la începutul primăverii, Ragnfrid trebuia să trimită pe cineva spre miazăzi la bătrîna Gunhild, văduva care era blănăreasă. Seara era atît de frumoasă, încît Kristin întrebă dacă n-ar putea să se ducă ea ; în cele din urmă, i se dădu voie, toți bărbații avînd treabă.

Soarele apusese și o pîclă subțire, albă și rece se ridica spre cerul galben-verzui. Kristin auzea la fiecare pas al calului, trosnind ușor pojghița de gheață, care se sfărîma și se împrăștia cu un clinchet slab. Dar din tufișurile ce mărgineau drumul, cîntecul vesel al păsărelelor răsuna în amurg, primăvăratic și duios.

Kristin călărea repede la vale, fără să se gîndească la ceva anume ; dar simțea că era plăcut să se afle din nou singură în mijlocul naturii. Călărea cu ochii ațintiți asupra secerii lunii — gata să apună dincolo de creasta munților, de partea cealaltă a văii. Și era gata să cadă de pe cal, cînd acesta sări deodată în lături, ridicîndu-se în două picioare.

Ea văzu în șanțul șoselei zăcînd o mogîldeață de om, chircit acolo — și în prima clipă se sperie. De teama aceea îngrozitoare de a întîlni singură oameni pe drum, nu mai putuse niciodată scăpa. Dar se gîndea că s-ar putea să fie un drumeț care se îmbolnăvise pe drum — și cînd izbuti să-și strunească bine calul, îl întoarse înapoi către acel loc, strigînd :

— Cine este acolo ?

Mogîldeața se mișcă puțin și se auzi o voce :

— Mi se pare că tu ești, Kristin Lavransdatter...

— Fratele Edvin ? șopti ea. Era cît pe-aci să creadă că e o nălucire sau o arătare diavolească. Dar se apropie totuși de el ; era într-adevăr bătrînul călugăr, și el nu se putea mișca fără a fi ajutat.

— Dragă părinte... cum de ai pornit la drum pe vremea asta a anului ? zise ea mirată.

— Domnul fie lăudat că mi te-a scos în cale, zise călugărul. Kristin vedea că tremură din toate mădularele.

Aveam de gînd să merg în sus, spre casa voastră, dar n-am avut putere să merg mai departe în seara asta. Eram gata să cred că e voia lui Dumnezeu să zac și să mor pe drumurile pe care le-am bătut toată viața. Dar aș fi vrut să mă spovedesc și să mă împărtășesc — și doream, de asemenea, să te mai văd încă o dată, fiica mea...

Kristin ajută călugărului să se urce pe cal ; ducea acum calul de căpăstru, sprijinindu-l pe bătrîn. Printre gemetele slabe de durere, călugărul se văita pentru că ea se uda la picioare călcînd în băltoacele înghețate.

Îi povesti că fusese la Eyabu, după Crăciun. Cîțiva țărani bogați de pe acolo îi făgăduiseră în timpul secetei că vor să-și înfrumusețeze biserica lor cu noi podoabe. Dar lucrul a mers cam încet ; el zăcuse bolnav aproape toată iarna, suferea de dureri la pîntece, vărsa sînge și nu răbda într-însul mîncarea. El însuși credea că nu mai are mult de trăit — și acum tînjea să se întoarcă la mănăstire, dorind să moară lîngă frații săi. Dar îi dăduse în gînd să urce întîi către miazănoapte de-a lungul văii, pentru ultima oară ; așa că îl însoțise pe călugărul de la Hamar, care urma să fie starețul metocului de pelerini de la Roaldstad. De la Fron încolo, fratele Edvin mersese singur mai departe

— Am aflat că te-ai logodit cu omul acela, zise el. Și atunci mi-a venit un dor să te văd. M-ar fi durut ca acea întîlnire a noastră din biserică să fi fost ultima. Mi-a stat greu pe suflet, Kristin, gîndul că ai apucat pe o cale greșită...

Kristin sărută mîna călugărului, zicînd :

— Nu înțeleg, părinte, cum de sînt vrednică de atîta dragoste din partea dumitale.

Călugărul răspunse domol :

— M-am gîndit adesea, Kristin, că dacă am fi avut prilejul să ne întîlnim mai des, ai fi putut să ajungi un fel de fiică duhovnicească a mea.

— Vrei să spui că poate m-ai fi adus să mă îndrept către viața călugărească ? întrebă Kristin. Apoi adause : Părintele Eirik mi-a spus că dacă nu pot să capăt binecuvîntarea tatălui meu ca să mă căsătoresc cu Erlend, atunci trebuie să intru la mănăstire ca să-mi răscumpăr păcatele...

— M-am rugat adesea lui Dumnezeu ca să năzuiești la viața de mănăstire, zise fratele Edvin. Dar de cînd mi-ai spus, atunci... taina aceea, n-am mai stăruit în rugăciunea mea. Voiam să te apropii de Dumnezeu, purtînd cununa de fecioară, Kristin.

Cînd sosiră la Jørundgård, fură nevoiți să-l ducă în brațe pe fratele Edvin pînă în casă și să-l culce în pat. L-au așezat în vechea odaie de iarnă, cea cu vatra, îngrijindu-l cum puteau mai bine. Era greu bolnav și părintele Eirik veni să-i aducă leacuri trupești și sufletești. Preotul spuse însă că bătrînul suferă de rac și că nu mai are mult de trăit. Fratele Edvin zicea că, după ce și-o mai veni în puteri, o s-o apuce din nou înspre miazăzi, cercînd să ajungă la mănăstirea lui. Părintele Eirik însă spuse celorlalți că, după părerea lui, lucrul acesta nu era cu putință.

Toți cei de la Jørundgård simțeau că o dată cu călugărul poposise în casa lor o mare bucurie și pace. Lumea intra și ieșea din odaia cu vatră toată ziua — și nu lipsea niciodată cineva care să vegheze asupra lui în timpul nopții. Se adunau toți cei care aveau timp să-l asculte pe părintele Eirik cînd venea să citească celui pe moarte din cărțile sfinte — și vorbeau cu fratele Edvin despre cele duhovnicești. Și cu toate că spunea multe lucruri întunecate și încîlcite, așa cum îi era obiceiul să vorbească, oamenii găseau că le întărește și le alină sufletele, căci toți simțeau că fratele Edvin era plin de dragoste de Dumnezeu.

Călugărului însă îi făcea plăcere să audă și vorbindu-se despre orice alt lucru; întreba de veștile de prin ținut și-i cerea lui Lavrans să povestească despre secetă. Erau printre oameni cîte unii care apucaseră pe căi greșite în acea vreme de restriște, și căutaseră ajutor prin mijlocirea unor lucruri pe care adevăraților creștini trebuie să le înfiereze. Ceva mai încolo, în munți, în partea de apus a văii, se aflau pe o culme niște stînci mari, albe înfățișînd unele anumite părți ascunse ale trupului omenesc — și unii oameni căzuseră în rătăcirea de a jertfi vieri și pisici acestor urîțenii. Părintele Eirik pornise într-o noapte cu cîțiva țărani dintre cei mai evlavioși și mai

viteji — și făcuseră acele stînci bucăți. Lavrans mersese cu ei și mărturisi că se mînjiseră de sînge și că oase și alte lucruri de-astea erau răspîndite în jur, iar sus, în Heidal, se spunea că oamenii ar fi pus o bătrînă să stea pe o stîncă înfiptă în pămînt și să cînte vechi descîntece bătrînești, în nopțile de joi, trei săptămîni la rînd.

Într-o noapte, Kristin veghea singură la căpătîiul fratelui Edvin. Pe la miezul nopții, el se trezi — părea să aibă dureri mari — și o rugă să ia cartea cu minunile Maicii Domnului, pe care părintele Eirik i-o împrumutase, și să-i citească din ea.

Kristin nu era obișnuită să citească cu glas tare, dar se așeză pe treapta patului, puse lumînarea lîngă ea, luă cartea pe genunchi și citi cît putu mai bine.

Ceva mai tîrziu băgă de seamă că bolnavul strîngea din dinți și-și împreuna strîns mîinile descărnate, cînd îl încercau durerile.

— Suferi mult, părinte dragă, zise Kristin întristată.

— Așa îmi pare acum. Dar știu că Dumnezeu este acela care m-a făcut din nou copil și se joacă acum cu mine... Mi-amintesc că, o dată, pe cînd eram mic — să tot fi fost de vreo patru ierni — fugisem de-acasă în pădure. Am rătăcit drumul și-am lipsit de acasă multe zile și multe nopți. Mama întovărășea pe oamenii care m-au găsit — și cînd m-a luat în brațe, mi-amintesc că m-a mușcat de ceafă. Credeam că a făcut asta pentru că era supărată pe mine, dar mai tîrziu am înțeles mai bine. Acum năzuiesc eu însumi să părăsesc pădurea de dorul casei mele. Stă scris în Sfînta Scriptură : „Lasă-ți toate lucrurile tale și urmează-mă" — dar sînt atîtea lucruri pe lumea asta, pe care n-am avut puterea să le părăsesc...

— Dumneata, părinte ? zise Kristin. I-am auzit întotdeauna și pe toți spunînd că ai fost o pildă de viață curată, de sărăcie și smerenie...

Călugărul rîse domol.

— Da tu, crezi, dragă copilă, că nu-s altele pe lume care să te ispitească în afară de plăcerile cărnii, bogățiile și setea de putere. Eu îți spun că toate astea sînt fleacuri pe care le găsești pe marginea drumului ; eu, eu am iubit

drumul însuși... nu fleacurile din lumea asta, ci lumea întreagă. Dumnezeu m-a înzestrat cu harul de a-mi fi dragi încă din copilărie sărăcia și curăția ; și fiindcă asta era credința mea, am pornit liniștit cu acești tovarăși de drum ; am umblat și colindat pînă departe ; doream să pot hălădui pe toate drumurile pămîntului. Dar inima mea și gîndurile mele au pribegit și ele încoace și încolo — mă tem că adeseori am pribegit, rătăcindu-mă cu gîndul pe cărările cele mai întunecoase. Dar acum, micuță Kristin, toate s-au sfîrșit, acum vreau să mă întorc acasă și să alung de la mine toate gîndurile astea ale mele și să ascult cuvintele limpezi ale starețului despre ceea ce se cade să cred și să gîndesc despre păcatele mele și despre îndurarea lui Dumnezeu...

Curînd după aceea, călugărul adormi. Kristin se așeză lîngă vatră și văzu de foc. Dar înspre dimineață, cînd era gata să atipească, fratele Edvin spuse dintr-o dată :

— Mă bucur, Kristin, că povestea asta cu Erlend Nikulaussøn s-a sfîrșit cu bine.

Atunci Kristin izbucni în plîns :

— Am făptuit atîtea rele, pînă să ajungem aici ! Dar ceea ce mă face să sufăr cel mai mult este că i-am făcut atîtea necazuri tatălui meu. El nici acum nu este bucuros de povestea asta. Deși el nu știe întocmai cum s-au întîmplat lucrurile... dacă ar ști tot, atunci desigur că nu m-ar mai iubi de loc.

— Kristin, zise blînd fratele Edvin, nu înțelegi, copila mea, că tocmai de aceea trebuie să-i ascunzi lucrul acesta și să nu-l mîhnești mai mult... căci el niciodată nu va cere căință din partea ta. Orice-ai face, niciodată inima tatălui tău nu se va putea îndepărta de la tine.

Cîteva zile după aceea, fratele Edvin se simți atît de bine, încît se hotărî să plece spre miazăzi. Și fiindcă ținea atît de mult să plece, Lavrans porunci să i se facă un fel de targă, care fu atîrnată între doi cai — și în felul acesta îl duse pe călugărul bolnav înspre miazăzi, pînă la Lidstad ; acolo, fratele Edvin făcu rost de alți cai și de o nouă escortă — și astfel ajunse la Hamar. Acolo își dădu sfîrșitul, în mănăstirea dominicanilor, și fu înmormîntat în biserica lor. Mai tîrziu, călugării minoriți cerură să li se

dea trupul său neînsufleţit, căci mulţi oameni din satele de primprejur îl priveau ca pe un om sfînt şi vorbeau despre el numindu-l sfîntul Even ; ţăranii de prin munţi şi de prin văi, de departe, către miazănoapte, pînă la Trøndelagen, i se închinau. De aceea s-a ajuns la o ceartă, care a ţinut multă vreme între cele două mănăstiri, pentru trupul său.

Kristin află despre acestea abia mult mai tîrziu. Dar se întristă foarte cînd se despărţi de călugăr. I se părea că numai el îi cunoştea de-a-ntregul viaţa — o ştia de copilă nevinovată, cum fusese sub oblăduirea tatălui ei, şi îi ştia de asemenea viaţa de taină cu Erlend — aşa încît îi părea că el este ca o cataramă care unea tot ceea ce îi fusese drag înainte vreme cu ceea ce-i umplea acum sufletul. De aici înainte rămînea fără legătură şi cu totul despărţită de aceea care fusese ea pe vremea cînd era copilă.

7

— Cred, zise Ragnfrid — încercînd cu mîna zeama călduţă din căzi — că acum s-a răcit îndeajuns ca să punem drojdia.

Kristin şedea şi torcea lîngă uşa căsuţei unde se făcea berea, aşteptînd să se răcească fiertura. Puse furca pe prag, dădu la o parte cîrpele ce acopereau hîrdăul cu drojdia topită în apă, şi o măsură.

— Închide mai întîi uşa, zise mama, să nu fie curent. Umbli de parcă ai dormi de-a-npicioarelea, Kristin, adăugă ea, supărată.

Kristin vărsă drojdia topită în căzile în care se făcea berea, în timp ce Ragnfrid amesteca.

„Geirhild Drivsdatter îl chemă pe Hått, dar se înfăţişă Oden. El o ajută să fiarbă berea ; drept plată, ceru ceea ce se afla între vas şi dînsa." Acesta era un basm pe care Lavrans îl povestise o dată Kristinei cînd era mică.

„Ceea ce se afla între vas şi dînsa". Kristin se simţea bolnavă şi ameţită de căldura şi de aburii dulcegi care se

ridicau în odaia întunecoasă și închisă în care se făcea berea.

Afară, în curte, Ramborg juca, ținîndu-se de mînă cu alți copii și cînta :

„Vulturul cocoțat pe vîrf de stîncă
Își îndoaie gheara aurită."

Kristin trecu împreună cu mama sa în cămăruța din dos, unde se aflau butoaie de bere goale și tot felul de unelte. De-acolo se putea ieși afară printr-o ușă care dădea într-o curticică mărginită de zidul din spatele clădirii și de gardul dinspre lanul de orz. Se aflau acolo un cîrd de purcei, care se hîrjoneau, guițau și se mușcau între ei, bătîndu-se pe borhotul călduț aruncat.

Kristin duse mîna streașină la ochi să-și apere privirea de strălucirea soarelui orbitor. Maică-sa se uită la purcei, zicînd :

— Nu ne putem descurca cu mai puțin de optsprezece reni.

— Crezi că o să avem nevoie de atît de mulți ? zise fata, cu gîndul aiurea.

— Da, trebuie să punem vînat pe masă în fiecare zi, pe lîngă slănină, răspunse mama. Și în privința vînatului cu pene și a iepurilor, nu cred să putem face rost de mai mult de atît cît să ne ajungă pentru odaia de sus. Nu uita că vor veni cam două sute de oameni, cu slugile și copiii laolaltă, și trebuie să-i săturăm și pe săraci. Și chiar dacă Erlend și cu tine o să plecați în a cincea zi a nunții, de bună seamă că unii oaspeți au să rămînă cel puțin o săptămînă. Stai aici și vezi de bere, Kristin, zise Ragnfrid. Eu mă duc să pregătesc mîncarea lui taică-tău și a cosașilor.

Kristin se duse după caierul de lînă și se așeză pe pragul ușii din dos. Ea puse furca sub braț, în timp ce mîinile cu fusul îi lunecară în poală.

În spatele gardului, spicele lanului de orz străluceau ca argintul și mătasea în bătaia soarelui. Amestecîndu-se cu vuietul rîului, auzea din cînd în cînd zgomotul coaselor pe pajiștea dinspre insulă — uneori fierul coasei se izbea de cîte o piatră. Tatăl și argații săi se trudeau să isprăvească cu cositul. Mai erau atîtea de făcut pînă la

nunta ei ! Mirosul borhotului călduț și duhoarea ce venea de la porci — simțea că o apucă din nou grețurile. Și căldura amiezii o făcea să se simtă fără vlagă și amețită. Ședea palidă și cu spinarea înțepenită, așteptînd să-i treacă — nu voia să cadă din nou bolnavă.

Niciodată nu se simțise atît de rău. Zadarnic încerca să se mîngîie cu gîndul că nu era totuși atît de sigur, că s-ar putea să se înșele. „Ceea ce se afla între vas și dînsa." Optsprezece reni... Circa două sute de oaspeți la nuntă ! O să aibă de ce rîde lumea, cînd o să bage de seamă că tot tărăboiul ăsta se face pentru o femeie însărcinată și care trebuia măritată înainte de a...

Vai ! Aruncă furca și se ridică deodată. Cu fruntea lipită de perete, începu să verse peste urzicile care creșteau acolo din belșug. Pe urzici forfoteau larve cafenii... și la vederea lor, se simți și mai rău.

Kristin își duse mîinile la tîmple — erau ude de sudoare. Vai ! Era limpede !

Cununia urma să aibă loc a doua duminică după Sfîntul Mihail [1] ; apoi nunta avea să țină cinci zile. Mai erau pînă atunci două luni și mai bine. Și atunci, de bună seamă că mama și celelalte femei măritate din sat vor băga de seamă că e însărcinată. Ele erau totdeauna foarte istețe în treburi de-astea ; cunoșteau întotdeauna cînd o femeie avea să aibă un copil, cu multe luni înainte ca Kristin să poată înțelege după ce au cunoscut sarcina. Biata de ea, și-a pierdut bujorii din obraz !... Kristin își frecă obrazul cu nerăbdare, căci îl simțea palid, fără sînge.

Mai înainte vreme se gîndise de atîtea ori că trebuia să se întîmple o dată și lucrul ăsta. Și nu se temuse atît de mult. Dar nu era totuna atunci, cînd nu puteau și n-aveau cum să fie unul al altuia pe față. Era socotit ca o rușine, fără îndoială, și ca un păcat... dar cînd era vorba de doi tineri care nu voiau să se lase despărțiți unul de celălalt, atunci lumea nu uita aceasta și îi privea cu bunăvoință. Ea, ea n-ar fi simțit atîta rușine. Dar cînd se întîmplă asemenea lucru între logodnici... atunci asta dă prilej lumii să rîdă și să facă glume grosolane. Își dădea singură seama, era caraghios ; aici se făcea bere și se dregea vinul,

[1] Sfîntul Mihail se prăznuiește la 29 septembrie.

aveau să se taie vite, se coceau și se făceau pregătiri pentru o nuntă despre care o să meargă pomina... iar ea, mireasa, o apucau greturile numai cînd simțea mirosul de mîncare și se tîra pe după ziduri, plină de sudori reci, simțindu-se bolnavă și neputincioasă.

Erlend! Scrîșnea din dinți de mînie. Ar fi putut s-o cruțe! Căci ea se împotrivise. Ar fi putut să-și aducă aminte că odinioară — cînd totul era atît de nesigur pentru ea și cînd nu se putea bizui decît pe dragostea lui — atunci ea se lăsase întotdeauna, întotdeauna, cu toată bucuria, în voia brațelor lui. Ar fi trebuit s-o lase în pace acum, cînd ea căuta să se împotrivească, fiindcă i se părea că nu era frumos din partea lor să facă ceva în ascuns, după ce tatăl ei le împreunase mîinile, de față fiind rudele amîndurora. Dar Erlend o avusese aproape cu de-a sila... și cu rîsete și mîngîieri; încît nu mai fusese în stare să-l convingă că împotrivirea ei fusese serioasă.

Intră să se uite la bere — apoi se întoarse și se aplecă peste gard. Lanul de spice unduia ușor sub adierea vîntului și strălucea de lumină. Nu-și mai amintea să fi văzut vreodată ogoarele atît de bogate ca în anul acesta. Rîul lucea departe — și auzea glasul tatălui ei, care striga. Nu putea deslușî cuvintele, dar auzea rîsetele oamenilor — acolo, pe insula mică.

Ce-ar fi dacă s-ar duce la tatăl ei să-i spună totul? Să-i spună că ar fi mai bine să lase baltă toate pregătirile și să-i căsătorească, pe Erlend și pe ea, fără atîta tămbălău, fără nuntă la biserică și petrecere mare, acum, cînd nu era vorba decît să capete cît mai degrabă numele de soție, înainte ca toată lumea să bage de seamă că poartă în sîn copilul lui Erlend.

Și el, Erlend va fi de rîsul lumii, tot atîta cît și ea... poate încă și mai mult; căci nu mai era totuși un băiețandru! Dar el dorise această nuntă; el voise s-o vadă mireasă, îmbrăcată în mătase și catifea, cu o cunună înaltă de aur; el voise aceasta și tot el voise s-o aibă în ceasuri de tainice desfătări. Ea se plecase întru totul voiei lui — și-i va face pe plac și de data asta.

Pînă la urmă, de bună seamă că va recunoaște și el... că nimeni nu poate să aibă și curechiul gras și slănina în

pod. El, care vorbise despre marea petrecere de Crăciun pe care avea s-o facă la Husaby, în primul an cînd își va aduce soția în casa lui ! Va arăta el atunci tuturor rubedeniilor și prietenilor săi, precum și oamenilor din cele mai îndepărtate sate, ce nevastă frumoasă are ! Kristin zîmbea cam în bătaie de joc. Nu prea se potrivea pentru Crăciunul din anul acesta.

Sorocul cădea în preajma Sfîntului Grigore [1]. Cînd își spunea în sinea ei că de Sfîntul Grigore avea să nască, simțea că toate gîndurile i se învălmășesc în minte. Se și temea puțin... Își aducea aminte de țipetele mamei ei, care răsunaseră în curte două zile și două nopți, atunci cînd Ulvhild venise pe lume. Dincolo de Ulvsvoll, două femei muriseră din facere... și tot astfel muriseră și primele două soții ale lui Sigurd din Loptsgård. De asemenea, bunica ei după tată, în amintirea căreia i se dăduse numele Kristin...

Dar nu de asta se temea cel mai mult. Des ori, în anii aceștia din urmă, cînd vedea că nu e încă însărcinată, se gîndise că poate asta va fi pedeapsa ei și a lui Erlend : să rămînă într-una stearpă. Și că vor ajunge să aștepte și să tot aștepte zadarnic să se întîmple lucrul de care se temuseră mai nainte, că vor nădăjdui tot atît de zadarnic pe cît se temuseră fără de temei. Se gîndea că pînă la urmă vor fi duși la locul de veci și scoși cu desăvîrșire de pe moșia lui părintească. Fratele lui Erlend era doară preot, iar copiii pe care-i avea Erlend nu vor putea niciodată să-l moștenească. Și atunci va veni Munan Stumpe cu fiii săi să le ia locul, iar spița lui Erlend se va șterge din cartea neamului său.

Își apăsă cu putere mîna de pîntece. Era acolo... între gard și dînsa, „între cada de bere și dînsa". Între dînsa și tot restul lumii... adevăratul fiu al lui Erlend ! Încercase mai de mult să facă dovada despre care o auzise vorbind pe doamna Åshild — cu sînge luat din brațul stîng și din cel drept. Și văzuse că poartă în pîntece un băiat. Ce avea să-i aducă pruncul ? Se gîndea la frățiorii ei morți, la fețele întristate ale părinților săi de cîte ori vorbiseră des-

[1] 12 martie.

pre ei. Își amintea de cîte ori îi văzuse deznădăjduiți din pricina Ulvhildei... de noaptea în care a murit Ulvhild. Și se gîndea acum la toată durerea pe care le-o pricinuise ea însăși, la fața răvășită a tatălui ei și încă nu ajunsese să pună capăt supărărilor pe care mai avea să le aducă părinților.

Și totuși, și totuși ! Kristin își rezemă fruntea de brațul care se sprijinea de gard ; cealaltă mînă o ținea încă apăsată peste pîntece. Chiar dacă ar fi să-i aducă noi suferințe, chiar dacă ar duce-o la moarte, dorea mai bine să moară născîndu-i lui Erlend un fiu, decît să piară o dată amîndoi, lăsînd casele pustii în urma lor și lanurile de grîu unduind pentru străini...

Se auzi cineva intrînd în camera din față. Berea ! tresări Kristin, trebuie să mai văd de bere ! Se îndreptă din șale. În clipa aceea, Erlend apăru în pervazul ușii și păși afară, în bătaia soarelui, strălucind de bucurie.

— Aici erai ? zise el. Și nu faci nici un pas către mine ? Se apropie de ea și o luă de mijloc.

— Dragul meu, ai venit ? spuse ea cu mirare.

De bună seamă că tocmai descălecase — purta încă mantia pe umeri și spada pe șold. Era nebărbierit, murdar, plin de praf. Era îmbrăcat într-un veșmînt roșu, care cădea în falduri de la un colan din jurul gîtului și era despicat în părți aproape pînă la subsuori. În timp ce treceau prin odaie și prin curte, veșmîntul îi flutura, descoperindu-i picioarele pînă la brîu. Ciudat lucru, nu băgase niciodată de seamă pînă atunci că mergea călcînd cu picioarele cam arcuite ; ea văzuse numai că avea picioarele lungi și subțiri, cu gleznele trase ca prin inel și laba piciorului mică și frumoasă.

Erlend venise întovărășit de cinci oameni și de patru cai neînșeuați. Îi spuse lui Ragnfrid că venise să ia zestrea Kristinei : n-ar fi mai plăcut pentru ea să găsească toate lucrurile ei la Husaby, cînd va sosi acolo ? Iar la vremea aceea tîrzie de toamnă, cînd va fi nunta, s-ar putea să fie destul de greu de dus lucrurile, și s-ar putea să se strice din pricina valurilor mării ce năpădesc pe corabie. Abatele din Nidarholm îi trimisese răspuns că poate să le transporte cu corabia „Sfîntul Laurențiu", care avea să

ridice ancora la Veøy în preajma zilei de Sfînta Maria Mare. De aceea venise — să care bagajele prin Raumsdal, pînă la fiord.

Erlend stătea așezat în ușa bucătăriei, bînd bere și vorbind, în timp ce Ragnfrid și Kristin curățau de fulgi rațele sălbatice pe care le adusese Lavrans acasă cu o zi înainte. Mama și fiica rămăseseră singure acasă ; slujnicele erau la cîmp, la strînsul fînului. Erlend părea vesel și mulțumit de sine pentru că venise să facă o treabă atît de chibzuită.

Mama trebăluia pe afară, iar Kristin punea păsările la frigare. Prin ușa deschisă întrezărea oamenii care ședeau la umbră de partea cealaltă a curții și-și treceau din mînă în mînă cana cu bere. Iar Erlend ședea în prag, sporovăind și rîzînd ; soarele strălucea în părul lui negru ca pana corbului, în care ea zări cîteva fire albe. Da, e drept, avea să împlinească în curînd treizeci și doi de ani, dar se purta ca un tînăr zburdalnic. Nu, desigur, nu putea să-i spună acum nimic despre frămîntările ei, avea tot timpul să-și dea el singur seama. O duioșie voioasă îi năvăli în suflet peste acea umbră aspră de mînie din adîncul ei, așa cum curge strălucind o apă peste pietrele de la fund.

Îl iubea peste măsură — și aceasta îi umplea tot sufletul, măcar că-și dădea seama și-și amintea într-una de toate celelalte necazuri. Cît de puțin se potrivea, totuși, acest curtean, cu mantia lui aleasă, roșie, cu pinteni de argint și cu cingătoare împodobită cu aur, cu muncile și roboteala strînsului recoltei de aici, de la Jørundgård ! Ea băgă de asemenea de seamă că tatăl ei nu se întorcea la curte, deși mama o trimisese pe Ramborg pînă jos, la fîneață, să-i dea de știre ce oaspe le sosise.

Erlend, în picioare lîngă dînsa, o cuprinse de umeri.

— Înțelegi ? zise el plin de bucurie. Nu ți se pare lucru de mirare că nunta noastră este pricina acestei forfote și roboteli ?

Kristin îi dădu o sărutare, apoi îl împinse la o parte, rugîndu-l să n-o stingherească, căci tocmai trebuia să toarne untură peste păsări. Nu, nu-i va spune nimic...

Lavrans se întoarse acasă abia la ceasul cinei, împreună cu oamenii care cosiseră. Nu era mare deosebire între

îmbrăcămintea lui și a muncitorilor ; purta o cămașă de dimie albă, care-i venea pînă la genunchi, și niște iţari din aceeași ţesătură ; era în picioarele goale și cu coasa pe umăr. Singura deosebire între portul lui și al argaţilor, era că purta un guler de piele pentru șoimul care stătea pe umărul lui stîng. O ţinea pe Ramborg de mînă.

Lavrans salută foarte prietenos pe ginerele său, rugîndu-l să-l ierte că nu venise mai devreme — trebuiseră să-i dea zor cu munca, deoarece era nevoit să plece în oraș, în răstimpul dintre cosit și cules. Cînd însă Erlend îl înștiință după-masă pentru ce venise, Lavrans se arătă destul de morocănos.

Nu putea să se lipsească acum de căruţe și de cai. Erlend răspunse că adusese el patru cai. Lavrans era de părere că o să fie nevoie de trei încărcături. În afară de aceasta, Kristin trebuia să-și păstreze aici îmbrăcămintea ei de toate zilele. Iar în privinţa așternuturilor de pat pe care avea să le ia Kristin, o să fie nevoie de ele aici, în timpul nunţii, deoarece trebuiau să găzduiască atîta lume.

— Ei bine ! Fie și-așa, zise Erlend. O să găsim noi o cale să le ducem și la toamnă. Atîta că se bucurase și crezuse că-i un lucru destul de înţelept să se folosească de propunerea abatelui de a duce lucrurile cu corabia mănăstirii.

Abatele amintise și de înrudirea lor.

— Acum toţi își aduc aminte că-mi sînt rude, zise Erlend zîmbind. Nemulţumirea socrului nu părea în nici un fel să-l atingă.

Se înţeleseră totuși ca Erlend să împrumute o căruţă și să ia cu sine o parte din lucrurile de care Kristin ar avea cel mai mult nevoie cînd va sosi în noua ei locuinţă.

În ziua următoare se apucară să împacheteze. Mama era de părere că puteau fi luate acum războaiele de ţesut, și cel mare și cel mic, căci tot nu avea să mai aibă vreme Kristin să ţească înainte de nuntă. Ragnfrid și fiica ei scoaseră ţesăturile de pe războaie. Era o dimie necolorată, din cea mai aleasă lînă seină, iar firele petrecute de lînă neagră alcătuiau izvoade repetate. Kristin și cu maică-sa o împăturiră și o puseră într-un sac de piele. Kristin se gîndea că va fi foarte bună de învelit copilul — și deosebit

de frumoasă peste scutecele albastre și roșii. Ghergheful pe care i-l făcuse odinioară Arne, putea fi trimis și el. Kristin scoase din scrin toate acele lucruri pe care le primise din cînd în cînd de la Erlend ; îi arătă mamei sale mantia albastră de catifea cu izvoade roșii pe care urma să o poarte la nuntă. Mama întoarse haina pe toate părțile, pipăind stofa și blana.

— Ce haină scumpă ! zise Ragnfrid. Cînd ți-a dăruit-o Erlend ?

— Mi-a dat-o cînd eram la Nonnesaeter, zise fiica.

Lada de zestre a Kristinei în care mama sa adunase lucruri felurite, de cînd era mică, fu împachetată din nou. Era o ladă săpată în pătrate, cu animale și păsări zugrăvite în fiecare cîmp. Rochia de mireasă, Ragnfrid o puse într-una din lăzile ei. Nu era încă gata de tot. Lucraseră toată iarna la ea. Era de mătase purpurie, și astfel croită încît să stea foarte strînsă pe trup. Kristin se gîndea că acum o să fie prea strîmtă peste sîni.

Înspre seară, toată încărcătura era gata și bine legată sub coviltirul căruței. Erlend urma să plece a doua zi dis-de-dimineață.

El stătea cu Kristin rezemat de uluci și se uitau spre miazănoapte, unde se vedea o întunecime vestitoare de furtună lăsîndu-se peste toată valea. Se auzea tunetul uruind din munți, dar înspre miazăzi pajiștile și rîul se zăreau într-o lumină galbenă, vie.

— Îți amintești de furtuna de-atunci, din pădurea de la Gerdarud ? întrebă Erlend încet, jucîndu-se cu degetele ei.

Kristin încuviință din cap și încercă să zîmbească. Aerul era apăsător și cald ; o durea capul și răsufla greu.

Lavrans se apropie de ei și începu să vorbească despre starea timpului. Rareori se întîmpla ca furtuna să facă stricăciuni aici, în sat ; dar Dumnezeu știe dacă nu se va întîmpla vreo nenorocire cu vitele și caii aflați sus, pe munte.

Pe deal, deasupra bisericii, se făcuse negru ca noaptea. Un fulger lumină o clipă un cîrd de cai, care se înghesuiau neliniștiți pe poiană, în dreptul porții de intrare în curtea

bisericii. Lavrans credea că nu erau din satul lor ; păreau a fi mai curînd cai din Dovre, care păscuseră sus, pe munți, sub masivul Jetta ; totuși, avea de gînd să se ducă pînă acolo să-i vadă mai de aproape — „nu cumva să fie și cai de-ai mei" strigă el printre bubuiturile tunetelor.

Un fulger îngrozitor sparse întunericul de acolo ; tunetul fusese atît de tare, încît nu se mai puteau auzi unul pe altul. Caii se răzlețiră în fugă, la vale, peste poienile de sub munte. Tustrei își făcură semnul crucii.

Apoi veni încă un fulger. Parcă s-ar fi despicat cerul deasupra lor. O flacără uriașă, albă ca zăpada, coborî asupra lor, învăluindu-i. Cei trei căzură unul peste altul și rămaseră cu ochii închiși, orbiți de lumină, simțind în nări un miros de piatră arsă — iar tunetul îi asurzi aproape cu totul.

— Sfinte Olav, ajută-ne ! spuse Lavrans încet.

— Priviți mesteacănul ! Priviți mesteacănul ! strigă Erlend ; mesteacănul cel înalt de pe cîmp părea că se clatină din rădăcini, apoi se desfăcu o creangă mare și se prăbuși la pămînt, făcînd o ruptură lungă în trunchi.

— Mi se pare că o să ia foc... Isuse Cristoase, arde acoperișul bisericii ! strigă Lavrans.

Toți priveau cu ochii pironiți într-acolo... Nu !... Ba da, da ! Limbi roșii de foc ieșeau printre bîrnele de sub acoperiș.

Amîndoi bărbații străbătură în goană toată curtea. Lavrans izbi de perete toate ușile casei, strigînd ; oamenii năvăliră afară.

— Luați topoarele, luați topoarele.... topoarele cele mari, striga el, și cîngile !... Apoi alergă mai departe spre grajd. Ieși după o clipă ducîndu-l pe Gullsvein de coamă, sări pe calul fără șa și se repezi spre miazănoapte ; ținea toporul cel mare în mînă. Erlend porni călare numaidecît după el... toți oamenii îi urmară ; unii călări, iar alții, neputînd să stăpînească animalele speriate, renunțară și alergau pe jos ; la urmă venea Ragnfrid și toate femeile din curte cu căldări și hîrdaie.

Nimănui nu-i mai păsa de furtună. Vedeau în lumina fulgerelor lumea năvălind din case în părțile dinspre vale ale satului. Părintele Eirik urca în goană mare dealul spre

biserică, urmat de slujitorii săi. Jos, pe pod, se auzea tropotul copitelor cailor ; cîţiva flăcăi trecură ca nişte năluci pe lîngă ei ; toţi îşi îndreptau îngroziţi feţele albe spre biserica lor în flăcări.

Bătea uşor un vînt dinspre miazăzi şi răsărit. Focul apucase de-a binelea peretele de miazănoapte al bisericii ; în partea de apus, era de pe acum cu neputinţă să te aproprii de biserică. Dar partea de miazăzi şi corul nu erau încă atinse de foc.

Kristin şi femeile de la Jørundgård intrară în curtea bisericii dinspre partea de miazăzi, printr-un loc unde gardul era la pămînt.

Văpaia uriaşă şi roşie lumina tufişurile din partea de miazănoapte a bisericii şi locul unde erau stîlpii de care se legau caii. Nimeni nu se putea apropia de locul acela din pricina căldurii ; crucea stătea singură acolo, scăldată de lumina flăcărilor. Părea vie, şi că se mişcă

Prin şuieratul şi trosnetul focului răsunau loviturile de topoare în bîrnele peretelui de miazăzi. În pridvor se aflau oameni care izbeau cu topoarele, în timp ce alţii încercau să dărîme stîlpii pridvorului. Cîţiva strigară către femeile de la Jørundgård că Lavrans şi cu încă vreo cîţiva oameni pătrunseseră împreună cu părintele Eirik în biserică. Voiau să încerce să facă o spărtură în zid — şi acolo jucau mici limbi de foc printre şindrilele acoperişului. Fie că se potoleşte vîntul, fie că se înteţeşte, focul tot avea să cuprindă întreaga biserică.

Era de prisos să te gîndeşti să-l stingi ; nu mai era vreme să poţi înfiripa un lanţ de oameni pînă jos, la rîu ; însă la porunca lui Ragnfrid, femeile se înşirară cu căldările, trecîndu-şi-le una alteia cu apă din pîrîiaşul care curgea de-a lungul părţii de apus a drumului — în felul acesta, puteau totuşi să stropească puţin peretele de miazăzi şi pe oamenii care munceau acolo. Multe femei plîngeau tare, de încordare şi de teamă pentru oamenii care pătrunseseră în clădirea în flăcări, şi de jale pentru biserica lor.

Kristin era în fruntea şirului de femei şi trecea căldările mai departe ; îşi holba ochii cu răsuflarea tăiată şi se

uita țintă la biserica în care desigur se aflau tatăl ei și Erlend.

Stîlpii pridvorului se prăbușiră într-un morman de bîrne și de șindrilă. Bărbații atacară cu toată puterea peretele de bîrne — o ceată întreagă ridicase o grindă și izbea berbecește cu ea în zid.

Erlend și cu un om al lui ieșiră pe ușița dinspre miazăzi a corului ; purtau între ei lada cea mare din cămăruța de lîngă altar, aceea pe care părintele Eirik obișnuia să se așeze cînd spovedea oamenii. Ei puseră lada în curtea bisericii.

Kristin nu putu să deslușească ce-i strigase Erlend ; el se întoarse în biserică prin pridvor. Era mlădios și sărea ca o pisică, își smulsese hainele de pe dînsul și alerga numai în cămașă, itari și ciorapi.

Ceilalți auziseră strigătul său — ardea în cămăruța de lîngă altar și la cor ; nimeni nu mai putea să iasă din biserică, nici să ajungă la ușa dinspre miazăzi ; focul închidea acum amîndouă ieșirile. Sfărîmaseră cîteva bîrne din perete. Erlend apucase o cange și smulgea bucăți din bîrne și izbuti să facă o gaură în peretele bisericii, în timp ce ceilalți îi strigau să bage de seamă că se putea să alunece acoperișul și să-i împiedice pe cei din biserică să iasă ; acum focul cuprinsese și șindrila dinspre partea aceea, și căldura începuse să fie de neîndurat.

Erlend sări prin gaura făcută, și-l ajută pe părintele Eirik să iasă. Preotul ieși, cu poala anteriului plină cu vasele sfinte din altar.

Era urmat de un flăcăiaș care-și ținea o mînă peste față iar cu cealaltă împingea afară crucea pentru procesiuni. Lavrans venea în urma lui, cu ochii închiși din pricina fumului ; se clătina pe picioare sub povara crucifixului greu pe care-l strîngea la piept și care era mai mare decît dînsul.

Lumea din curtea bisericii sări să-i ajute. Părintele Eirik se împiedică și căzu în genunchi, iar vasele sfinte se rostogoliră pe jos. Porumbelul de argint se sparse și ostia căzu cît colo ; părintele o adună de pe jos, șterse praful și o sărută, printre hohote de plîns ; sărută și capul poleit

de bărbat, care stătuse deasupra altarului păstrînd în el rămășițe din părul și unghiile sfîntului Olav.

Lavrans Bjørgulfssøn rămăsese îmbrățișînd crucifixul; un braț de al lui proptit de brațele crucii, iar capul rezemat de umărul lui Isus; și părea că Mîntuitorul își apleca chipul său frumos și întristat înspre Lavrans, spre alinare.

Acoperișul începuse să alunece în parte în latura de miazănoapte a bisericii, o bucată de bîrnă în flăcări fu aruncată departe și izbi în clopotul cel mare din clopotnița de la intrarea în curtea bisericii. Clopotul sună adînc și jalnic, iar sunetul se stinse încet, ca un oftat prelung, pierzîndu-se în trosnetele pîrjolului.

Nimeni în tot timpul ăsta nu luase seama la furtună — trecuse destul de repede, dar nici de acest lucru lumea nu-și dăduse seama. Acum tuna și fulgera departe, în partea de miazăzi a văii. Ploaia care începuse să cadă se înteți, iar vîntul se potoli.

Dar deodată, ca și cum o pînză de flăcări s-ar fi ridicat înălțîndu-se peste cherestea și cu un șuierat amarnic, pîrjolul cuprinse toată biserica de la un capăt la celălalt.

Lumea se trase la iuțeală la o parte din pricina căldurii de neîndurat. Erlend se găsi deodată lîngă Kristin și o trase după el, pe povîrniș, la vale. Mirosea tot a ars — și cînd ea îl mîngîie pe păr și pe față, i se umplu mîna de păr ars.

Nu-și puteau auzi glasurile din pricina trosnetelor focului. Ea văzu că sprîncenele lui erau arse pînă la rădăcină, avea arsuri pe față și-i era cămașa pe alocuri arsă. El rîdea, în timp ce o trăgea de mînă mergînd după ceilalți.

Lumea urma pe bătrînul preot care plîngea și pe Lavrans Bjørgulfssøn purtînd în brațe crucifixul.

La capătul curții bisericii, Lavrans rezemă crucifixul de un copac, iar el se lăsă pe dărîmăturile gardului. Părintele Eirik se și așezase acolo — el își întinse brațele desfăcute spre biserica în flăcări:

— Adio, adio, biserică a sfîntului Olav. Dumnezeu să te blagoslovească, biserică a sfîntului Olav, Dumnezeu să te binecuvînteze pentru fiecare ceas în care-am cîntat și-am slujit între zidurile tale; noapte bună, noapte bună, biserică a sfîntului Olav!...

Copiii din parohie plîngeau cu glas mare, o dată cu el. Ploaia cădea cu găleata peste mulțimea adunată, dar nimeni nu se gîndea să plece. Totuși, ea nu părea să poată domoli focul, care cuprinsese lemnăria unsă cu catran; bucăți de lemn și șiță aprinse zburau în toate părțile. După o clipă, coama bisericii se prăbuși, înălțînd în văzduh o vîlvătaie mare de scîntei și de fum.

Lavrans ședea cu o mînă peste față și cu mîna cealaltă lăsată pe genunchi; și Kristin văzu că mîneca lui era plină de sînge de sus pînă jos, iar sîngele i se prelingea pe degete. Se apropie și-l atinse cu mîna. El ridică ochii și îi spuse:

— Nu-i mare lucru, a căzut ceva pe umărul meu. Avea fața și buzele albe. Ulvhild, șopti el cu durere, pironindu-și privirea în flăcări.

Părintele Eirik, auzind aceste vorbe, puse mîna pe umărul lui.

— Asta n-o s-o trezească pe copila ta, acolo unde se află, Lavrans... doarme tot atît de bine, chiar dacă arde deasupra culcușului ei, zise el. Ea nu și-a pierdut lăcașul, așa cum l-am pierdut noi în seara asta.

Kristin își ascunse fața la pieptul lui Erlend și rămase așa, simțindu-i brațele încercuindu-i umerii. Atunci îl auzi pe tatăl ei întrebînd de nevastă-sa.

Cineva răspunse că o femeie fusese apucată de durerile facerii din pricina fricii; o duseseră la curtea preotului și Ragnfrid se dusese și ea acolo.

Kristin își aduse atunci aminte de un lucru pe care-l uitase cu totul de cînd băgaseră de seamă că luase foc biserica. N-ar fi trebuit desigur să se uite la foc. Era un om în partea de miazăzi a satului care avea o pată roșie ce-i cuprindea un obraz întreg; oamenii ziceau că pata era din pricină că mama lui se uitase la un pojar, cînd îl purta în pîntece. Scumpă și sfîntă Fecioară Marie, se ruga Kristin în sinea ei, nu îngădui ca pruncul ce-l port în pîntece să fie vătămat din această pricină...

A doua zi avu loc o întrunire a satului, pe locul de adunare de lîngă biserică; lumea urma să se sfătuiască în privința reclădirii bisericii.

Kristin îl căută pe părintele Eirik la Romungård, înainte ca acesta să plece la adunare. Ea îl întrebă pe preot

dacă nu crede că aceasta a fost un semn pentru dînsa. Poate că Dumnezeu voia s-o silească să se destăinuiască tatălui ei, să-i spună că nu era demnă să poarte cununa de mireasă ; era mai cuviincios să se cunune cu Erlend Nikulaussøn fără o serbare în cinstea ei.

Dar părintele Eirik sări în sus — și ochii îi scăpărau de mînie :

— Crezi tu că Dumnezeu se îngrijește atît de mult de felul în care voi, fetele stricate, vă faceți de cap, încît să îngăduie ca o biserică frumoasă și preacinstită să ardă pînă la temelie din pricina ta ? Lasă deoparte mîndria ta și nu pricinui mamei tale și lui Lavrans o durere care numai cu greu o să le treacă. Dacă nu poți să porți cununa de mireasă cu cinste în ziua cununiei, cu-atît mai rău pentru tine, dar cu-atît mai mult aveți nevoie, tu și Erlend, de cununie religioasă ca să trăiți împreună. Fie-are om cu păcatele lui, de care trebuie să dea socoteală ; pesemne că de aceea a căzut pe capul nostru, al tuturora, nenorocirea asta. Cată să-ți îndrepți felul de viață și ajută, atît tu cît și Erlend, la reclădirea bisericii.

Kristin se gîndi apoi că nici măcar nu apucase să-i spună ultimul lucru care i se întîmplase, dar se liniști cu cîte îi spusese.

Se duse și Kristin cu bărbații la adunare. Lavrans veni cu mîna legată, iar Erlend avea multe arsuri pe față ; arăta urît, dar rîdea. Nici una dintre răni nu se înnegrise — și el spunea că nădăjduiește că nu-l vor poci și în ziua nunții. El luă cuvîntul după Lavrans și făgădui să dea patru măsuri de argint pentru reclădirea bisericii, iar din partea logodnicei sale, cu învoiala lui Lavrans, o bucată de pămînt a Kristinei, din cuprinsul parohiei.

Erlend trebui să rămînă o săptămînă la Jørundgård, din pricina arsurilor. Kristin băgă de seamă că Lavrans părea să fie mai mulțumit de ginerele său din seara în care a luat foc biserica ; cei doi bărbați păreau să fie acum buni prieteni. Ea își zise atunci că s-ar putea ca tatăl ei să prindă atîta drag de Erlend Nikulaussøn, încît să-l judece cu îngăduință și să nu-l osîndească prea aspru cînd va veni vremea să-și dea seama de jignirea ce-i aduseseră.

8

Anul acela fusese neobișnuit de bun în tot ținutul Norddal. Se făcuse fîn mult care fu strîns și băgat în pătule uscat ; lumea se întorcea de la stîni cu belșug de provizii din ale laptelui și turme de vite grase, iar anul acela scăpaseră cu bine din partea fiarelor locului. Grîul era atît de frumos, încît puțini oameni își aduceau aminte să fi fost un an mai mănos — s-a copt bine și spicul era greu, iar vremea minunată. Între Sfîntul Bartolomeu și Sfînta Maria Mică, cînd bruma era mai de temut, a plouat puțin și vremea a fost blîndă și noroasă ; însă după aceea luna secerișului a trecut cu soare și vînt, și nopți călduțe și cețoase. În săptămîna de după Sfîntul Mihail, aproape tot grîul din sat era strîns în hambare.

La Jørundgård oamenii se trudeau cu pregătirile pentru nunta cea mare. În ultimele două luni, Kristin avusese atîta treabă în fiecare zi de dimineața pînă seara, încît avusese prea puțin timp să se îngrijească de altceva decît de muncă. Ea vedea că-i crescuseră sînii ; sfîrcurile mici și roșii se făcuseră cafenii și o dureau ca niște răni în fiece dimineață cînd trebuia să se scoale în frig, dar îi trecea după ce se încălzea muncind — și atunci nu se mai gîndea decît la tot ce avea de făcut pînă în seară. Cînd își îndrepta din cînd în cînd spinarea și stătea să se mai odihnească puțin, simțea că pîntecele ei începea să fie greu, dar rămăsese încă la vedere subțirică la mijloc și sprintenă, ca înainte. Își petrecea mîinile în jos, peste șoldurile înguste și line și-și spunea că n-avea de ce să se neliniștească, deocamdată. Se întîmpla uneori să se gîndească — și gîndul acesta îi dădea un fior de duioșie — că peste vreo lună va simți copilul mișcîndu-se... La vremea aceea o să fie la Husaby. Poate că Erlend se va bucura... Închidea ochii și-și mușca inelul de logodnă... Vedea în fața ei chipul lui Erlend, palid de emoție, stînd în picioare în odaia de sus și rostind cu glas tare și răspicat, după datină, cuvintele de logodnă :

„Dumnezeu mi-este martor, precum și acești bărbați aici de față, că eu, Erlend Nikulaussøn, mă cunun cu

Kristin Lavransdatter după legea lui Dumnezeu și legile omenești, după înțelegerea pomenită în fața acestor martori, aici de față. Că îmi va fi soție și că eu îi voi fi soț, cît vom trăi amîndoi, și că vom trăi împreună, căsătoriți după legea căsătoriei și după toate legile comunității de avere recunoscute de Dumnezeu și de legile țării."

Kristin fugea după treburi prin bătătură, de la o clădire la alta, și se oprea cîte o clipă — anul acesta scorușul era plin de bobițe, semn că va fi o iarnă cu zăpezi mari. Iar soarele strălucea peste miriștile îngălbenite, pe care grîul stătea în căpițe. Numai de-ar ține vremea asta frumoasă, pînă la nuntă!

Lavrans ținea morțiș ca fiica sa să se cunune la biserică. De aceea se hotărîse ca slujba nunții să se facă la paraclisul din Sundbu. Sîmbătă înainte de nuntă alaiul trebuia să pornească de-a călare peste munte, la Vågå. Noaptea urmau să rămînă la Sundbu și în curțile învecinate și să se întoarcă tot călare duminica, după slujba cununiei. În aceeași seară, după vecernie, cînd ziua de sărbătoare lua sfîrșit, urma să aibă loc serbarea nunții — și Lavrans avea să-și dea fiica lui Erlend; iar după miezul nopții, mirele și mireasa vor fi petrecuți de nuntași la patul lor de nuntă.

Vineri după-amiază, Kristin sta sus, pe pridvor și privea la alaiul ce venea călare dinspre miazănoapte, trecînd pe lîngă biserica arsă de pe deal. Era Erlend cu toți cavalerii lui de nuntă. Ea își încorda privirea să-l deosebească de ceilalți. Mirii nu aveau voie să se vadă; nici un bărbat n-avea voie s-o vadă pînă a doua zi dimineața cînd avea să se arate în rochia ei de mireasă.

În dreptul locului unde drumul cîrmea înspre Jørundgård, cîteva femei se despărțiră de ceata celorlalți. Bărbații călăriră mai departe spre Laugarbru; acolo urmau să înnopteze.

Kristin coborî să întîmpine femeile ce soseau. Se simțea obosită după baie și o ustura pielea capului; mamă-sa îi spălase părul cu o fiertură tare de leșie, ca părul să-i lucească mai frumos a doua zi, la nuntă.

Doamna Åshild Gautesdatter se lăsă să alunece din șa în brațele lui Lavrans. Ce ușoară e și ce bine se ține, gîndea Kristin. Nora ei, Katrin, nevasta domnului Munan, părea aproape mai bătrînă ca ea ; Katrin era înaltă și trupeșă, cu pielea galbenă și ochii spălăciți. Ciudat, gîndea Kristin, ea este urîtă și el o înșală, și totuși, lumea zice că trăiesc bine împreună. Apoi mai erau cele două fiice ale domnului Bård Peterssøn — una măritată, cealaltă necăsătorită. Nu erau nici urîte, nici frumoase, păreau de treabă și bune, dar se arătau cam țepene față de străini. Lavrans le mulțumi cu multă curtenie pentru că se osteniseră să le facă cinstea de a veni la nuntă, făcînd un drum atît de lung și încă toamna, atît de tîrziu.

— Erlend a crescut la tatăl nostru, cînd era copil, zise cea mai mare, făcînd cîțiva pași și salutînd-o pe Kristin.

Sosiră atunci doi flăcăi în goana cailor în curte, săriră de pe cai și alergară rîzînd după Kristin, care o zbughi în casă și se ascunse. Aceștia erau fiii lui Trond Gjesling, doi băieți chipeși și promițători. Ei aduceau cu ei, într-un sipet, cununa de mireasă de la Sundbu. Trond împreună cu nevastă-sa urmau să vină la Jørundgård numai duminică după slujbă.

Kristin fugise în odaia căminului ; doamna Åshild o urmă, îi puse mîinile pe umeri și o trase mai aproape de ea, să o sărute pe obraz.

— Mă bucur că am trăit să văd ziua asta, zise doamna Åshild.

Ținea în mîini mîinile Kristinei și văzu cît de firave se făcuseră — și mai văzu că mireasa slăbise și la trup, dar în schimb i se rotunjiseră sînii. Toate trăsăturile obrazului se făcuseră mai subțiri și mai delicate, tîmplele parcă se adînciseră în umbra părului bogat și umed. Obrajii nu se mai rotunjeau și prospețimea lor se ofilise. Dar ochii Kristinei se făcuseră mai mari și mai întunecați.

Doamna Åshild o sărută din nou :

— Văd că ai trecut prin multe, Kristin, spuse ea. Am să-ți dau astă-seară o băutură care să te întărească, încît să te simți odihnită și proaspătă mîine.

Buzele Kristinei începuseră a tremura.

— Ssst !... făcu doamna Åshild, mîngîindu-i mîna. Mă bucur că o să te împodobesc mîine ; nimeni n-a văzut mireasă mai frumoasă de cum o să fii tu mîine.

Lavrans se duse călare la Laugarbru, să ia masa cu oaspeţii săi care se aflau acolo.

Oamenii nu mai conteneau lăudînd bucatele — nici în cele mai bogate mănăstiri nu puteai găsi mîncări de post mai gustoase. Era pe masă păsat făcut din făină de secară, iahnie de fasole, pîine albă, păstrăvi sărați și proaspeți și felii grase de morun zvîntat.

Pe măsură ce oaspeții beau bere, erau tot mai cu chef și făceau glume din ce în ce mai grosolane pe seama mirelui. Toți cavalerii de nuntă ai lui Erlend erau mult mai tineri decît dînsul ; prietenii de seama lui erau toți însurați de mult. Acum ei glumeau pe socoteala faptului că la vîrsta lui avea să se culce de prima oară în patul de nuntă. Cîteva din rubedeniile mai în vîrstă ale lui Erlend, care erau încă destul de treze, ședeau cu frica de fiecare cuvînt spus — nu cumva să ajungă vorba despre unele lucruri care ar fi fost mai bine să nu fie atinse. Domnul Bård din Hestnes nu-l slăbea din ochi pe Lavrans. Acesta bea mult, dar băutura nu părea să-l înveselească acolo, în capul mesei, unde ședea : chipul lui era tot mai încordat, pe măsură ce-i amorțeau ochii. Dar Erlend, care ședea la dreapta socrului său, dădea răspunsuri șugubețe la glume și rîdea mult ; era aprins la față și ochii îi scînteiau.

Deodată, Lavrans izbucni :

— Ascultă, ginere-meu, pînă nu uit : căruța pe care ți-am împrumutat-o astă-vară — ce-ai făcut cu ea ?

— Căruța ?... spuse Erlend.

— Nu-ți mai aduci aminte că ai împrumutat astă-vară o căruță de la mine ?... Știe Dumnezeu că era o căruță atît de bună cum n-am mai avut și n-o să mai am niciodată alta, eu însumi am stat de față cînd au încheiat-o fierarii aici, la curtea mea. Ai făgăduit și ai jurat — Dumnezeu mi-e martor, și știu și oamenii mei, că mi-ai făgăduit — să mi-o aduci înapoi, dar nu ți-ai ținut cuvîntul...

Cîțiva oaspeți strigară că nu era acum prilej de vorbit asemenea lucruri, dar Lavrans bătu cu pumnul în masă și se jură că vrea să știe ce a făcut Erlend cu căruța lui.

— O, de bună seamă că se află la gospodăria aceea de lîngă fiord, de unde am plecat cu corabia spre Veøy, zise Erlend nepăsător. Nu credeam că-ți pasă atît de mult de căruță. Uite, tată socrule, cum stau lucrurile : a fost un drum lung și anevoios, cu o povară grea, așa încît cînd am ajuns la fiord, nici unul din oamenii mei n-a mai vrut să mai facă drumul acela lung înapoi, pînă aici, cu căruța și după aceea iar să plece peste munți, către miazănoapte, la Trøndelagen. Atunci m-am gîndit că aș putea lăsa căruța acolo...

— Auzi vorbă, dracu să mă ia de-aici de unde șed acum dacă-am mai auzit vreodată una ca asta ! se repezi Lavrans. Și ce fel de obiceiuri sînt la tine în casă... Tu hotărăști sau oamenii tăi hotărăsc unde să plece și unde nu ?...

Erlend ridică din umeri :

— E drept că multe au fost altfel decît ar fi trebuit să fie în casa mea. Am să-ți trimit căruța înapoi cînd voi pleca cu Kristin și voi trece pe-acolo. Dragă tată socrule, zise el zîmbind și întinzîndu-i mîna, să știi că de-acum înainte, după ce-o voi duce pe Kristin acasă ca stăpînă a gospodăriei, toate obiceiurile se vor schimba — și ale gospodăriei și ale mele. A fost o greșeală cu căruța aceea. Dar îți făgăduiesc că niciodată nu vei mai avea vreun temei să te plîngi de mine.

— Dragă Lavrans, spuse rugător Bård Petersson, împacă-te cu el în privința acestui fleac...

— Fleac sau nu... începu Lavrans, dar se răzgîndi dintr-o dată și-i întinse mîna lui Erlend. Curînd apoi se ridică în picioare și oaspeții de la Laugarbru se duseră la culcare.

Sîmbătă pînă în prînz femeile și fetele avură de lucru în odaia de sus. Unele pregăteau patul miresei, altele sfîrșeau cu gătеala ei.

Ragnfrid alesese această clădire drept casă a tinerilor căsătoriți, pentru că era cea mai mică ; puteau să găzduiască mult mai mulți oaspeți în catul cel nou de deasupra cămărilor ; acolo fusese iatacul lor de vară, cînd era Kristin mică, mainte să fi clădit Lavrans casa cea mare, în care locuiau acum și vara și iarna. Dar casa cea veche, cu cămările ei, era de altfel cea mai frumoasă din curte, după

ce o dresese Lavrans — căci era gata să se dărîme cînd se mutaseră ei la Jørundgård. Era împodobită cu sculpturi frumoase în lemn, atît pe dinafară cît și pe dinăuntru, iar dacă odaia tinerilor căsătoriți nu era prea mare, era în schimb cu atît mai ușor de împodobit cu covoare, țesături și blănuri.

Patul de nuntă era gata făcut, cu perne îmbrăcate în mătase — și perdele frumoase erau atîrnate de jur împrejurul patului ; pe deasupra blănurilor și a păturilor de lînă, fusese întinsă o țesătură de mătase brodată. Ragnfrid și cu alte cîteva femei atîrnau covoare pe pereți și puneau perniță pe lavițe.

Kristin ședea într-un jilț care fusese adus acolo, sus. Era îmbrăcată în rochia ei purpurie de mireasă. Cătarămi mari, măiestrit lucrate, o țineau strînsă pe piept și închideau cămășuța de mătase galbenă în dreptul ascroielii de la gît. Pe mînecile de mătase galbenă lucea . brățări de aur. Mijlocul îi era încins de trei ori cu un brîu de argint aurit. În jurul gîtului și pe piept atîrna lanț lîngă lanț — și cel mai lung era cel vechi, aurit, al tatălui ei, cu crucea cea mare. Mîinile ei, care odihneau în poală, erau încărcate de inele.

Doamna Åshild stătea în spatele jilțului ei și îi pieptăna părul bogat, auriu-castaniu.

— Mîine ai să-l despletești pentru ultima oară, zise ea zîmbind — și înfășura panglicile roșii și verzi de mătase care trebuiau să sprijine cununa în jurul capului Kristinei. Apoi femeile se strînseră în jurul miresei.

Ragnfrid și Gyrid din Skog luară de pe masă cununa cea mare de mireasă, a neamului Gjesling. Era toată aurită ; vîrfurile erau în chip de cruce și de frunze de trifoi una după alta, la rînd, iar cercul cununii era bătut în pietre scumpe.

Ele așezară cununa pe capul miresei. Ragnfrid era palidă și-i tremurau mîinile în timp ce o făcea.

Kristin se ridică încet. Isuse, ce greu era de purtat tot aurul și argintul ăsta... Atunci doamna Åshild o luă de mînă și o duse pînă la un vas mare de apă, iar domnișoarele de onoare deschiseră ușa, să lumineze soarele odaia.

— Oglindește-te în apă, Kristin, zise Åshild — și Kristin se aplecă peste vas. Își zări propriul chip, care răsărea alb din apă — și se apropie atît de mult, încît văzu coroana de pe cap la suprafață. De jur împrejur jucau multe umbre, mai luminoase și mai întunecate — era pe pragul de a-și aminti de ceva — și atunci simți că-i vine să leșine... și se sprijini de marginea vasului. Doamna Åshild puse mîna pe mîna ei și-și înfipse unghiile atît de adînc în carne, încît Kristin își veni din nou în fire.

De jos, dinspre pod se auzeau sunete de corn. Cineva din curte strigă că sosește mirele cu alaiul său. Femeile o duseră pe Kristin afară, în pridvor.

Curtea forfotea de cai gătiți cu valtrapuri bogate și de bărbați în veșminte de sărbătoare, care străluceau și scînteiau în bătaia soarelui. Kristin se uită peste toată mulțimea aceasta, departe, înspre vale. Satul zăcea luminos și liniștit, sub o ceață ușoară albăstruie, din care se ridicau munții cu stînci cenușii și păduri întunecate, iar soarele scălda valea în lumină din înaltul cerului senin.

Nu băgase de seamă pînă în clipa asta că toată frunza căzuse de pe copaci. Tufișurile erau cenușii și goale. Numai aninișul de pe marginea rîului mai avea în crenguțele de sus cîte un pic de verde-stins — și ici-colo, vreun mesteacăn mai păstra cîte o frunză argintie-gălbuie la capătul crengilor. Dar aproape toți arborii erau goi, afară de scorușii, cu frunzele lor cafenii și bobițele de culoarea sîngelui. Covorul de frunze veștede așternut pretutindeni, răspîndea în acea zi liniștită și călduroasă, un miros acrișor de toamnă.

Dacă n-ar fi fost scorușii, s-ar fi putut crede că e un început de primăvară. Și din pricina liniștii — dar era o liniște de toamnă, atît de potolită. De cîte ori tăcea cornul, nu se mai auzea alt sunet dinspre sat, decît dangătul tălăngilor de pe miriștile și lăstărișul pe unde umblau vitele păscînd.

Rîul scăzuse și susura încet; nu rămăsese din el decît cîteva fire de apă care curgeau printre limbile de nisip și pietroaiele mari, netede, roase de apă. Nu se auzeau șopotind pîraiele dinspre coastele munților, atît fusese de uscată toamna. Cu toate astea, cîmpiile aveau un luciu

jilav — dar nu era decît acea umezeală de toamnă care iese din pămînt chiar dacă zilele sînt călduroase și văzduhul limpede.

Mulțimea din curte se dădu la o parte, făcînd loc alaiului mirelui. Tinerii cavaleri porniră călări ; pe pridvorul în care stăteau femeile se iscă o mișcare.

Doamna Åshild stătea lîngă mireasă.

— Ține-te bine, Kristin, îi zise ea, nu mai ai mult pînă să te poți ascunde sub vălul de mireasă.

Kristin dădu din cap, neputincioasă. Simțea cît este de albă și pierită la față.

— Cred că sînt o mireasă din cale-afară de palidă, zise ea cu glas scăzut.

— Ești mireasa cea mai frumoasă, răspunse Åshild, și iată-l pe Erlend călare. Trebuie să cutreieri mult ca să găsești o pereche mai frumoasă ca voi.

Acum Erlend înaintă singur călare pînă sub pridvor. Sări de pe cal cu ușurință și nestingherit de veșmintele sale grele, bogate în falduri. Kristinei îi păru atît de frumos, încît parcă o săgeta în tot trupul.

Era îmbrăcat în culori închise, într-un veșmînt de mătase, lung pînă la glezne și desfăcut în părți, de culoare cafenie, cu alb și negru în țesut. Mijlocul îi era încins cu o cingătoare împodobită cu aur, iar la șoldul stîng purta o spadă cu mînerul și teaca de aur. Peste umeri îi cădea o mantie grea de catifea albastră-închis, iar în cap, pe părul lui negru, purta o bonetă franțuzească de mătase neagră, cu crețuri în părți, ca niște aripi, care se prelungeau prin două cozi lungi — una îi atîrna peste piept, iar cealaltă pe umărul drept și pe spate.

Erlend făcu o plecăciune miresei, se duse la calul ei și stătu lîngă el, cu mîna pe oblîncul șeii, în timp ce Lavrans urca scara. Kristin se simțea orbită și amețită de atîta fală. Tatăl ei părea străin, în veșmîntul său de catifea verde, lung pînă la pămînt. Mama însă era palidă-străvezie sub vălul ei, în rochia de mătase roșie. Ragnfrid veni și puse blana pe umerii fetei sale.

Atunci Lavrans luă mireasa de mînă și o duse jos, la Erlend. Acesta o ridică pe cal și apoi sări și el în șa. Cei

doi rămaseră unul lîngă altul în fața casei lor de nuntă, în timp ce alaiul călăreților se puse în mișcare și începu să iasă pe poarta curții. Întîi veneau preoții, părintele Eirik, părintele Tormod din Ulvsvoll, un frate-cruciat din Hamar, care era prieten al tatălui. Apoi urmau cavalerii și domnișoarele de onoare, perechi-perechi. După aceea veni rîndul lui Erlend și al Kristinei să pornească. După ei urmară părinții miresei, rudele, prietenii și oaspeții înaintînd într-un șir lung printre garduri, înspre drumul satului. Pe o lungă bucată de cale fuseseră presărate bobițe de scoruși, ramuri de brad și ultimele tufănele ale toamnei, iar lumea stătea pe marginea drumului pe unde urma să treacă alaiul, salutîndu-i cu urale.

Duminică, numaidecît după apusul soarelui, alaiul de călăreți se întoarse înapoi la Jørundgård. Focurile aprinse în curtea casei nunții ardeau cu flăcări roșii, luminînd amurgul. Cîntăreții și lăutarii cîntau din gură și din viori, și tobele le țineau isonul, în timp ce alaiul suia înspre văpaia roșie și caldă a focurilor.

Cînd Erlend o dădu jos de pe cal în fața pridvorului casei, Kristin era cît pe-aci să leșine.

— Mi-a fost atît de frig pe munte, șopti ea, sînt atît de obosită...

Se opri puțin cînd urcă scările ; se clătina la fiecare pas.

Sus, în odaia cea mare, nuntașii înghețați se încălziră curînd — venea căldură de la toate luminările care ardeau acolo ; și se aduseseră mîncări calde, aburinde, și vin, și mied, și o bere tare, să se îndestuleze fiecare. Larma glasurilor și zgomotul mesenilor îi vîjîiau în urechi Kristinei.

Nu izbutea să se încălzească de-a binelea. Obrajii începură să-i ardă după cîtăva vreme, dar picioarele îi rămîneau înghețate și o treceau fiori de-a lungul spinării. Tot aurul acela greu o făcea să se aplece înainte în jilțul înalt de la capătul mesei, unde ședea alături de Erlend.

De fiecare dată cînd mirele închina un pahar cu dînsa, îi săreau în ochi arsurile și petele roșii — care se arătau deslușit pe fața lui acum, cînd începea să se încălzească după drumul călare în ger. Acele urme ale arsurilor din vară.

În ajun o cuprinsese groaza pe cînd ședea la masă, la Sundbu, întîlnind privirea stinsă a lui Bjørn Gunnarssøn, pironită asupra ei și a lui Erlend — ochii aceștia nu clipeau și nu se clinteau. Îl îmbrăcaseră pe domnul Bjørn în costum de cavaler... și părea un mort adus la viață prin niște farmece vrăjitorești.

Noaptea Kristin o petrecuse, dormind lîngă doamna Åshild, ea fiind ruda cea mai apropiată a mirelui.

— Ce-i cu tine, Kristin, zise doamna Åshild cam fără răbdare. Acum trebuie să rabzi pînă la capăt și să nu te arăți atît de copleșită.

— Mă gîndesc, zise Kristin tremurînd, la toți cei cărora a trebuit să le facem rău ca să putem să trăim ziua aceasta...

— Dar nici voi n-ați avut zile prea bune, zise doamna Åshild. Cel puțin Erlend — iar tu cred că ai avut zile și mai grele.

— Mă gîndesc la copiii aceia fără apărare, zise mireasa cu același glas, stau și mă gîndesc dacă ei știu că tatăl lor își serbează astăzi nunta...

— Gîndește-te la copilul tău, zise doamna. Bucură-te că-ți serbezi acum nunta cu cel care-i este tată.

Kristin avu o clipă de amețeală fericită. Era minunat pentru ea să-l audă pomenit pe cel de care îi era plin sufletul, zi de zi, de trei luni și mai bine, fără să fi putut spune nimănui o vorbă. Dar aceasta n-o îmbărbătă decît o clipă.

— Mă gîndesc la aceea care a plătit cu viața dragostea ei pentru Erlend, șopti ea tremurînd.

— S-ar putea să plătești și tu cu viața, mai înainte de a ajunge să fii cu șase luni mai bătrînă, spuse doamna Åshild cu asprime. Bucură-te, cîtă vreme te poți bucura... Ce pot să-ți mai spun, Kristin, adăugă doamna Åshild, ți-ai pierdut oare acum cu totul vitejia ? Destul de curînd va veni vremea cînd vi se va cere să plătiți pentru tot ce-ați luat, nu-ți mai născoci alte temeri.

Dar Kristin simțea ce schimbare se petrecuse în sufletul ei, pas cu pas ; totul se prăbușise din cîte clădise ea din ziua aceea de groază de la Haugen. La început, după

aceea, cînd nu se gîndise, orbește și aprig, decît să se țină tare, zi de zi, pînă la capăt — ea se ținuse. Și răbdase pînă începu să-i fie mai ușor și chiar ușor în cele din urmă, cînd izbutise să înlăture toate gîndurile afară de unul : că, în sfîrșit, acum va avea loc căsătoria lor, căsătoria ei cu Erlend, în cele din urmă.

Erlend și cu dînsa îngenunchează alături la slujba de cununie. Dar totul îi părea o nălucire de vrajă — luminările, zugrăvelile din biserică, vasele strălucitoare, preoții în stole albe și odăjdii. Toți oamenii — pe care-i știa de totdeauna, din locul ei de baștină — păreau niște arătări de vis, care umpleau biserica, îmbrăcați în neobișnuitele lor straie de sărbătoare. Iar domnul Bjørn stătea în picioare rezemat de o coloană și-i privea cu ochii lui morți. Și-i părea Kristinei că moarta cealaltă se reîntorsese cu dînsul și era lîngă el.

Încercă să ridice ochii la chipul sfîntului Olav ; apărea în culori roșii și albe, rezemat în securea sa și călcînd în picioare propria sa ființă omenească păcătoasă... Dar domnul Bjørn îi atrăgea într-una privirile. Și, lîngă el, ea vedea chipul mort al Elinei Ormsdatter, care îi privea cu nepăsare. Călcaseră peste dînsa pentru a ajunge aici, iar Eline nu-i pizmuia pentru asta.

Eline se ridicase și răsturnase toate pietrele pe care se străduise Kristin să le pună peste moartă. Tinerețea irosită a lui Erlend, cinstea și bunăstarea lui, dragostea prietenilor, mîntuirea sufletului său — moarta zvîrlise de pe ea toate acestea. El m-a vrut pe mine și eu l-am vrut pe el, tu l-ai vrut pe dînsul și el te-a vrut pe tine, zicea Eline. Eu am ispășit, și trebuie și el să ispășească și vei ispăși și tu cînd va veni ceasul. Cînd păcatul e săvîrșit, el zămislește moartea...

Îi părea Kristinei că îngenunchease cu Erlend pe o lespede rece. El sta în genunchi cu semnele roșii ale arsurilor pe obrazul său palid ; ea stătea în genunchi sub cununa grea de mireasă și simțea în sînul ei povara grea și copleșitoare... povara păcatului pe care-l purta. Ea se jucase și glumise cu păcatul, pe care-l privise ca pe un joc de copii. Sfîntă Fecioară !... Se apropia timpul cînd avea să se nască și s-o privească cu ochi vii, amintindu-i pata hîdă a păca-

tului, hîzenia păcatului, să izbească cu mînuțe încleștate de mînie în pieptul mamei sale. După ce va fi adus pe lume copilul, cînd va vedea pe el semnele păcatului ei și-l va iubi totuși așa precum își iubise păcatul — atunci jocul va fi jucat pînă la capăt.

Kristin se gîndi ce ar fi dacă ar scoate un țipăt acum, care să străbată prin cîntecele și glasurile groase bărbătești ale celor ce slujeau, încît să răsune deznădejdea ei peste capetele mulțimii adunate. Oare ar pieri arătarea Elinei ? Ochii aceia stinși ai bărbatului mort s-ar însufleți ? Dar se stăpîni scrîșnind din dinți.

„Sfinte rege Olav, mă rog ție. Dintre toți sfinții cerului, ție mă rog să-mi vii în ajutor, pentru că știu că tu ai iubit mai presus de orice dreptatea lui Dumnezeu. Te rog din adînc, ia sub oblăduirea ta pe nevinovatul care sălășluiește în sînul meu de mamă. Înlătu ă mînia lui Dumnezeu de la acest prunc nevinovat, și în' arce-o către mine ; amin în numele sfînt al Domnului !...

Copiii mei, spunea Eline, sînt nevinovați, și nu-i loc pentru ei într-o țară de creștini. Copilul tău a fost zămislit în afara legii, la fel ca ai mei. Tu nu poți să ceri pentru copilul tău mai multă dreptate în țara pe care o lași în urma ta, decît puteam eu cere pentru copiii mei.

Sfinte Olav, cu toate astea, îți cer îndurare. Cere mila lui Dumnezeu pentru fiul meu, ia-l sub oblăduirea ta, astfel ca să pot veni pe jos, în picioarele goale, cu dînsul în brațe la biserica ta ; și-am să-ți aduc podoaba mea de aur și-am s-o pun pe altarul tău, dacă vrei să mă ajuți... Amin !“

Fața ei era ca împietrită din pricina sforțărilor pe care le făcea să se stăpînească, dar îi tremura trupul ca varga în timp ce preotul o cununa cu Erlend.

Și acum era acasă, lîngă el, în jilțul înalt — și nu vedea ce se afla în jurul ei decît ca printr-o perdea de ceață, ca într-o aiureală de friguri.

Lăutarii cîntau la harpă și din viori în odaia de sus — iar din odaia de jos și din curte se auzeau cîntece. De cîte ori se deschidea ușa ca să se aducă bucate, răzbătea înăuntru lumina roșie a focurilor din curte.

Mesenii se ridicară în picioare ; Kristin era între tatăl ei şi Erlend. Lavrans mărturisise tuturora cu glas tare că a dat-o pe fiica sa, Kristin, lui Erlend Nikulaussøn drept soţie. Erlend mulţumi socrului său precum şi tuturor celor care se adunaseră acolo spre a-l cinsti pe el şi pe soţia lui.

După datină, Kristin se aşează acum, iar Erlend îi puse în poală darurile lui de nuntă. Părintele Eirik şi domnul Munan Bårdssøn desfăşurară documentele şi citiră învoiala făcută în privinţa bunurilor şi averii amîndurora. Cavalerii de nuntă stăteau în picioare cu lăncile în mînă şi loveau în măsură podeaua, în timpul citirii şi în clipele în care darurile şi pungile cu bani erau puse pe masă.

Mesele care fuseseră aduse acolo fură acum scoase din odaie. Erlend o duse de mînă pe Kristin pînă în mijlocul odăii, şi dansară împreună. Iar ea gîndea că fetele şi cavalerii de onoare erau prea tineri pentru ei — toţi cei de vîrsta lor părăsiseră aceste meleaguri, cum de s-au întors aici ?

— Eşti atît de ciudată, Kristin, şopti Erlend în timpul dansului. Mă sperii, Kristin... Nu eşti fericită ?

Apoi merseră de la o clădire la alta să-şi salute oaspeţii. Pretutindeni, în toate odăile, erau multe lumînări aprinse şi lume multă care bea, cînta şi juca. Şi îi păru Kristinei că nu se mai simte la ea acasă şi că pierduse cu totul simţul scurgerii timpului... ceasurile şi imaginile se perindau într-o ciudată învălmăşeală.

Noaptea de toamnă era blîndă ; erau lăutari şi în curte iar lumea juca în jurul focului. Oamenii strigară ca mireasa şi mirele să le facă cinstea să joace cu ei — şi Kristin intră în horă împreună cu Erlend şi jucă în curtea rece, umezită de rouă. Îi părea acum că e mai trează şi că i se mai limpezesc gîndurile.

În întunericul de afară, se zărea în depărtare o năframă albă de ceaţă, plutind deasupra rîului. Munţii se desprindeau, negri ca păcura, pe bolta înstelată a cerului.

Erlend o scoase din horă, şi o strînse la piept, în umbra unui pridvor.

— N-am avut nici măcar timp să-ţi spun cît eşti de frumoasă şi de gingaşă ! Obrajii ţi-s roşii ca flăcările... îi spuse el, lipindu-şi obrazul de al ei. Kristin, ce-i cu tine ?...

— Sînt atît de obosită, atît de obosită... şopti ea.

— În curînd ne vom duce la culcare, răspunse mirele, ridicîndu-şi ochii la cer. Calea Laptelui se rotise şi aproape că se îndrepta acum din miazăzi spre miazănoapte. Îţi dai seama că noi n-am mai dormit unul lîngă altul din noaptea în care am fost în ascunzişul tău, la Skog ?...

Ceva mai tîrziu, părintele Eirik strigă în curte că acum era luni. Femeile veniră să ia mireasa, s-o ducă la pat. Kristin era atît de obosită, încît nu mai fu în stare să se împotrivească atîta cît s-ar fi cuvenit, după rînduielile bunei-cuviinţe. Se lăsă dusă de doamna Åshild şi de Gyrid din Skog. Cavalerii de onoare erau înşiraţi la capătul scării, cu torţe aprinse şi cu spadele scoase ; ei împrejmuiră ceata de femei şi o petrecură pe Kristin de-a lungul curţii, pînă la casa veche şi pînă la odaia de sus.

Femeile o ajutară să-şi scoată gătelile de nuntă, punîndu-le deoparte, bucată cu bucată. Kristin văzu atîrnînd pe tăblia de la picioarele patului o rochie de catifea viorie, pe care urma s-o poarte a doua zi, iar pe deasupra era aşezată o pînză subţire de in, albă ca zăpada, în falduri mărunte. Era vălul de soţie, pe care Erlend i-l adusese ; a doua zi de dimineaţă avea să-şi strîngă părul într-un coc şi să-şi prindă vălul pe deasupra. Părea atît de proaspăt, de moale şi de liniştitor !

În cele din urmă, se afla în faţa patului de nuntă, cu picioarele goale, braţele goale, avînd pe ea numai o cămaşă de mătase galbenă-aurie, lungă pînă la glezne şi despicată într-o parte. Îi puseseră din nou cununa pe cap — mirele cu mîna lui trebuia să i-o scoată cînd vor rămîne singuri.

Ragnfrid îşi puse mîinile pe umerii fiicei sale şi o sărută pe obraji ; obrazul şi mîinile mamei erau ciudat de reci şi părea să-şi ţină lacrimile gata să izbucnească. Apoi desfăcu patul şi pofti mireasa să se culce. Kristin se supuse şi se rezemă de grămada de perne de mătase de la căpătîi ; stătea cu capul uşor plecat înainte, ca să nu-i cadă cununa de pe cap. Doamna Åshild o acoperi pînă la brîu, îi aşeză mîinile peste macatul de mătase al patului şi îi

răspîndi părul, bogat și luminos, peste piept și peste brațele goale, subțiri.

Veniră bărbații, petrecîndu-l pe mire în odaie. Munan Bårdssøn desprinse cingătoarea de aur a lui Erlend cu spada, iar în clipa în care o atîrnă de perete, deasupra patului, șopti ceva miresei ; Kristin nu pricepu ce-i spune, dar se sili pe cît putu să zîmbească.

Cavalerii desfăcură fireturile veșmîntului de mătase al lui Erlend, scoțîndu-i peste cap această îmbrăcăminte lungă și grea. El se așează în fotoliu, iar ei îl ajutară, desfăcîndu-i pintenii și trăgîndu-i cizmele. O singură dată mireasa îndrăzni să ridice ochii spre el, să-i întîlnească privirea.

Apoi începură urările de noapte bună și oaspeții plecară pe rînd din odaie. Lavrans Bjørgulfssøn ieși ultimul, închizînd după el ușa.

Erlend se ridică și lepădă de pe el veșmintele, aruncîndu-le pe bancă. Se apropie de Kristin, îi scoase cununa și bentițele de mătase din păr, și le puse pe masă. Apoi se întoarse și se sui în pat. Și îngenunchind lîngă ea, îi luă capul în mîini, îl strînse la pieptul lui gol și fierbinte, și o sărută pe frunte de-a lungul dîrei roșiatice lăsate de cunună.

Ea îl cuprinse cu brațele pe după umeri și începu să plîngă în hohote ; simțea cu o simțire sălbatică și dulce că acum scapă de toate, de groază, de vedeniile înfricoșătoare, că acum, în sfîrșit acum nu mai existau decît el și ea. Erlend îi ridică o clipă obrazul, își cufundă ochii într-ai ei și-și trecu mîna peste fața și peste tot trupul ei, cu o mișcare iute și brutală, ca și cînd ar fi sfîșiat un văl :

— Uită, o rugă el în șoaptă fierbinte, uită totul, Kristin a mea... totul în afară de asta : că ești soția mea în lege și eu soțul tău legiuit...

Stinse cu mîna ultima lumînare și se aruncă în întuneric lîngă ea, plîngînd și el în hohote acum :

— N-am îndrăznit să cred niciodată, niciodată de-a lungul acestor ani, că vom ajunge să trăim această zi...

Afară, în curte, larma se potolea încetul cu încetul. Obosiți de mersul călare și amețiți de băutură, oaspeții se mai vînturară puțin de ochii lumii, dar din ce în ce mai mulți se strecurau, căutîndu-și locurile unde să doarmă.

Ragnfrid însoțea pe cei cărora li se cuvenea o mai mare cinstire, pînă la culcușurile lor și le ura noapte bună. Iar pe stăpînul casei, care ar fi trebuit s-o ajute la aceasta, nu-l putu găsi niciunde.

În curtea întunecoasă nu mai erau decît cîțiva flăcăi în pîlcuri mici — mai mult argați — cînd Ragnfrid ieși tiptil afară să-și găsească bărbatul, să-l ia la culcare. Băgase de seamă că mai spre seară Lavrans se îmbătase de-a binelea.

În cele din urmă se poticni de el, pe cînd orbecăia tot căutîndu-l pe lîngă grajd în curte — el zăcea întins pe burtă, în iarba din dosul băii.

Îl pipăi încet prin întuneric și-și dădu seama că este el. Credea că doarme ; îl apucă de umeri și vru să-l ridice de pe pămîntul rece ca gheața — dar el nu dormea, cel puțin nu de tot.

— Ce vrei ? întrebă el cu limba încleiată.

— Nu poți să rămîi aici, zise soția lui. Îl sprijinea, căci se clătina. Cu mîna cealaltă îi scutura haina de catifea. E timpul să ne ducem și noi la culcare, bărbate. Apoi îl luă de braț și-l duse, așa cum se clătina, spre casă, trecînd prin dosul acareturilor.

— Tu n-ai ridicat ochii, Ragnfrid, cînd erai în patul de nuntă, cu cununa pe cap, zise el. Fiica noastră nu-i atît de rușinoasă, privirea ei n-a fost sfioasă cînd s-a uitat la mirele ei.

— L-a așteptat trei ani și jumătate, spuse mama încet. Așa că putea să se uite la el...

— Să mă ia dracu dacă au așteptat ! strigă tatăl — iar nevastă-sa, speriată, îl liniști.

Mergeau pe cărarea strîmtă dintre spatele privăției și un gard. Lavrans dădu cu pumnul strîns în bîrna cea mai de jos a privăției.

— Te-am pus aici spre rușinea și batjocura ta, bîrnă. Te-am pus aici ca să te mănînce viermii. Te-am pus aici drept pedeapsă că ai strivit-o sub greutatea ta pe gingașa mea fetiță. Ar fi trebuit să te pun deasupra ușii odăii mele de sus și să te cinstesc și să-ți mulțumesc, sculptîndu-te frumos, că mi-ai salvat-o de rușine și de jale... și că, datorită ție, Ulvhild a mea a murit ca o copilă nevinovată.

Apoi, clătinîndu-se, se întoarse spre gard și căzu peste el ; cu capul sprijinit de brațe, plînse un plîns nestăvilit, întretăiat de oftaturi adînci.

Soția îl cuprinse pe după umeri :

— Lavrans, Lavrans ! Dar nu-l putea liniști. Lavrans !

— O, niciodată, niciodată n-ar fi trebuit s-o dau după bărbatul acela. Dumnezeu să mă ajute ! Am știut de la început... că el i-a sfărîmat tinerețea și cinstea ei frumoasă. N-am crezut, nu, n-am putut crede despre Kristin... și totuși, știam. Cu toate astea, Kristin este încă prea bună pentru omul ăsta slab, care s-a nimicit pe sine și totodată și pe dînsa... Chiar de-ar fi ademenit-o de zece ori, tot n-ar fi trebuit să i-o dau, ca să-i năruiască și de-acum înainte viața și norocul...

— Dar ce altă cale mai era ? zise mama obosită. Îți dai și tu seama că era a lui...

— Da, n-ar fi trebuit să fac un tărăboi atît de mare ca să-i dau lui Erlend ceea ce-și luase el singur, zise Lavrans. Bun soț i-am dat Kristinei mele !...

El rupse o bucată din gard și apoi iar îl podidi plînsul. Lui Ragnfrid i se păruse că se mai trezise puțin, dar acum îl cuprinsese din nou beția.

Așa, beat și deznădăjduit cum era, Ragnfrid se gîndi că nu-l poate lua cu dînsa în odaia cu căminul, unde ar fi trebuit să se culce, și care era plină de oaspeți. Se uită roată în jur. În apropiere era un mic pătul, unde păstrau fînul cel mai bun pentru cai, în timpul muncilor de primăvară. Ragnfrid se duse acolo și se uită înăuntru — nu se afla nimeni ; atunci îl aduse în pătul și închise ușa după ei.

Ragnfrid trase fîn peste amîndoi și puse pe deasupra mantalele lor ca să le țină de cald. Lavrans plîngea din cînd în cînd și mai spunea cîte ceva, dar vorbele lui erau atît de încurcate, încît nu le putea desluși înțelesul. Puțin mai apoi îi ridică capul și-l culcă pe pieptul ei :

— Dragul meu soț, fiindcă sînt atît de îndrăgostiți unul de altul... poate că toate vor merge mai bine decît ne închipuim noi...

Lavrans răspundea cu parapon ; parcă iar se mai limpezise puțin :

— Nu înțelegi că acum Erlend are toată puterea asupra ei, el care n-a fost niciodată în stare să se dirijeze pe sine ? Are să-i fie greu Kristinei să-și adune puterea să se împotrivească vreunui lucru pe care l-ar vrea el, iar dacă va fi nevoită s-o facă într-o zi, atunci va suferi ea însăși amarnic din aceasta... blînda mea copilă. Nu înțeleg de ce Dumnezeu mă copleșește cu atîtea necazuri grele... Eu m-am străduit cu credință să-i îndeplinesc voia. De ce ne-a luat copiii de lîngă noi, Ragnfrid, unul după altul... Întîi fiii noștri, apoi pe micuța Ulvhild ? Iar acum am dat-o pe Kristin, care mi-era cea mai dragă — și-am dat-o fără de cinste unui bărbat fără credință și fără minte. Acum nu mi-a mai rămas decît fetița cea mică... și nu-mi pare cuminte lucru să ne bucurăm de Ramborg înainte să văd ce are să iasă din ea.

Ragnfrid tremura ca frunza. Atunci bărbatu o cuprinse pe după umeri.

— Culcă-te, se rugă el, să dormim... și rămase un timp cu capul sprijinit de brațul soției sale, oftînd din cînd în cînd — dar în cele din urmă adormi.

Cînd Ragnfrid începu să se miște, era încă întuneric beznă în pătul ; ea se mira că aținise. Bîjbîi cu mîna în întuneric ; Lavrans ședea cu mîinile pe genunchi.

— Te-ai și trezit ? îl întrebă ea mirată. Ți-e frig ?

— Nu, răspunse el cu glas răgușit, dar nu pot să mai dorm !

— La Kristin te gîndești ? întrebă mama. S-ar putea să meargă lucrurile mai bine decît ne închipuim noi, Lavrans, repetă ea.

— Da, la asta mă gîndeam și eu, zise omul. Da, da, fecioară sau nu, ea s-a culcat în patul de nuntă cu cel care-i este drag. Asta n-am făcut-o nici tu, nici eu, biata mea Ragnfrid.

Soția scoase un oftat adînc, înăbușit și se trase la o parte în fîn. Lavrans puse mîna pe umărul ei.

— Dar asta fiindcă n-am putut, zise el cu aprindere și durere. Nu, nu puteam fi... așa cum doreai tu să fiu... cînd eram tineri. Eu nu sînt așa...

După un răstimp, Ragnfrid spuse încet, plîngînd :

— Și cu toate astea, am trăit bine împreună, Lavrans... în toți anii aceștia.

— Așa am crezut și eu, răspunse el mohorît.

Gîndurile se învălmășeau în capul lui și-l apăsau. Privirea aceea despuiată pe care o schimbaseră între ei mirele și mireasa, tinerele lor fețe învăpăiate de un foc lăuntric... toate acestea i se păreau o nerușinare. Îl duruse că era vorba de fiica lui. Dar nu încetă a vedea într-una ochii aceia... și lupta aprig și orbește să împiedice vălul care ascundea în inima lui ceva de care el n-a vrut niciodată să știe și de care se apărase față de propria lui soție, cînd ea i-l cerșea.

El nu putuse ; și-o spunea morțiș, cu toată puterea. La dracu, se însurase prea tînăr și neștiutor ; nu și-o alesese el singur, Ragnfrid era mai în vîrstă ; nu o rîvnise și nu de la ea voise să învețe dragostea. Și acum mai roșea de rușine cînd se gîndea că dînsa ar fi dorit o dragoste pe care el nu dorea s-o aibă de la ea. Că îl îmbiase la ceea ce el nu-i ceruse niciodată.

Fusese față de ea un soț bun ; crezuse el însuși aceasta. Îi arătase toată cinstirea de care era în stare, o pusese pe aceeași treaptă cu el și se sfătuise cu dînsa în toate privințele, îi fusese credincios și avuseseră împreună șase copii. Atîta numai că el dorise întotdeauna să-i fie îngăduit să trăiască alături de dînsa, fără să poată ea descoperi vreodată în inima lui ceea ce el însuși nu voia să descopere.

El nu fusese îndrăgostit de nimeni. Ingunn, soția lui Karl din Bru ? Lavrans roși în întunericul pătulului. Poposise întotdeauna la ei, cînd pleca la drum în josul văii. Nu vorbise niciodată cu ea între patru ochi. Dar cînd o vedea — și chiar numai cînd se gîndea la dînsa — simțea ceva asemănător cu primele miresme ale ogoarelor primăvara, îndată după topirea zăpezii. Își dădea acum seama — i s-ar fi putut întîmpla și lui... ar fi putut și el să iubească.

Dar se căsătorise atît de tînăr, încît se sălbăticise. Și atunci ajunsese să se simtă mai bine în mijlocul naturii, în pădurea neumblată... în marile singurătăți, unde cei care le locuiesc vor să aibă lărgime mare în jurul lor, în-

tinderi în care să fugă... și pîndesc cu frică pe orice străin care ar încerca să se apropie de ei...

Este o vreme a anului, cînd animalele pădurii și ale munților își uită de temerile lor. Atunci cînd își caută perechea. Dar el își avea perechea, iar ea îi dăduse tot ceea ce el nu-i ceruse...

Dar puii din cuib ?... Ei fuseseră mica oază din pustiu, simțămîntul cel mai intim și dulce din viața lui. Capetele acelea mici și bălaie de fetițe, mîngîiate de mîna lui...

Fusese însurat, da... aproape fără să i se ceară părerea. Prieteni ? Avea mulți și n-avea nici unul. Războiul ?... Acesta fusese o bucurie pentru el, dar acum nu se mai făceau războaie... Armura lui atîrna sus, în pod, prea puțin folosită. Se făcuse țăran. Dar avusese fiicele sale... și tot ceea ce făcuse în viață îi devenise drag, fiindcă în această viață a lui îngrijise și ocrotise ființele acelea mici, duioase și gingașe, pe care le ținuse în brațe. Își amintea cum o purta pe Kristin pe umăr, la doi ani, trupul acesta mic cu părul și moale și bălai ca inul mîngîindu-i obrazul, mînuțele ei înfipte în cingătoarea tatălui, iar fruntea ei de copil, rotundă și tare, lovindu-i spinarea cînd o lua în spatele lui pe șa, călare pe cal...

Și acum avea aceiași ochi calzi... și avea ceea ce-și dorise. Ședea acolo, între umbre și lumini, rezemată de pernele de mătase ale patului. La lumina făcliilor, era aurie de tot... cununa aurie, părul auriu răspîndit peste brațele goale aurii. Ochii ei nu mai erau sfioși...

Tatăl se ghemui de rușine.

Și totuși, parcă-i era inima sfîșiată de duioșie pentru cele de care el însuși nu avusese parte. Și pentru nevasta lui, de aici, de lîngă el, căreia nu putuse să-i dea acea iubire de dragoste. Bolnav de milă, bîjbîi pe întuneric, căutînd mîna lui Ragnfrid.

— Da, eu am crezut că am trăit bine împreună, zise el. Credeam că jeleai după copiii noștri. Da, și că ai avea o fire ursuză. Niciodată nu m-a bătut gîndul că s-ar putea să nu fi fost eu un soț bun...

Ragnfrid tremura zvîcnind din tot trupul.

— Mi-ai fost întotdeauna un soț bun, Lavrans.

— Hm ! Lavrans ședea cu bărbia pe genunchi. Totuși, poate ai fi dus-o mai bine dacă te-ai fi măritat așa cum s-a măritat fiica noastră.

Ragnfrid sări în sus și scoase un țipăt ușor, dar sfîșietor :

— Va să zică, știi? Cum ai aflat?... De cîtă vreme știi?...

— Nu înțeleg ce vrei să spui, răspunse Lavrans după cîtăva vreme, cu glas sugrumat.

— Vreau să spun că nu eram fecioară cînd m-am cununat cu tine, răspunse Ragnfrid și glasul îi era limpede și sfîșietor de deznădăjduit.

După o scurtă zăbavă, Lavrans răspunse cu același glas :

— N-am știut niciodată pînă în clipa asta.

Ragnfrid se ghemui în fîn, zguduită de plîns. După ce îi mai trecu, ridică puțin capul. Începuse să se strecoare un pic de lumină cenușie prin deschizătura ferestrei din perete. Putu să-și zărească bărbatul, care sta cu mîinile pe genunchi, neclintit ca de piatră.

— Lavrans... vorbește cu mine... gemu ea.

— Ce vrei să-ți spun ? întrebă el nemișcat.

— Ah ! Nu știu... Dacă ai putea să mă blestemi... Să mă lovești...

— Ar fi cam tîrziu acum, răspunse omul ; și era parcă o umbră de zîmbet batjocoritor în glasul lui.

Ragnfrid se porni din nou pe plîns.

— Da, n-am luat în seamă atunci că te-am înșelat. Mi se părea că eu însămi fusesem atît de înșelată și de jignită ! Nimeni nu mă cruțase. Mi te-au adus pe tine... nu te-am văzut decît de trei ori, înainte de a ne căsători... Mi-ai părut că nu ești decît un copilandru, rumen și alb... atît de tînăr și de copilăros !

— Așa eram, zise Lavrans, iar glasul lui prinse nițică tărie. Și tocmai de aceea aș fi crezut că ție, ca femeie, ți-ar fi venit mai greu... să... să... înșeli pe cineva atît de tînăr și care nu știa nimic...

— Așa am gîndit și eu mai tîrziu, zise Ragnfrid plîngînd, cînd am ajuns să te cunosc. Curînd a venit vremea, cînd mi-aș fi dat sufletul de douăzeci de ori, numai să pot fi nevinovată față de tine.

Lavrans ședea tăcut și nemișcat ; soția lui urmă :

— Nu-mi pui nici o întrebare ?

— La ce bun ?... Era cel pe care... l-am întîlnit cînd îl duceau să-l îngroape la Feginsbrekka, atunci cînd am dus-o pe Ulvhild la Nidaros ?

— Da, spuse Ragnfrid, a trebuit să ne dăm la o parte din drum... în poiană. I-am văzut sicriul pe năsălie trecînd... cu preoți, și călugări, și oșteni. Am aflat că avusese o moarte bună... că se împăcase cu Dumnezeu. M-am rugat atunci — cum stăteam acolo, cu targa Ulvhildei între noi — ca păcatul meu și căința mea să se înfățișeze la picioarele sale, în ziua judecății de apoi...

— Da, bine-ai făcut... zise Lavrans cu aceeași umbră de dispreț în glas.

— Nu știi încă tot, zise Ragnfrid, înghețată de deznădejde. Ți-aduci aminte că a venit să ne vadă la noi, la Skog, în prima iarnă după căsătoria noastră ?.

— Da, răspunse bărbatul.

— Atunci ne-a luat moartea pe Bjørgulf... Nu, nimeni nu m-a cruțat ! Era beat cînd s-a legat de mine... mai tîrziu mi-a spus că nu m-a iubit niciodată, că nu mă voia... M-a rugat să uit... tatăl meu nu știa nimic, el nu te-a înșelat, să nu crezi niciodată asta... Dar Trond... eram cei mai buni prieteni pe vremea aceea ; m-am plîns lui. El a vrut să-l silească pe omul acela să mă ia de nevastă... dar nu era decît un copil... a mîncat bătaie... mai tîrziu, m-a sfătuit să păstrez taina asupra lucrului acestuia și să te iau pe tine...

Ragnfrid tăcu un timp.

— Cînd a venit la Skog... trecuse un an ; nu mă mai gîndeam atît de mult la asta. Dar a venit acolo... zicea că se căiește ; ar fi vrut să mă ia acum, dacă n-aș fi fost măritată... ținea la mine. Așa spunea. Dumnezeu să judece dacă spunea adevărul. După ce a plecat... nu mai îndrăzneam să merg la fiord din pricina păcatului, nu îndrăzneam, cu copilul. Și-apoi... și-apoi începusem să țin mult la tine !

Ea scoase un țipăt de durere sălbatică. Lavrans întoarse repede capul înspre dînsa.

— Cînd s-a născut Bjørgulf... o, simțeam că mi-e mai drag decît viața. Cînd zăcea și se lupta cu moartea... mă gîndeam : dacă moare, trebuie să mor și eu. Dar nu mă rugam lui Dumnezeu să cruțe viața băiatului...

Lavrans tăcu multă vreme, pînă cînd întrebă cu un glas pierdut și greu :

— Și asta, pentru că nu eram tatăl lui ?

— Nu știam dacă ești sau nu, zise Ragnfrid cu încordare.

Rămaseră multă vreme într-o tăcere ca de moarte. Apoi bărbatul întrebă deodată, cu aprindere :

— În numele lui Dumnezeu, Ragnfrid... de ce-mi spui toate astea acum ?...

— Ah ! Nu știu ! Își frîngea mîinile de se auzeau pocnind încheieturile. Ca să te poți răzbuna pe mine. Izgonește-mă din curtea ta...

— La ce bun ?... Glasul îi tremura de dispreț. Dar mai sînt și fetele noastre, zise el încet. Kristin... și cea mică.

Ragnfrid tăcu vreme îndelungată.

— Știu cum l-ai judecat pe Erlend Nikulaussøn, zise ea încet. Cum ai să mă judeci pe mine atunci ?

Un lung fior de gheață străbătu trupul lui Lavrans, descleștîndu-l puțin din înțepeneala lui.

— Tu ai trăit... noi am trăit împreună aproape douăzeci și șapte de ani. Nu este același lucru ca față de un bărbat străin. Înțeleg că ai suferit peste putință.

La auzul acestor cuvinte, Ragnfrid se prăbuși în hohote de plîns. Încercă să-i prindă o mînă într-a ei. El rămase neclintit, tăcut, ca mort. Atunci ea plînse din ce în ce mai tare... Bărbatul stătea la fel de nemișcat, cu ochii spre lumina cenușie din dreptul ușii. În cele din urmă, femeia părea să-și fi secat lacrimile. Atunci el o mîngîie ușor pe braț. Iar pe ea o podidi din nou plînsul.

— Ți-aduci aminte ? zise ea printre lacrimi. Ți-aduci aminte de bărbatul care a venit odată la noi, pe cînd ne aflam la Skog ? Acela care știa legende vechi ? Îți amintești de legenda aceea despre un bărbat mort, care se întorsese de pe lumea cealaltă și îi povestea fiului său ce văzuse acolo ? Se auzea un vuiet din genunile cele mai adînci ale iadului ; femei necredincioase măcinau pămînt, ca să-l dea de mîncare bărbaților lor. Pietrele pe care le

trăgeau după ele erau pline de sînge şi inimile le atîrnau sîngerînde afară din coşul pieptului...

Lavrans nu spunea nimic.

— M-am gîndit în toţi aceşti ani la vorbele astea, zise Ragnfrid. În fiecare zi parcă simţeam cum îmi sîngeră inima, în fiecare zi simţeam că macin pămînt pentru hrana ta...

Nu ştia nici Lavrans de ce-i răspunse aşa cum i-a răspuns. Lui îi părea că are o gaură şi un gol în piept, ca un om supus la cazne, căruia i-au fost despicate coastele şi scoşi afară plămînii. Dar el puse o mînă grea şi ostenită pe creştetul soţiei sale şi rosti :

— De bună seamă că trebuie măcinat pămîntul, Ragnfrid, înainte ca bucatele să poată creşte din el.

Cînd Ragnfrid vru să-i ia mîna să i-o sărute, el o trase repede dintr-a ei. Apoi, privindu-şi soţia, îi luă o mînă, o puse pe genunchiul lui, şi îşi culcă faţa rece şi încremenită pe ea. Şi rămaseră aşa, nemişcaţi, fără să-şi mai spună nimic

Sfîrşitul volumului I

CUPRINSUL

Prefața 5

I *Jørundgård* 19

II *Cununa* 114

III *Lavrans Bjørgulfsson* 208

Redactor responsabil : G. MARCUSON
Tehnoredactor : V. MAȘEK

Dat la cules 09.08.1968. Bun de tipar 21.08.1968. Apărut 1968. Tiraj 40.140 ex. broșate. Hîrtie ziar rotativ de 50 g/m². Format 540×840/16. Coli ed. 17,39. Coli tipar 19,5. Planșe tipo 1 A. nr. 16488/968. C.Z. pentru bibliotecile mari 839.6 — C.Z. pentru bibliotecile mici 839.6 — 31 = R.

Tiparul executat sub comanda nr. 80 612 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1, București — Republica Socialistă România

Editura pentru
Literatură
Universală

Vol. I, II şi III, Lei 2